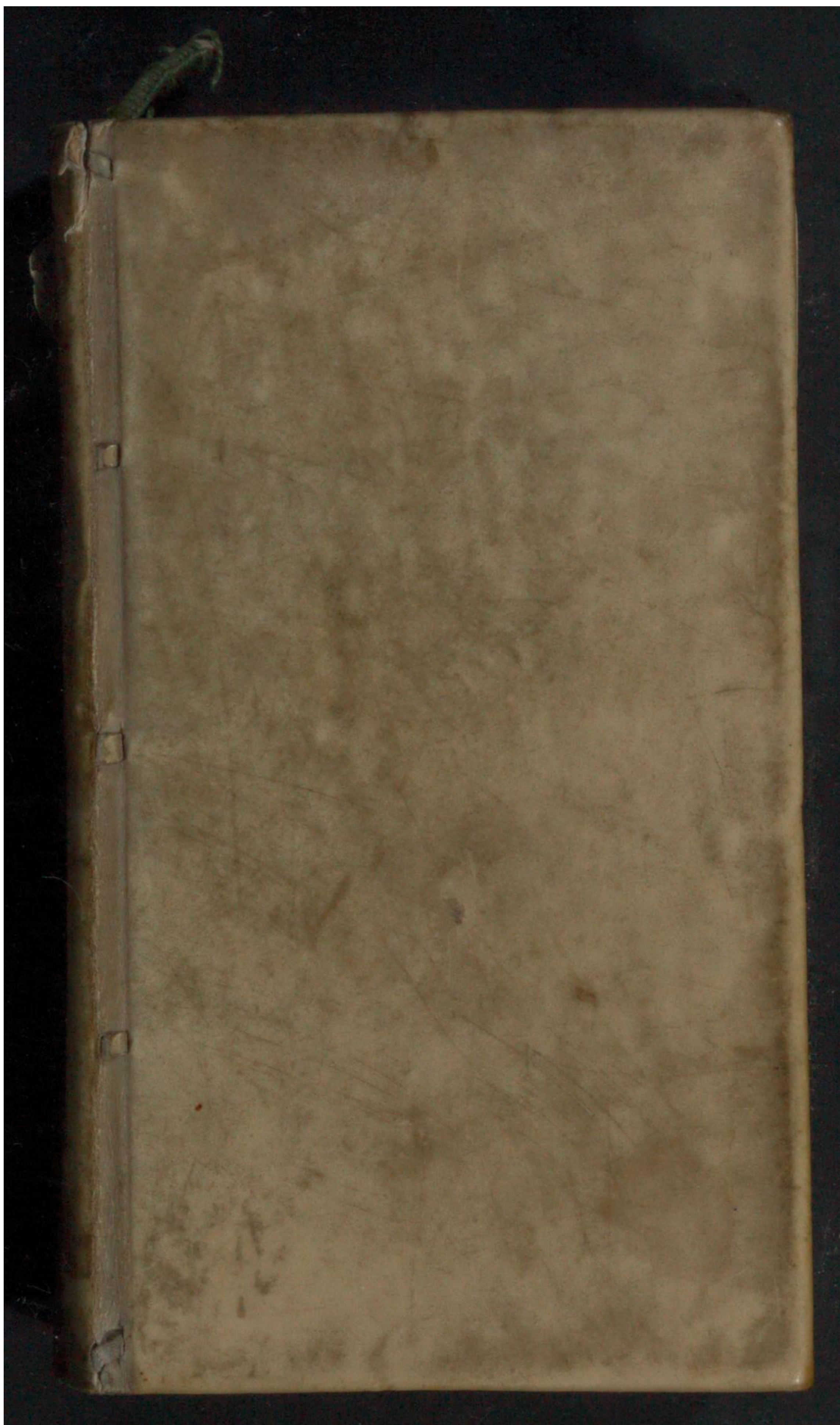
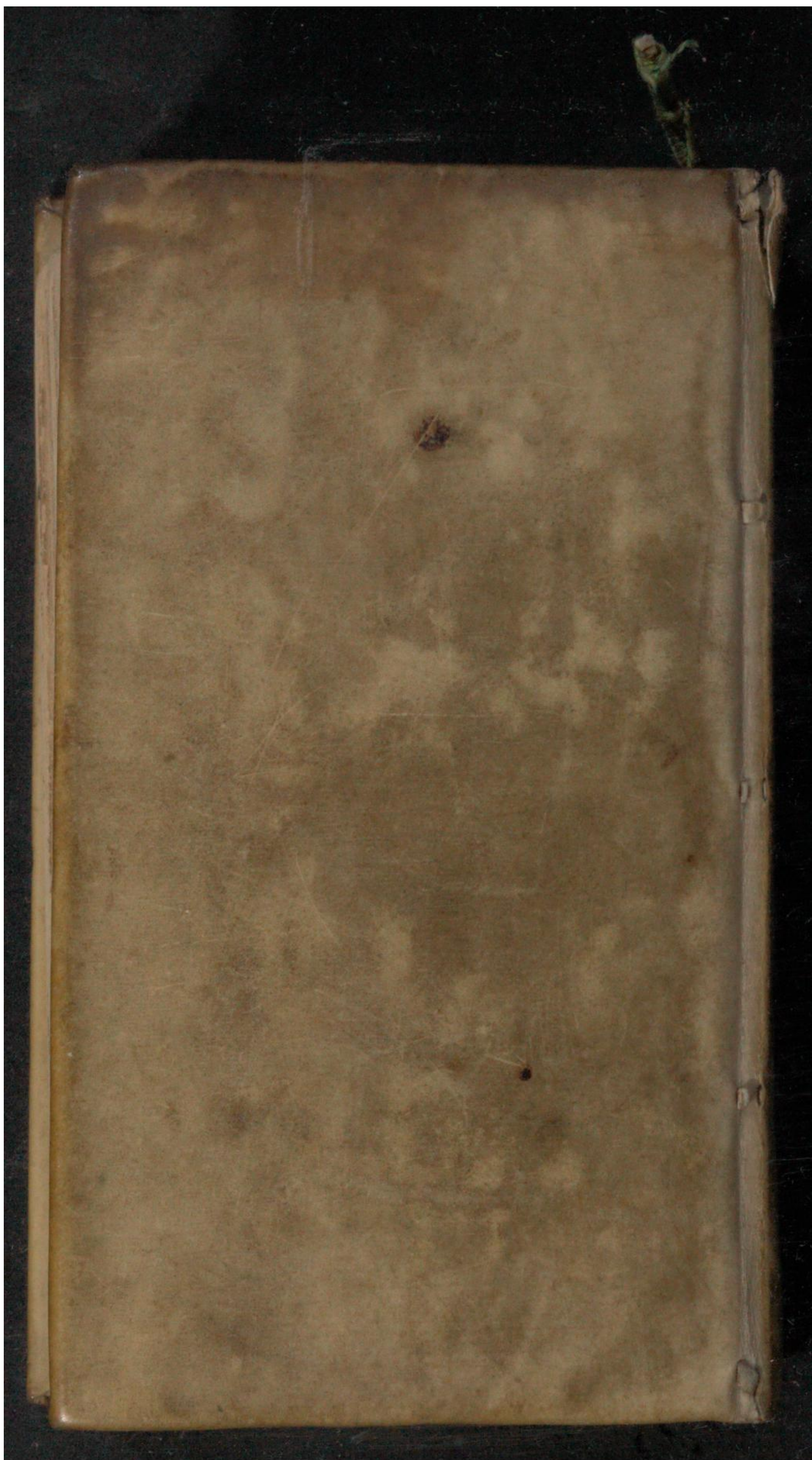
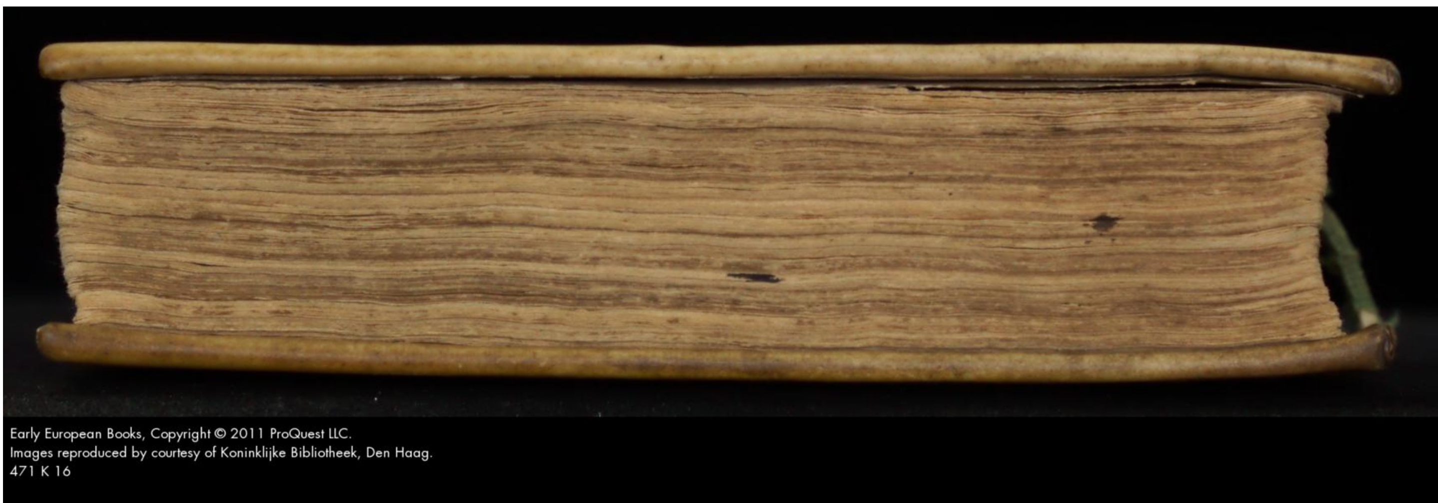

471
K
16

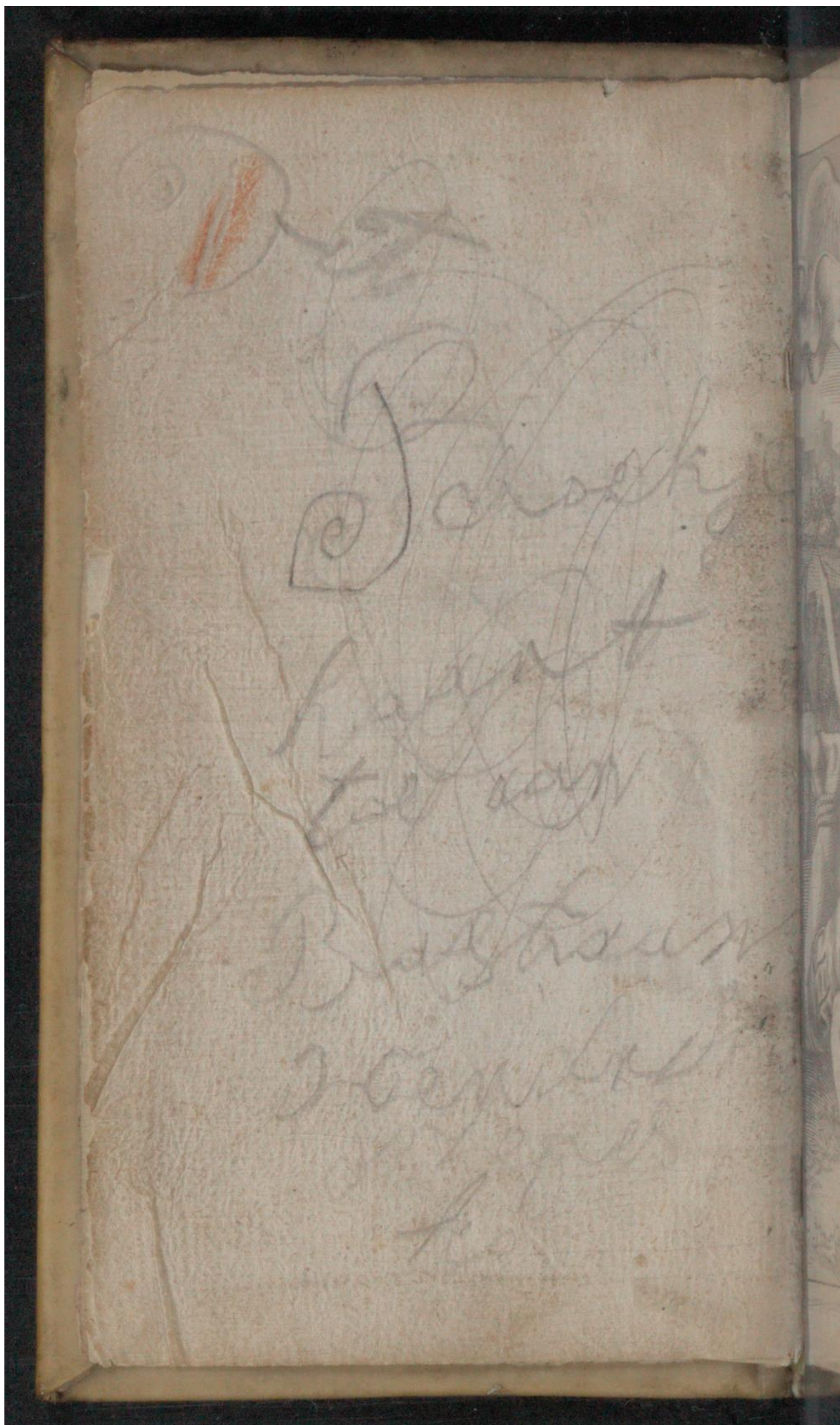
geboren in

het jaar

8128 oud

7

jaar

HAEGAENVELD

DE
Geſtrafte Ontſchaking,
OF
Zeeghafte Herſtelling
Van den Iongen
HAEGAENVELD.
Verſiert met Wonderlyke Bejegeningen der
Hollandſche Nimfen.

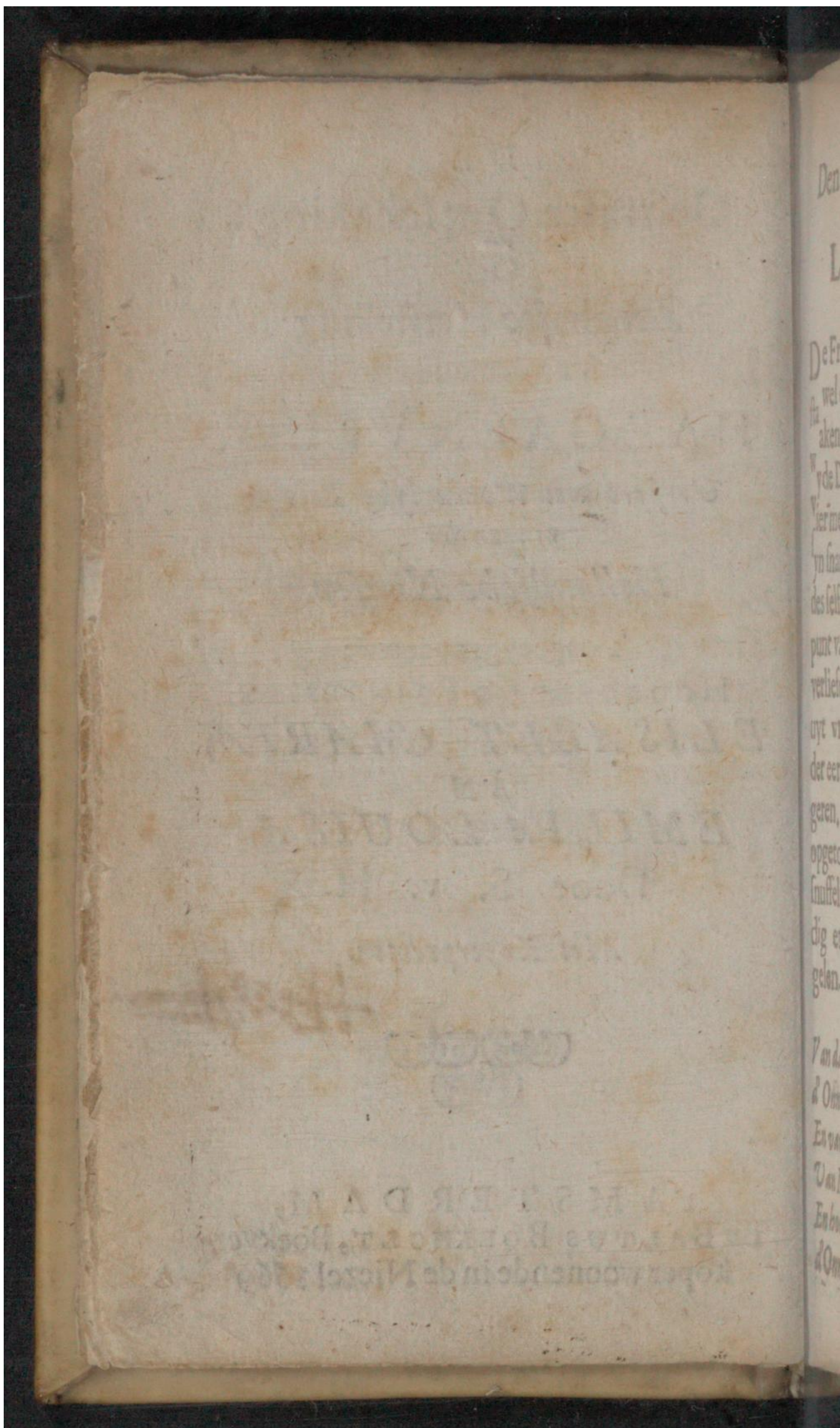
Toegeeygent aen de
HOOGGEBORE PRINSESSEN
ELISABET MARIA,
EN
EMILIA LOUISA.

Door S. v. H.

Met Koperprenten.

t'AMSTERDAM,
By BALTUS BOEKHOLT, Boekverkoper woonende in de Niezel 1669

Den Boeckverkoper aen den

LESER.

De Fransche Minne snaren kloncken sta wel eer met de hooghste toonen, en waken seer naa de Lauweren vande gewyde Dafne, maer nu schynt den Batavier met hun om prys te twisten, stelt syn snaren op hooger trant en doet door des selfs Aenminnigheden, het Middelpunt vande ziel kittelen, waer door de verliefde als vergodet werde, en verrukt uyt vreughde vermaeck, om ten trap der eere nae de deucht troon op te steygeren. Wie wert dan niet verwondert opgetoogen, die, dese Blaaderen doorsnuffelt, en *Hoogstraaten* zoo overaardig en bovengeestich hoort uytgorgelen.

Van dappre helde daân,
d' Onnoosle voor te staan,
En van Rampzalich schaaken:
Van Min oprecht en trouw
En hoe een braefste vrouw
d'Onnoos'le doot moet smaaken.

Van overzoet gevry
Van ſchrikbre Tovery,
Van ſchander Minne twiſte:
Hoe 't gruw'lyk oorloogs dier
Braakt doodlyk loot en vier
En hoe de Vree het ſliſte.

Hoe dat een Minnaer zucht
Wanneer zyn lief ſteets vlucht:
En hoe daar naa die ſchoone
Van zyne min geraakt
Haer teere wreetheit ſtaakt
En hem met weermin loone.

Hoe de verwoede Zee
Worpt aen een ſchoonne Ree
Het eelſte Pant te lande:
Wat tranen en 't beklach
Eens teedre ziels vermag.
Van 't kuis en ſuyver Brande.

Zingt hier dien Eed'len geeſt
Hoogſtraten op een leeſt
Van wonderlyke ſnaaren.
Vergeef my Brave Man
Dat ick niet beeter kan
De ſin uws werks verklaaren.

'Knoo

'Knoo V. E. lustgraage Minnaars, en Minaressen te gast, op dat Gooden Banket: 'k twyffel niet of de smaak sal V. E. heerlyk gevallen, dus zynde sal V. E. de kosten van desen koop niet verdrieten, en my verbinden desen Heer aen te porren om ons met diergelyke Aardicheeden meer te versien. Waer toe my verplichtende,

Blyf V. E. dienstschuldige

BALTES BOEKHOLD.

Op

Op

HAEGAENVELD,

beschreve door

DE HEER

Samuel van Hoogstraten,

Konstrijk Schilder en Poeët.

HOOGSTRATEN, die in Konst, door 't konstige Penceel,
Des Werelts wond'ren doet; ver- toont ons in 't geheel
Wat Liefd' en Min vermach door haer verliefde tochten;
En, hoe'er om de Krans, en Juffer wert gevochten.
Wat Minn' en yver baert in een verlieft gemoet;
Hoe daer door d'een tot Deugt, en d'an- der als verwoet
Tot schelmery vervoert doet een on- hebbelijck schaken;
Hoe door een snoode Feex een Min- naer kan geraken
In droevig Moort gevaer, in Dootslag, en verdriet;
Hoe zy, die Deugt verlaet, nae Tove- ryen ziet,

Om

Om 't hart des Jongelings tot minnen te bewegen;
Hoe al dit ſnood' bedryf zyn ſtraffe heeft gekregen;
En wat hy eynd'lyck wint, die Eerlyck, Deugtſaem vrydt,
Schoon ramp, en tegenſpoet hem drukt van tydt tot tydt,
En zoo volſtandig blyft, tot 't eynde van zyn lyden.
Hoe Venus maeckt een Mars, en leert manhaftig ſtryden;
En hoe een Politijck blyft vaſt, en onverzet,
In al wat hem ontmoet, gelyck een ſtale wet.
Oock wat een Godts-Spreuck is: Waer uyt men komt te leeren,
Hoe zich een Kriſten-menſch van 't booze zal bekeeren,
Tot 't geen dat God'lyck is: Soo datmen hier in vint,
Stof voor de Jonge Jeugt, die 't Vryen eerſt begint,
En voor een Staets-perſoon, oock die ten Oorlog treden,
En voor een Godts-geleerd'. Dit wert u in de Reden
Vertoont, op 't Schoutooneel des Werelts, door zyn Pen.
Wat Lof verdient die Man die Konſt en Reden ken?

Die

Die d'Oogen zoo verzaet: dat ider moet verwond'ren,
Door 't Leyden van 't Penceel; en ook in 't Oor doet dond'ren
Zyn zoo Doorluchte ſtijl, die hert en zinnen ſtreelt.
Brengt Lauw'ren tot zyn lof die u zoo milde deelt.

JOH: RAMMAZEYN.

Op

Op de

HAEGAENVELD

van

Samuel van Hoochstraten.

MEestressen die Pannas bewoont,
Die by zijn Bronkristal, in lommer van Laurieren,
Het rym en rymeloos van uwe Bergscholieren
Met dichtkunde overweegt, en na verdiensten kroont:
Nu bruine Myrth en Purpre Rozen,
De Min geheilight uytgekozen,
En om 't Doorluchtig hooft van haren Koorpoëet
Gevlochten, die haer braef vermogen.
In d' Edlej HAEGAENVELD voor d'allerkeurlykste oogen
Ontknoopt, en in 't geheim van hare Oraklen treed:

Zoo cierlyk, zoo verlieft, zoo glad
Sprak Phebus, blond van Pruik, toen hy den trots bezuchte
Van Dafne, schoon maer wreed, die voor zijn kermen vlugte.

Daer

Daer hy in'truisschend riet van Peneus
oever zat;
Door naer en bang geschrey den kil-
len.
En snellen Vlietvoogt wist te stillen;
Den Vader wederhield, terwijl de
Dochter liep;
En ach! zo deerlijk riep en klaeghde
Om Dafne, die na hem, noch na zijn snik-
ken vraegde,
Dat Bosch en stroomgalm niet dan Daf-
ne! Dafne! riep.

O Ieucht! die na genoegen streeft;
Die door uwe aderen, waer in de lusten
gloeien,
Meer hitte als vochtigheid, min bloed als
vier voelt vloeien,
By 't Hert ontfonkend beeld dat u
betovert heeft:
Hier leeren losze en wufte zinnen
De Hofkunst van een loflijk Minnen;
Hier druipt een Honigbeek uit duizent
bronnen af,
Vol Hertverquikbare artzenyen,
Maer voor de quynende die met de Kuis-
heid vryen,
Die dezen ryken sprong de welige ader
gaf.

H. DULLAERT.

Op het Selfde.

WAer Bloeit de ſchoone min zo ſchoon
Als by de ſchau van Tulp en Roſen?
Naturaas Mey-maent ſpant de kroon,
Wanneer die jeugt en bloem doet bloſen.
Het heughtme noch hoe Roſelyn,
Met waes, en bloos, beſtont te pronken:
En Starrewit aen onſen Rijn.
Mijn Ziel dé krimpen en ontfonken:
Hoe Pantus in ſijn eerſte Ieught,
Moſt ondert' iſteecklig Roosje Buygen;
Het heuchtme, wat een gloed van vreugt
Ick uyt die Leſſe quam te ſuygen.
Hier komt nu Panthus voor den dagh,
Na dat verloop van twintig jaeren
Hem meenichmael verandre zagh,
Oock hier verandert in dees blaren.
Hy ſchoeit nu op noch hooger leeſt,
Om liefde, en waerheyt uyt te vinde,
Wanneer hier ſijn Doorluchte Geeſt,
Poogt Liefde, en Min, aen een te binde.

W. v. Blyenbergh.

Op

OP
De Haegaenveld
Van de
Heer Samuel van Hoochſtraten.

Leeſgierige ſchort luſt nae oude tyen,
Minſiecke, ſoekt geen ſtof meer by
d'Urfé,
Een Roſelyn, kan hier Aſtré,
Hoe Franſch ſy is, op ,t hooflyckſt leeren
vryen.
'tRoem ryck geweſt, dat Batoos voor-
naem draegt,
Geeft ſtof die Frank en Britt behaegt,
En ſmelt in 't korte by malkandren,
Al 't geen de Konſt van Hoffelyk beleyt,
Heeft ſoo wyt luſtich uyt gebreyt,
In Cleopatren en Caſſandren.

't Gedy de Jeugt ten voordeel en ten
goede,
Iſt leeren ernſt by Jaren kleyn van tal,
Een ſchat van minlyk ongeval,
Leert hier de ſtorm van 't Minne meyr
verhoeden.
't Geen uyt ſich ſelfs, of nieuw, of onge-
woon,
Des werelts Schouw-burgh ſtelt ten toon,
Staet hier geſchildert nae behooren.

Liſt

List ſpeelt haer rol op dit geringh Toneel
Min yver heeft hier 't beſte deel,
En ſpreeck kunſt kittelt hart en ooren.

Hy rym die wil, en leen ſyn kracht van woorden,
En uyt ſyn klanck, en opgeſmuckte ſtof,
Koop lievers tongen tot ſyn lof,
En al de roem die oyt vernuft bekoorde.
Hier dichtmen daer geen vers op voeten ſtaet,
Hier hout de maet ſich buyten maet,
En leent geen eer van klanck of toonen,
Aenſchouwers van dit Hollants Minne ſpel,
Blyft dit de ſelfde *Samuel*,
Let eens wat hy noch ſal vertoonen.

L. V. Bos.

Op

Op de
HAEGAENVELD,
van den
Heer Samuel van Hoogstraten,
Uitstekent Poeet en Vermaert
Meester in de
SCHILDER-KONST.

Dat Nasoos Minnedicht
En Maroos veldtrompet voor desen Meester swigt;
Want Romen *noch Atheen*
Niet soo vermaecklyx heeft, als Haegaenveld alleen:
Danck geeft hem Haeghsche Ieught,
Die met Pinceel en pen de Bataviers verheught.

I. V. Hogenhouck. I.C.

Op de veranderden Titul en naem van

Roſelyn in Haegaenveld,

Door den Konſtrijcken Autheur der ſelve, de Heer

SAMUEL van HOOGSTRATEN,

Vermaert Schilder en Dichter onſes tijts.

SONNET.

DE kunſt van Naſoos werck was in veranderingen
Der Menſchen in dom Vee, in Boomen uyt de Menſch,
Des Drops in Danaas ſchoot, wanneer Iupijn naer wenſch
Het Menſchelyck geſlaght ging vleyen; wondre dingen!
Meerder veranderingh gaet Roſelyn vertoonen
In een ander gewaet, en ſwier van nieuwen naem,
Waer door zy haer den Rey der Jeugt maecke aengenaem:
Bereyt om doorgaens heen wat nieuw is by te woonen.
Pöëſy is vry, als oock de ſchilderkunſt,
Om daer med' op te doen des lieve Leſers gunſt
Die dees veranderingh en meerder noch op ſtelden
In Roſelyn een beelt uyt d' Harſen pan gebaert,
Van haren Dichter, die naer dat ſy is verjaert.
Haer geeft een weydſer naem, haer noemend Haeghaenvelden.

R. KARPENTIER.

Op

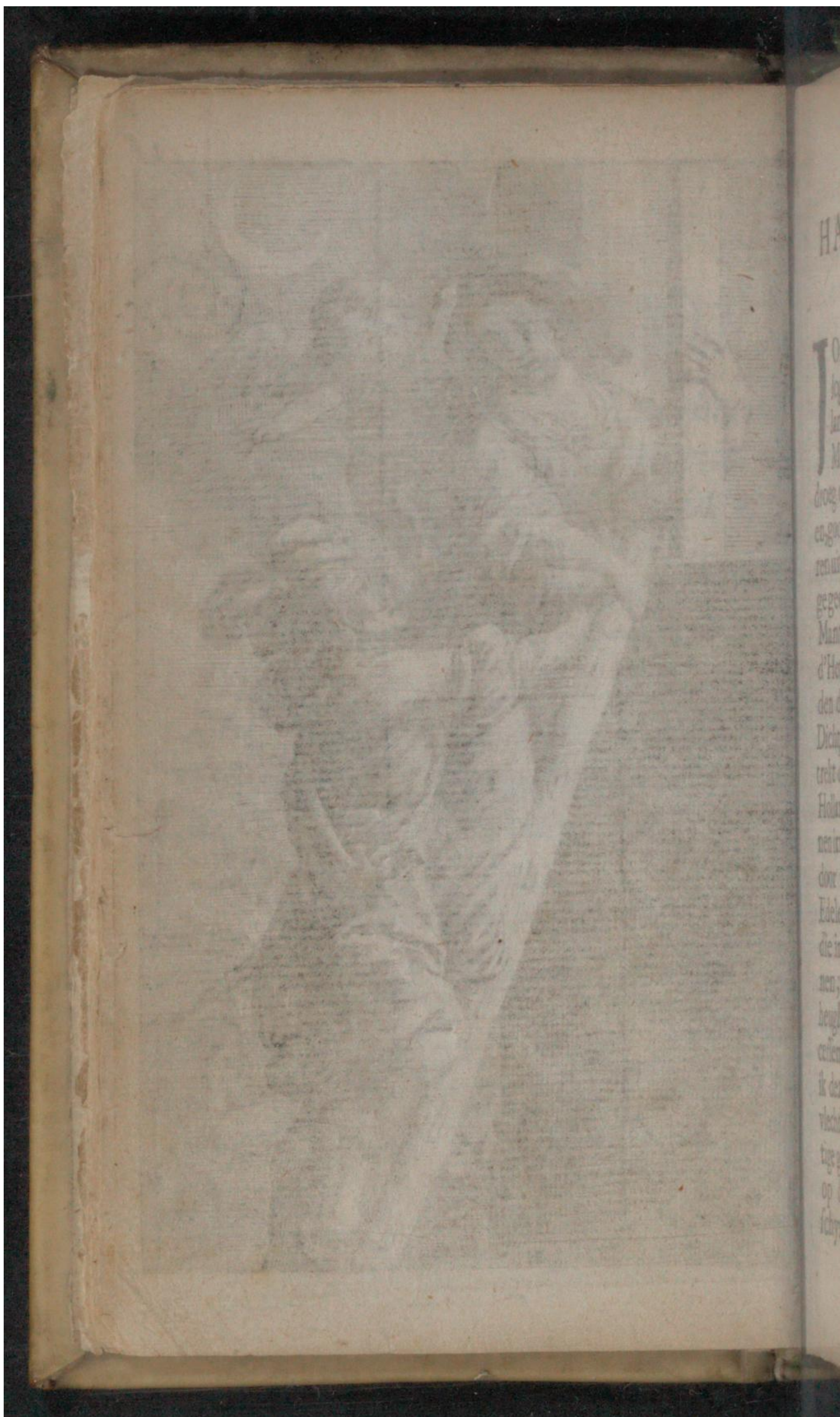
S. van Hoogſtratens

HAEGAENVELD.

Hoogſtraten *heeft voorheen getoont met zyn Pinſeelen*
Wat dat zyn hand vermocht op Doecken en Paneelen:
Nu ſchryft hy Boecken en verdient door zyn verſtand
Niet minder Lof als hy behaelt heeft door zyn hand.
De Deugd van geen van tween behoef ick hier te pryſen:
Zy hebben by haer zelfs veel kraghtiger bewyſen.
Als ick haer geven kan door myn getuygenis:
Men ſteeck geen Krans uyt daer gôe wyn te krygen is.

I. WESTERBAEN.

HAEGAENVELD.

Eerste Boeck.

JOnien plach in d'oude Eeuw van Oorlogsgezangen te klinken, en Griekenland stoften op den Eoolschen *Homeer*: Maer Italien van Virgil geheilicht droeg den Lauwerhoed een reex van Eewen, goot zoeten Hipokreen op haere gebueren uit, en was Zoogmoeder van vernuftige geesten: De trotse Spanjaert tarten den Mantuaen, en de Fransche Dichter stak na d'Hetrusse kroon. Zoo vloog de veder daer den degen ontzien wiert, en zoo klom de Dichtgoddin by ontzachlijke vorsten: Nu trekt de groote Leeuw, beschermer van Hollants weligen tuin, spierwitte Zwanen in de veylige Vyver, en 't vreederyck door *Vrederijcx* stale kling geveylicht queekt Edele vernuften, en trotse Zangheldinnen die in moedertael gelijckerhand aenspannen; en Batoos nakomelingen met gheheughmerken vereeren. Volmaeckte Princessen onder wiens aengroeyende glory, ik deze myn jeudige bloemen tot een krans vlecht, laet de wieken van uwe Doorluchtige genade dit kleine werk beschaduwen op dat mijne Nimfen op 't toneel verschynende van geen Saters schimp ly-

den: ik weet hoe gevaerlijk het is haer bevallykheit ieders oordeel t'onderwerpen: *Juno* en *Pallas*, godinnen, zyn door *Paris* oordeel gehoont, hoe zouden myn Nimfen de monstering deurkomen, daer zo vele onbeleefder dan Paris haer bespieden: ik zal'er nochtans om dat zy van Hollantschen Bloede d'eerste zyn, uitzenden, en bid u haer onvolmaektheden te verschonen; want datze zelf de gratien niet gelyk zyn, is alleen dat uw Vorstlyke hoedanicheden ons tot geen model gedient hebben; hier zyn slechts Nimfen en geen Prinsessen afgeschildert.

Wel op dan myn zangheldin, die *Jovis* Noodlot en de bestieringh des hemels navorscht, leer my ten spiegel der jeughd eerbare vryasie, en de getrouwe liefde van *Held*, en het lyden van *Lelyane* voort uitzingen, en ontdek my op wat wyze *Themis* d'onnozelheit verschoont, en hoe de straf op snoode daden volght; laet ons van de Godlyke *Lelyane* vertellen, die van schelmen gherooft, nu t'zoek is, en hoe zuer 't haer vader viel toen hem dat ongeluk voor de schenen sprongh. Hoedanig het benaude Hart van *Lelygaert* om d'ontschakingh van zyn lieve dochter ghestelt was, kan niemand oordeelen, als die zelf t'eeniger tyd zoo waerden pand verlooren heeft; hy was als uitzinnig, en stelden by nacht de gansche Stad in roer, vloogh ten huyse van *Lammerveld*, om raet te pleghen,

wat

wat hem te doen ſtond; maer hy vond zyn vriend by naer in ghelyke benautheit, wegens 't ongeluk van zyn zoon die door een te droeven geval, *Batemyn* de vocht en ghenoemde vader van zyn lieve *Korenare* had omgebracht, en daer over gevangen; doch dat hem eenichzints trooſten, dezen nacht door kloekmoedigheit en liſt, van dien braven *Held* was verloſt; gelyk nu in 't aenbreken van den dach de ganſche Stad door bekend wiert. *Lammerveld* dan beſloot met *Lelygaert* op reys te gaen om de rovers van de Nimf te volgen met een wel bezeilt Jacht, zy voeren na 't bericht van *Starrewit* de Maes af, maer vernaemen, aen de Lek komende, dat de vluchtelinghen die ſtroom waren opgezeilt, zy kregenze eindelyk in 't gezicht, maer en konden niets op haer winnen, voor dat den avond en de wind viel, en zy aen 't roeyen ten leſten daer by raekten. Maer *Leligaert* meenden te Sterven het Jacht ledich vindende, niet wetende waer hy haer by nacht zoude zoeken; zy gingen te lande, en namen de naeſte herberg, daer ſich de bedroefde vader, al klagende, te bedde begaf: blyvende *Lammerveld* daer voor zitten en trooſten elkander by beurten. Deze bejammerde 't ongeluk van zyn Zoon, en die van zyn dochter: moſt ik u myn kind, dan voor de tweedemael verliezen, en zonder te weten van wie gy nu geroofte zyt; want *Sterrewit* van wiens

zyde zy was wechgerukt, had niemant vande rovers gekent. Deze ſtraffen komen my van den rechtvaerdigen hemel, die my de dwaesheden mijner jonkheyt nu in mijn ouderdom afbetaelt. Hy begoſt hier op, van *Lammerveld* verſocht zynde, te vertellen, op wat wijze hem *Leliane* geboren was. Het is nu zeyde hy, by de twintich Jaren geleeden, dat ik in 't Keyzerlike hof met de beſte Edelluyden, en braefſte juffers verkerende, myn oog liet vallen, op de dochter van een zeker heere, Hofraed van den Keyſer; 't zy dat ik verrukt wiert door hare lieftallicheyt, want haer hart tot my al eenige zucht droeg; dan of hare ſchoonheit, die alle ſterflijke overtrof myn oogen verblinden. Immers ik begon van haer verſcheyden zynde te dutten; en ik zach dat zy van gelijcken door myn tegenwoordicheyt meer levens ontfing, waerdoor ik de ſtoutheit verkreeg van myn lyden t'openbaren. Want de jeugd keurd by na al voor goud wat 'er blinkt, en waent dat een weynig geſtolen zoeticheyt een oneindlijke wellulſt naſleept. Zy ſcheen my in 't eerſte ſtraf genoech, want een moedige dochter wil zonder ſpreken verſtaen zyn doch hare ſtrafheit ſcheen my dieze ten beſten duyden, met eenige gemaecktheit vermengt; waerover ik aenhoudende bevond dat onze zinnen door een zelfde werking der hemelteykenen beroert waren die on

tot het uyterste bewys van volle overeenstemming heen sleepten. Ondertusschen wiert mijn *Rozelyne*, want zoo was 'er naem van zeker graef gevryt, die schoonze hem verstiet van liefde raesden; want zy, met diere eeden aen my verbonden, achtent lichtveerdicheit, iemand anders als my te woord te staen. Van die tijd begon haer vader onze liefde, en ik datze zwanger was te merken, hy versocht my zyn huis te myden, en vol spyts over de halstarricheit van *Rozelyne* besloot haer buyten op een kasteel, met last aen den kastelein, niemand by haer te laten komē, waerom wy beyde van droefheit sturven. Maer wat yzre poorten kan de liefde niet ontsluyten; of wat voorsichtichheit kan den list der verliefden beletten; myn waerde *Rozelyne* verzon een geestigen trek, zy versocht haer vader, door veel demoedige brieven, dat haer kameniere haer in dat eenzame gebouw, mocht verzellen, 't welck haer vergunt wiert. Maer deze my komende vinden, ontdekten den aerdigen aenslach, door last van *Rozelyne*. Kom, zeyze de Vader van uw Lief zend my haer optewachten, maer zy zal veel beter met uw bewaert zyn, ik zal my by zeker Landtman dicht by 't kasteel onthouden, terwyl gy ondertussen als ik gekleet, u by haer zult vervoegen. Ik sprong op van blischap, en myn hair gevlochtē zynde en vande deerne opgeschikt teeg ik vermom-

de Iuffer na 't kasteel, Gy moogt zelf dencken wat 'er omging, toen ik myn *Roselyne* zoo onbekommert mocht byblyven: maer 't geval begon my te benyden, en begin van onze Tragedy te maken; want 't en leed geen dry maenden, of *Zegemond* de vader van mijn getrouwe, ontbood ons te komen bezoeken: waerover ik in duyzend anxten was, van bekent te worden; maer *Rozelyne* gaf raed van haer kameniere, die op dergelyk voorval wachten, by haer te krijghen. Ik nam dan afscheit van mijn lief, en zond haer de rechte kamermaegt die veel te doen had den Burgvoogt te bepraten tot haer in te laten; want hy begon te vermoeden dat de wagen niet recht ging. Ik onthielme voort meest in Harderinne kleeding, ontrent mijn oogwit; maer haer vader, door de zoetheit van die Landsdou en bequame jacht bekoort, neffens dat hy zyn dochter hoopten tot zyn begeerde huwelijk te raden, bleef eenigen tyd op het huis, 't welk my als een vlym het hart grief de; m[illegible]er op een nacht zoo als de Maen haer bleek[illegible] hoornen even begon te krommen, wiert [illegible]n den boomgaert, die aen d' eene zy over de gracht lagh, een lange leer ghewaer, daer meed' men tegen sprokkel de hoogste Bomen zouw besnoeyen, deze nam ik, en gingze rechten aen de venster van *Rozelyne*, schuins over en op de gracht die Juist tot myn geluk, wel sterck was bevrozen. Ik
klopten

klopten twee drymael aen, zonder beſcheit te vernemen; ten leſten wiert van *Rozelyne* zelf open gedaen, maer zy was zo verſchrikt datze my byna van boven neder ſtiet, eindelik wat bedaert gafze my haer Jammer te kennen, van op 't uiterſte van haer dracht te zyn, en dat zy vreeſde, haer tyd voor *Zegemonds* vertrek te zullen komen, ſchoon hy alreets op reys ſtond. Dat haer leven en dood daer aen lach, en met een bitter geſchrey hietze my vertrekken, biddende dat ik 's nachts daer aen op de zelfde uer zoude weer komen om te beraetſlagen watmen doen zouw. Ik en miſten niet hier op te paſſen, maer toen ik op de ladder geſtegen, een weynich aen het venſter luyſterden, alzoo my docht iemandt te hooren, zoo klonk my een Jammerende ſtem van binnen de kamer in 't oor. Ach myn vriend! heeft oyt eenich dichter de droefheit zelf als een Godinne der tranen beſchreven, deze klachten gingen alles te boven, Och zeyze, mijn wichje! van een lieven vader geteelt, wat ongelukken hangen u zoo vroeg over 't hooft, die zonder twyffel, door uw geboorte uw Moeder zult om 't leven helpen. Onnozel Lam! geliefdent Godt mijn hooghſte vreugde, maer nu helaes de Springbron van mijn ongeluk. De Liefde, och de Liefde! en den nootdrift van den geſtoorden Hemel, heeft uw een ontydige geboorte en my het hoochſte dat ik bemin, tot

een geeſſel toegevoegt. En gy myn alderliefſte, en waerde Bruidegom; Och mocht ik met uw in de eenzaemſte boſſchen heen ſukkelen, geen armoe kon my verveelen: Hoe wil 't uw ſmarten dit uw lieve Krooſt te ſien vergaen; Maer wat ongeval doet u zoo lang vertoeven! daer myn hart overwonnen van druk zoo zeer om u wenſcht. Myn ziel ſcheen my van bekommeringhe te krimpen, dit horende, ik klopte en van haer getrouwe Dienſtmaegt geopent zynde klom in en zach een teder kinnetje op den ſchoot van *Rozelyne*; ik en wiſt niet wie van beyden of de moeder of haer dochtertjen meer te verwonderen was. Het zoete wezen van het kleintje daer het krooſt van *Rozelyne* in ſpiegelden, ſcheen met een vriendelijk gelaet uitkomſt te beloven: Maer de droeve moeder dee my de moed ſincken. Wy beraemde dan in der haeſt dat ik 't kindeken zou bergen, en by een goede Minnemoeder beſtellen. Maer toen ik ter venſter uitwouw, kon *Rozelyne* 't niet verlaten, wouw mede, en ſchoon ik haer bad en ſmeeckten en duyſend zwaricheden voor oogen ſtelden, zy dwong my met tranen haer uit te helpen; dry mael bewoog ik haer door bidden tot blyven maer al te vergeefs: Wy ſtelden dan vaſt met haer dienſtmaegt te vluchten, die ik met een goed deel juweelen, die al van langer hand gepackt lagen eerſt beneden holp, en daer
na

na het kleintje bracht. Maer wat raed om een kraemvrouw, daer toe een krancke kraemvrouw! zoo ongewonen trap af te leyden? Maer het schynt dat het hemelsche medoogen in den nood dubbele krachten verleent: ik holp haer op de leer en beneden haer klimmende, ik schrik als ik 'er aen denk, hield'er wel styf om de middel, zoo datwe met langzame schreden, noch af quamen? Maer zy was zoo vermoeit, datze sich niet verder verreppen kon, zoo dat ikze op myn rug schorte, om zo wech te dragen; Maer wy waren naulycx een scheut weegs ver? of *Rozelyne* wiert zoo benaut dat wy meenden datze sturf, zoo datwe belet wierden om verder te gaen, en terwyl ik besich was haer te helpen, want het scheen 't elckens datze den geest gaf, liep de kamermaegt na eenige haer bekende gebueren? Die korts daer aen met bakermat en andere behulpmiddelen aenquamē. Ik vertrokme een weynich met het kind, en de Juweelen ter zyden af, maer 't gerucht om de vreemdicheit van de zaek, wies zoodanich aen dat die van 't kasteel ook uitquamen; Dies ik genootzaekt was na myn eygen behoudenis om te sien. Dit was o wyze *Lammerveld*, de laetste uer dat ik'er oit zagh? want na dat ik myn dochtertjen geborgt had, vernam ik datze den derden dach daer aen op 't kasteel was gesturven, en dat *Zegmund* order had

gegeven my te zoeken; waerom ik my in allerhaeſt van een voeſter voorzien zijnde, weg maekten, brengende 't kleine wichjen in mijn moeders huys, die 't twee jaren lang zorgvuldigh behoeden; als wanneer het ons onvoorziens wiert ontſtolen. Maer ach waerom iſſe my na dartien jaren ballinghſchaps wedergegeven? dewijl ikze niet en mach behouden. Heb ik dan dry jaren haer gezelſchap genoten, om haer dus te verliezen, of geſchonden weer te krygen? maer ik gevoel, ik gevoel! dat 't verdriet dat ik *Zegemond* met wil van zijn dochter aen deet, ſchoon tegen wil van de mijne, op my van den hemel word ghewroken. Zoo klaegden *Lelygaert*, maer *Lammerveld*, leunende op de bedſpond, zocht hem te trooſten; zeggende: Wel zeker te zijn, dat d'ontzachlykheit, die in *Lelyane* zweefde, haer een genoegſamen ſchilt voor haer eere verſtrekken zouw, en dat de voorzienigheid des hemels, die men genoeg bemerken kon dat de Maegt beſtierde, haer behoudenis ghewiſlyk zouw bevorderen. Maer, gingh hy voort, zoo langh zy op vrye voeten ſtaet, zal *Lelygaert* kommerlijk leven, en ſchoon gy haer nu al wederom t'huis voert, zoo zal den hemel, die gy waent wraek op u te oeffenen, niet aflaten, van u in haer te vervolghen: 't Waer dan beter datze in eens anders macht waer, en my verwondert datze den braven *Held*, ge-

gelijk men zeid, aflaet. *Held* die den grooten *Haegaenveld* den vermaerden *Robinus* gelijkt. *Held* die ondoenlijke dingen uitrecht, en alleen raet wist om noch voorleden nacht zyn vriend en mijn bedroefde zoon te verlossen. *Held* die van jongs af, een proef en pronck der natuere geweest is; En met die naem vereert wiert, toen hy noch kleyn en onvolwassen, de Reus van Schoonhoven, en grooten Boer van Lekker Land, in 't Worstelperk op malkander smeet, hoewel hem dien naem ook als den jongen *Heldebrand* toekomt. De geleertheit heeft hem als haer eyghen kind gezoogt, en van de wyzen doen beminnen. Wat vermaek had ik, toen hy met *Manfaert* van hooge dingen sprak, hoe druk had hy 't somtyts onder den steylen beukeboom die in 't Haegsche Bosch, aen de beek, de grazyge hoogte voor de zuider brand beschaduwt: zy betwiste den loop der dwaelstarren, 't bewegen des Aertkloots, en de natuer des Viers. Den vierigen *Held*, zyn geest was snuggerer dan de Sperwer en zyn drift voorquam de Zonnewielen, een Jarigen Hengst kon zijn moedicheit niet bereyke, noch geen pronkende Zwaen zyn hoogharticheit naspore. Zyn tong was scharper als een gewette Sikkel, en zyn uitspraek heftiger als een vliegen de worppyl: Maer zyn gemoed was buigsaem als wasch, en 't kristal zyner oogen smolt zoo geheel licht van medelyden als

de

de bleyke ſneeuw voor de blakende Zon. 't Was *Held* die ik zoo menigmael van liefd' omarmde, van liefde die my ter harten ging, terwyl ik wiſt dat zyn opgaende glori niet weynich benyd wierd, en zyn teerheit gevaer liep. Men zach de naekte onbeveinſtheit zyns harten, als door borſtglazen, en zyn voornemẽ in zyn tret. Hy had tot zyn hart en kamerraed de haegſche *Manſaert* verkoren, maer klaegden over zyn viezen aert, geleyde my deur 't Boſch en wees my de ſtrytplaets der vernuften. Ginder, zeyd hy, daer de beek van den berg afſpeuit, en door de dorre bladeren, in 't wiltſte van 't Boſch, met een eenzaem ruiſchen heen bortelt, daer de Harders avondmalen, wanneerze de ruyghe kudde aen de ruyme Wyer ſcheeren, op't heuveltje daer Natuer de prachtige zalen verpocht, en bedd' en dis met tapyten dekt; daer de Morgendouw daeglyx nieuw loofwerk en verſche Bloemen inweeft. Daer, klaegden hy verbond ik my aen *Manſaert*: *Manſaert* ſtyfzinniger als ſteen en onbeweeglyker dan de velzen; *Manſaert* die ſich nederich veinzende groots is, ongezellich en hard, hoe kon zyn ommegang myn zinnen ſtrelen? *Manſaert* kan in ſich zelve leeven, maer *Panthus* verdwynt zonder waerdigh wederwerk, gelyk het vier by gebrek van voedzel. *Manſaert* bevriend ſich met oude willigen, Jeudige Elzen, en neemt de beekkeyen

keyen tot gezellen, daer de Boomen met haer hooge takken krommen, en sich tot een spelonk overwelven, vind hy werx genoeg. Maer Pantis kan gheen vergeeten borger zyn, hy zal glori verwerven, of van glori zucht vergaen: Dit was toen hy de prys krans, wegens 't best zingen, van de schone dochter van *Haegaenveld*, de nimf *Matelieve* had verkregen, die *Mansaert* hem, uit euvel ontrukten, en door spyt van verwonnen te zyn in Zee wurp. Maer *Schilaert*, die te laet quam, snorkten over *Held* en liet sich horen. *Lauwervelt* porden hem aen en stookten een veltgekyf, sarden dien opgeblazen by de mou dat hy opstoof: zoud gy uw stem durven opheffen, en tegen my voor de Nimfen om stryd singen? verwin vry harders, en boeren, maer tart my niet die aen de Teems oever de stroom kon stillen, toen ik, in den Brittaenschen rey de bas zong. Paris leerden my de toonen stellen en Leyden de maet slaen toen ik volleert 't huis quam, verwensten gryze *Lieven* wel een vetten Ram, dat hy myn zangen maer kon naneuren. En gy die pas de gulle Merw aen de lieskanten, hoorde omwentelen of ten hoogsten de brakke Amstelsluisen zaegt ontsluiten, o verwaentheit! zout ghy u tegen my uitbien, neen Iongeling die vermetentheit past uw niet, noch 't is geen kinderwerck Mannen te tarten; Dus wiert hy door de Nyd al van

Jongs

Jongs op gefoolt, maer sedert hy, zoo-men zeyd, de schoone *Lelyane* heeft beginne te minne, is hy heftiger aengetast, en by na tot wanhoop vervoert; maer de Godlijke toeschikking zal hem, ten loon zyner getrouwicheit, noch met zyn gewenschte ooghmerck vereere, of den hemel behoed hem voor eenich noodlot over de maegd beschore, en heeft wat beters met hem voor; de Deug den oprechticheit laet niemand verlegen. Aldus kozelden de goede man, om met praetjes den droeven geest van *Lelygaert* te verzachten, schoon hem sijn Zoons ongeluk zelf genoeg te doen gaf. Maer laet ons zien waer *Held* blyft: hy was, na dat hy zijn vriend uit den kerker verlost, en uit 't gevaer gebracht had, weder t' huis gekomen, en lagh door vermoeitheidt wel vast in slaep, als wanneer hem het godlijk beeld van *Lelyane*, gelijk 't alreets gewoon was, in den droom verscheen; want hoe hy oyt sliep deze Nimf, begin en eind van zijn ghepeinzen, bleef altyts voor sijn innerlijke oogen. Zy scheen hem groot, en volmaekt schoon, maer schreyde 't welk hem dapper benaude, en flux daer aen scheen zy sich in een zwemmende Zwaen te verandere, die een vliegenden Arend, met bek en witte wieken scheen af te slaen, daer ze, zonder zijn ontzet, zich bezwaerlijk af redden kon. Zy scheen

hem te bedanken, in haer vorige geſtalt, en hy begeerich om haer t'omhelzen wiert wakker, 't welk hem ſpeet, maer begerich om *Korenare* aen te ſpreken, en t'ondertaſten of zy de wraek of verzoeningh van *Lauwervelt* voor had te vervolgen, ſtond op en begaf zich ten huize van *Batemyn*, daer hy alles vremt en vol oproer vond: want boven dat men *Lauwervelt* in de gevankenis vermiſten zoo had de ghevanghen meeſter, die in des ontſliptens plaets ghevonden was, *Korenare* aengheklaegt, als dat zy den ghevanghen zelfs had uitghebracht, en hem inden karker gheſloten; waer over zy voor 't gherecht ghedaegt in anxt zat: Maer *Held* nam haer zaek aen te verdadighen; Zie daer, zeyd hy 't beduit van mijn droom, *Lelyane* zal 't my danck weten, deze zoete Zwaen verloſt te hebbe. Hy verſcheen voor den Rechter, alwaer den Sipier zyn zaek met eeden ſterkte, ſeggende: Dat *Lauwervelt* ook zelf van haer handen had wille ſterve, en haer *Korenare* ghenoemt had. *Rabout* zyn ghetuighe ſpeelde d' onweetende, en zwoer de Juffer die den Sipier voorhad niet te kenne; Maer naeulyx had *Held* den mondt gheopent, om in 't belangh van *Korenare* te pleyte, of der onſtondt een nieuwe vremdicheit! want de gevangenmeeſter begon te roepe: dit is de vermaledyde
hoer

hoer, die my zoo ſchelmachtig gebonden en den ghevangen verloſt heeft; en deze onbeſchaemde durft haer noch hier, dus vermomt voor een ander ſtellen; de Rechters verwonderden zich, maer lieten den Sipier, die geen bewys brocht, weer vaſt zetten; verbonden *Held* op zyn woord, ontboden zynde, te verſchynen, maer prezen by haer zelven zyn heldaerdigheyt, ende lieten voor die tyt het verder onderzoeck. Hy was wel te vreden dat 'et dus afliep en gingh daedlyck aen *Korenare* verſlagh doen. Hy vond hier *Godewil*, *Tamerinde* en de prachtige *Hageroos*, die na 't einden der blide Feeſt hier bygheval aen de Merwe, de droeve *Korenare* vertrooſten. Onzen Iongelinck yverden om met harte buyghende redenen, zyn vrient ten beſten de Nimf aen te gaen, haer verzeekerende, dat *Lauwerveld*, ſchoon nu buiten gevaer zynde van droefheyt ſturf, en ten waer de maeght zyn onnozelheit bekenden, wraeck op zich zelven zouw nemen: dat zy dieshalven hem eenigh trooſtelyk woord wilde aenbevelen, op dat de verdere ongelukken mochten geweert worden. *Korenare* antwoorden, dat zy *Lauwerveld* wel onſchuldigh kenden, van dat hy gheen opzet tot het ongheluck van *Batemyn* ghehad hadde, maer dat zy echter voor die tydt ghevaerlyk achte, zich zelven ergens in tot voordeel van *Lauwerveld* te wikkelen: maer dat zy aen *Held* verzocht, hy wil-

wilde na zyne wysheit de vordere onheylen na vermoghen helpen afkeeren *Held* door dit beſcheyt een weynigh verquickt, ſtondt om zyn afſcheit te nemen; maer de gulhartyge *Godewil* bad hem, hy wilde hem hoe hy *Lauwerveld* had losghekreghen in vertrouwen zegghen; want'er niet te twijffelen was of dit werk was door hem uitgevoert; beſcheydenſte *Godewil*, begon *Held* hoe my 'tongheluck van myn vriend ter herten trof moogt gy giſſen, daer onze vriendſchap die van *Oreſt* en *Pilades* ter nood zouw overtreffen. Zoo dra dan als ik de doot van *Batemyn* en 't vangen van *Lauwerveld* verſtond, beſloot ik of myn vriend te verloſſen, of te ſterven; en op veelerley middelen ghedacht hebbende, vond ik eene, die op de gelegentheit van de zaeck beſt paſten. Ick wiſt dat zeeckeren *Rabout*, aen my zonderling verplicht, maer een lichten Kabouter zeer geheymen rotgezel en ſpitsbroeder van den Sipier was; want ik had dikwils van haer ſtukken ghehoort: dezen verbond ick my noch vaſter door geſchencken, en na genomen eeden, van my trouw te zyn, ſtelden wy dezen vond in 't werck. *Rabout* leyden den boeymeeſter by de Wyn, hem wysmakende, twee aerdighe duifjes optſpoor te hebben: onderwyl verkleden ik my in vrouwengewaet, en quam ter beſtelder plaets, als een andre *Lais*; toẽ ik dagt datſe al wel door de Wyn verhit waren, ik ſpeel-

ſpeelde myn rol ſo gelukkig, dat den gevange voogt in myn net viel, en ik zyn geile oogen betoverden. Myn *Rabout* ſpeelden den Minyverigen, begon te krakkelen, te dreigen en ſcherp te trekken: ik verbaeſt te vluchten, en myn Sipier te volgen; maer ik de vervaerde Spelende, bad hem my dien nacht in zyn beſcherming te willen aennemen. Hy die niets beters zocht, ſtont het daedlik toe, brocht my heimelik in zyn huys, en in zijn Slaepkamer, daer hy zich begon t'ontkleden, en ik my tot het voornaemſte deel van mijn ſpel te bereyden. Ik ſprong hem dan onvoorziens op 't lijf, greep hem by de keel, en dreigden hem zoo hy kikten, met een ponjaert al gereet te deurſteken; en flux, zeid ik, zult gy my dien gevangen Iongeling, van voorleden nacht, ontſluiten, of ik zal't als ik u gematſt heb ſelfs doen. Den armen gevange meeſter, zo onnozel gevange, bad al bevende lijfsgena: en niets meerder dan de doot vreezende, ging zo mak als een lam, ik hield hem met de luchterhand onder den arm, en dreigden deurgaens met de punt van't Stalet, tot datwe, eenige deuren geopent hebbende, *Lauwerveld* in een diepe kelder met yzre deure bewaert vonden zitten. Hy was in zulk een benautheit, dat hy ons, ſchoonwe voor hem ſtonden noch hoorden noch zach: en geen woorden meer bedenken kunnende, om zijn ongeluk af te beelden, ſloeg hy, gelijk de droeve Nachtuil

uittelkens het zelve geluit: ô miſgeboortich wanſchepſel! niet van de Natuer, maer van den afgront, ja ui ſpouſel der Hellen: die zo ondankbaer, met vadermoort en een jammerlijk ſterven beloont de ziele van uw leven. Ten is hier geen klagens tijd, zeid ik, maer haeſt u om deze plaets te verlaten Deze woorden dedē hem opzien, maer hy menende de ſchim van *Korenare* voor hem te hebben, bedekten zijn aengezicht, zeggende: O godlijk beeld! al te waerachtig bevind ik den droom die my daer even al ſluimerende inſchoot, dat wy haeſt ten einde van onze droefheid, noch zoude gepaert zijn. Ik zal haeſt volgē, ô wraek roepend bloed! ik zal haeſt volgen, o godin! die de wereld hebt verlaten, daer hy die ghy meeſt beminden moorder van u vader en in hem te dooden, ook een beul van uw leven wiert. Ik volg, o godin! maer indiē de lichaem looze geeſten noch quetslijke wapens voerē, zo druk u ponjaert in deez vervloekte borſt, en verkort mijn ellenden, hoewel ik 't niet verdiende, om onze verſtorve liefde wil. Ik was door dit gejammer ſchier buiten myzelfs en had by na mijn plicht vergeten, maer ontwakende, gebood den gevangen meeſter hem flux los te maken, en had werks genoeg *Lauwervelt* inteſpreken wat van de zaek was, tot dat hy my eindlik kennende opſtond en de Sipier zo hy leven wilde in zijn plaets trad; die de dood meer dan de hel vrezende, zich fluitē liet

liet, en bly was datwe heen gingen. Ik ſloot de deuren voort en met des Sipiers Lantaeren en ſleutels beladen, wees hem den wech: Maer niet te wel bedreven, raeckten in de kamer daer 't gezin ſliep, die ons dus verbaeſt ziende, begoſten moord en brand te roepen; En alswe de voordeur uit waren ontmoeten ons twee van de Wacht op de trappen, die my by myn lange kleederen greepen. *Lauwerveld*, die 't ontſprongen was, vloog'er weer tegen op, kreegh een van de halfpieken, en ringelden'er alle bey van boven neer, datze rolden. Wy maekten ons, eerze opſtonden, de zyſtraeten in en door de duyſterſte wegen; ik perſte *Lauwervelt* flux de Stad te verlaten daer hy zich bezwaerlijck toe bewegen liet. Hoe zeid hy, zal ik dan de wraek van *Korenare* ontwyken, en als een vyand vluchten? Neen veel liever wil ik haer rechtvaerdige gramſchap, met myn bloed, en hals en hooft payen. Ik ſtoorden my over deze redenen, hem toevoerende, of hy dan myn gevaerlyken aenſlach vruchteloos wouw maken; Zyn geluk met de voet ſchoppen, en den hemel terghen; Of dat hy waende, *Korenare* na zyn bloed te dorſten; en datze haer eygen hart, aen hem uit liefde geoffert, zoo wraekgierich zouw pogen te vernielen; Neen myn vriend, ſchep moed, vervolgden ik, de tyd zal niet alleen u met

Korenare

Korenare doen verzoenẽ, maer u zelf in vreugden vereenighen: daerom begeef u buiten ſchoots, en in vryheit, wyl 't u beuren mach. Ick perſten hem voort na de waterveſt, van mening, zoo 't nood dee, over den ſtroom te zwemmen: maer alzo wy de ronde van ver gewaer wierden moſten wy ons andermael met loopen verduyſterden: en den Hemel ons gunſtigh zynde, raecktenwe met een zedige tret over den draeyboom en 't wachthuis voorby, lieten ons achter den Riedyk van de veſt afvallen, daer wy een ſchuit aen een pael gemeert afſneden, en ons in begavẽ. De nacht was doncker, en wy de riemen ongewoon, de ſtroom dreef ons af, maer onze wakkerheit bracht ons 't einden veel martlens aen d'overzy, daer ik myn vriend van een paert voorzagh, en de plaets van onze naeſte ontmoeting vaſt ſtelden, oorlof nam en my wederom verkleet, met het openen van de poort naer huis begaf; zendende Woort aen den Vader, van 't ontkomen zyns Zoons; 't welk ik hoop tot verminderingh van de dreighende onghelukken gedijen zal. *Held* ſtond op zyn afſcheit in dit droevighe huis, als hy de Jonghe *Flora Matelieve.*, met haer groote zuſter zach inkomen, de blanke *Starre*, die met recht die naem droeg; zy zach als de Maen, wanneerze, met een Kring omſpannen, wind en onweer dreight. en bleckverwyge ſtralen afſcheit. 't Scheen dat-

datze dapper wat op 'er horens had, want hy haer groetende, kon niet onder ſcheide, of haer de droefheit, dan of de gramſchap meeſt quelden Dit is dan 't loon voor *Held Panthus*, zeyze, voor 't opofferen van zijn hart en ziele, op 't' outaer van d'ondankbaerheit, aen de ſpytigſte Godin, daer niet dan ſmaet en hoon af te wachten ſtond? maer uw zoo hoogh geachte Nimf, had wel met minder aenſtoot haer wiſpelturigheit kunnẽ bewimpelen: zonder zoo ſchaemteloos met een nieuw Minnaer doortegaen. Deze woorden uit zoo gheloofwaerdigen mond, ſtorten zoo koud als ſneewater op 't vuerige hart van *Held*. Hy vraegd eindlijk wat zy hier mede meinde. *Starrewit* antwoorde, hoe! is u alleen de vlucht van *Lelyane* onbekent? die eergiſteren met my uitwandelen zijnde, van mijn zyde wechgerukt, en met een Iacht vervoert wiert, toenmen my aen den Dijk raezende van gramſchap liet ſtaen kyven, en zy voor wind voor ſtroom afvoeren? Ha ſchoone Nimf! hernam *Held*, wat oogwit vervoert u *Lelyane* de eere der Nimfen en 't voorbeeld van zedicheit te laſteren? Of wil u doortrapte gheeſt een proef van mijn Liefde nemen? 't Is gheen tijd hier nae, de droeve onghevallen van dit huys verſchaffen werx ghenoegh. *Starrewit* merckende dat hem de ontſchakingh van *Lelyane* onbewuſt was, begon hem die

te

te vertellen, matichden haer driften en ſtelde, dat zy niet en twyffelden of 't was tegen wil vande maegt, *Matelieve* beveſtigden t' maer *Godewil* en *Tamarinde*, door 't valſch gerugt bedrogen, beſchuldigden *Leliane*, van met *Schilaert* een lijn te trekken, 't welck de miſtrooſtige *Hazeduin* had verziert, en van andere met leugens was opgetoit. Hoe worden de Deugdelijcken gemoeden beſtormt, en van valſche tonge ghehekelt; Den wegh des gloryen is vol diſtelen, en 't padt der eere ſcharp en gevaerlijk opteſtygen. De Edele Jongeling was half dood van ſpyt, en kon zyn gelaet, hoe hy 't poogde, niet betome! hy nam oorlof van 't geſelſchap, en d'erbarmlike *Korenare*! maer *Godewil* om zyn vriend bekommert, trad met hem uit, gevolgt van de bevallyke *Tamarinde*, en brave *Hageroos*, noden hem in haer Karos en voeren ten huize van *Lampreye*, om zyn ontſteltenis wat te verleyen! maer hy zat daer hy zat, en kon niet dan een droevich gezucht uitbrengen. *Godewil* ſprak hem moed in, om de rampen der Liefde 't hooft te bieden, dies hy tot antwoort gedwongen, eindlijk uit barſten: Aldergelukkichſte *Godewil*; Wat port u, die heden in de Fonteyn der zoeticheyt, en Boomgaert van welluſt zat wort, aen de bitterheden mynder quellinge deel te nemen, en u geeſt t' ontruſten met myn klachtē ſcheut te geven. O Hollantſe Juffers, die u wel met reden den roem

van

van *Europe* te zijn inbeeld ! waerom en is by u en ons de Lakoonſche wet, die al de Jeugd eeven ryk maecken, niet in zwangh ? op dat de Deugd, en oprechte Vroomheyt alleen voor Bruitſchat, en morgengave mocht verſtrekken, vernuft en eere, in een braef ghemoed mocht gheroemt en gheſchat worden. Dan zouden zoo veel harzenlooze raedgevers, noch neuswyze bloedvrienden de edelmoedige Nimfen niet ompraten, noch om een onzekeren rykdom tuſſchen zoo verſcheidelyke natueren huwelyk Koppelen ; Maer opregte liefde, en een Deugdelijk inzigt zouw natuerlyke Minnaers onbeveinſdelyk verknopen : daer nu leyder plompaerts met een Stokbeurs de braefſte borſten opwegẽ en vergulde Eezels geloof krygen, daer een edele, Ziel op zien moet: als of 't beter ware met een Zwyn aen een gouden dis of pronkenden Buffel met een ring door de neus gepaert te zyn dan met een redelyk menſch te leven. En kunnen u dan zo veel voorbeelden niet afſchricken ? daer ghy ziet hoe veele, alleen uit inzight tot dat verdoemde Goudt, als aen een ſtommen blok gheboeit zitten : of met een dronken beeſt, of dat noch 't ſlimſt is, met een zot te laet haer blinde keur beklaeghen ? Ha Deughd ! Ha waerachachtighe Deughd ! waer is u achtinghe vervloghen ? ende ghy duvelſchen Rykdom! die men zeid datden Helſchen

Pluto

Pluto toebehoort, hoe verblind gy d'oogen der menſchen! Want, O ſpyt datmen 'tdaaglyx hooren moet! wanneer eenigh deftigh geeſt naer een Iuffer, die wel begoed is, ſchoonz' ongoelyk en plomp is, uytziet, zoo wort nochtans hare hoedanigheyt boven de zyne ghesſchat, als of eere, Vernuft en Deugd, voor een Klomp goud moſt wyken, daer nochtans 't minſte druppeltjen harſſenmerg voor geen geld te bekomen is. Maer gy *Leliane* zyt mee ziek aen dat euvel! wie zou 't ghelooft hebben? 't is wae dat *Lauwerveld* my d'aenvechtingen die *Schillaert* in 't werck ſtelden, terwyl ik, O oprechte *Godewil* op uwe feeſt was verwittigde; maer hoe kon ik *Lelyane* mistrouwen. Ziet hier den brief van myn vriend:

Edle Held Pantis! *wiens naem alleen wel eer als een Tittel van vreugt in elx ooren klonk maer die zelfs een Beeld van treurig ſtilſwygen op beden in de blyde Feeſten vertoont, dat ons die u kenden tot meedogen verbind, ſpoey uw, bid ik, herwaerts op dat u geen waerachtige oorzaeck tot droefheyt, die nu mooghlyk alleen uit waen ſpruyt, te beurt val.* Schillaert *die zich uw vriend veinſt, zoekt den Burght van u hoop voor ſigh zelfs t' ondermynen, u by* Leliane *te verkleynen, en u erfdeel, dat nochtans zoo vruchtbaer is, te verachten. Hy miſpryſt uwe daden, ende maelt u vertouw af: dat ghy* Maetelieve en Hazeduin

 tef-

teffens beminden, en teffens om Leliane *verliet: en nu weerom door* Hageroos *schoonheit gevangen zyt. Hy arbeyt om* Lelygaert *om te zetten, en elk een door geschencken tot zyn hulp te bewegen.*

Hoewel deze letteren my te post uit den Haeg trokken, zoo vond ik *Lelyane*, zo my dacht, stantvaltich genoeg tegen *Schillaerts* quilting en listen; maer al te licht gelooft voor my die myn geluk, in 't valsch vinden van myn geloof, verlies. Maer mooglyk gelooft gy nu te licht begon *Hageroos*, in 't vermoeden van onstantvasticheit en ontrou op de geene die 't niet verdient. Ik zouw nimmermeer in zodanich vermoeden noch geloof vervallen, hernam *Held*, ten waer men my zoo eenstemmich overtuighden. En of den Hemel wilde, dat 't gevoelen dat my noch alleen in 't leven houd, schoon 't met een yders stryd, de waerheid trof! De tyd zal 't openbaren, zey *Hageroos*, maer op dat wy beter van de Nimf mogen gissen, zoo vertel ons een weynich van uwe vryery. De beleefde Jongeling dorst *Hageroos* verzoek niet afslaen, maer gulharticli van aert voer voort zonder veinzen.

Gelyk gy in 't naeste boek horen zult; want schoon ik de vryasie van *Held* en de mini ne deuntjes van verliefde nimfen zing, zoo lust my somtyts een grover toon hier in te menghen: en zelf d'oorlogs trompet met de

rce-

roerende trommel te paren : maer mooghlyk zaegt gy liever d'eerste rol van *Kommeryn* spelen van toenze eerst op *Vrederyk* verlieft was, ik zal 't u dan, 't komt te pas of niet, hier in voegen, eer ik dit eerste boek ten einde ben, op datje al van begin af kennis krygt wat personadjen in 't spel komen. En Schoon sommighe slecht-hoofden de vremdigheden die ik nu vertellen zal, als onwaerheit afkeurden, zo kan ik nochtans wel bewyzen, datze alzo waerachtigh zyn als de voornaemste dingen van ons verhael, daerwe nochtans, hoe zeer de menigvuldige schryvers van onse Historie verschele, ons aen de zyde van de waerschijnlykste gehouden hebben. *Kommeryn* dan, weynig weke voor d'ontschaking van *Lelyane* schoonze alreets met zoveel rimpels in 't voorhooft pronckte alsze Minnaers verlaten had (dieze nochtans door konst onzichtbaer maekte) en in haer dartichjarigen herfst tradt, brande van Minne, zoo datze nergens kon rusten. Daer de ZuyderZee den Amsterdam met masten, en het brakke Y met scheepen belommerende, langs Naerden, en de Mujerberg hene spoelt, vloog d'ontzinnige heen en weer, en deed, met yslyke besweeringen, *Tymon* in zyn hol fidderen; *Tymon* die d'inwoonders van Muide voorzeit heeft, dat haren Staet nimmer en zoude verbetere : Kom uit O Waerzegger! riepze, hier staet loon te verdienen, 't is *Kommeryn* die u van doen

 heeft,

heeft. Mit loosden den heuvel zyn aessem dat de Kerck schudde, en de goelyke *Kommeryn* stond en waggelde. *Tymon* rees uit het hol, en slingherde 't zand uit zyn gryze hairen, even gelyk een ruyge waterhont van 't zwemmen te land komende, klapoort; of gelyk matroos zyn dweilstok op den arm uitdraeit. O Beeld der leelykheit! dien gerimpelden had noyt baert gehad, noch iets 't geen de jeugdige vryers prikkelt; zyn tandeloos Kaekbeen stak voorby de neus, en de begroeyde Winkbrawen beschaewden zyn oogleen. Zyn handen waren de magerheit zelf, en eer als wortels dan met ghestaltige vingeren; Hoe de rest van zyn lichaem was heeft niemand in hondert Iaren gezien: immers zyn grynzich gelaet deed d' onbesuisde *Kommeryn* schier vervaert te rug deinsen: maer verwoed van minnetochten bliesse den rook van 't brandende ingewant, ten schuymenden mond uit. Kunnen uw toverkunsten, O *Timon*! riepze, wat uitrechten en in de minn werken? of weetje alleen maer iets toekomens uit de Starren en 't noodlot te ramen? Ik ben van hitzige razeryen vlammende min ontsteken, en kan myn minnaer nog met bidden noch dreigen vermurwen. Kom my kunt gy met raed en daed te hulp: of ghy, en de Hel zelf zult myn gramschap gevoelen.] *Timon* schrikte van haer vreslyke mynen, en zagh haer glimmende ooghen, en

zwar-

zwarte manen in de Maneſchyn ontzachlyk blinken. Daer den Tarter, zeid hy, zyn holle Kaken tegens de Starren opent, en de Toverkunſtenaers het koude Lapland, en de beſneeuwde wilderniſſen der Finnen doen rammelẽ, de winden dwingen en vaſt knopen ben ik gebooren. Ik ken Moeder noch Vader, en hoorden tot myn zeven jaer nerghens t' huis; voorts heb ik de kunſt in't gros uit gemeene borſten gezoogen, hebbende d'ongenaekbare klippen, en zetels der watergodinnen, ten wooningh. Zoo ſold' ik menig jaer, door aerd' en hell' en Hemel op een ghewieckten Ezel, tot aen de glimmende toorts dragers of vlammend' armen des Orions. Dan weer op een vliegenden draekwagen aen d'yſlyke noordſpil, daer de yskegels als balken inden gudzenden draeypoel bommen, en de ſchuilhoeken des aertkloots door booren. Dan weer met koele wolken plotſling in den hollen Hekla, daer door onmatige hitte beken van yzer en geſmolten Koper na den afgrond, of in Mulſibers ſmiſſe heen ſchuimen: tot ik op 't laetſt in myn vaderland gekeert op de ſteilſte rotſen, by nagt en niewe Maen, een klaghende Stem hoorde, luidende aldus: *Ik rampzalighe van ieder verlaeten, eyndigh myn leeven in dees eenzame ſpelonck; wie zal nu* Hekate *die als een Godinne ghe-eerdt was, op 't laetſtde band reycken, en de ooghen luiken: of*

erfgenaem van myn groote schatten, myn naem noch naer myn dood doen leven? Tartarien ten dienst staen, en de Noorder volken met Toverien. helpen? Ik zach haer, maer als een Monster, noch Zieltoghen en de laetste locht in zuyghen, dies vierigh na de Kunst sprongh in het diepe Hol, vlamden op den Huisraedt, en duyzent ghefchreven boeken van *Hekatees* eygen hand. O kunstmoeder! riep ik, nu zal ik noch eens myn plicht komen in 't werk Stellen, en de deughd erkennen, die gy my deed, toen ik op een bezem rydende, den Kattendans, aen den yzerbergh, vermeerde: als ick myn les vergeten hebbende, door uw behulp, onder 't gesnor van duizend Nachtkrekels, te regt quam. Maer ik merkten datze niet en verstond wat ick zey; want 'er Geest vloogh tn neus en ten mond uit, dat den ganschen Berg kraekten. Ik begroef 'er flux in een diepe Grott, en stoptenze met hout en steenen vast toe, en dansten van vreughd, my zelven in 't besit van zoo veel rykdommen te zien; want wat grooter rykdommen zoumen kunnen begeren, als tot ieder hartslust duizend verkrygmiddelen, zoo teffens te erven? want ik kan, de Hemel doen stilstaen, den Aerdboom omrollen, de Helle gapen, de dieren betemmen, Wind en onweder stieren, en zelf de Harten der Menschen naer myn wil buigen. Ik door-

zie al 'tspoken der Gnomen, Alfen en Schrettelen en nacht Schimmen: en betoom het drayen der Stalkaersen: en kan al wat ick weten wil, door ghemeenzaeme Geesten afzien. Zegh maer wat'er in de weegh is, dat uw minnaer te rugh drijft, op dat ick uw quael kennende raed schaff. O Razernyen! riep d' ontzinnige, zal ik van myn vyandinne biegten? en die schynheilige, en geveinsde feex zoo waerdig kennen? de doortrapte nimf *Starrewit*, trots en hooghartigh, weet hem met weygheringen en ghemaekte mynen te vleyen, en pronckend' als een Zwaen maekt hem dul en razende: maer my versmaet hy meer dan hy haer bemind, en hoont my zoo spytigh als hy kan; ja wil met de harpyen liever huishouden, dan my de minste gonst bewyzen.

Tymon sparde zyn holle ooghen ten Hemel, en wierp dry handen vol gruis teghen de Maen, tierden wonderlyk ende zwoer dat 'tgestarnte lilden. Onzigtbare kettingen sleepten lankſaem langs yzere vloeren, den Hemel, van zeebrandt gemarmelt was vreeslik aen te zien. Lywate beelden zworven in een Kringh, ende trippelende lichjes dreven rondom den heuvel. De Kerk, en d'oude timmeringh raekten omver, en de Zee vloeyden met een golf over 't duin heen. *Kommeryn* zweeten van angst,

en haer harte klopte van benautheit, tot de Tovenaer met dry woorden alles weer in ſtil te gebracht, en haer by de hant vattende zeyde.

Verwacht, O Kommeryn! *eerſt ruſt in uw gemoed,*
Als ſnoode Minnaers door uw ponjaert ſullen ſneuvlen,
Als d' Amazonen zich verdragen op de heuvlen,
En ghy uw Bruygoms bloed vermengd ziet met uw bloed.

Zyn ſpraeck en zyn lichaem verzweemen in 't hol, en *Kommeryn* ontwakende, vlogh over eind en was verwondert haer zelven onder dak geherbergt te zien! zy liet haer wagen inſlaen, want de Boeren medogend over haere dulheit, des avonts te vooren, haer en haer paerden hadden acht genomen. Zy dreef de moedige kleppers over berg en dal, datze zweeten, en het ſchuimende zever langs de gebitten droop: drayende den aertboom door'er vlugge ren, en ſchoven het heuvelich ſpoor, met de hoefyzers, achter uit; tot datze aen den avond in de poort van Renen wierden uitgeſpannen. Dry weeken zworſze, al razende, langs de Rijnſche Lek, en door de vruchtbare Betuwe, voorts langs den ouden Ryn, en zocht trooſt aen verrotte afgoden. Een poel is'er dicht by Katwyk, daer den ouden Rynvoogt, in den grond

grond, zyn onſterflyk Lyk verbergt, en door degroote Zee van Septer ontrooft in zyn wiel ſtroom leit gedompelt: Zyn gramſchap verdort de oevers van den dooden ſtroom, en zyn benaude ſtem, uit het Malegat, doet de eenzame heuvelen wedergalmen. Men zeit dat den waterryken Ryn, ſtreelende het wout zonder genade, den Leitſchen Geleyburg, met een ruime golf, bewaterende, alhier de Zee langs Katwyk en 't Brittaenſche wachthuis, plach in den ſchoot te vallen: Hier zeg ik, hield zy ſtil, van ſpyt en wraekzucht heftich bezwangert, en door haer dromen en droeve gezichten tot in 't gebeente gepynicht. Haet en liefde oorloogden onder een: Zy mymerde of raeſde: of bezweek uit vroulyke weemoedicheit: of troofte zich met felle en dootlyke gedachten. Ha verwaten Vloedvoogd! zeyze, die als een andere *Saturn*, den beſtierſtaf quyt zyt, en echter tot quaet doen noch macht hebt: help my d'orakels der furyen uitwerken, en *Vrederyk*, met een vierkant ſtalet, aen *Prozerpyn* ten huwlyk geven, en myn droefheit met ploet verquikken. Aldus ſmede *Kommeryn*, van een woedende geeſt bereden, verraet en ſchelmery, in haer hollende zinnen De gewaende ſmaet van *Vrederyk* ontfangen, konze niet verzwelgen: Maer grage bloeddorſt begon de liefde van 't hart te dryven al'er ghedachten zochten na wraek, dieze geen te-

ſchandelik noch te boos te zyn kon oordelē, zy verzon vaſt hoeze de Vryaſie van *Vrederyk* en *Starrewit* zouw ſtooren, en hoorende dat zy beyde in den Hage op de Feeſt van *Tamarinde* en *Godewil* genood waren, begaf-zig derwaerts; alwaer zygelyk nu openbaer is, *Warner* tot *Starrewit* t'ontſchaken, en eindlyk, ganſch duldeloos, *Schadewaert*, om *Vrederyk* te dooden ophitſten; 't welk zy nochtans zelfs, zonder haer wil of weeten belette; want terwyl *Vrederyk* met zyn *Starre* ter bruloft, haere ſchoonheit met opgetogen gemoet beoogden, en dronken van minn, door de minlyke maegd, zich zelven wat te grof aenſtelden, zoo dat'er zommige, of door te grooten naukeuricheit, of minyver, 's anderen daegs ſmadich afſpraken, waer door de nimf, in ſchaemt en verbolgentheit ontſteken, zyn gezelſchap afſneed en hem zyn ſtouticheit een weynig betaelt te zetten voornam: Zoo vond *Kommeryn*, zoo'er dacht, bequame ſtof, om een ſtok in 't wiel te krygen, en deeze tweeſpalt te voede, vernemende doorgaens uit een ſpie, wat'er in 't huis van *Hageroos* omging. Nu zal ik zeyze, dat kluwen wel voort in de war helpen: en voort met een vaerdige geeſt, ſchreefze als uit de naem van *Starrewit* een brief, en lietze door een onbekende dienſtmaegt, aen *Vrederyk* ter hand ſtellen, O Edele *Vrederyk*! wiſt gy wat nut

u dezen brief had toeghebracht; hoe door de zelve uw dood, en de ontrovingh van *Starrewit* belet wiert, gy had reden de hemelen te danken, die dikwils, door gevaerlyke dreyginghen onze levens behoeden. Hy ontfingh dan den brief op 't onvoordachtste, maer verschrikte wel dapper als hyze van dusdanigen inhoud bevond.

Indien ik de wetten der beleefsheit niet vreesden te buiten te gaen, o onbeschaemde! ik zou u mondeling dyn verwaentheit bestraffen, en deeze voor dochters ongewone manier achterweeg laten; maer de wyl uwe vergrypingen niet en lyden dat ikze over 't hooft zie, en myn natuer noch gewoonte my toelaet straf te zyn: zoo dient deezen dan, u bekent te maken het misnoegen, dat my wegens uwe domheit in de krop steekt. Ik begeer niet langer op de tong te ryen, en met uw voor yder een verdacht te zyn: dies zoo zweer ik uw, gy moogt uw zoo veel inbeelden alsge wilt, dat myn genegentheit t' geenyger tydt t'uwaerts zal hellen. Wat waent gy dat Starrewit *voor uw is; neen* Vrederyk, *ik ben voor uw niet opgewassen; maer van waer komt uw zoo openbaren stoutheit hier naer! te dencken; 't Is, mooglyk, vermits ik uw vriendelyker als iemand anders schyn te bejegenen, en zoo menichmael te woord sta, maer dat is, o jongeling; vermits gy wat meer als een*

ander weet te pluymstryken, welke kunst niet dan met pluymstryken mach betaelt zyn. Gy kunt uw niet beklage van dat ik uw om den tuin geleit heb; want gy had al lang uw bescheit gehad, indien ik uw oogmerk, eer dan voorleden dach had geweeten: Houw my dan voortaen voor een die uw niet aen en gaet, en twyffel niet, zoo gy my wederom van liefde spreekt, of gy sult my bevinden te zyn uw vyandinne:

STARREWIT.

Het zweet brak hem in't leezen aen alle kanten uit, en spyt en angst smoorden by na zyn hart, dat vry wat hoog lach. Hy scheurde den brief, traptenze met voeten, en van heete verbolgentheidt ontsteken, bulderden uit: Ben ik onbeschaemt? verwaent? en dom? en zweert zy my noit te begunstigen! isse voor my niet opgewassen? en veinstze? en ben ik een pluym stryker? hoe! ben ik een Ezel? een buffel? een bedelaer? dit te verdragen! mach ik na haer niet denken? is zy dan zoo groot een godin? of ik een voetveeg; ha verwaentheit! en helsche opgeblazentheit! is *Vrederyk* zoo onwaerdich? en ben ik niet zoo goet als zy zoo ryk? zoo eedel? en zoo beroemt? of ben ik een schelm? een zot, of niet waerdich een nimf te beminnen? En zouw

deze snoodste myn brandende minn en hartlyke liefde, niet in wraekgierighen haet doen veranderen; neen *Vrederyk*! haer leste bloetdroppel zouw uw gramschap niet paeyen. 't Is best dat ik dees vervloekte plaets, en 't gansch vroulyk geslacht, verzweer: De liefde met al wat'er aenkleeft uitdemp: En by vreemde volken, onder een anderen hemel, myn geest en kracht te werk stel. Wech *Vrederyk*! men kent uw hier te wel, d'oprechte liefde, de getrouwicheit, in een edele ziele wort niet meer geacht? maer babokken bekoren de Juffers best. O vrome Jongeling! hoe zyt gy bedroogen, hoe bitter valt uw dit bedrog! hy liet, half buiten westen zynde, zyn Paerd zadelen en verliet met dulle zinnen den Haegschen lusthof, maer die fuery zal wel vergaen zyn eer hy weer komt. Hy begaf zich na 't Duitsche Ryk, maer schoon hem zyn Starre achter d'Oryzond verdween, en zyn uitterlyke zinnen dat voorwerp misten, zoo beelden nochtans d'inbeelden de kracht haer beeltnis in zyn hart, met godlyke trekken. Dit deed dan flux den hoon en ontfangen spyt weer opbranden, en zyn gemoed vond nergens rust, tot dat hy, in 't Sarmatische Oorloog, zyn zinnen werk kon geven. Hy was dan op reis, maer onderweghen wiert hem zyn gheweer en Paert afhandich gemaekt, en bedrieg'lyk ontstolen,

'twelk

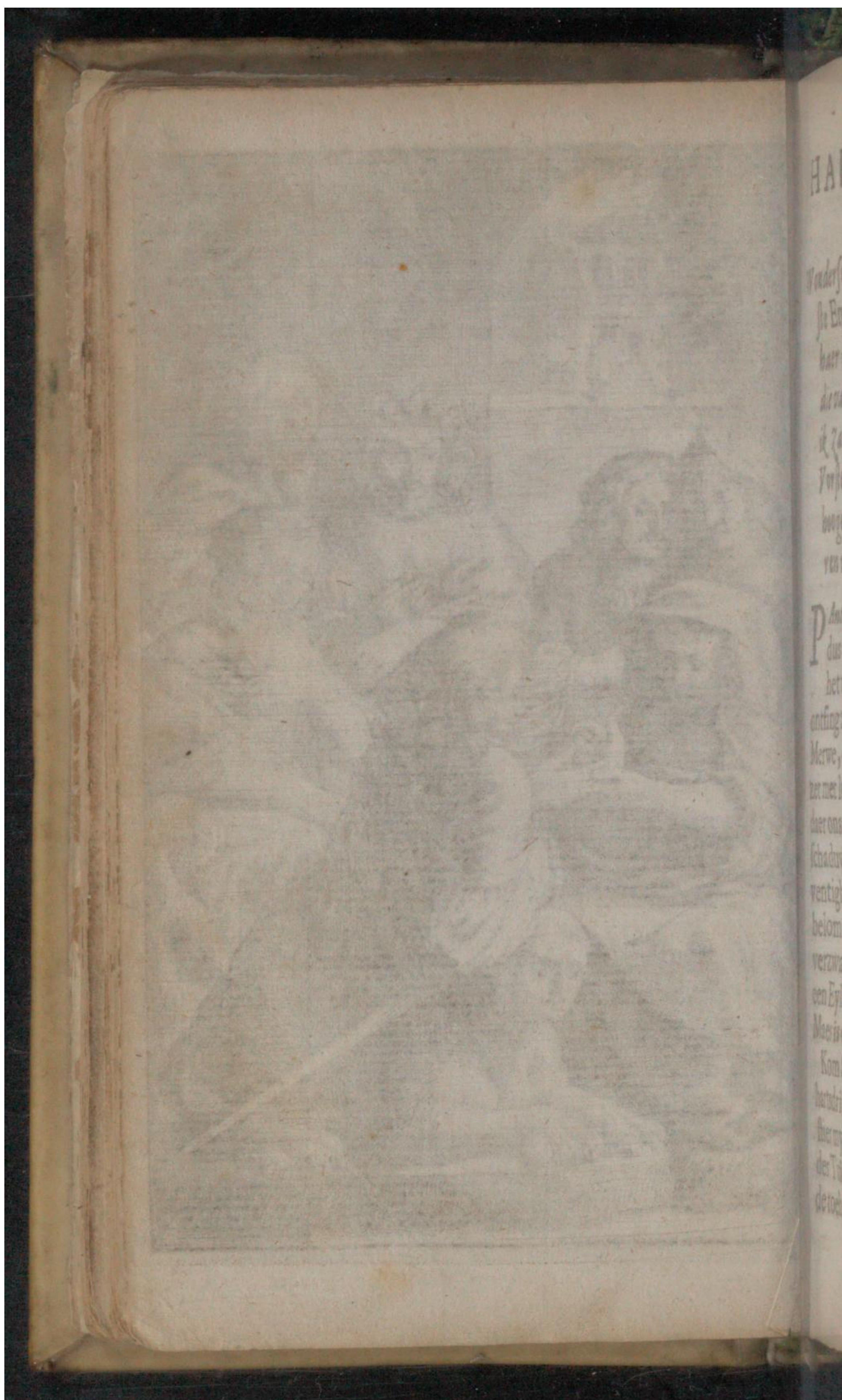
't welck hem zeer speet: want nevens dat dit zyn spoet vertraeghden, zoo deerden hem 'tverlies van dit dier, dat een geheelen dagh zonder rusten kon loopen, en van een wilt veulen, uit het Wezels bosch, tot een volleert Ros, door hem zefs, was opghequeekt. Maer 't geval, dat een blyendend treurspel met hem speelden, liet hem ondertusschen niet zonder goede voorspooksels: Hy morden vast, en torschten zyn reystuigh op zyn schouderen dat hy zweeten. zie daer in 't uitgaen van een Bosch, een braef opghezeeten Hessigh Ruiter komen aenryden, die hem met schelden en duitsche zeegens dreighden den kop te klooven, ten waer hy 't geen hy droegh ghewillig overgaf. De Jongelingh brande van Euvel dus vermant te zyn, maer, van de nood een deugd makende, liet hem gezeggen, dogh klaegden dat hy edelman zynde van zeeker Heer, die hem toen op de tongh lagh, gevaer zou loopen, van een eeuwige gevankenis, of verbanningh, als hebbende zyn goed eer verspilt dan verlooren: biddende derhalven, om zyn onnozelheit te bewyzen, dat hy een Pistool in zyn hoed, en een ander in zyn kleet wilde lossen, op dat hy, betonende hoe heet het hier van den rooster gegaen was, vry gesproocken mocht worden. 'twelck hem dien Plompaert te geval in 't werk stelde, maer naulyks was de
tweede

tweede scheut ghegaen, of *Vrederyk* schoot hem toe, trok hem van 't Paert, en vlugh en sterk, deed hem een ander lietjen zingen; Hy bond hem de handen op den rug, en de schouderen wel vast aen een boom, zeggende: draeg nu gelijk ik gedaen hebb; en schrydende op 't verovert paert, liet den Hes op schilwacht; Maer hy was noch meer verheugd, toen hy, de grootste ontroernis over zijnde, bevond op zijn eygen paert te zitten. Ik wil my met geen ghemeen verhael langer ophouden, maer mijn verheven drift den toom vieren. De vader der Vryheit, kon zijn yzere voorvechters, op den Vlaemschen bodem, en van d'ondoorwaedbare Zee en zeeghaftigen vyand besprongen, niet vieriger aenvoeren, en den oorlogsman, in de wapens de bloedige banier te volgen heftiger voortstuwen, noch met brandiger oogen door het zandige Duin omzwieren: als onzen Iongelingh, die van spijt en prikkelende glory langhs onbekende heirstraten en onvrye Bosschen wegstoof: tot hy eindlijk de Poolsche grenzen, vol moord en doodlijken oorlog, opdeê. Naulyx had hy de verbrande en uitgepluisterde Steden hooren karmen en angstige klachten doen: de hongeryghe Kazak ontmoet, en Krawaetsche Ruiters, af en aensnorrende, 't landvolk zien beroven: of hy begaf zich

vry-

vrywilligh onder de Krakausche heirspitsen razende van dulle bloeddorst. Maer alzoo dit boek ten eynde is, zoo laet ons *Vrederyk* verlaten, en met *Hageroos* en *Tamarinde* na *Pantis* vryasie luisteren.

HAEGAENVELD.

Tweede Boeck.

Wonderschoone Elisabet, *en allerbevallykste* Emilia ! *Princessen waer in natuer haer vermogen besteet heeft ! vergeef my die van myns gelycken zing so lagen toon! ik zal wanneer ik van de Doorluchte Vorsten uwe Voorouders verslag doe, een hooger Snaer roeren en macht 't my gebeuren u glory Trompetten.*

P*Antis* op't versoek van *Hageroos* begon aldus zyn vertelling: Myn liefde, gy moet het u niet belgen, O Haegsche Godin! ontfing zyn eerste vonk hier aend'oever der Merwe, die zoet' en schoone Landouw bezet met lusthoven, en dichte Boomgaerden, daer ons aêloude Hooftstad, onder d'avond schaduw van haer Hooftkerck, twee en seventigh prochien in een landstreek plach te belommere, maer die nu door de tyd, en overzwalpende Vloeden in nawer kanten tot een Eyland betrokken en van de kleyighe Maes is omgort.

Kom Snugere geest ! die my met vierige hartsdriften de wondere liefde toewasemt stier myn tongh, op dat ik klagende den lof der Tuingodinne meld, en met medoghen de toehoorders in de hartader tast.

Matelieve de lieflijke! die haer Palmenhoed met zachte Matelieven besteekt, wanneerze met snoeymes en taeye ryzen, de welige Pers en Bezyboom aen de heggen knoopt: of de Wijnrank langs het roode dak of noorder heyning, dubble zonstralen bezorgt: of langs de zaeybedden onkruit uitroeit, en de paden wijt. *Matelieve* de lieflijke! de bevallijke zuster van d'uitnemende *Starrewit*, waerde afkomst van den grooten *Haegaenveld*, zy bekoorden mijn geesten; en wat konder tegenstaen, zoo draze uit'er kintsheit opschoot, en *Floras* ambacht by de hand nam: 't Was als de doornhagen, wit van Peerbloeizem besneewt, op 't groenst waren, en d'Appelaer noch rood stond, en in 't zoetst van 't voorjaer. *Appollos* zwierende fakkel rees uit goude behangsels in den dageraed, en verheugden de betraende beemden: *Matelieve*, de lieflijke deê d'opgaende bloempjes in 't nadrē eerbiedig buygē: Zy stal mijn vriheit en knevelde myn gedachtē, hoewel ik 't haer vergeef in slaverny; Maer Tuingodin, helaes 't was liefde, en geen min, die my bevangen had: een kuische liefde, meer om u volmaekt heen te verwonderen dan te bezitten: een Platonische liefde, die de lusten dood, en echter de zielen vereenight, die my nochtans wel dierstond; want ik voelden mijn hart als in tweenscheuren, toen de zon haer

zuy-

zuyderloop ten einde was, en de nachten op't langst, de kouw al bevroos wat'er was; want de schriklijke yßchorsen lagen, door storm op de Hoofden gedreven, mannen hoogh aen de voet van de Stadt, en d'onstuyme vloed klaterde met glaze schyven: Toen zag ik (maer had ik liever, ten zoume nu niet spijte, de Sneeuw langs d'Oosterssche Boßchen, of wel de vonken van *Hekla* beschouwt, zoo waer ik van die Zon niet verzengt) de deftige *Lelyane* met pracht omhangen en cierlijk uitgestreeken: zoo alsze van ons Adelijke Jeugt op't vreughden banket van *Lelygaert*, naer een lang afzijn wiert verwelkomt. Hoe klopten mijn hart van ontsteltenis; gelijk dat van de bezweete en vermoeyde Iager, toen hy, na zijn aeßem hygende, de Iacht godin onvoorziens naekt en tot de middel in 't bronwater zag baden; Haer blixemend' oogen doorstraelden mijn zinnen. *Matelieve*, vond ik gheheel in *Lelyane*, en de poesle *Lelyane* scheen een volmaekter *Matelieve* te verbeelden. Van toen af voelden ik twee pijlen eeven scharp tot de veder in mijn borst gevrongen. De Min kanten zich tegen de Liefde, en de Liefde wouw de Min afkeren: Ik wiert gewaer hoe vast *Matelieve* in mijn hart lagh, en gevoelde nochtans *Lelyane* dieper indringen. Van toen af gaf mijn geest haer gulde eeuw *Saturnus* Sey-
zen

ſen over , want *Leliane* verdoofden eindlyk *Matelieve*, gelyk d'opgaende zonne het licht van de Maen. En alzo ik zach datmen, door 't aengheven van *Leligaert*, haer gheboorte vermaenden alzooze jarigh was, en yder een der vrolyke borſten haer gheluk toewenſchten en op haer gheſontheyt een fleuit boordevol uitveegden, zo ontſloot ik ook, op myn beurt, myn hart met dit vers.

Geen Jaer en kon met hooger glory pralen
Als dat in d'eerſten dagh,
Met vriendelyk gelach,
Zoo ſchoon een Ziel zach naer beneden dalen.
Den Hemel ſchonck, ſchoon duiſentmael gebeden,
Noyt liever nieuwe Iaer
Noch geenen dach van 't Jaer
Verbind ons meer, als dezen dach van heden.
Nu zullen ons voortaen twee zonnen ſchynen:
Een Zon die 't alles voed,
En een in welkers gloed
Myn ziele leeft; of tot'er dood zal quynen.

Zy ſcheen my dankbaerlik toe te lonken, eñ door de Wet van beleeftheyt mijn heusheit te pryzen; maer yder een te woordt ſtaende; gaf my geen tyd om haer t'onderhouden, en ik geheel in haer levende, kon voortaen niemant meer lief kozẽ, begaf my alleen in een hoek, en zach op 't geſelſchap als de Stoiſche op 't leven der menſchen. Maer ik wiert wel haeſt door *Manzaert* en *Schadewaert* opghepreſt, om myn lot te trekken uit een

van elk goden, om des anderen daegs tegen zoo veel godinnen te danssen, welke vreugde my en andere, door argwaen en minyver naederhandt dier ghenoegh ghestaen heeft. Wy verschenen dan, nae dat elk met zyn godin, nae de Kortheit des tydts zich had toegherust op de ghezette uer, met leetwezen dat *Tamarinde* en *Fiolette* ons de eer niet konden aen doen van te verzellen. Ghy hebt ghenoegh ghehoordt hoe 't afliep dies wil ik de byzonderheden overslaen. *Hageroos* bad hem die in 't kort te verhaelen, dies hy aldus voort voer: De toezienders verlangden vast in grooten getale, als wanneer *Reinmond* al huppelende en toegerust als *Pan* op 't toneel verscheen, spelende op een Zeventonyghe Ruispyp, en zingende somwylen van d' alvoortelende natuer, vanden loop der dwaeligten, en hoe alle dingẽ na de toekomst van *Venus* verlangdẽ. *Velrede* volgde als een zwangere *Latone*, en gaf in haer gezang te kennen dat zelf de groote hemeligten uit liefde des Scheppers geteelt ware. Hier op quam *Ianus* die *Koenraedt* verbeelde met twee aengesichten, 't eene oud 't ander jong, zingende dat *Venus* het oude vernieut. *Klaerooge* als *Cybele* Moeder der goden, danste nevens hem, en was vrolyk over de komst van *Aphrogenia*: zoo dede ook *Vesta*, en den manken Godt *Vulkaen*; d'eerste verbeelt door *Alvrede*

a's

als Godinne der kuiſheit, d'ander door *Eedwaert* met hamer en tang, beyde in vuer en vlam als Goden van dat Element. *Breemeer* en *Simbale* maekten een nieuwen dans, verzelt met Nachtgeeſten en helſe Spoken, zy ſchenen *Pluto* en zyn Gemalin *Prozerpyn*: Zy gaven te kennen dat de liefde zelfs in de hel heerſchapy heeft; want terwyl de Godin met Kranſſe en Bloemẽ ſpeelde, greep haer den Heldgod en verzwond in den ſtrot van een vremd gedrocht. Hun volgde *Saturn* wiens rol *Manſaert* was toegevalle, hy ſcheẽ een moeylyke Gryzaert, en dreyghde met zyn zeyſen, maer bekende nochtans in een diepe toon, dat hy met *Ceſtus* om gort en *Iovis* en *Iuno*, nevens *Pluto* en *Neptuin* geteelt had. Maer wie Stond niet verbaeſt toen onder 't geknars van piſtolen en 'troeren der trommen, de blank gewapende *Bellone*, met een brandende toorts inde vuyſt aen den dans verſcheen? Dit was de bevallyke *Matelieve*, die 't te beurt viel een Godlykheit zoo veel van haer natuer verſchillende uit te beelden. Haer verwoeden dans joegh yder een Schrik aen, maer 't lieflyke aengezicht, beſchaduwt van een wytſtrekkende vederbos, was als een zonneblik in 't bulderend onweer: hoewel men bekennen moſt dat zy meer vlammen met haer Stralend'oogen, dan met haere fakkel ontſtak. Op haren ſchild ſtond een Salman-

der

derin 't vier, ende daer nevens deeze spreuck:

'k Vernam geen vlam.

Maer waerlyk *Manzaert* die *Saturn* uitbeelde gevoeldenze te beter, gelyk hy haer 't einden den dans ghenoegh te kenne gaf, zeggende overluit, doch met een zeekere welvoegentheyt.

Men stiet my uit het Hemelsche gewest,
Men liet my niet dan Armoe, Plaeg en Pest,
En ongeluck, noch leed ik al dien hoon,
Zoo 'k lyden kon den Blixem van Belloon.

Na deze quam *Lauwervelt* die voor *Bachus* danste, en aerdig met een luipaerts vel, een lans en krans met nagebootste Wynranken, was toegerust. *Korenare* volgde als *Ceres* gekroont, met wilde Mankoppen en Terweayren; zy had een Sikkel en vruchthooren als godinne vanden landbouw. Het lot was hun gunstigh, d'een om zyn ghedaente, vollyvigh als een jongen *Dionys*, d'ander weghens haer naem die de vrucht van *Ceres* beduyde! maer meest om datze in den dans ghepaert waren; zy zonghen van *Ciprias* komst en vande blydschap der Goden, maer dat *Venus* zelf zonder haer beyder hulpe verkleumde, schoonze heeter

py-

pylen als den blixem uitſchoót. *Deugdryk* volgde hun na, met een drytant in de hand en een groenen mantel om, als *Neptuin* en *Parleminde* als zyn gemalin, maer of zy *Amfitrite*, *Salaſia*, *Tethys* of *Galatea* heeten kan ik niet zeggen. Zy waren omringt van *Glauken*, *Trytons* en zeegeſpuis, en zoo 't ſcheen gevolgt van wind en onweer. Men zach een bruiſchende Zee van ver in 't verſchiet, terwyl ik als *Merkuer* hen *Venus* die uyt de golven en 't witte zeeſchuim quam opborlen al danſſende aenwees. Waer op zy zich keerende haer gingen verwellekome. Dit was *Leliane*, die toen een weynig buyten gewoonte opgepronkt, waerlyk de ware *Venus* beſchaemt zouw hebben, in dien my zoo wel de Rol van *Paris* als die van *Merkuer* had toegevallen. Hierop quam *Mynerve* en *Diane* beyde Maegden, om haer als geſpeelen opte wachten, ſchoon zy reets van de gratſien, *Talia*, *Aglaja* en *Eufroſina*, nevens zoo veel gewiekte Kupid ons, verzelt was; die het toneel met een zielbekorenden dans deên bewegen. *Starrewit* was als *Pallas*, met een ſpeer en ſchilt daer Meduze op geſchildert ſtont voorzien, en *Hazeduin* verbeelde de Jachtgodin met Boog en Pylkoker: beyde voeglyk na haren aert, dezeals de olyfoogde kunſtgodin, en die als de bleeke *Luna*, *Mars* en *Febus* quamen naer hen inſpringen, als hare ſtaetjonkers

d'eerſte

d'eerfte was *Schillaert* die my toen al met een dwars gezicht aenkeek, nydich zoo 't fcheen van dat ik *Venus* geleyde. *Schadewaert*, was d'ander, met een gulden mantel om zyn fchouderen, en een kunftige Zonne om 't hooft, hy fpeelde geeftich op de harp, en verwelkomde *Venus* met een blyden toon. Zy deeden een keer of twee met hare godinnen, als wanneer het toneel begon te kraken, en 't gewelf te loeyen, met weerlicht en blixem, en aerdige vierwerk! een wonderlyke wolk daelde van boven af, die zich ontfluytende *Jupiter* en *Juno* in een diepen hemel vertoonde: *Vrederyk* op een Arend nederzygende had des dondergods parfonadie, en *Kommeryn*, 't was hem lief of leet, was die van *Juno* toegevallen: Zy overtrof al de Godinnen in pracht van goud en edel gefteente, haer mantel was met goude ftarren geborduert, en haere kroon zwaer van Diamant: zy had twee Pauwen voor haer goude wagen, en droeg een fepter van oppergezach: afgedaelt zynde danfte nevens haer Gemael, met hoogftaatlyke mynen, en fpeelde de verbolgen *Juno*, natuerlyker als men zeggen kan. Zy verwelkomden beyde de nieuwe Godin die alzoo al de goden nu in vollen getale verzaemt haer omringden, zoo behaeglyken

dans met hare gezellinnen en liefdekens aenving, dat yder een haer den prys van bevallykheit toeſtond. *Schillaert* die de parſonadie van *Mars* ſpeelde, wilde deel in haer Eer hebben, hy begaf zich in den dans en roofde *Venus* met een welſtandighe trotsheit; zoo deden ook al d'andere Goden op haer beurt, tot dat ik uit *Jovis* laſt haer al t'ſamen op Nectar en Ambroos ter tafel nooden: Daer ieder een om 't vrolyxt den nacht te kort ſcheen, behalven ik die ghetantaliſeert en in de Ziel ghepynicht wiert, ziende myn gewenſchte genees middel, en de Bron daer ik na dorſten geſtaeg van na by, zonder de minſte laefenis te durven verhopen. Ik hield my na 't banket meeſt ter zyden af, en voede myn gedachten met vergiftige overpeinzingen, tot dat my de ruſtige *Korenare* en brave *Starrewit*, myn ſommerheit merkende, in haeren ring trokken een Luit gaven en tot zingen porden; dies ik gedwongen dus ophief:

Stemme. *Repicave.*

Brand der Minne, pynight myn tedre ziel,
Die ſchier in wanhoop, door de ſmart verviel,
Vermits ik zuchtend' voor Granide *kniel,*
En moet Dorinde *beminnen, Godinnen!*

Ik

Ik lyde schipbreuk: myn verwaten kiel
Dryft op de zanden,
Of raekt in 't branden van Karibdes *wiel.*

Myn Dorinde! *bloost als den Dageraet,*
Als d' uchtent zon uit Tetis *schoot opstaet,*
En straelt met goud, en gulden pracht gewaet,
Ia doed de bloemetjens bloeyen en groeyen,
Zoo doet Dorinde, *want haer zoet gelaet,*
En roode kaekjes
En lipjes gloeyen, als den Dageraet.

By haer Schaepjes zingt zy een Harderslied,
Een Satiers kluchjen, in het bosch geschied,
Of hoe Lusellle *voor* Amintas *vlied,*
Ia stilt de beekjes en stroomen, en boomen,
Die haer beluistren, als zy in de vliet,
Haer schoonheit spiegelt,
En kemt haer vlechjes onder 't harderslied.

Maer Granide! *met godlykheden blinkt,*
Van Koninklyke glans en pracht omringt,
Die 't braefste hart met Liefdevlammen dwingt.
Ik zal myn liefde die schoone betoone,
Al eer myn ziele door 't geklach verzinkt.
Haer deftigh wezen
En glans, als Febus *op den middag blinkt.*

Myn Granide! Dorindes *glants ontrooft,*
Gelyk een Roos een Matelief verdooft;
Ja myn Granide *bloeit als hemeloost;*

Dies ik Granide *beminne, Godinne!*
Gy zyt de Lely, en de Roos, gelooft
Dat door uw oogen
Myn ziels vermoegen, gansch is afgeslooft.

Deze Verzen, door myn verliefde hartstochten gedicht, schenen duister, maer *Schillaert* wistze zoo net tot myn naedeel uitteleggen, dat *Matelieve* gebelgt was: Maer *Korenare* en d'uitnemende *Starrewit* gulhartiger van aert, met toestaen van *Lelyane*, persten my een tweede gezang af, dies ik aldus voortvoer.

ZANG.

G*Odin van* Pafhos! *die de Min*
Ontfonkt, en drijft op Duive vlerken,
Ey! wilt tot wederliefd den zin
Van d'alderschoonste Maegt beperken.

Ey laet de pratte Rozelyn,
Myn tweede ziel, myn uytverkoren,
In't lest doch eens medogend zyn,
Eer ik van liefde ga verloren.

Geen geile min myn hart besmet,
'K en acht Helene *noch* Onone,
Noch geen godinnen bruloft bedt,
Noch zoete lonken van Pomone.

Maer

Maer viere dees godin alleen,
Die door de blixem van'er oogen,
In zonne stralen schynt te treén,
In stralen die myn ziel bewogen.

'T is schoon en glinsterende deugd,
Die myn Bemind' en uitverkoren,
Door 't aenzicht zweeft, myn geest verheugt,
Godin Minerve *schynt herboren.*

Haer montje geeft een hemelgeur,
Een reuk van nektar in het bloozen,
Geen neglentier zoo schoon van kleur,
O lipjes rooder dan de roozen.

Lelyane bedankten my, dat ik de naem van myn meestres zoo wel met de hare wist te bedekken, wenschende haer te kennen, die ik zoo sierlyk uitbeelden, en haren dienst om voor my te spreeken aenbiedende, betaelde my voor dien nacht met de munt van beleeftheit. Sedert bleef haer beeltenis in myn ziele gheprent, en haer kenbare tret in myn gedachten. Maer gelyk het vee de zoete klaver al rustende erkauwt, en dan eerst rechte smaek en voedsel geniet, zoo begon ik, alleen by my zelfs zynde, haer van lid tot lid t'ontleeden: Maer ik bevond in deeze nasporing dat myn liefde als de maen wies, tot dat ik geheel ingenomen buiten haer niets behagelyx kon vinden; 't welk my van dagh te dagh begon te pynigē

Ik

Ik zocht menichmael my zelven t'ontlaſten, maer al te vergeefs: O tirannich geweld der liefde! zeid ik, en knaghende worm van myn ziele! die myn gebeenten uitmergelt, en myn adren doet krimpen, hoe dikwils heb ik verlangt uw hoedanigheen te kennen! en ongelovich van uw ſtrenge heerſchappy, ſpotten met uw flaumoedige dienaers: Maer ſedert myn zonne uit het ooſten opging, ben ik van een vierige ſtrael die myn hart ontſtak verſmacht. Ongelukkige *Pantis*, die helſche plagen op den hals neemt, geen *Siſippus* die den rollenden ſteen op den berch draegt, en duizendmael vergeefs opklimt, wort tot hoger nood als ik vrywilligh opneem gedwongen; maer onbedachte! wat zotterny begint gy? wat dwaelgeeſt beryd uw zinnen? ik wil my ontlaſten en van 't geweld der liefde ontſlaen. Maer zoo dra begon ik niet om *Lelyane* te denken, of liefde nam d'overhand, en deze tedere zoeticheit trok my als in een nieuwen hemel. Hoop verwon de pyn, en ik zocht dagelyx gelegenheyt om myn nood aen haer t'openbaren. Dies ik, door dien ik bemerkt had, dat zy de dichtkunſt beminde, deze Versjes en volgenden brief inſtelde.

Stemme

Stemme:
Si vous ne voule me guarir.

De zoete Lent, met groen verſiert,
Begint haer goude pruik te ſieren,
Onder 't tierelieren,
Van het pluymgediert.
Natuer is zwanger, ſchoone Blom!
Van nieuwe gunſt, zoo lief en wellekom,
Een yder Morgenſtond
Ontluikt een Roozemond.

Maer myn Godin uw gunſt alleen,
Vermach myn ziele te vermaken,
In uw roozekaken,
Vol bevallykheen,
Vind ik een Lente als uitgebeelt,
Vol ſchoone bloemen daer myn ziel in queelt,
Ey! laet die Lent myn hart,
Ontſlaen van pyn en ſmert.

Myn jeugdich hart en kan op Aerd,
Geen vreugt of groey of bloeityt vinden,
Als zich te verbinden,
Aen uw wil gepaert!
Maer zoo gy even ſtuers myn minn,
En trouwe liefde ſmaelt, ik ſterf Godin!
Geen algemene dood,
Maer in een ſtage nood.

Aen d' onvergelykelyke Leliane.

Duyzendmael, O Alderliefste! heeft 't ghevaer van myn leven my geport uw dus 't ontrusten, maer de vrees, die ik had van uw te verstoren, wederhielme! en hoewel ik voor 't tegenwoordige in 't zelve gevaer sta, zoo zal ik noch stervende getroost zyn, dat gy hoe vergramt noch d' oorsaek van myn dood weet. De Liefde *dan, O onvergelykelyke* Lelyane *maekt my uw slaef, en schoon uw waerdy de myne zoo ver te bovenstreeft, zoo weet ik nochtans dat myn ghetrouwe liefde myn staet verbetert, en niet twyfelende, dat gy oit een die uw min dan ik bemint zoud kunnen aennemen! zoo verstout ik my, wel wetende dat niemant my in liefde kan opwegen, maer in dien de liefde by uw niets en gelt, en uwe gramschap over my komt t' ontsteken, zoo bid ik alleen, om d' eerbare liefde die 'k u draeg u zelfs te bezadigen, en alleen in gedachten te houden, dat ik uit liefde en oprechte genegentheit t' uwaers myn leven verliet.*

Ik bracht haer dit myn schryven zeer gelukkich ter hand, zy bedankten my minlyk, als voor een nieuw gedicht, zonder dat om 't geselschap dat ons elders en eindelyk tot scheyden nooden te leezen; Maer ik bevond toen my zelfs eeven gelyk een koopman, die een rykgeladen Schip, daer al zyn welvaert in bestaet

door

door d'onzekere Zee heeft afgezonden, en door 't hooren van Zeeroovers, onweeren, en duyzend ongelukken in angst is. Ik kon rusten noch dueren van benautheit, het zweet brakme van alle kanten uit, vrezende versmaet te worden. Zomtyts kreeg ik hoop uit hare minzaemheit, maer de vrees pynichden my zonder ophouden; dan verfoeyden ik myn kleinharticheit, van myn zelven onder den wil van een vrouwmensch zoo te wagen, zoo te smeeken, en myn faem bloot te stellen, om lustend haer bespot te worden. Ongeduricheit en hartzeer, dreefme gins en herwaerts, tot ik'er op een avond ten huyze van de blinkende *Starrewit*, vond haer tydverdryven. Ik bejegende haer, met zoo lieftallyge reedenen als ik geleerd had, en alzooze om te gaen opstond, verzocht ik haer te geleyden, maer zy wilde 't in gener wys toestaen, vluchten behendich wech: Latende een papier, dat ik myn eygen brief te zyn bevond in myn hand: Ik stond als in een steen veraert, en 't bloet schoot my door 't voorhooft van angst en beschaemtheit, *Starrewit* en *Vrederyk*, die haer verzelden, loegen om myn ontsteltenis, teegen my liefd'op, en beschimpten myn ernstigen yver; maer hoe! antwoorden ik, ben ik dan zoo hinderlyk aen 't vermaeck

van de Nimf? Of haer tegenwoordigheit onwaerdig? Lyd de beleeftheit zoodanigen afscheit? Of kan eenige nootzaeklijkheit haer dus voortporren? Maer neen, haer vertrek was niet zonder versmaedlijke mijnnen. *Vrederijk*, toen van *Starrewit* begunstigt, zetten mijn hevigheit neer, en zy beyde, voorwien ik my niet verbergen kon, beloofden my wel haest ghelegentheit, om by *Lelyane* te zijn, uittevinden; ghelijk korts daer aen ook voorviel. Zy scheen my toen als de blinkende Maen, die wanneerze de Zee met buyen dreygt, windig in de dikke lucht met ringen om kranst, de wolken te gemoet drijft. Want de Liefde verbeelt my de Nimf altijts met een Godlijke glans, en in een lichtende nevel; die my d'oogen verblint, en doet stom staen: Want van duizent voorstellen, in mijn zinnen gevormt, kon ik, voor haer ingebeelde Godlijkheit, de minste nauw uitspreken. Ik vond haer nochtans zoet en beleeft, en als of zy mijn brief noit gesien had, schouw nochsommer; Ik dorst haer evenwel niet als alleen door mijn gelaet, mijn minn' te kennen geven, en in algemeene koutinge mijn hartsrochten bewinpelt uitbrengen. Zoo dat *Starrewit* my dikwils uit mededoogen voorsprak, en voor de Nimf, in mijn byzijn, al speelende mijn minnelyden ophaelden.

Eens

Eens ſpeurden ik'er op in de Hoeve van *Lelygaert*, daer vier van de voornaemſte Merwnimfen elkander vermaekten, Hollantſche deuntjes en eerbare Lietjes zongen, en lodderlijk onder een queelden. *Starrewit* en de ruſtige *Korenare*, beraemden 'tſpel van oprecht antwoorden; d'eerſte gaerde de verbeurten op; en ſtelde peenne na de ſchult groot was. Hier mijn *Matelieve* zuſter, zeyze, ga henen om deze witte hantſchoen te loſſen, en zeg een yder nimf wat'er meeſt gebreekt. U vooreerſteen vryer, zey *Matelieve*, al gruntelende, maer *Korenare* kloostervleis: want dat zouw haer vrypoſtigheit in toom houden, en de Iongelingen zo licht niet betoveren: daer zyze nu gelijck viſſchen aen de angel omſlingert, en ſchempigh uitlacht. *Leliane* ontbreekt medogentheit, wanneerze haer minnaers beſcheit geeft, maer ik ben te willigh u te ghehoorzamen, als'er ongunſt te verdienen is. *Starrewit* belaſte *Lelyane* wegens haer goude Haernaelt aen een reedlyk beſpraekte Echo, die zigh in een ſchaduwachtigh hol ophielt, luitruchtigh af te vragen:

Zeg Dochter van de logt, of dit myn waerde pant is?

D'*Echo* herriep, *Pantis*.

't Welk *Leliane* ghewaer wordende dede blozen, de Nimfen lachen en my ſchoon ik

Star-

Starrewit van diepart nieten kon wan-danken, in myn ſchuilhoek beeven. Want ik had my in de Hazelare wandel-ryen verburgen, en licht meer gewee-ten, ten waer *Lammervelts* kloeke zoon, die in de beſchelpte Malybaen, zyns Vaders naem vereerlykte, en *Lauwer-veld* om den prys en Lauwerkrans ghe-noemt wort, daer niet gekomen was, vergezelſchapt met den Haegſchen *Manſ-aert*, die my verſtouten met hen inte-treen. *Rozelyn* , *Lelyane* verbeelden hier naem toen ik inquam: Noit zachmen wit en rood zoo ſierlyk ſchakeren, als d' eerbare ſchaemte toen haer verwen temperden, ſchilderden, en op 't heer-lykſt verniſten. Wy braken den ring der Juffèren, en poogden elk om ſeerſt onz'zygenoot te vermaken. *Manſaert* die om *Matelieve* alleen leefden, en de ſtra-len van zyn zonne nu in 't onbedekt aen-zicht ontfing, wenſchten in 't geſloten pryeel, met groene Pylers onderſteunt, zich met zyn gezelſchap voor eeuwich verbannen, boezemden zyn driften uit en vergode zyn *Matelieve*: Door u zeid hy, bleef de felle winter en d' onguere tyd achter, en niet alleen bleef Maeg-denpalm, Klimop en Roozmaryn even groen, de Pers en Abrikoos even ryp, maer den Balſem van uwe gunſt, en

ziel-

zielverquikkenden adem, hieldons zonder verouderen; den baert die ons zoo dikmaels werk begint te geven, zou ophouden van wassen, een onophoudelyke jeugd bloeide gestaeg op onze lippen, en d'allerzalichste staet, der Elizeesche beemden, was voor deze niet te wisselen. Denk eens, schoone *Hageroos*! of ik hem dat niet toestond. Maer *Starrewit* die 't nimmer aen stof gebrak, en haer *Vrederyk* misten, schoot'er al lachend op uit: Dat staet uw toe te gevoelen, beleefde Minnaer! en *Lauwervelt* by de rype *Korenare* gezeten, noch *Pantis* by *Lelyane*, en hebbender niet tegen maer waent gy dat ik eenige dwaelstar, my in eens anders vreugde vernoeg, of alleen wil overschieten? neen, hernam *Lauwerveld*, gy zult onze Morgenstar, en opperste Godinne zyn, een yder beheerschen, schoon wy met al ons vermogen geen eenige dezer volmaektheden kunnen voldienen. Ik ben te trots eens anders deel te bedeelen, zy weêr, en niet gewoon dienst te beedelen van die zelf te kort komt? Maer om *Mansaert* te believen, die met ons hier ghebannen te zyn wenscht, neem ik 't ampt van Koppelares aen: Zy vermomden haer met weynich toestel op zyn Heyens, en verscheen met een aerdich gebaer. Lach niet vrolyke borsten, zeyze, als alleen uit blyschap om

dat

dat ik tegenwoordich uw meesterſen tot uw voordeel ga omzetten. Dit zeggende, greepſe my by de hand: 't is nu geen tyd, O *Held*! te druilooren, of verſtomt te zitten zuchtkroppen, de liefdelynien in uw hand, beteykenen, door 't root en wit! de Danubyſche Nimf, en hare tweedrachtyge verwen bedekken uw wangen: uw hart is vol van haer opghekropt, en nochtans zwygt de tong. Sa Juffer uit de mond, en open my uw zaek, ik zalze na de kunſt uitvoeren. Ik beken, O Haegſche Parels! dat ik wel dapper verleegen was, over dezen aenſtoot, want *Lelyane* lach my t' ontzachlyk in 't hart om van haer liefde te ſchertſen! maer ik moſt my na den tydt ſchikken, en hoe verbaeſt antwoorden: Gy hebt het geraden zeyd ik, en uw vernuft, O wyze waerzeggerin! kon geen beter proef van uwe kunſt doen. Zy eyſchten van my een pant van beloning, ik gaf myn Hoedband met diamant bezet, en zy ontfutſelden *Lelyane* haer Parleſnoer, dat by geval los was, en ſtelden ons elck des anders kramery ter hand. Toen hoorden wy met vermaek hoe de brave *Starre*, die zoo menich Minnaer verdooft had, met een geſleepe tong, de *Lely* der bevallykheit na de Kroon ſtak. Twee monden, die de welſpreekenheit tarten, en machtich waren.

ren een ſteenen hart te bewegen, even gelyk twee Nachtegalen in 't Haegſche boſch, vol eergierige glory, om ſtryd zingen. Godlyke *Lelyane*, begonze, die de ſterflyke oogen, door uw hemelſche ſchyn onverdragelyk, verblind, en de ruſt der gemoeden ontroert, die alle harten rooft, en de braefſte Jongelingen in ſlaverny voert, en zelf Suffers, en verwaende Faghelaers in uw licht verzengt. Ha ſchoone Nimf! deze gaven zyn u niet toeghedeelt om te ſchaden, veel min om onvruchtbaer te verwelken; deeze Kaken zoo blozende, dit witte Voorhooft, deeze ſchynend' Oogen, dit glinſterende Hair, en albaſte Leeden, zyn qualyk beſteed, zooje langer wacht haer aen iemand dieze waerdich is, te beſteden. Niets iſſer van boven aen ons ghegeven als om 't zelve tot voordeel van ons zelf, van een ander, of van veelen te gebruykken; onmogelyk is 't de Schoonheit alleen voor zich zelf te bezitten, oneerlyk die aen veelen uittebien, zoo blyft noodzakelyk, die aen een eenighe, die 't verdient mee te deelen. Alle oogen ſtraelden op *Lelyane*, die, hoe zeerze haer pynde, de roozen van haer Kaken niet weeren kon, dit verhief de deftigheit van haer weezen te meer, daerze met een ſtraf ghezicht haer antwoort byvoegde

voegde: Gy dringt my, O wyze Moeder! een anders rol te speelen, die zoodanich als gy zegt begaeft mach zyn, ik was noit zoo verwaent, noch myn inbeelding zoo verdurven, van my eenighe schoonheit toeteeygenen. Maer neem, of ik zoo volmaekt waer, en de Schoonheit liet voor 't geenze was, en het myne bewaerden; hoe kan ik misdoen in 't behouden van 't geene my toekomt! Ik weyger met reeden, een, die 't myne afeyscht, en behoef mijn welvaert om d'onrechtige begeerte van een ander niet te verkorten. Gy zoud gelyk hebben, hernam d'ander, indienje van eenigh bezit buiten uw zelfs spraekt, waer vanje zonder nadeel, ook aen veele goet kond doen, en bezitster bliven: Maer dewijlje ghe-schapen zijt om zelfs geheel aen iemant toegeeygent te worden, zoo ontsteekt, uit dat opzicht een gemeene hoop onder al die uw kennen. Vw Gezicht, hoe lieflyk, schiet doodlyke pylen uit, en vergift ontallyke Minnaers, en deze quael zal niet ophouden zoo lang gy vry zyt; maer wat spreek ik van vryheit? gy hebt alleen maer over te geven, 't geen den hemel uw voor een ander te bewaren geleent heeft, en met winst van een dubbel bezit, het heylyge leven des huwelyx met een van d' Edelste der Jeugd aen te

nemen

nemen; en d'angſtige eenzaemheit voor d'opperſte vreugd te verlaten. Ten gaet zoo zeker niet, zey *Lelyane*, d'eerſte bruilofts tortſen branden dickwils klaerſt, 't berouw dreyght de Trouw, en uw profetiſche geeſt, wyze moeder, behoefdenwe wel, om d'onheylen van verr' te zien. Wie kan zich op 't onpeilbaere hart van een minnaer betrouwen, daer bedroch of geveinſtheit gemeenelyk zyn woonſtee heeft? Zeeker myn dochter gy kunt uw door voorzichticheit, hernam d'ander van die zorg ontſlaen, wanneerje de verdienſten van uw minnaers op de proef ſtelt. Hoe licht is de dartele en wulpze liefde, die uit geilheit ſpruit, van de waerachtige, die met een eerbiedige achting verzelt is t'onderſcheyden? Geene is als een vuer dat door 't aenraken van ſtoppelen opvliegt; Maer deeze een ware Zeilſteen, die door aendringende en over eenſtemmende eygenſchappen ontſtaet, en beſtandich is. Die eerbiedige achting, daer gy van ſpreekt, hernam *Lelyane*, kan ik niet anders als een zekere waen noemen, die de Minnaers van hare Meeſterſſen hebben, of immers van voorgeven: welcke waen gemeenlyk ook vervliegt, wanneerze, de vogel in 't net hebbende, van de wezentlyke achtbaerheit twyffelen.

Die

Die twyffel kan niet gheboren worden, ley 'er d 'ander teghen in, als in de geene die niet zekerlyk wanen, maer ghy mocht die achtingh liever met den heylyghen naem van Geloof vereeren, die oock menighmael wel eenige afgodery nazigh sleept, en de naem van overgheloof verdient; Welck echter twee ghelieven gelukkig maekt, dan overtreft de waen zelf de waerheyt. Maer of 't ghebeurde dat d'ooghen van uw Minnaer eyndelyk verlicht wierde, wat vreest gy 't zuiver gout kan de toetsteen, en d'uytnemende *Lelyane* die proef wel uitstaen; maer wie heeft uw Godlyk beeld in zyn Ziele beschreven? wie acht uw vernoeghen boven zyn eygen? wie verquynt en vergaet, en staet ontwyffelyk haest van droefheit te Sterven ten zy u wreetheit in medoge verandert, als hy wiens Parle tranen, gy met Parlen van gunst behoort te vergoede, gelyk hy u glinsterende stralen met Diamante bestandigheit zal vergelden. Al 't gezelschap loeg, om *Starrewits* ernstyge boertery; maer *Leliane* der uitscheyende, enighsins ontstelt, zeyde, datze van de zaek zoo veel proeven niet en had, of bleef noch in twyffel; maer dat het voor die tyd ghenoegh was, zoo veel verstaen te hebben. *Starrewit* begon haer spel met *Lauwerveldt* en *Korenaere*, maer den brand

van

van myn min ſloeg my tot in de harſenen, gelyk het Zonnelicht belet de Starren te zien, zoo belette myn op getogenheit *Starrewit* verder te hooren. En eeven gelyk de waerzeggende Lappen, en toverende Finnen, willende van verre landen beſcheit halen, eerſt haer ziel, zoomen zeit, met wondere gramatſen uitdryven, over Zee jagen, en dan na eenygen tyd ademloos ter aerden ghelegh en hebbende, als van een verre reis tot zich zelven komen: eeven zoo zat ik, in verſuiſde ghedachten opghetoghen; myn Ziel was gheheel in *Leliane* verhuiſt, en geen leeven in my als 'tgeen met een indruk van haer beeltnis t'elkens myn hart quam verquikken. Eindelyk ontwakende en na myn ghewoonte van ſchryftuigh voorzien, ſchreef ik dit Rymſel, op haer Paerleſnoer:

Hoe glinſteren de Paerlen aen dit Snoer,
Gegroeyt in 't ooſt, in blinckend Parlemoer,
Of Oeſterſchulp, in d Indiaenſche Zee,
Haer Waterglants is Witter dan de Znee.
Maer ſchooner ſtraelt de Goddelyke maegd
Die dit geſpan op 't zuiver Marber draegt;
Gy zyt te recht een Paerl, een puik Juweel.
Wel zalig was hy, die u tot zyn deel
O Goddelycke Parel! eens genoot.

Wat

Wat Edel Prins zouw niet een trotse vloot
Uitrusten, om zoo weergaloozen schat,
Die noit gelyk noch Paer noch weerga had?
Ik schemer in uw stralen van beneen!
All' andre Paerlen groeyen in de Zeen,
Daer duikeltmen, maer uw verheven troon
Staet als de Maen in eene Starrekroon.
Vergeefs men dan waerdere dijn waerdy,
Dies buig ik my in uwe slaverny.
Heb mededogen: [illegible] uw gunstigh oog
Myn tro[illegible]e d[illegible] acht slaen van omhoog.
Ontdooy uw koud bevrozen elpe borst,
En stort uw gunst, ey! laef myn heetten dorst,
Alwaer 't met druplen; o! die druplen zyn
My zoeter dan een teug Astreaes *wyn,*
Uw minste druppeltje van gunst geneest
Myn ziel, en stort in 't stervend hard de geest.

Zy scheen, als ik haer dit Vers met het Parlesnoer, naer het einde van 't Spel, ter hand stelde, niet onvernoeght. Maer hoe bitter zetze my de zoetigheen die ik genoten heb betaelt! Hy zouw met zijn vertellingh voortgevaren zijn, ten waer *Lampreye*, de moeder van *Fiolette* en *Tamarinde* niet ingekomen was, die hem naer gegroet te hebben toeschoot: Gy hebt dan uw Rekening qualijk gemaekt, o Iongeling! al te vroeg de klokreep getrocken, en niet bedacht dat ghy de trotse dochter van *Rozelyne* voorhad, die niet gewoon was andere wetten, als die van haer wil te volgen.

gen. Dit mach u tot een les dienen, om in 't toekomende uw van al t'openhartich boogen te wachten. De Iongeling ſtond beſchaemt, vraghende wanneer hy hem dan verſproken had? Toenje, hernam de ander *Warnar* te veel betrouden, en op de gunſt van *Lelyane* roem droegt. Hier van heeft zich *Schillaert*, die'er niet afdee ghedient, en u zoo zwart als hy kon afgeſchildert; hy lacht nu gewis met uw voorbarigheit. De Iongeling voelden zijn bloed omwentelen van gramſchap: Zal dan zeide hy, een edele ziel altijts van booze tongen gehekelt worden? Stont het die ſnoode vry mijn eerlijke Liefde met leugens te ſchenden? en wort ik voor zulk een plompaert afgemaelt? en ſtaet dit my te lyden? en laet ik my dus ringelore! Dit zeggende, nam hy oorlof van *Lampreye* en haer gezelſchap, veinzende ruſt van noden te hebben; *Godewil* geleyde hem om zijn drofheit wat te verzette; maer naulyx kon hy ander geluit geven als zuchten, viel toen hy alleen was te bedde, en bleef duldeloos legge tot dat hy vã vermoeitheit envaek overwonne in een ongeruſte ſluimering verrukt wiert. Hem dacht dat hy *Leliane* al de werelt over zocht maer dat hy te vergeefs zijn tijd ſpilde, dewyl niemand hem kon wyzen waer zy was; waer over hy hopeloos hem aen den voet van een ſteil gebergt nederleyde,

alwaer

alwaer hem een Jongeling met uitgesprey-
de vleugelen en in blinckende kleede-
ren verscheen, die hem aldus toesprak:

Zoek, eer gy hoopt uw wenschen te verwerven,
De Liefde, om voor des naestens nut te sterven.

Hem dacht dat als hy van dezen bode,
die de gedaente eens Engels had verlae-
ten wiert, hy in duyzent bekommeringen
zitten bleef. Hoe zeyde hy, zoodanich
een *Liefde* behoef ik niet verre te zoec-
ken, dewyl ikze zelf in myn borst
ghevoel, en ik 't altyts een gheluk ghe-
acht hebbe voor *Lelyane* te mogen sterven.
Maer neen stelde hy'er tegen, hoe kan
ik van liefde boogen, daer ik ingenomen
van naeryver niet dan mistrouwen en
wraekzucht voede; Deze hemelsche bo-
de en meent ook de Min niet, die meer
na haer eygen vernoeging als na haers
naestens nut haekt? Maer de liefde om
voor des naestens nut te sterven. Wel aen
zeyde hy, deze *Liefde* is hemelsch, ik zal-
ze dan by de hemels gezinde zoeken.
Hem dacht dat hy op den berg klimmen-
de een eenzame Kluizenaer vond, aen
wien hy na deze *Liefde* vraegde, maer d
aendachtyge Gryzaert antwoorde hem
dat hy de werelt verlaten had, in voorne-
men van tot niemants nut te leven, hy
liet staen te sterven, ging zyns weegs, en
zoo deed *Pantis*, tot dat hy aen een klooster
komende

komende de zelve vraeg dede, en een dergelyk bescheit ontfing; doch met dit byvoegsel, dat hy verloren arbeit deede in deze *Liefde* te zoeken, ten ware hy onder de Heydenen zich begaf, alwaer *Xaveers* navolgers de Zielen der ongeloovygen met haer bloet kochten, en naer de Martelkroon *tot nut van haren naesten* verlangden. Hem dacht dat hy hier op wiert wechgerukt, en ver van kant tot in d' uyterste Indien gedragen: Hier verstont hy genoeg van die gene diemen ter dood gebracht had; maer hy kon niet wel vernemen of zy ook *uit ware liefde tot huns naestens nut* gesturven waren, dan of uit onverzaedlyke giericheit, eerzucht, of halstarricheit in de kaers ghevlogen. Immers hy kon weynich nuts wegens haren arbeit speuren, want schoon hare bekeerlingen bekender namen in haren Godsdienst gebruikten, zoo waerenze niet min overgelovig in 't aenbidden van Godekens, die met de heydensche alleen in gedaente en naem verschilden, schoonze in der daet de zelve of haer zeer gelyk waren, niet minder dan *Hekate*, *Luna*, *Delia* en *Prozerpyn* of d' Egiptische *Yzis*, die van verscheide volken onder verscheyden namen geeert, de zelve betekenden. Immers hy ontmoeten de *Liefde* die hy zocht niet, 't zy datze

sliep

ſliep of elders bezich was. Zyn vliegende geeſt droeg hem over land en Zee, en ſtreek met hem in 't land der Britten: Daer zocht hy by de quakers die met beven Godt dienen, en by de afwachters van het duyzendjaryge ryk: Maer d'eene vond hy eer gereet om haren kop te verliezen als iemant ergens in, tegens haer ingenomen waen, in 't minſte dingen te geval te komen: En d'ander al gereet om ieder een den hals te breeken, die hare voorzeggingen en uitleggingen tegenſpraek. Hy begaf hem dan by d'aenzienlykſte Godsgeleerden, maer wiert ghewaer dat zy zoo beezich waren met na Deen en Deken en Biſſchoplyke waerdigheden te ſtaen, dat zy zich niet eens bekommerden om een verloren ſchaep uit liefde den rechten wegh te wyzen! maer echter warenze geſtadigh bezich om de gene die ergens in met haer verſchilden zwart te maken, en de Oppermacht aen te hitſſen om die geene die zy zelf met zachtheit en liefde niet winnen wilden met gewelt te dwingen, of met ban te dreygen Dergelyke vond hy ook aen deez' zyd' der Zee, die zich geſtadich bevlytigden hare toehoorderen inteboezemen, dat de geene die maer een weynich' in eenich duiſter en diepzinnich ſchoolgeſchil met haer zinnetwiſten, vyanden

vyanden Gods en de vervolginge waerdigh waren. *Pantis* had noit gedacht dat de verdraeghsaemheit, ik zwygh de *Liefde*, die hy zocht, zoo raer was. Hy begaf zich oock in de vergaderingh van hen die belydenis doen van lydzaemheit, en voor 't handelen der wapenen, ja zelf 't bedienen van eenigh Overheits ampt schreummen: hier dacht hy iets te vinden dat na de *Liefde* geleek, maer 't was 'er allerverst van daen, hy vond'er de twist, haet, en 't hartnekkigh eygen goeddunken, nevens een helsche geest diemen ergernis noemde, deeze was ghestadigh bezich met een yders doen te lasteren, verkeert op te nemen, en met een schynheylighe, doch achterklappende tongh, 't gebrek in elx eevennaesten te vergrooten: Hier was d' onvriendelyke vermydingh tusschen vrienden om een beuzeling, den haetlyken Ban zelf teghen zyn beter, ende *Liefde* alleen met den naem bekent. Hy zouwze mooghlyk eerder in de harten van onze oorlogshelden gevonden hebben, die zoo braef voor 't vaderland hun lyf wagen, en voor 't ghemeene best sterven; Maer dit schoot hem niet in den zin: 't Zy dat hem dacht dat die plaetsen meer van grootmoedigheit en gloryzucht bewoont waren, als datze zoo teederen hemeldrift, als *Liefde* om voor 's naestens nut te sterven-

zouden huisveſten. Hy had nu in zyn droom al de werelt over gezocht, en te vergeefs de godin, die hem in zyn wenſch kon vorderen nagevorſcht, dies hy zich ganſch vermoeit zoo hy dacht, nederzette, als wanneer hem twee kiekens van een Pelykaen verſchenen, die, door een vyeryg Serpent in gevaer, van de moer ontzet wierden, zy ſcheen hare borſt te openen, en haer jongen met haer bloet van 't Slange vergif te genezen, die daer door ſchoon zy zelfs doot daer heen zeegh verquikt wierden: deze verſchyningh quam eenichzints over een met' geene hy zocht? te meer alzoo hem dacht dat hy daerop *Lelyane* zach aenkomen die hem met een vriendelyk gelaet te gemoet tradt; waer over hy ontwakende opvloogh, maer dezen droom, hoe trooſtelyk geeindigt, kon hem voor die tyd geen verzachting in zyne droefheit geven, noch tot bedaren brengen hy lach echter zo lang tot dat de Zon onder was, als wanneer hy opſtond, en zonder iemandts weten ten huys ende ter Stadt uit vloogh; raezende van ontzinnigheyt zonder te weten werwaerts henen. Maer den medoghenden hemel bewaert den menſche menighmael als hy zich zelfs meeſt verwaerlooſt, in wiens hoede wy hem laten; want het over tyd is datwe ons ghezicht elders

wen-

wenden, en eerwe dit Boek sluyten, eens nae *Vrederyk* omzien die den Sarmaetsen Sabel uit een gelyke wanhoop uitrukt.

De stoutste der Voesterlingen, aen onze Merwstroom gezoogt en geboren, zou met ryzende haijren yzen, 't geschal der Barbaren dat Berg, Bosch en groote Veldē deê daveren, van verr te hooren: d'yzre duizenden, die als watergolven tegens de Zon glinsterden, den rook der brandende vlekken, en 't stof der Ruiteren, dat met wolken tusschen aerd en hemel hing, te zien. Maer *Vrederyk* van wanhoop bereden dorst in de voorvleugels de yzere heggen der pieken doorbreken, de doodlyke veldslach met geweld helpen uitvoeren, om Prins *Kasimier* tegens de dulle Kazak te verdedigen. Naulyx was het gruzaem ghevecht aengegaen, of de Moldavische volken met beslage stengen gewapent, stieten de Russen, die met bonte vachten geharnast vooruit schermutsten, in de vlucht. *Gladifer*, die de volken van de ryviere *Prosna* aenvoerde en door Vaderlyke Edelheit aengeport, van yver brande, sneuvelde in den eersten storm? Schoon hy zelf het hooft van den Jongen *Ragotzki* aen den Toren van Grezna hoopte te pronck te steecken. De troepen

van *Chimelenſkÿ*, het hooft der Kazakſche rebellen, die in de rechter vleugel tegens de Tartariſche byſtanden vochten, vielen den Mazoviſchen Krygsman op 't lijf, daer zich een hagel van Schitiſche pylen met fenyn beſtreeken onderſtorten, dat vreeſlyk was om aen te zien. De gezwinde Tarters, op lichte paerden gezeten, bezold van *Kaſimier*, vielen tuſſchen de geharnaſte benden, die als bolwerken pal ſtonden uit? en verſtroyden al d'orden van Chimelenski. *Ottoman* Prinſe van Romanien, die met zes hondert tulbanden altemael brave Schutters, den Kazak was te hulp gekomen, ſchoot 'er den bek in; zoo hy teegens de vluchtige Schyten inviel. De Mazoviſche en Sarmaetſche benden vervolgē hun zeege, en blixemen met kromme ſabels den deinſenden vyand om d' ooren, duiſenden ſneuvelen door 't gedrang der vluchtelingen, en verdrinken onder de paerdevoeten in 't vlietende bloed. De ſlincke vleugel der *Chimelenſkiſche* heirkracht, daer Krawaten en Hongaren, hongerich na buit, hare ſtandaerden volghden ſcheen in 't eerſte te verwinnen, vermits de ruytery van het vruchtbaer Podolia, daer men drymael van eens te zayen mait, en het gras mannen hoogh op het velt ſtaet, de vlucht nam, maer invallende ſteeken op een

een hegge van duitſche Pieken, die tegen Ruitery geplant, man en paert doorrygen. Hier gelt het koppen, de Krawaet, van achter aengedrongen, ſpringt half razende tegen de gewiſſe dood, en yzre ſpitſſen in: 't gaet'er hevich te werk, de kans wankelt heen'en weer, het dondert van 't vreeſlyk geſchiet, en de ſplinters vliegen van 't houwen en kerven in de locht. *Radzevil*, Littauws Kanſelier, valt'er met duyſent vierroers ter zyden op in, ſlaet de Moskoviſche hulptroepen in route, en veegt heele ryen hongerſche Soldaten daerheen, begint velt te winnen, en doet den vyand voor hem wyken. Maer o Zangheldinne! ontſteek my den geeſt, op dat ik deeze veldſlach ten eind toe mach uitzingen. Hemel en aerde ſcheen te barſten, den afgrond bergen en rotſſen met weerlicht en donder uit te braken, en met yſlyk getier den Aertboom om te keeren, toen de groote legers van Prins *Kaſimier*, en *Chimelenſki*, op elkander ſtieten. De ſtrytbare Walachen, en Daiſche krygers, de Servy die aen de vloet Souw woonen, de Kazakſche hooftbenden, duyzent Turken, al geboren Traſiers; zeven duyſend Griekſche ruiters, en ontallyke hulpbenden omringden haer veltheer. Vorſt *Kazimier* daer en tegen met de Polſche heyr-

kracht glom in 't geharnaste veld, en bralde met uitgheleezen legioenen, die van yver razende, den vyand aenvielen. De Deenen, Noren, Zweeden, en bonte Russen hadden voor en Achterhoede. *Vrederyk* onder de ruitery blank in 't harnas, brocht'er menich door mistroostic-heit om 't leven, en stelde zyn krachten, die hy van kintsbeen af had leere gebruike, in 't werk. Het Esquadron geboren Polen, den eenigen troost van *Kasimier*, stond alreets in volle slachorden, gereet om den vyand te verwelkomen: Maer 't paerde volk, achter de lange pieken verborgen, rend met vollen loop den vyand tegen, en dringt door een hagel van kogelen heên. De Kazak, niet machtich dien aenloop af te slaen, scheurt in tween, en doet zyn benden ter rechter en slinker hand afwyken; even gelyk den hollen Tarter zich in den Reuzen stryd opende, en vuer en vlam, en afgryslyke steenen tegen den Hemel spoog: Zoo begon het geschut, met voordacht achter de troepen geplant, op 't vreeslykst te dondren, en slach op slach gansche geledren te verpletten, Man en Paert te verslinden, en gruwzamer dan de Hel zich op te doen. Den Ruiter verstikt in den rook, en trapt op den verslagen Oorlogsman, weet zich niet te bergen, en tuymelt in 't

gladde bloed: Zoo dat 't gekarm der ſtervende en 't gejammer der gequetſte, den klank der trompetten verdooft. *Boleſlaus* Hartog van Littauw, hooft der Ruytery, verlieſt zyn hooft, door een kanon ſcheut, en ſterft in't beſt van zyn tyd, ſchoon hy als een leeuw in 't harnas blixemt; en de kloekſte door zyn daden verbluft. Dit doet den roofgierigen *Kazak* moed grypen, en met beſlote heirſpitſſen toedringen, om 's Konings heirkracht, door de vluchtende Ruytery onſtelt, aen te taſten. De kloekſte ſpringen wederzyts midden in 't gevaer en ontrukken den vyand het vendel, het merkteyken van gewonne Zeege, koopen lof en glori voor bloet, en prys van den Veltheer, ſmachten onder 't harnas, en vechtẽ met gebroke krachten. Den Poolſchen oorlogsman ſtaet pal, en verſtrekt een yzre borſtweering voor zijn Koning. De vleugels harden 't lang, ſtellen de verwinning in ballans: Jagen den vyand over 't veld, of deinzen weer, na dat den moed hernomen word. *Chimelenſki*, al zyn hoop in 't vechten ſtellende, doet een nieuwen inval, en ſtoot met zyn braefſte paerden, 't hooft op den Zadelboom bukkende, na 't geſchut, dat hoe grouwzaem blakende onnut is; want het te hoog geplant, miſſchiet. Hy wint het en met een meer dan menſchlyke verzekering durft hy de verſche benden aenranden

en bezyden teghen de lyfschut des Konings in vallen. Verlieft veel volx, maer dringt door de gheweerren heen, en met brave Soldaten omringt, ontmoet hy de Poolsche Vorst. Zie daer een wonderlyk voorval; den zeehaftigen Oorloghsheld, hyghende van arbeid en bespat met 'tbloet der verslaghenen, treet toe, en gaet zich werpen voor de voeten des grooten Konings: 't Zy dan of hem de stralen der Majesteyt en 't ghezalfde hooft verschrikten, of dat de verwinningh hem een goeden vrede deê verhopen. Kazack en Poolen geeven ghehoor: en 't afgryslyke moortgeweer ghereet om den verwonnelingh in de ribben te stooten, word opgeheven: men luystert wederzyts en *Chimelenski* spreeckt: Grootmachtige koning indien oit ghenade door gebeeden is verkreeghen, zoo is 't reeden dat wy die voor 't teghenwoordigh verhopen, als die de zelve alleen begeeren uit een afschrik van het bloet onzer bondghenoten te storten en de brave heirkracht van ons eygen heer te verdelghen. Vergeef dan de wraek van een voorleden misverstand, en laet het vergoten bloed, in het sparen van zoo veel kloeke kryghsluy, verzoent worden. Herstel ons in onze voryghe stand op dat de wanhoop ons niet en dwinghe uw leeven en gheheele macht in noot te

brenge

brengen. De Vorſt, ſchoon met een onverwinlyk gemoed de rampen verdraegende, bekent dubbel verwonnen te zyn: eens door den Sabel in ſtaende ſlachorden, maer nu door d'Edele beleeftheit en 't voorzichtich beleit van de Kazakſche Veldheer: bied hem de hand, en belooft voor de gemuitte volken by zyn raed te pleiten: doet de Trompetten ſteeken, en de ſcharen, nu eerſt recht op elkander verhit, en de vrees voorby, in doodlyken brand afbreeken; en de legers, eer de moord hervat word, ver genoeg van een ſcheiden. Men beraemt tyd en plaets om de byzonderheen van dit verdrach te beſluiten, en ſteekt het bebloede zwaert in de ſcheê. *Vrederyk* die zyn dood in dit doodlyk oorloch te vinden miſlukt was, en nergens dan in doots gevaer ruſt vind, verlaet de krygsmacht der Poolen, en blyft van zin om Mavors dwalende Planeet te volgen, een ander oorloch op te doen, en zonder verder nieuwsgierigheit begeeft zich op reys: Maer de hartstochten der menſchen zyn ongeſtadig, want 't zy of dat wy door een onweêrſtandelyke nootdwang, die in onze gemoeden, zonder ons gevoelé heerſchappy heeft, en yder ding tot het beſtemde oogwit dryft: Of door een onzekere wil, en wiſpeltueryge neygingen beheert wor-

den: Daer is iets dat onz' gewiſte voornemens dikwils doet wanken, en het tegendeel voor goed keuren. Zoo begon *Vrederyk*, eenzaem op reys zynde, wederom aen zyn *Starre* te denken, en hem zelven hare ſchoonheit voor te ſtellen, en hoe ſtandvaſtich hy zich wel eer geroemt had te zyn, toen hy haer deze verzen plach toe te zingen:

Haer witten hals is Elpenbeen,
Haer vlechten enkel Goude haeren
Haer handjes Parlemoer, dat geen
Kriſtalle Spiegels even-naren.

En met een woort; Z' is eene ſtar:
Wat Diamanten, of Robynen,
Die by geen Starre wyt en varr
Verduiſtert, in haer licht verdwynen;

Dus ſchoon of duyſend Juffren my
Met bidden zochten te bewegen,
In leeden 't lyden dat ik ly,
Jk bleef volſtandich ongenegen.

Al liepen my de Nimfen na,
Ja Veldgodinnen zelf om d' ooren,
Al knielden zy' kverſtiet 'er, ja
Jk heb' er wedermin verſworen.

Nu begon hy zich zelven van al te licht gheraekt te zyn te beſchuldighen, en zyn meeſterſſe rechtvaerdige reeden tot haer ontzegging toe te geven: Vond de zaek gans

gants anders uit en besloot dit wanhopend leeven te verlaten, en zyn koers na de noortstar van zyn hart te veranderen. Maer hem bleek strax daer aen, dat de voozienicheit des Hemels met d'onze zelden overeenkomt, en de dingen al anders als wyze schikken uitvallen: want hy had zyn paerd naulyx gewend, of zach hem besprongen, omringt en gevangen, van een bende Huzzaren, met Sabels en Knodzen, en Boogen en Pylen gewapent, vremt toegemaekt, en meest met schaepsvachten bekleet: Zy namen zyn geweer, en deden hem in 't midden van haer allen, by zommige ook ontwapende Poolen voort Jagen: Zy voerden een ryken buit met haer, spoeden wech, en reisden wel tien dagen lang oostwaert aen, *Vrederyk* en d'andere gevangens wierden den Turken verkocht, tot Bizantsium gevoert, en aen den eersten *Vizier* vereert: Die op reys stond om na Alexandryen, dat van eenige Rebellen belegert was, over te steeken en met een vloot welgemande Scheepen en Galeyen de stad 't ontzetten: Zy haelden met een Noordweste Wind, de Zeylen op en waren eer zy 't wisten in behouwe haven. *Vrederyk*, want de deugd kon niet verhôlen blyven, was zo ver in de gunst van zyn heer geraekt, dat hy zig mede mocht wapenen, met belofte van vryheit indien hy 't verdiende.

Myn geest wort vast driftich om den kryg van Egipten te zingen, en *Vrederyx* oorlogs daden na waerdy uittemeeten, maer de veltpyp past zoo hoogen toon niet, en ik heb my reets te diep in 't Sarmaets oorloch gesteeken. *Vrederyk* dan queet zich wel, de Vizier won de zeege, en hy zyn vryheit: de vyand wiert gedempt en het heir quam al Triumferende wederom. De Veltheer trad, als een andere *Mars*, in *Alexanders* Stad, en met schorende voeten en knikkende knien, over d' afgeworpen poorten, door groene zeegeboogen, die met haest, van hemelhooge sparren en eyke meyen behangen: met vooruitgezonden wapentuig, waren saem gevlochten: vermits het wakkere graeuw een stuk van muer en poort had neergeveld. Doch den Heldt, diens oogen noch schemerden, door de blixemende scheuten, en zach niet eens al de vrolykheit des volx, noch en kon zelfs de zeegegezangen niet horen, vermits zyn ooren door 't vreeslykgh edonder noch toeten; dies hy met blooten hoofde eerlyk de marbere hoftrap wiert opgeleid, tot in d' armen zyner van vreugd uitgelaten Gemalinne. Flux keerde de menichte des volx den rugh, als of zy tegen de zaelpoort afsteuiten, dwarsende mart en singels, tot dat zy tegen een niet minder getal instopten, even plaets

latend'aen de ſchokkende beuitwagens, die door haer zwaerte den hollen grond deden dreunen. Daer zachmen d'Overſtens en beſte Hoplien der verwonnelingen met naekte ſchouderen in de zeelen gaen, en van ſchaemte haer lange hairlokken over d'oogen trekken: en zoo't ſcheen wemoedich in haer vorygen ſtaet t' overdenken. Daer op volgden de Torendragend' Elefanten, bezet met luſtige Soldaten, die met vreugde gezangen en kluchten over de ſtad ſchaterden; tot dat zy voorby den Tempel van *Xxis*, door de ſtemmicheit des prieſterſchaps, haer tronyen verplooiden ſtil genoeg voor de naeſte omſtanders om de Godſpraek van den grooten offeraer, die van ouderdom op een ſtok leunde, te verſtaen. Noch hoewel hy beefden, was zyn ſtem niet verzwakt: vermits 't orakel, zoo men geloofde, 't geluit wel tienmael verdubbelden. De Tempelier zong een Godenlof, en ſmookten wierook, Storten wyn, en zalfden met gewyden balzem: Zoo dra hy vertrok was 't volk weêr in rep en roer en volgden den trant der Elefanten. De voorſten waren al t'einden den ommegang, als den laeſten, en grootſten, de darde zegeboog omverr' haelden? het beeſt van dien val verſchrikt zach om, en wiert zyn bebloede hammen gewaer,
want

want in 't heetst van 't gevecht, als het zwart bloed langs duin en akker vloot, glipperden dit Koninklyke dier, en sulde op zyn achterkooten, dat het slyk met geronne Klonters aen zyn rompelyge huit hange bleef, nu meenende gequetst te zyn, stampvoeten en bulderden zoo vervaerlyk, dat het volk, de nauwe straten deurdringende, dapper holden. Dit was noch 't minst, want met een sprong schudden 't zyn ruggetoorn, die alreets los was, by na van boven neêr, dat de harnassen daer in dapper rinkelden; Zo dat de stoutste krygslien de doot op haer lippen zetten; Ja 't zou wer qualyk geschapen zyn geweest had *Vrederyk* den regeerder van dit beest', die zyn gevangen was, niet doen ontbinden die 't woeden, met zachte woorden, en kleyne verbuygingen van zyn postuer, terstond stilden. Het dier vatten, en zetten hem met de snuit tusschen zyn klepperende ooren, met vrolykheit; luysterde na zyn voerman, en volgden den grooten roof met een zachten tret. *Vrederyk* door den Elefant als gewaerschuwt, dat hem alhier geen torens te timmeren stonden, bad om 't beloofde oorlof van den grootē *Vizier*, die 't hem na veel aenzoeks om by hem te blyven, toestond. Hy nam zyn reys eerlyk beschonken zynde, op Smirna en van daer na 't Vaderland, daer wy hem alle oogenblik verwachten.

Haeg-

3.b.

HAEGAENVELD.

Darde Boek.

Helaes, hoe ſchriklyk zyn de plagen van den geſtoorden hemel, wanneer hy onze zonden begint te vergelden, en in toorn uitbrant, en hoe geheim zyn de oordeelen van d'opperſte Vierſchaer die onverwachtſt onze miſdaden 't huis zoekt! het huis van *Batemyn* was niet alleen ellendich in den val van den vader door d' onvoorzichtyge ſteek van *Lauwerveld*, minnaer van zijn wees kint, maer *Schadewaert* zyn zoon vermoorde zyn ouder broeder, in 't Haegſche boſch vier dagen te vooren, voor een ander, gelyk gy op zyn plaets horen zult.) Hy in dit groot ongeluk vervallen, ſchoon 't aen niemant, als alleen aen *Warners* dienaer en hem zelfs, bekent was, vluchten als *Kain*, was van zyn eygen ſchaduw en het ritſelende loof verſchrikt. Hy begaf zich na Viane, ſchikte den dienaer met een paert beſchonke, verr van kant na zyn Vaderland, en van zyn gewiſſe gepynicht kon niet ruſten, zonder dit zyn ongeluk iemand te belyden. Hy ontzach d' oplopentheit van *Batemyn*, maer zich geheel in zyn ſtiefmoeder, de godvruchtighe

Hel-

Heldewinne betrouwende, schreef aen haer dat zy toch in aller haesten by hem geliefdete komen, om hem, in het grootste gevaer, met haer wyzen raed en moederlyke liefde by te springen. De goede *Heldewinne*, d'eenige stiefmoeder van haer eeuw, die een moederlyk hart droeg, gelyk zy aen *Starrewit* en *Matelieve* wel had doen blyken, kreeg oorlof van *Batemyn* onder een anderen dekmantel, tot haer reys: nam een huerwagen, en spoede zich om haer behoude zoon te vinde: maer goede *Heldewinne!* wat haest ghy? ach wist gy wat *Batemyn* over 't hooft hangt, en wat noodlot u zelf beschoren is; Maer neen! gy had echter uitgevoert 't geen u te beurt viel, en haer die gy alreets als een dochter beminde verlost. Zy quam ter bestemder plaets, maer zocht *Schadewaert* te vergeefs; want 't zy hem d'eschaemt van zyn ongeval aen haer te ontdekken verjaegt had: of d'overmatige droefheit hem in de zinnen geslagẽ een andere koers had doen nemen. Zy zocht nochtans vroeg en laet, maer al om niet tot datze op een morgen, moede van zoeken weder na huis keerde. Maer gelyk de voerman, na gewoonte aen zeker herberge pleysterde, stont een ander koets nevens de hare, maer wel dicht gesloten: Zy hoorden 't gemompel van een ge-

gedwonge maegt, die met vierige gebeden zeker edelman zocht te beweege van haer niet verre te vervoere, *Heldewinne* luisterde scherp toe, en begon de stem, zo zy dacht, te kennen, en alzo door 't op en afklimmen de karos somtyts open ging, zach zy klaer genoeg, wie de geroofde maegt, als oock den rover was, en wel verzekert zynde trat af en gemaskert inde herberge, vol gedagten en duizent twyffelinghen watze doen zouw. Dan wilde zy dit schelmstuck aen-geve, maer geen genoegsame hulpers voor hande ziende, om de welgewapende vlugtelingen t'overweldigen, most iets anders besluyte. Zy belasten haren wagenaer met een goed drink gelt den koetsier heimlik uittehoren, maer de tyd was te kort want hy geroepen zynde most voortslaen, alleen gaf hy tot bescheit, dat zeker heer in de karos zyn zuster, teghen haer wil, naer huis voerde om een huwelyk, dat beneden zyn staet was te beletten *Heldewinne* zach de karos na, even ghelyk *Febus*, toen *Faeton* den waghen tot zyn bederf mende; zy wildet nochtans hier niet by late, maer kloek van beraet huerden een boere wagen, en boerinnen gewaet, dat zy met haer nam, liet de karos volgen, en verklede haer uit 't gezicht van deze plaets, dat *Batemyn* zelfs, zo hy nog geleeft ende haer gezien had, haer niet gekent zouw hebbe.

Ga henen, edelmoedyghe *Heldewinne* ! en help haer die 't leve van u leven is, ſta haer by die zonder uw hulp ghevaer loopt, en laet een ghetuygenis aen de wereld, dat gy waerdyghe moeder van een waerdige zoon zyt. Ach *Pantis* waer dwaelt gy ? waerom droeght ghy de naem van *Held* ? nu een heldin uw verbluft en beſchaemt maekt. Ik zie ook ghebrek in uwe liefde, dewyl gy te licht gheloovigh, niet recht van *Lelyanes* deughden gevoelt, en de zwakheyd den toom viert, om dat u de grootmoedigheyt van *Rozelyn* onbekent is. Maer laet ons hem volgen en zien wat hem overkomt. Hy was ganſch verdwaeſt, liep den ganſchen nacht langhs den Arkel dyk, ganſch buytent ſpoor en van zinnen verbyſtert: en even gelyk de gene die in een hete Koorts leggen, zich vremde dingen te zien inbeelden, en binnen ſmonts raeskallen, zo ſcheen 't hem ook dat hy in een andre Werelt was. Hy zach, dacht hem, een ſchoon blinkend Paleis, al van Glas en Kriſtal, na de kunſt en de Joniſche ordre geboudt: de grondveſten ſtonden op rollen en de pylers op ſchroeven. Aen de poort ſtond een deur wagtſter onder ſchaduwe van Appelbomē, maer zoodanige als men zeit datter te Siddim of aen 't doode meer waſſen. Zy had een Angelroe in d'een hand en lokten d'onnozele viſch, die in een Vyver rondom 't gebouw

bouw zwom, aen 't bedreiglyke aes, in d'ander hand had zy een beedesnoer, en aen den gordel, die een gelen rok omving, hingen allerley momaenzigten. Haer voeten waren als Slange staerten, maer het aengezigt zedig en beleeft. Ik geloof dat zy *'t bedrog* of wel de *Geveinstheit* moet geweest zyn. *Pantis* trat na haer toe, maer bevond 'er sprekende na hy giste, met den Griekschen held *Menelaus*, die over de vlucht van zyn *Helene*, door den Frigiaenschen bengel vervoert, als hy doolde. *d' Attryd* vraeghde of dit ook het Hof van *d' oprechte Trouw* was? Waerop hem de deurwachtster minlyk toekinkkende na binnen wees. *Held* volgde en terstont quamen hen eenige schoone Nimfen verwelkommen. Eenige waren 'er onder hen die de rechterhand uitstaken en met de slinke voor haere borst sloeghen. Deze waeren zoo my dunkt de *Belosten*. Andere staken twee vinghers op en schenen iets te preevelen, dit zyn voorzeeker de *Eeden* geweest. Zy waren altezamen aen de voeten geboit en met ketens en krammen aen de zeetels van twee staele pronkbeelden, *uit noodt* en *om 't nut* ghenoemt, vastgeklonken. De galery daer deeze zich onthielden, was tusschen de boogen met schoone schilderyen versiert. Het eeste daer *Held* zyn ogen op sloeg, was daer *Manlius*, beschermer van 't kapitool den
vree-

vrede met de Gaulen voor duyzent pond Gouds Kocht, die hy door de komst van *Kamillis* weer naer hem streeck, en hun die zyn eed ende belofte gheloofte hadden uitloeg. Een ander was daer de Romeynen, van de Samniten verwonnen *Spurius Postumius*, die een schandelijck verbond met hen ghemaeckt had, ghebonden aen hare vyanden zonden om aen den eed die hy gezworen had ongehoude te zyn. Veel andere meer zach hy'er de gemeene zaek betreffende, maer een veel grooter getal die bysondere personen aengingen; als *Eneas* die *Dido* verliet zonder zich aen zyn belofte te bekreunen: maer voornaementlik staroogde zyn metghezel op een Tafereel daer *Helene* in verbeelt was, die haere trouw met den Grieck aenghevanghen in den windt sloeg en met Paris liefkoosde, daer *Onone* hem van ter zyden af met schelden scheen aen te randen, ende zyn eedbreuck te verwyten. Veel Historyen waren 'er afgebeelt die na zyn tyd gebeurt zynde, van hem niet verstaen wierden: Maer *Pantis* begreepze alle uitghenomen eene, daer zekere Prinsesse haer ghemael voor zyn broeder verwisselde. Zy traden uit de Galery, en klommē langs een vergulde trap, die schoon binnen hout, vol van spint en Wormgaten, lustigh was om op te treen: voorts in een breede Zael, opge-

propt

propt van menschen, geestlyck, wereltlyk en van allerley Staten. Daer zat de *Trouw* op den troon, of eene die hier op de wereld hare rol speelt; immers *Menelaus* hoe zeerze vermont was keurden 'er voor zyn *Helene*, en dies te meer in zyn gemoet getroffen dook in 't ghedrang. Maer *Held* bezach 'er als de Landman een Vorstin, zy scheen hem geheel in witte zyde gekleet, met een sleutel en zegelring, en een hond op 'er schoot; Maer onder haer voeten hadze een terug kruypende kreeft, en achter op haer hooft een inkrimpende Maen; waerover *Held* van hare stantvasticheit begaen te twyfelen. Hare raedsvrouwen stonden benevens haer, d' eerste was 't *Belang* met een schael in de hand, die met een heersch gelaet haer meestresse wel scheen te bestieren. De tweede was 't *Geval* staende op een ronde kloot en leunende op haer Schiltknaep de *Tyd*: Zy draeyde zich geduerigh om en weerom, en stoorde nochtans haer gezellinne gestadigh in haer opzet. Dit warenze die deeze godin die men hier op aerde *Trouw* noemt beheerschten, en hare toehoorders de *Wyze van haer te dienen* inspraken. Hier leerden de Vorsten zich in nood met elkander verbinden, en, als 't de *Tyd* aen wees, 't *Geval* toestond, en 't *Belang* gebood, hare *Trouw* omzetten;

en d'afgeflete *Menelaus* voor d'aenkomende *Paris* verlaten. In deeze Vierſchaer, Ik wil liever School zegge, zag hy duyzenden van Minnaers, die meer om deze twee hofnimfen als uit eenighe deugd hare Trouw onderhielden: te meer, dewyl zekere Godin *Vrees* of *Ontzag* genoemt, henlieden de helſche ſpookzels *Schande*, *Naſpraeck* en *Huistwiſt* voor ooghen ſtelde: hoewel hen een kameniertje van 't *Geval*, *Sluikery* genoemt, minlyk ghenoeg inluiſterde: dat de *Trouw* niet veel om 't lyf had; te meer nu ze van *Helene* beheerſcht wiert, dat zy *Sluikery*, onder den dekmantel van eerbaerheit zelve, de ganſche wereld, ſchoon onghezien beſtierde; dat de hedensdaegſche *Trouw* maer een naem zonder daed was, en datze alleen onderhouden wiert van de gene die uit onervarenheit niet beters wiſten. *Pantis* hoe zeer in de zinnen ontroert ergerde zich in deze *Pry* te hooren, en dagt eer in een bordeel of ſpinhuis, dan in 't Paleis van de Trouw te zyn: hy drong deur 'tgewoel, denkende of hy ook *Leliane* mogt ontmoeten; hy zag'er *Kommeryn* wel en duizent andere van zyn bekenden, die hier om leſſen quamen, zelf eindelyk *Schillaert*, die hy greetig nateeg, maer hy greep niet dan ſchaduwe. Ha ontrouwe riep hy, durft gy u nog vertoonen daer men de *Trouw* viert? Maer hy wiert, zo hem dagt, van *Schillaert* en yder-

ydereen uitgelachen,en zelfs van de Godin die de *Trouw* verbeelde: dies hy aen 'twoeden ruimbaen maekten en zoo hem dagt de Hoftrap afliep, roepende: helaes! waer en in wie is dan de ware Trouw te vinden? hier op begon hy te ſtruikelen, en vond zig 'tPaleis verdwenen zynde, benede den dyk en met een grote wagt hond byſter belemmert. Want 'tſcheen dat hy in zyn dulle loop over den hond was gevallen, die hem ten waer, een goed deel van zyn zinnen weer tot hem gekeert waré had afgemaekt; maer hy redde zich metter haeſt, en quam egter den volgendē dag ter plaetſe daer hy *Lauwervelt* verſcheide had. 'tſchynt of hem dit beſprek nog in'thooft ſpeelde, hy quam als verwoet by zyn vriend inde kamer, die met de hand onder'thooft in droefheit verzonken zat, maer 't yſlyk ghelaet van *Held* die d'oogen in 't hooft draeyden, en de mond ſchuimbekten, deed hem wel haeſt zijn eygen nood vergeten. Hy gink hem omhelze en met duizent vragen aen, maer kreeg niet anders als een miſtrooſtigh opſlagh der oogen tot antwoort. Hy liet vuer aenleggen en ververzinghe brenghen, en hiep zijn vriend, die door de koude en reghen van de vorige naght verkleunt was in 'tgewarmde bedde; omarmde hem, en gaf zoete woorden, d'ontſtelde jongelingh begon te zweeten, en door 't geſtrook van *Lauwerveld* wat te bekomen en eindelyk ſyn

noodte klaghen, verhael van 't vluchten van *Leliane* te doen, en haer lichtvaerdigh te ſchelden. Maer *Lauwerveld* die, gelyk 't gemeenlyk gebeurt, beter in 't belangh van een ander, dan in zyn eyghen zien kon, beſtond hem te trooſten, zeggende: dat deze zaek meer dapperheit dan mismoedigheit vereiſchte; dat de maeght of tegen haer wil, of met toeſtandt gheſchaekt was. Indien teghen haer wil, gelyk te gelooven ſtond, datze meer gheholpen als beſchreit te worden verdienden? maer indien met haer wil, datmen eenigh vernoegen in de wraek behoorden te zoeken: dat in beyerley geval 't langh wachten ſchadelyk was, en dat hy zich zelve aenbood, om *Held* tot de laetſte druppel bloets by te ſtaen. Deze redenen vatten zoo wel in 't begrip van *Pantis*, dat hy zich zyner gepleegde zotheden ſchaemde, zyn vriend dankbaerlyk omhelſde, en flux met hem op reis teegh. Maer werwaerts henen? 't is waer dat *Pantis* wel gehoort had, datze met een Jacht ontvoert was, en door 't gherucht, dat alles wat het verneemt genoegh uittrompet, verſtaen had, dat het de Lek was opgezeilt. Maer dit ſcheen een blind zoeken, de zaken van *Lauwerveld* vereiſchten nochtans, dat hy hem wat verder van Dordrecht vertrock, om gheen ghevaer te
lopen

loopen van weder gevat te worden. Men ontboot dan een Wagenaer, die flux by de hand was, en juist t'aller geluk de zelve, die *Heldewinne* gevoert had, zy huerden hem en zyn Koetswagen, maekten kennis met een dronk, na ouder gewoonte, hy begon zich zelven en zyn Paerden te pryzen, en den mont geopent, ongevraegt van 't geen hen zoo nodigh te weten was, verslach te doen, van de Juffer die door haer Broeder vervoert was; En wat hy wegens d'oude matrone wist. d'Edele Jongelingen stonden verbaest? En van de waerheit twyfelende, vraegden wat wegh de karos was opgeslagen; en of hy moed had die na te sporen? Hy, hen lieder hoop versterckt hebbende, ging inspannen, voer voort, en overal bekent, kreeg eindelik vaste kuntschap van't geen zy zochten. Zy doortogen Uitrecht Wyk te Duerstеden, Renen en Wageningen, quaemen op een morgen in 't dorp Rynkom, alwaer men haer aenwees, waer de karos zich ontlast had. *Held* en *Lauwerveld*, die zich onderweeg van een goed Rapier voorzien had, sprongen moedich af, branden van trotse gedachten, om dit schelmstuk, dat zich meer en meer voor haer ooghen ontdekt had, te wreeken: Maer zagen vreemt toe, voor 't beteykende huis komende, dat zy daer een groot gedrangh

van menſchen vonden, waer van eenige een droevigh verhael deden. Zy toeſchietende, verſtonden hoe zeker vremde vrouwe door dry ſchelmen dien morgen, zeer deerlyk mishandelt en ter doot toe gequetſt was. *Held* ontzetten zich, zoo zeer in dit te hooren, dat hem de beenen bezweeken, en hy naulyx kon vaſt ſtaen. Maer *Lauwerveld* vloog in huis, en maekte plaets dat zyn vriend kon volgen. Dezen dagh was een dagh van verwondering want zooze in de kamer quamen, daerze meenden *Lelyane* te vinden zoo zagenze de goede *Heldewinne*, gemalin van *Batenyn* in een bakermat voor het vier legge doodbraken. Dit trof *Lauwerveld*, hoewel 't hem minſt aenging, maer door zich 't ongeluk van haer gemael te erinneren, zoo geweldich, dat hy neerzeeg, gevende aen *Held* werk hem den moed te doen hernemen, en aen d' omſtaenders nieuwe verwondering. Zy onderzochten, ter wyl de wondhelers noch bezich waren, aen die van het huis, hoe dit onheil was bygekomen. Men vertelde haer, hoe deze vrouwe, twee dagen te vooren hier aengekomen, van zeker heer was gehuert, om een jonge Juffer, die hy en zyn makkers bewaerden te dienen, en na d'orden van haer ſtaet geryf te doen: Maer datze voorleden nacht gemelde Juffer, zy wiſten niet

niet door wat behendige list, had doen ontkomen. Waer over deze vremdelingen gansch dul en verwoed, haer leet zoo erbarmlyk, als zy daer zagen gewroken hadden; en zich voort wechgemaekt. d'Edele jongelingen waren door dit heldenstuk in de zielen getroffen, ô hemel! riep *Held* in zyn gedachten, hoe hebt gy my zoo onwaert, dat deze heldinne, die geen beloning te verhopen had, haer bloed most vergietē, daer ik, die myn laetste druppel aen *Lelyane* heb opgeoffert, verschoont blyf? Ha is 't mogelyk! zoo laet haer het leven behouden, die door trouwhartigheit een beter geluk waerdig is; en sla my, diens ampt het was de nimf te bewaren. Ondertusschen was de stervende *Heldewinne* wat verquikt; maer naulyx wiert zy *Held* gewaer, of zy bezweem, zoo dat een iegelyk, vermits den adem ophield, haer dood te zyn oordeelden. *Held* zyn arm om haren hals slaende, beklaegden alreets haer ongelukkige dood, misgunden haer die eer, en verweet zich zelfs van al te traeg, in den dienst van zyn Meesterse gheweest te zyn. Maer de geesten, die, niet geheel door den nood des lichaems, maer meest, door een ontsteltenisse des gemoets, verspreyt waren, begosten zich weêr te versamelen,

en een nieuw, hoewel kort leven te hernemen. Zy verzocht in deze jammerlyke gestalte *Held* voor weynich getuigen alleen te spreeken, en begon in 't by wezen van *Lauwerveld*, en eenighe der voornaemste van Rynkom aldus: Ik dank, o myn zoone! d' onvermydlyke nootschikking, van dat ik uw noch eens, schoon stervende, mach toespreeken en de verklaring tot uw nut doen, die ik door een te groote bygelovicheit, altyts ghevreest heb, van sedert ik door verwaten nieuwsgiericheit het Vers van t Orakel hoorde, daer 't lot van my en' *Batemyn* zoomen ons wysmaekten in begrepen was. Hoor dan myn zoone van wie gy geboren zyt, en uit wat Stam en edele telgen gy afkomt. Gy hebt wel gehoort hoe t' anderen tyden *Kliftspringer* de vervaerlyke Reus het Haegsche Bosch en 't omleggend geweest beheersten, die uit zyn slot, in de dichte haegge gebouwt, waer van den Haeg noch den naem voert, de reyzigers, en zelfs zyn nabueren onvoorziens op den hals quam, en beroofden; hebbende onder hem een bende Katten, die ongewoon iets anders ter hand te slaen hem zyn straetschenden hielpen uitvoeren. Maer vooral was deze Reus ontzachlykst van al; want hy was in kracht en sterkte buyten gemeen, maer in wreetheit onmenslyk

menſlyk een yder ſchrikten hem te zien, hy ſcheen een andre *Polifeem*; en te meer als hy met zyn Katten ten roof teeg. Gy hebt ook wel van den Doorluchtigen *Haegamveld* gehoort, die uit den Voorburg het Weſtland en de vlakke velden beheerſchten, maer mooglyk is u noch onbewuſt waer uit hy dezen naem kreeg, die anders te vooren *Veldvoogd* genoemt wiert. 'tGebeurde dan dat *Veldvoogd* een jong en vroom heer zynde, van *Burgerbarts* afkomſt eenichzints door den overlaſt hem van *Kliftſpringer* aengedaen, doch meeſt door d overvloedige klachten zoo van vremden als ingezeten door den Reuze miſhandelt, bewogen wierd een ſtoute daed ter hand te ſlaen. Hier by geprikkelt van Eerzucht, kon hy dueren noch ruſten, maer ſtelde zyn voornemen met alle vlyt te werk: Want ſchoon hy alleen den Reus wilde bevechten zoo liet hy bedektelyk al zyn vrinden en onderdanen wapenen, om het roofneſt te ſtooren en de roofgierige Katten op te ſlaen. Gereed zynde liet hy *Kliftſpringer* de geſtolen goederen afeyſſchen, of by weygering uitdagen. De ſchriklyke Reus zulk een trots ongewoon, berſt verbolgen ten Haeg uit, dreigt den Voorburg te vernielen, en *Veldvoogd* den hals te breeken. Maer den jongen heere van Eedelen yver bereeden, trat hem te ghe-

moet en bevocht het grove Monſter voor de vuiſt: Dry dagen duerden dezen ſtryd met wederzydſche wonden; Jamen zeit dat al 't water van 't Veen roodachtich van 't bloed wiert, waer van hedensdaeghs de viſſchen die men daer noch vangd bruin zyn; maer als de Zon aen den darden avond begon te zinken, ſloeg de Reus zyn leſten ſlagh, vermidts hy zyn vyand miſſende plotſling voor over ſtorten, 't zy door dien den grond glibrich van 't bloed was, of dat hem de kracht bezweek, hoewel men daer aen zouw mogen twyffelen; want hy zetten leggende noch zulk een keel op, datmen hem zelf tot in 't huis te Merwe gehoort heeft. De Jongeling viel hem flux op het lyf en bond hem handen en voeten. Hier op berſten een oorlogs kreet gans Weſtland over uit, *Haeg aen Veld*, *Haeg aen Veld*, men ſleepten den Reus gevangen meede, en men viel gelykerhand in de *Haege* tot in *Klift-ſpringers* Slot, dat men eindlyk inkreeg: men plante d' Ojevaer ſtandert op den tooren, en riep over al *Haegaenveld*: Welken naem ſedert aen *Veldvoogd* en zyn ganſche geſlacht bleef. De Katten ſtoven ten Duin in en weeken in de Katwyken ſedert alzoo genoemt. Zommige ſloegen zich neer aen de naeſte Zeeſtrand en wierden Schovelingen geheeten, daer

van het Dorp alsnoch den naem draegt. Ik wil my zelfs niet laſtich vallen met uw te vertellen hoe men de Reus ſedert gevangen hielt, hoe men hem de Vyver deed graven, en de Vyverberg opkruyen, en hoe hy al kneuterende de kneuterdyk ley, of hoe hy na zyn dood op de Geeſt plach te ſpooken. Noch ook hoe 'tſtamhuis van *Haegaenveld* ſedert gebloeit heeft, tot koning *Willem* hen den Haege afhandich maekten, en hoe veel brave helden eeuwige gedachtenis verdienden, tot dat eindlyk door de dood van *Robynus* het manlyk geſlacht van die ſtam ſcheen uitgeſturven. Ik zal uw alleen wat u betreft, en ons aengaet verhalen, van ſedert de Edele *Robynus* in 't bloeyenſt van zyn jeugd aen onze Merwe verſcheen. Hy was om zyn ſchoonheit, en uitmuntende deugden van een ieder bemind, en voornaemelyk van *Adelaert*, de vader van *Lampreye* en *Amaril*, en met zoo groot een zucht en gunſt, dat hy hem ſomtyts zyn hart openbaerde. Ha Jongeling! zeyd hy, hoe dikwils heb ik om zoo waerdigen zone, als gy zyt, gewenſcht, om my tot een ſteun in myn ouderdom, en een zuil aen myn huis te dienen. Hoe gelukkig zouw ik ten graeve dalen, en hoe vernoegt 'thooft nederleggen, maer niet alleen is myn wenſch, van dat gy myn eygē

kind

kind waert, vruchteloos, maer daer en boven kan ik u zelf myn behoude zoon niet maken, dewyl myn *Lampreye* alreets de bruit en myn *Amarilletje* maer een kind is. *Robynus* die in d'opgaende *Amaril* het krooſt van zoo heerlyken vader zach, en van zoo goed een boom niet dan een goede vrucht kon verhopen, begon te luiſteren, en zelfs het geen hem *Adelaert* voorgeſtelt had te verzoeken. Zy wierden den koop eens, dat *Robynus* de blonde *Amaril*, toen noch maer twaelf Jaer out, ten huwlyk zouw hebben, wanneerze bequaem was. *Adelaert* beloofden dit, en nam *Robinus* tot zoon aen. Ik was toen in de bloem van myn jeughd, en, zoo men zeyde, niet onbevallyk, en onwetende van *Robynus* beloften, mocht zyn byzyn wel lyden. Hy ook meer bekoorlykheit in een rype dan groen e vrucht vindende, vergat zyn jonge bruit: en gelyk de jeugd, als in een gulde Eeuw levende, geen gevaerlykheen nadenkt, zoo raekten wy door de verkeering en by een woning van twee Jaren, zoo verre in liefde verzonken, dat ik bevrucht wert, maer dewyl hy my met tranen in d'oogen openbaerde, aen *Amaril* verlooft te zyn, zoo wiert ik, zchoon ik my verbeet, zoo miſtrooſtich, dat ik my zelfs byna te kort deed. Ik begaf my na Vtrecht en by de wyze *Alleſandre*, die my niet verlegen liet

liet. Ik baerde een zoone, die zy my ook afbad, alzoo haren zoon die weynich weken voor myn komst geboren was, haer afstirf. Wat zoud ik gedaen hebben, de nood was myn wet, en ik noemden hem *Pantis*. Zoo veel liet haer de zwakheit toe te spreeken, maer de goede *Heldewinne* viel op dit laetste woort, weer in flaeute, duwende nochtans de hand van *Pantis* met de hare. Zyn hart klopte van angst, noch niet te wel verstaen kunnende, 't geene ze gezeit had. Maer zy, een weynich wederom bekomende, vervolgde met een zwakke stem; myn zoone gy waert het ik ben uw moeder, en *Robynus* den jongen *Haegaenveld* was uw doorluchte vader, voor wien ik my, als ik u gebaert had van spyt verschool, en een gerucht van dat ik gestorven was uitstroyden. Hy nochtans zocht na my, om ten minsten myn graf te vereeren, al de wereld over: Maer zyn arbeit te vergeefs gespilt hebbende, quam en troude Schoone *Amarill*, de dochter van *Adelaert* die hem, de Nimfen *Starrewit* en *Matelieve* gebaert hebbende korts daer aen afsturf. 't Welk hem zoo ter harten ging, dat hy van droefheit te bedd viel, en in korten tyd zoo dede afnemen, dat een yder van zyn genezing wanhoopten. Ik wert door 't gerucht hier ook van verwittight, en door de tyd, die alles slyt, nu

een weynigh bedaert, kreeg zoodanig een verlanghen, om hem noch eens voor zyn dood te zien, dat ik hoe zeer 't de ſpyt en ſchaemte beletten myn ſchuilhoek, en 't godverloofde ghezelſchap verliet; meer om u, myn Zoone! die my altyts deerden van Vader en Moeder berooft te zien, als om eenigh werelds verlanghen. Myn komſt was zoo ras niet openbaer, of *Robynus* liet my door *Lampreye* om met hem noch eens te ſpreken bidden. Ik quam beſchreumt voor zyn bed daer hy my, tot een yders verwonderingh zyn trouw aenbood, en ten huwelyk verzocht; ik ſtond ſtom van verbaeſtheit, maer de tyd was koſtelijk! want zyn zwakheit kreeg d'overhand. Wy wierden dan in aller haeſt getrout en ik als zyn Gemalin gheluk gewenſcht, maer een kort gheluk, hy ſtelden my alleen noch dezen ringh, en zyn uitterſte wil ter hand: waer in hy zyn zoon neevens *Starrewit* en *Matelieve* tot erfgenaem verklaerden, en voort den gheeſt gaf. Gy moogt denken hoe ik te moe was, die in zo korten tyd, van een verlaten Ionckvrouwe, Bruit, Gemalin, en bedroefde weduw wiert. Alleen gevoelden ik, uwenthalven, eenige verligting, hopende u wel haeſt aen uwe Zuſters *Starrewit* en *Matelieve* bekent temakē; maer ik en weet niet wat ſchaemte my in 't eerſt den mond ſloot.

eind-

eindelyk nam ik voor om u van de wyze *Allesandre* te halen ghelyck ik ook bestont. maer zy wilde nergens min, dan van u die al de wereld geloofden haren zoon te zyn afscheyden. Ik was wel verbaest van deze weygering, maer dorst egter niemand om raed vragen, vreezende bespot te worden. Maer O dwaesheyt! ik begaf my na 't hol van *Tymon*, op de Muyerberg, om daer te vernemen wat my te doen stont, maer den hemel, die een afkeer van onderaertsche voorzeggingen heeft, maekte myn raedslagen onnut: want zoo als ik vast, met gtooter begeerten op antwoort van *Tymon* wachte, vernam ik'er *Batemyn*, die door een gelycke zotheit ghedreven de Tovenaer aenporden, om hem weghens het uythuwen van *Korenare*, aen zyn Zoon *Warner*, raet te gheven; die eyndelyk op deze wyze, ons bey te ge lyk afvaerdigde.

Myn vriend! en vrees noch ramp noch
Hartenleet:
Zoo langh een Maeght u minlyk, vader
heet.
Maer u, vriendin! ghenaekt een bitter
end:
Wanneer een Zoon u recht voor Moeder
kent.

Ik wiert door 't hooren van deze verzen zoo afghefchrikt, dat ik federt; my nimmermeer aen u heb durven ontdekken: Vrezende dat my eenich ongeluk overkomende, gy daer aen deel mocht kryghen. Ik en zal u myner zwakheits halven niet kunnen verhalen, wat my federt met *Batemyn*, die om een klauw in uw vaders goederen te krygen, my lang moeylyk viel, om ten echt te hebben, gebeurt is; En hoe ik uw erfdeel onder *Starrewit* verzekert hebbe, maer deze blyken die ik u noch voor myn doot gegeven hebbe, zullen uw aenleydings genoeg zyn, om uw ftaet te verbeteren. Hoe wel ik weet dat deze daed, die my het leeven koft, uw meer dan al de reft waerdich is. Ik heb u *Lelyane* behouden, en haer van de Rovers verloft, haer eere bewaert, en haer, die zonder twyffel tot uw geluk geboren is, ten hoogften verplicht; en door beloften verbonden. Vermaen haer aen my te gedenken, en vaer wel, myn zoone: Verheugu in uw ouders te kennen, en befluyt uit myn laetfte daet, dat ik niet door gebrek van liefde, maer door nooddwang van den ghefloorden hemel, 't geheim van uw geboorte tot noch toe heb verzweegen. *Heldewinne* eindichde met deze woorden, en drukte noch zachtelyk de hand van 'er zoon; want alzoo de geeft gepait fcheen,
began

began de ziele den angſt des doots te ghevoelen. Maer ô trouwhartige *Heldewinn*! gy zult leeven ſchoon wy u zien ſterven, ô moeder van *Held!* en opqueekſter van *Matelieve*, die de deugd uw zogelinghen ingaeft, en in heylyge eerbaerheit ſedert de geboorte van zoo waerdigen zoone geleeft hebt Gy zult leven, zeg ik, en de toekomende Eeuw zal noch Helden voortbrengen die zich beroemen zullen, van uit u en uit den ſtamme der *Haegaenwelden* geſproten te zyn. Zalige *Heldewinne!* die in uw ſterven zoo getrooſt waert, dat gy met een hemelſch verlangen de dood te gemoet zaegt, dat zelf al d'omſtanders van vreugde ſchreyden: Want men zach haer de oogen ten Hemel ſlaen, en Godt met een zalich verlangen, een korte ontbinding afbidden. *Held* zoo bedroeft als hy was, voelden zyn geeſt van een hemels vier ontſteeken, en zach alreets door de dootſpoorten, zyn moeder ter zalyger zaelen intreen. En geleyde de ſtervende *Heldewinne* met hartſterkende aenſpraek: ſchep moed beminde moeder, berſten hy uit, en poog de bitterheit des doots niet te vreezen, verheug u gelyk een ſukkelend Reyzer, of doolende Pelgrim, die de toorens en daken zyner geboorte ſtad begint in 't oog te krygen, en in zyn gedachten de zoetheit van zyn huiſlyke ruſte, tegens

gens 't ongemak van Zee en landgevaer te vergelyken. Gelukkige Ziele! verheug u, de wyl u nu d'eeuwyge woninge der zalijgen, als zelf te gemoet komt. Gy laegt in gevaerlyke golven, maer zie hier den gewenſten oever. De bedrieglike werelt wikkeldẽ u in grondeloze welkuilen, en moeraſſen van 't veinzend geval, hoe veel duyzenden zyn in haer draeywielen verzonkẽ? maer gy beminde moeder! dank uwen hemelſen hoeder, die u de ziele met een vierygekolom verligt, en de moortwoeſtynen ontdekt heeft. Dank uwen hemelſen hoeder, die u door zyn heilygen Engel in een wolke voorging, en verloſte: Met de wolke die onzen Heylant ten hemel voerde, om u plaets te bereydẽ: met de wolke waer in hy wederom zal nederzygen, om dood en leven, aen de levend' en dode, ten jongſten dage te verkondigen. Ik zie den ſchoot der zalyge alreets voor u open. O gelukkige ziele! gy zult een ſtaet verwerven, daer al 't aerts geluk, ongeluk tegens te achten is. Burgerinne van de Godlyke ſtad zyn, daer de vreede heerſcht, en de zaligheit een algemeen genot is. Laet nu vry de dood haer prikkel op 't vinnigſt wetten, en u den gewoonlyken tol, in 't heylig portael afeyſſen de hoop van dat hemelſe burgerrecht zal haer pylẽ verſtompe, en gy zult door 't verlangẽ haer prikkels verſmade. Ach die den

ver-

verdrietigẽ weg eens zo na ten einde was. De hope des daegs maekt ons de nagt lydelyk, de dood is maer een zachte ſlaep, en 't verlangẽ na de zalyge ontwaking doet een rechtſchape ziele haer angſten verachten. De dood des lichaems is een ongevoelyge ſtilte, die zonder tyd tot dẽ tyd van de Opſtanding heenglyt, dan zal de ziel op 't bazuinen geluit weer verryzẽ, en opgenomen de Starrẽ te gemoet vliegen, en hemelſche Nektar drinken. Maer hoe zullen wy, die noch in de baren der wankelende werelt omdryvẽ, u 't heylygeland aenpryzen? Wys ons zelf, door uwe hand, of gelaet, de wyl uw ſtem verzwakt is, wat gy van verre ziet? En of u den geur der hemelſche zoeticheden niet alreets te gemoet komt? hoort gy de vreugdegalmen der zalyge ſcharen, den lof Gods niet verkondigen? Wort uwe ziele niet alreets van aertſche kommer ontſlagen, ten darden hemel ingevoert? Proeft gy niet een voorzmaek van de bruloften des gezegenden lams? Myn woorden kunnen gewis de vreugden die gy door godlyke kracht in uwe zinnen geniet, niet uitbeelden; noch onze gedachten de ſchaduwe der minſte zalicheden, die ghy alreede begrypt bevatten. *Heldewinne* ſloeg haer oogen by na op ieder voorſtellingh van haren zoon op, en gaf teken met de hand. Verheugh u dan in

de

de voorsmaek van u gewisse hoop, vervolgde hy, die van den dooden den grooten Harder der schapen verwekt heeft, wil u onder de Lammeren tellen. In deze laetste zeegening, voer de doodbrakende *Heldewinne* ter zielen, tot by na onoverkomelyk harten leet van *Held*, wiens jammerklacht onze styl niet kan bereyken! Want schoon hy moets genoeg had om haer in 't sterven te troosten, ja haer zelf te verzellen, zo ontbrak hem kragt, na zo groot een verlies, zyn jammerhartieheit te verzetten; wanneer hy overweegende wie hy gevonden had, ook zich daer by erinnerde, om welcke oorzaek hy haer had verlooren. *Lauwerveld* schoon door eygen belang schier verbystert, sprak hem moed in, hem vermanende te gedenken: dat den jongen *Haegaenveld* geen misinoedicheit pasten, dat hy 't onverbidlyke noodlot met gedult most tegengaen, en 't besluit des hemels voor goed keuren. Men kreeg dan een schip aen de Rynkant, en stelde alle nodighe ordre, om het lyk na de Merwe te voeren. *Held* nam afscheit van zyn waerde *Lauwerveld*: onder besprek, van elkander op een bestemde plaets haest weder t' ontmoeten: Maer hy was nauw scheep, en de maets vaerdich om af te steeken, of hy zach een bedaegde vrouwe op den Oever, die hem beleefdelyk versocht haer meê te-

nemen

nemen. Zy ſcheen, hoe ſlecht ook ghekleet Adelyk gemaniert dies hy met te meer genegentheit, haer gezelſchap aenvaerde. Zy wiſt hem ook, hoe zeer hy in rouw verzonken lach, onderweeg haer reisgelt wel te betalen, en de tyd te verkorten. Zy ſprak van d'onzekerheit des gelux van 't wonder geval der dingen, en hoe nochtans alles naer een voorzien en vaſt geſtelt merk ſcheen te loopen. *Held* eindlyk moede van zuchten, gaf haer aengenaem kouten gehoor, en luiſterde na 't beloop van haer leven, het welk, zoo zy zeyde, met honich en galle vermengt was geweeſt. Want ik zeyze, van den hemel een dochter tot een milt geſchenk ontfangen hebbende, heb haer in haer moeder te zoeken moeten verliezen, om die ghevonden hebbende, heur dochter ten loon van myn arbeit my volkomen toe te eygenen. *Held* verwonderde zich over zoo een koopmanſchap van moeder te zyn en te zoeken: en een eygen dochter ten loon t'ontfangen. Zy beloofde 't hem uittelеggen, en begon aldus: Ik zal van ons ſtamhuis, door den Oorlog en de dood van myn ouders vervallen, en van de bekommeringen mynder jeugd zwygen, en beginnen van de tyd af, dat'er eenich vermaek in myn ongeluk zich begon te vermengen. Het is nu ontrent ſeſtien jaren

geleden, dat ik, in de Rinkouw aen den Ryn wandelende, zeker gevegt zach, tussen een menichte landvolk, en twee vremdelingen, welke na datzer vele gequetst en dry gedoot haddẽ, den hals'er in schoten. Zynde den eenen styf dood, en den andren buiten hoop; doch zo niet of hy bad my, die na den oproer toetrat, een dochtertje van twee Jaren out aentenemen. Ik zach het lieve wichje, en wierd daedlyk tot medelydẽ bewoge. Maer eer ik antwoordẽ kon, had hy, die 't my vereerde, dẽ geest gegeven; 't gevecht was om twee paerden geweest, dieze van eender, die ze gestolen had gekocht hadden, en warẽ nu met de eygenaers, en haer hulpers, in dit doodlyk krakkeel geraekt. Ik zocht het schreyende dochtertje te sussen, maer kon 't zelve, eens omarmt hebbende, niet weer verlaten. Ik behielt het dan met een iegelyks toestant, nevens een reyspak, en vertrok na myn Woning. Sedert, als dit kint opwies, heb ik beginnen te leven, in het zelve, zo hoogen en Adelyken aert merkende, dat het my, hoe jong 't was, tot een ligt mynder zielẽ scheen. Ik zal nu al de zoetigheen, die ik tot 't twaelfde Jaer haers ouderdoms genoot, in welke tyd zy alle konsten die men haer leerde, zoo heerlik aennam dat het wonder was, voor by gaen, als haer geestig teykenen aerdich, borduren pryswaerdich schryven, nadenkigh siferen, en huishoudig naeldespel. Maer toen be-

begon zig zulk een defticheit in haer te vertoonen, dat al de jeugt haer eer en ontzach toedroeg, en al den naburigen adel, in haer deugden verliefde, ik leefden by myn Engel in een aertſchen hemel, tot haer veertiende jaer, als wanneer de jonge Edelingen, elk om haer gunſt te winnẽ haer begoſten te bezoeken: Vindende haer zo ongemeen ter tael, zo beleeft en eerbaer, dat de ganſche landſtreek van hare gavẽ dẽ mond vol had. Toen began haer eerſt te verdriete, datze haer zelf niet kende, en dit ging haer zo ter harten, datze meende te ſtervẽ: Men zach haer dagelyx afnemẽ. Eenige meendẽ het ontſproot uit d' algemeene ziekte der jeugt, te weten Liefde, waer over zommige, die zig waendẽ de gene te zyn daer zy om quynde, zich wonderlik hielden, met ſchryven van Minnebrieven, gezangẽ, en openbare ontdekkingẽ van Wedermin. Maer zy verſtietze al, verbranden de ſchriften, en vloot de gezelſchappen. Hier uit ontſtont naeryver, en ververbittering onder de jeugt, en eindlyk krakkeel en doodſlach. Ik was wel dapper bekommert over zoo veel onheyls, ging haer op een morgen omhelze, en bad haer zy wilde my dog d'oorzaek om hare ſtuersheit, en misnoegen ontdekken: Waer op zy my antwoorde, datze my alle dankbaerheit ſchuldig zynde, in haer zelven een onvermogen om die te betonen gevoelden, alzooze
geen

geen vermaek ter werelt meer kon aenne men zonder eerst kennis van haer geboort te hebben. Dit antwoort ontstelde my niet weynich, geen middel kunnende bedenken, om d'oorzaek van hare ziekte weght e nemen, zonder my zelf in een dieper te storten. Maer alzoo zy van een edelen moed bezeten, na myn wysmaken niet luisterde, most ik haer, al wat tot haer ontdekking dienen kon, voortbrenghen. Ik had dan in een geheimen hoek van het maeltje, dat ik met haer kreeg, een koffertje met Juweelen, doorgaens met eenerley wapen gemerkt, by haer gevonden, 't welk my genoeg verzekert had, dat zy van voornaem geslacht en eedelen stamme was. Dit bracht ik hervoor, hopende door 't blinkend gesteent haer geesten te paeyen maer zy wiert te nieuwsgieriger, ik had niets meer overich als een brief, die haer moeder, zoo t scheen van haer verlost zynde, aen haer vader geschreven had van volgenden inhout.

Myn harts Alderliefste! den nood die ik geleden hebbe, ben ik niet zonder godlyke bystand doorkomen, maer 't gevaer dat voor handen is, zal my vrees ik te geweldiger treffen. Ik heb u een dochter gebaert, wilde God dat wy ons daer over mochten verblyden, indien gy niet haestich en komt om ons t' ontzetten, zoo zal dit myn

schryven myn laetste vaerwel zyn. Vaer eewich wel myn waerde Leligaert, *en vergeet nimmermeer uwe getrouwe*

Rozelyne.

'*T Held* ontzetten zich over de oude die hy begon te kennen en dit verhael, en noch meer als zy voortvoer. Ik toonde haer, zeyze dezen brief, die myn *Rozelyn*, want ik hadze haers moeders naem gegeven, een weynich verquikten. Zy viel my om den hals, my van myn trouwe zorge bedankende, en bad my haer geleghentheit verder te willen onderzoeken. 't Geval dreygden my toen dat ik haer zouw verliezen, of door 't vinden van haer ouders of by tegenstribling zelf door hare dood: Dies ik, van twee quaden het beste kiezende, haer beloofde te vergenoegen. 't Scheen ook of ik door een hemelsche kracht gedreven wiert, haer te behagen, zoo was mynen wille aen de hare verknocht. My stont noch voor dat haer kindertael hollants geweest was, dies myn zaken bestelt hebbende verliet ik myn land; een Engel wees ons, zoo 't scheen den wech, want wy zetten alle reert, in de Batavische hooftstad, den voet te land, van voornemen ons onderzoek van daer te beginnen. Maer wy geraekten wel haest te recht, en *Rozelyn* by haer rechte

vader

vader. Haer ouderdom, de blykẽ en 't kroo
van de moeder, in 't wezen der maegt, ded
Leligaert van vreugde verjongen. Hy dankt
den hemel, kuste zyn dochter, en prees m
boven al wat te pryzen was, gevende my
wat hy ter werelt had met zyn dochter ge
meen. Hy vertelde ons vernomẽ te hebben
dat degene die *Rozelyn* in haer kintsheit ge
schaekt hadde, van *Zegemond* haer Groot-va
der warẽ gezondẽ geweest, om haer hebbẽ
de als een kind en eenige erfgenaem te er
kennen: en dat zy, ziende de grote liefde va
Leligaert over zyn dogter, zonder zig te ont
dekke, haer behendig hadden gestolen. D
oude vertelde voorts hoe *Rozelyn* van hae
vader *Lelyane* genoemt was geboren, gelyk g
hier voor gehoort hebt; en vervolgde aldus
Rozelyn nu verheugde zich in 't huis van hae
vader, maer was somtyts, zo 't scheen, noc
niet ten vollen vernoegt; bekommerde zi
over haer moeder; want schoon 't gerugt we
iets van haer dood gerept had, zo wist me
niet zekers. *Lelygaert* wenschte ook dikwil
met zyn schoonvader verzoent te zyn: nie
zo zeer om zyn doghters erfdeel dewyl h
zelf wel gegoed was, als om zyn eyge gewi
se. Ik bood my gewillig aen om na de Dona
te reyzen, want het schynt of my de natue
eygentlyk tot haer dienst heeft beroepen
't Is nu by na twee jaren dat ik gedoolt heb
want ik hoe zeer myn dochter my bad t
bly-

blyven, echter met brieven van haer, en haer Vader heenen trock. Ik hadt een langdueryge reys, en ſukkelde met veel ramſpoedigheits, bleef lang onderwege, door een merkelyk voorval belet. Endelyk quam ik aen de Donau, en voer op een vlot van ſaemghebonde balken en maſten na Weenen. Ik quam in de groote Stad, daer *Ferdinand* het kriſten ontzag tegens 't huys van *Ottoman* ſtaende houd. Het vrugtbaere Weenen, daer de Donau met uitgeſpreyde armẽ langs hene glyt, en de wiltryke Prater bewatert. Als wy te lant geſtegen warẽ onderzogt ick, of den Edelen *Zegemond* vader van *Rozelyne* nog in 'tleeven was. My wiert van alles berecht ghedaen, als dat hy oud zynde, op zyn Slot woonde en dat hy *Ferrÿk* een braef Edelman, en zyns zuſters zone, die van den Keyzer om zyn voortreflyke deugden zeer bemind was, by gebrek van nader erfgenaem, by hem hadde. Dit verſtaen hebbende begaf ik my wel haeſt weer op weg om hem te bezoeken, op den darden dag quam ik aen 'tkaſteel, en wiert op myn verzoek, hoe ſlegt ik gekleet was inghelaten, en voor den goeden *Zegemond* gebragt, ik vont hem verzelſchapt met zyn neve, een perſoon die u myn heer niet zeer ongelyk is, ik zag wel datze my ziẽde meer uit boerte dan ernſt, vraegdẽ wat ik begeerde, dies ik terſtont dẽ oudẽ vader aldus aen

ſprak

Ten verwondert my niet, waerde Heere, dat gy van my niets dan verzieringen en leugens verwacht, aengezien het bedroch onder de menſchen zoo gemeen is. dat de waerheit of oprechticheit wat vreemts ſchynt; want gelyk den dertelen Zwemmer gewoon ſomtyts buiten nood om hulp te roepen, wanneer hy waerlyk gevaer loopt, niet gelooft wort, zoo doen de valſche Bedriegers ook de ware armen te kort, en hare klachten blyven door ghewoonte onverhoort. Ik zouw miſſchien ook niet meer opdoen, indien ik u iets afbad, maer myn komſt en is om geen gaven oft giften, of u iets af te bidden, voor ik u ongelyk meer heb gegeven, en zoodanich een juweel ontdekt, als de braefſte Edelman ter wereld zouw begeeren. Zy begoſten beyde een weynich te lachen, maer ik vervolgde met myn beſte welſprekenheit, die dingen die ik u van *Rozelyn* gezeit heb te vertellen. Hoe en wanneer ze van *Leligaert* gerooft was ghewееſt, en door wat perſonen, hoe ik ze had opgequeekt, en haer vader had toeghevoert, van haer Godinnen ſchoonheit en godlyke deugd, en hoe menich minnaer om harent wil quynden. Toen ſchooten den oude de dikke tranen in d' oogen, mogelyk aen zyn dochter, door de gelykheit met de mynne gedenkende. Hy

be-

bekende dat hy zoodanige, als ik hem beschreef, om het kint had gezonden, niet om in wederwil, maer met verlof van *Lelygaert* 't zelve tot hem te brengen. Hy quam my daer op omhelzen en verwellekomen, dankende my en den Hemel, van zoo goed een boodschap. Ik stelde hem daer op twee brieven ter hand, met den Ring van zyn dochter verzeegeld. Hy opende die van *Rozelyn* aen haer moeder en las.

Ik en weet niet, *lieve moeder! of gy oit dezen brief zult ontfangen, noch ben niet verzekert dat gy leeft, maer hoe zouw my, zoo veel gelukx teffens kunnen wedervaren, die in zoo langen tyd, zelfs myn ouders met den naem niet en kende, en nu zoo waerdigen vader, van het hemelsche meedogen verkreegen heb. Wouw my 't onverzetbare noodbestier noch vergunnen, dat deze letteren voor d' oogen van uw gryze vader quamen en zy, ter gedachtenis uwer uitvaert, zyn brakke tranen deeden leeken, zoo mocht uw myn plicht noch eenich vernoegen in 't ryk der Schimmen toevoeren.* O *moeder* Rozelyne, *die ik nimmer als in doodangst, en eer myn vernuft oogen had gezien heb, wat troost zal ik u geeven indien je dood zyt, of wat troost kan ik ontfangen indien je leeft, afgescheyden van myn vader: Ik bid om uw levend te zien, maer 't gerucht Speld ons dat gy dood zyt, indien 't zoo is, wy zullen u op ons beurt volgen en in 't Paradys hoop ik elkander ont-*

moeten. Ondertusschen wil ik myn knien voor u vader buigen, en schoon zelf onschuldich, hem genade afbidden. Vergeef my o beleefde Zeegemond! *myn, maer van my onbedreeve misdaet. Ontfangh de smeekende* Rozelyn, *voor uw wel eer lieve* Rozelyne. *Heb meêdogen, beminde grootvader! en ontfang my in genade. Ach dat my't geluk aen uw knien stelde! myn zuivere kusjes zouden uw hart verzachten, en gy kond in myn deemoedicheit uw van geen medelyden spanen. Ik vermat my u de tranen uit d'oogen te persen, en gena te verkrygen. Maer schoon my zoo veel hooge bergen, eindeloze velden en diepe stroomen van u afsnyden, myn ziel en begeerte bezoekt u. En daer myn onvermogen te kort schiet, zal deze Beschermeresse van myn leven myn plicht vervullen, en uw ten vollen onderrichten van uw zeer onderdane dochter.*

Rozelyn, Lelyane.

Dit las de goede man ook niet zonder tranen, Zoo roetr het bloedt de innerlyke aderen in de bloedvrienden, Hy las desgelyx die van, *Lelygaert*, die voor zig zelven om vergiffenis, en voor *Rozelyns* gerechtigheit met minlyke, en niettemin wisse bewysredenen pleyte. Waer door *Zegemond* zoo geheel overwonnen wierd, dat hy in den vreede met zyn Schoon Zoon bewilligde, en *Rozelyn* tot zyn Dogter

ter aennam. Voornemende de nimf aen zyn Neve *Eerrijk* te besteden, waer van hy dikwils ophaelde, maer voeghden 'er by dat hy de zaek aen haer beyder vrye keur liet. En alzoo ik gedrongen was aldaer te overwinteren, en daeglyx van de maegt sprak, zoo speurden ick dat *Eerrijk* zonder de Nimf te sien geweldig op haer verlieft wiert. 't Zy door dat ik haer begaefheit zo levendich verbeelt had, of dat hy vreeze kreeg, van zonder haer, van zyn verhoopte erfdeel versteken te zyn. Hoewel mooglyk beyde waer was: want dat een Jongeling op eenige Nimf, hares rykdoms halven verlieft, en die liefde inkankerende, hy selfs meent, haer om hare deugt te beminnen, is zeer gemeen, en gebeurt dagelyx. Immers hy kon rusten noch dueren, maer onderhielt my gestaeg met van *Rozelyn*, en haer begaeftheden, en van haer rampzalige minnaer te spreeken. Als het voorjaer aenquam, bereyden ik my tot de Reys, en *Eerryk* om my te geleydē; wy namen oorlof van *Zeegemond*, en ik en de Jonge ridder, spoedē ons na Hollant. Ik weet niet of hy, of ik, meest na *Rozelyn* verlangden, maer hoe wy ons meer spoeden hoe onse reys te trager voortgingh, door de voorvallen en gevaerlyke bejegeningen die ons staeg ophielden, waer van ik wel een lange vertelling zouw dienen te ma-

ken, maer de wijl my' 't laetste best heugt, en zich aen ons den Stompen Tooren van Dordrecht al begint te vertoonen, zoo zal ik al onze vremde bejegheningen overslaen, uitgenomen 't geen ons hier op de grenzen komende gebeurde. Ik was met den Iongen *Eerryk* al voor gisteren niet ver van de plaets daer ik u in't Scheep gaen ter goeder uere bejegende, wy waren wel blyde de Hollandtsche locht na zoo veel tijts en verdriets te vernemen, en door de Fortuine van paerden berooft traden lûgtigh door het mulle zant: als wanneer wy aen den avond onder een schaduwachtigh geboomt, iets zagen ritselen, en een verdrietige Stem hoorden, waer van wy deze laetste woorden, uit het vierde ghezang van Orlando verstonden,

Gy weet die Sterven wil, trots yders tegenstreven,
Kan altyts kloek van van moed zich tot de dood begeven.

Eerrijk hier op van my ghevolgt vloogh deur de Elzen, daer wy een welgestaltig doch door droefheit vermagert en half naekt jongeling vonden: Hy was bezig in zijn kleederen te verscheuren, en met het maken van een verdoemlijke strik, zittende onder een boom, die door een uitstekende

dorre

dorre tak boven zijn hooft, genoeg te kennen gaf wat hy in den zin had. Wy naderden, en begosten hem troostelik toe te spreecken, maer hy gans verbaest riep, ô Godt waer ben ik? en zat voort als een marbere beeld, en kon wat wy ook deden tot geen beweegingh komen. Maer alzo de nacht viel, besloten *Eerrijk* en ik hem van daer te voeren. Ik vergaderde zijn kleederen die wy om een styve tak bonden daer wy hem opzetten, nemende ider een arm om onzen hals. *Eerryk* sloeg hem zyn mantel om, en wy beyde droegen hem die kout en stijf was, uit deeze wildernis en geraeckten zoo in de naeste boeren hut, daer wy hem voor een goed vuer een weynigh deden verquikken. Maer zoo dra quam hy niet tot zich zelve of began als uit een slaep schietende, gans verbaest om te zien, en met een bedaerde stem ons toe te spreecken. Indien gy stervelinghen zijt en geen Engelen, die my van zoo heyloos een dood, als ik voorghenomen had mijn zelve aen te doen, verlost hebt, zoo zijt gy echter afghezondene van God ten aenzien van my, en begenadighde des Hemels ten aenzien van u zelve. Ach waerde Moeder zeyde hy zich te mywaerts kerende, nu zie ik eerst van wat brosse stoffe wy gebout zijn; want ik die mijn leven waende onberispelijk te zijn, en dienvolgende on-

ſtraffelyk, ben gevallen tot in den diepſten afgrond van mismoedigheydt, en uit de klawen des doots gherukt, om voortaen met meerder nedrigheit na d'onperiſplykheit zoo veel myn zwakke nature vermag te trachten. Ik zie en gevoele dat ik uit de godlyke genade noch niet en ben vervallen geweeſt, ſchoon ik't wel verdient hebbe, maer de barmhartigheyt des hemels ſtrekt verder dan ons vernuft. Ga henen waerde Moeder! vervolghde hy, gy zult haeſt 't einden uws verdriets zyn, uwe ſchoone *Rooze* in den *Leelygaert* door de doornen die haer verdrukten zien deurbreken; Gy zult jonge ſpruiten en nieuwe knoppen zien, en een gheruſte naezomer genieten. En gy myn vriend, zeyde hy, zich tot *Eerryk* keerende, ſpieghel uw aen my, die tot dit ongeluk door myn verliefde tochten te veel tooms te laten ghekomen ben. 't Valt my verdrietig u van alles verſlach te doen indien u oyt de Hiſtory van *Hageroos* ter ooren komt, zoo zult gy ook van *Manſaert*, want zoo noemtmen my hooren. Ik heb haer vierig bemint, en heb haer om d'aenkomende bloeme de kleynſte Dochter van den grooten *Haagenveld* verlaten, en ben haer beyde ontrou geweeſt. Maer toen ik waende dattet in myn keur ſtond, wie van beyden te verkiezen ben ik wel ſmadelyk van beyde gehandelt

'twelk

't welk my, die te vooren zo verwaent was geheel in wanhoop vervoert heeft, ghelyk de dinghen di e ſedert gebeurt zyn, en ik om kortheits wille overſla, wel uitwyzen daer van gy de laetſte gezien hebt; en my van de gevaerlykſte gereddert. Spiegel u dan aen my, o Edele jongelingh! want voor zo veel als my daer eeven in myn opgetogenheit gheopenbaert is, u hanght al vry veel gevaers overthooft. Ik zag u zoo my dacht de hand uitſteken, en op 'taenwyzen van deeze vrouwe begerigh de ſchoonſte Rooze uitpikken; maer ik zagh u wel haeſt uwe vingers van diſtels ende doornen gequetſt, bebloet intrekken, en door bramen en takken verwart ter aerde vallen en ſtruiklen, tot dat uw eindelyk een jongelingh, die u Broeder noemde, ophief, en met rood en wit ghemengde bloempjes kroonde, daer ghy dapper meede in u Schik ſcheent. Dit is al myn vrienden dat ik uw ten loon van uwe goede dienſten geven kan, en my gewis tot trooſt voor u lieden geopenbaert is: wat my belangt en hebt geen zorge meer voor my, ik wil zelf op myn hoede zyn, en God voor ooghen houden. Laet ons voor dees tydt ruſten, en morghen vroeg moogt gy uw reys vervorderen. Zoo wel *Eerryk* als ik bewilligden hier toe zeer ligtelijck, zo om onze vermoeitheit, als om de dingẽ die

hy ons gespelt had in stille ghedachten t'overwegen. Wy behielpen ons 't best dat wy konden maer 't was lang middernacht eer ons de slaep beving, eindelyk aen 't sluymeren sliepen, ghelyk men zeidt, een gat in den dagh. *Eerryk* en ik wierden al nae ghewoonte teffens wakker, maer wy misten terstont onzen dardeman, wy zochten in huis en daer buiten maer al te vergeefs, het verlanghen dat ons prikkelde, van hem noch eens wegen 't gheen hy ons voorzeit had te spreeken, liet ons gheen velden noch beemden onbezocht. Eindelyk *Eerryk* verzocht my ik, zouw de naeste wegh na de Merwe kiezen, en *Lelygaert* zyn toekomst aendienen: hy wilde noch dien dagh na *Mansuert* zoeken, en des andren daegs zich na d'Amstel begeven, om zich daer een weynigh uit te rusten: beloovende my door 't verlangen dat hem prikkelde, wel haest tot Dordrecht te volgen; om myn schoone Dochter en haer Vader optewachten.

Deze goede oude maekten haere vertelling dus kort vermitsze vreesde aen *Held* door langer geteem verdrietig te zyn, weinig denkende, dat de naem van *Eerryk*, en zyn gezantschap voor *Pantis* een steek was, die hem tot in zyn hart trof wanneer hy overley, met wat voordelē hy omringt was.

wat de gunst van *Zeegemond*, op *Leligaert*, en 't ongelukkich voorbeelt van de moeder, op de Dochter, in haers vaders raed te volgen zouw vermogen. Ongelukkige Iongeling; gy voert het lyk van uw moeder, die om *Lelyane* Sterf, en men bereyt zich al van verre, om *Lelyane* u t' ontvoeren, zelf eer ze gevonden is. Hy had geen smaek meer in de vertellinge van deze gezellinne maer spoede zich na de oude Stadt, daer hy het huis van *Batemyn*, en het hart van *Korenare*, met nieuwe droefheyt en rouwklachten, en de Stadt met verwonderingh vervulde, *Starrewit* en *Matelieve* quamen hem, schoon door 't verlies van hae rStiefmoeder ontstelt zusterlyk verwelkomen, en van alles wel onderrecht, hem als broeder groeten. Wy zullen terwyl zy hem in 't bezit van zyn erfdeel stellen, en dat de lykstasy diemen zeer aenzienlyk bereyde versorgt wort, ons weer te rug begeven en de Panonische Nimf op 't spoor volgen.

Lelyane dien gevaerlyken dans ontsprongen, vluchte langs ongebaende *Wegen*, over velden en akkers, maer zoo verbaest datze 't spoor bysster rocht, tot datze op de middach niet langer, van vermoeitheit voort kunnende, genootsaekt was te rusten! maer t' elkens dreef haer den angxt overeynd, geen plaets en dacht haer vey-

lichgenoech, en 't ritsel en van 't minste blad dêe haer omzien, vreezende vervolgt te worden, tot datze haer eyndelyk in een dichte grient bevond, daerze in 't midden op een klaveryge vlakte neerzeeg. Hier begonze al schreyende haer wankel geval te beklagen, en 't benauwde hart te ontlasten. Ach! zeyze, hoe dier moet ik deze schoonheit betalen; en hoe menigmael de Stormen des ongevals wederstaen. De verydelde werelt noemt my geluckich, en ik, helaes; ben ongelukkiger dan yemant. Ha! ongestadige Natuyr; hoe zelden vernoegt gy door u gaven; hoe vele zyner die na de schoonheit, van my zo versmaet, wenschen; versmaet zeg ik dewyl myn ziel zig alleen in stille rust en eerbaerheit vermaken kan, daerze nu door onophoudelyke aenvechtingen zo veel Stormen moet uitstaen. O leven te vol wederwaerdigheit, te vol verdriet en ongeneugt. O leeven dat niet alleen voor my bitter, maer ook voor andre schadelyk is! O vader die in myn leven, 't verlies van dat van myn moeder hoopten geboet te zien, hoe slaen uw de rampen! myn moeder most gy, in zoo dringend een nood verlaten my op 't onverwacht verliezen, en na dat gy my, zoo lang betreurt, wederkreegt, wederom ontrooft zien, en wie weet wat ons nog arger over 't hooft hangt. En gy, o *Heldewinne*

die

die my zo verpligt hebt, in wat gevaer zyt gy om mynentwil geraekt, waer heb ik dit verdient; of wat moogt gy beoogen datje my zweeren deed, deze daet te gedenken; en gy, O *Held!* in wat zotternyen zyt gy om mynentwil geraekt: die voorhenẽ u zo deftig hielt, maer waer bleeft gy toen ik in nood was; of zyn u mooghlyk al uw eeden en beloften vergeten? aldus klaegdenze tot datze van vermoeitheit, en in zoo veel nachten niet wel gheruſt te hebben, in een diepen ſlaep viel. De zon was al aen 't zinken, en began haer gulden ledekant achter de bergtoppen, te naderen, Schoonſe, op de zonne der aerdſe Schoonheden ſtarende, haer loop mogelyk vertraegt had, toen *Rozelyn* met een benaude zucht uit haer ſlaep ontſchoot, door dienze door eenig gerucht was opgewekt, zy zach rondom en verſchrikte van zich in zo ongewoon een plaets, en woeſte wildeniſſe alleen te vinden, bequamer voor wilt gediert, dan voor een Nimf. Maer gy moogt denken hoe zy te moede wiert, alzoo haer *Schillaert* onvoorziens te ghemoet quam. Want hy met zyn makkers om haer te zoeken, de wegen verdeelt hebbende, was by geval dezen pad ingſlagen, hy liep toe om haer te vattẽ, hopẽde, tot koſte van 'er eere, zig nu van haer in deze plaets, tot vrouwen kracht bequaem te wreken, maer de vreze

gaf haer vleugelen, zy liep ſneller dan de wind door akkers en hagen, en heyden, voor hem heene. Hy riep haer dreigende toe, en geboot haer te wachten of was gezint, met zyn geweer, haer in de lenden te ſtooten; maer zy vlugte te meer, en riep den hemel aen om byſtand, maer was eindelyk zo geheel t'einden adem, datze began te ſtruikelen, en zouw ghewis in haer vyands handen gevallen zyn, ten waerze in haer loop zeker edelman niet agterhaelt had, die vol verwondering ſtaen bleef, en deeze nieuwe Dafne te gemoet zach, maer hy ziende dat zy van geen *Apollo*, maer van een gewapende *Mars*, of liever een rover vervolgt wiert, ſchoot tuſſchen bey en ſtutten *Schillaere* in zyn vervolgh. *Leliane* hoorden nog van verre 't geklikklak der rapieren, maer vervolgde haer vlugt zonder omzien, tot laet in den avond, als wanneerze een vrouwe die eenig moeskruit gheplukt hebbende van ter zyden af aenquam, bejegende: dieze na den weg, en hoe verze noch van eenige Stad, daerze haer dien nagt zonder gevaer betrouwẽ dorſt, afwas, vraegden. D'ander haer aenziende gaf te kennen, dattet alrede te laet was, om tot Uitrecht, dat naeſt by lagh te komen: maer indienze haer ſlechte wooningh voor lief wilde nemen, datze daer tot den naeſten morgen kon ruſten.

De

De Nimf gans afgemat, nam deze aenbiedingh dankbaerlyk aen, zy gingen dan te ſamen na een omtuinde Werf, die niet ver van daer lagh, daer zich aen d'eene zy, tegen over een boomgaert, een ſlecht getimmer van een huiske op deed, het dak was van riet, en de vloer van kley, daer de haertſtede recht in 't midden ſtond. Zy traden in door een laeg deurtjen, van waer men al de rykdom, die meeſt in kinderen beſtond, teffens zien kon. Zoo veel en had de armoe niet te weeg kunnen brengen, deze goede moeder haer gaſtvryheit in te binden? Want zy was zoo yverich in haer groen kruit, en al 't geen haer Staet toeliet op te diſſen, als of ze een prinslyk banket verſchaft had. En deze maeltyd, met zwart broot, en garſten bier, was de verhongerde Nimf zo ſmakelyk, datze wenſchte heur Staet met die van de goede vrouw te mogen verwiſſelen. Zy noemde deeze ghelukkich, door 't vernoegen in ſobertheit, waer door de begeerlykheit verbannen, en de ziele van kommer en zorgen ontlaſt wort. Maer *Landſchade*, want zo heete zy antwoorden, ten is O ſchoone Dochter! geen zeker gevolg! dat men een vreedzaem leven in de waranden, of onvermaek in de Steden zouw genieten? Want alzo yder menſch meeſt met zich zelfs, en zyn huisgezin

te

te doen heeft, genieten wy ruſt of onruſt na dat wy ons zelve, of ons gezin bevinden. Zoo dat die in de groote ſteden woonen en onder 't woelen van duiſent voorvallen dagelyx verkeeren zich nochtans by haer zelve, en een liefwaerdig gezelſchap kunnen verluſtigen, en vreedſaem leven. Daer en tegen, ſchoon men in't eenſaemſte boſch, al wat werels is ontliep, en een ongeruſte geeſt, en gemoet mede droegh, de ſtilte der plaets enzal geen vreede geven, ten zy men die inzig zelven alreede gemaekt heeft. Maer wat zoek ik bewyſredenen, daer my d' ervarentheit beyderley zo wel geleert heeft, en 't onderſcheit, met een bittere nasſmaek, noch van my en myn kinderen daeglyks geproeft wort. De tranen rolden over haer Wangen, en een zucht eindighden 'er uitſpraek, zy ſtelden voort haer huis in orden, en noodighde *Lelyane* by haer te ruſt, die vermoeit genoeg was om haer te gehooorzamen, maer echter vry van vaek bleef, zy vertelde haer waerdinne een deel van haer Fortuin en verzocht haer desgelyks te doen *Landſchade* om haer den tyd te korten, betaelde haer met gelyke munt ende begon haer vertelling op volgende wyze. Ik was ontrent van uwe ouder myn Dochter; toen ik ten huwelyk verzocht wiert, van een Iong-

man, die my, ſchoon minder als ik bemiddelt, wel waerdigh was, en ſchoon myn vrienden, gelyk dan vele meeſt op gelt en goed zien, 't my afrieden, zyn deugden en ſneedige bejegeningen, vermochten zoo veele, dat ik hem eindelyk myn vryheit door trouwbeloften overgaf; want daer en is niets onwaerdeerlyker in een Iongeling dan de deugd en 't vernuft: en niets kan zich daer en tegen tot ſnoder einde uitſtrekken als 't bejach van een Ryken zot: Door 't vernuft wort den wech ter ruſten uitghevonden, en door de deugd bewandelt, daer den Rykdom in zotte beſtieringh verſmelt, en verdriet ſpijt, onwil en twiſt koeſtert. Mijn brulofs dagen waren maer ſchaduwen van ons genoegē, en voorſmaken van de volgende voorſpoedigheden. *Zeegbereght*, want ſo heeten hy die mijn geluck was, ſcheen een Engel onder de menſchen, lieftalliger als men zeggen kan en voorzichtigh in al zijn bejegeningen. Hy ging mijn zwakheit met minlykheit te gemoet, waerom ik hem oock alle Eer en ontzag toedroeg, en met dienſtwillicheit zocht te voorkomen. O jeugdige bloem! Ik hoop dat den hemel iets goeds met u voor heeft, zo waer dig een Bruidegom zouw een hemel op aerden zijn, ongeneugt en ongeluk, draegt van twee wel gepaerde elck de helft, maer
vreugd

vreugd en geluk wort dubbel genooten, knagende zwaermoedigheit vlugt van een paer dat door liefde verknocht is, maer de toortſche van ghenoeghen brand met een dubbele vlamm' wanneer'er een zeeghen uit den hemel daelt. 't Scheen of een godlyke geeſt onze zielen beaemde, want de liefde die wy elckander toedroegen, kon niet volkomener zyn. O onvolpryſlyke ſtandt van een ghelukkigh huwelyk! myn zinnen konnen uwe zoetighedẽ niet meer geheel begrypen. Ach mocht ik noch een dier voorlede dagen herleven, ik zouw de doot des avonts zeer geerne te ghemoet treen. Maer helaes! het is den onſterfſelyken alleen eygen, zaligh te blyven: want na dat wy vier jaren zoo gelukkig geleeft hadden, en myn darde Kinderbedde my de dood dreigde, began het glas van ons gheluk afteloopen. Myn krankheit, die vol doodlyk gevaer ſcheen, nam *Zeegbereght* zoo ter harten, dat hy van dag te dagh als verſmolt, en ſchoon hy zigh uiterlyk kloekhielt zoo was zyn hart zoo van droefheit geraekt, dat hem de dood in myn ghenezingh ten deel wiert. O onbarmhartigh noodlot! en onmedogenden hemel! tot dezen dag is my dien rouw niet verzoet, tot deezen dagh ben ik bedroefde weduwe van *Zeegbereght*; *Zeegbbereght* my lieflyker dan het zonnelight; maer noch

noch, myn dochter, en ſcheen den hemel met dit myn verlies niet te vreen, voor en al eer ik myn verloren zoet met even-veel bitterheits betaelt had. De jaren en hadden de bloeiſems van myn kaken noch niet verſlenſt, noch myn jeugdighe leden verzwakt, ſieraden, my teghenwoordigh meer door droefheit dan ouderdom ont-rukt. Ik wiert derhalven daeglyx op 'tnieu weer aengezogt, en van veel brave borſten begeert; maer niets ter wereld was my zo afſchuwelyk, als het bedde van *Zeegberegt* van iemand anders te zien beklimmen. Zo dat ik ieder een verſtiet, en door myn grote ſtuersheit t'eenemael verjoeg, behalven een die my duyzend lagen leyde, en met een ſchyn van weergalooze lydzaemheit vervolgde. Maer voorwaer 't was uit domheit, dewyl hy nimmer gelooven kon dat myn barsheit, altyts met beleeftheit vermenght, ernſt was. Ik dit merkende begon hem plat af te ſlaen, en niet meer te woort ſtaende, bleef hy achter en trouw de Korts daer aen aen *Rozette*, een al te zachtzinnigen meisje, die ook niet langh leefde, maer wat doot zy geſturvẽ is, weet den alzienden hemel, immers zy leefde noch na de tyd, dat hy my alwys gemaekt had, datze dood was. Want hy hervatte zyn gevry weer op 't nieuw, zyn ernſtig aenhouden en gheſmeek nevens 't ver-

driet van myn leven, bewoog my eindlyk my aen hem te verlooven. Maer op een tyd alzoo wy elkander liefkozend verzelschapten, brocht hy my verdwaesde zoo verre, dat ick hem een goede somme gelts overgaf, om op een voordeeligh voorval aen te leggen. Hoe licht vergrypt den mensch zig wanneer hy eens van het spoor der voorzightigheit afdwaelt! ik gaf het hem uit goeder trouwe, maer zagh het, noch hem oock, noit wederom. Dies ik van schaemte myn Stadt verliet, met dry lieve kinderen van *Zeeghbereght*, dragende het vierde van *Warner*, want zoo was zijn naem, 't welk my nu naulix, den hoon en schande vanden vader ontfangen met lieve lachjes kan verzoenen. Toen kon zy haer tranen niet langer ophouden, maer weende bitterlik, en besloot haer vertelling met deze woorden! wat dunkt u, myn dogter of ik in weelde niet voorspoedigh geweest ben, en of my deze armoe, zoo ver van mijn opvoedingh, niet zuer valt? of my 't Landleven niet verdrietigh is? als ik aen 't geluk in de Stadt genoten gedenk? De Nimf troosten haer na vermoge zeggende datze noch gelukkigh zoude zijn indienze haer voorigh gheluk en ongeluk, kon vergeten; en zich nae 't tegenwoordighe voeghen. Zy verwonderde zich deeze dingen van *Warner*, dieze niet blijken liet

te

te kennen te verſtaen, en wees haer aen de rechtvaerdigheit des hemels te gedenken. Haer wederzijtze vertellingen eindigden met 't aenbreke des dageraets, dies rees *Lelyane* ten bed uit, en begaf zich na Uitregt daer haer de goede *Landſchade* gheleide. Maer zoo alsze van haer oorlof nam bejegende haer *Allesandre*, gewaende Moeder van *Held*, die met een landkales na Dordrecht mende. *Leliane* was beſchaemt bekent te zyn, maer van *Allesandre*, die ten hooghſten verwondert was haer niet beter verzelt te zien, ernſtigh verzoght en ghebeden, klom in de Koets, verhaelde haer wedervaren en in wat Staet zy de goede *Heldewinne* ghelaten had. *Allesandre* ontzetten zich wel eenighzints over de ſtoute daet van hare nigtel, maer en dacht noit dat het gevaer zo groot kon zijn: prees alleen hare getrouwigheit, en vermaende *Leliane* noit te vergeten, hoe zeer zy aen *Heldewinne* verpligt was: Hopende voorts by haer zelfs *Pantis* nu dienſt te doen, en zo dra *Heldewinne* zoude 't huis komen, de belofte, die de nimf zelf bekende aen haer ghedaen te hebben, met meer omſlaghs te doen beveſtigen, en dan daer op voor een ygelik bekent te maken, dat niet zy, maer *Heldewinne* de moeder van *Held* was. Waer op zy dan voorts niet en twyffelde of men zouw eerſt daegs tuſſen deſe twee

jon-

jongelieden een gewenst huwelik te ghe
moet zien. Maer de wijste kunnẽ zig oo
vergissen en den loop der dwaelstarre
gaet vry zekerder als die van 't gheval
zy vervolgde in *Heldewinne* te prijzen zo
om 't hart van de nimf te bereiden o
haer in 't toekomende niet alleen als ve
loster, maer daer nevens als Moeder t
achten: als ook om den tijt vermakelyke
deur te brenghen, schoone *Leliane*, zeise
hoe wonderlik gaet den Hemel met o
stervelingen te werk, en hoe veel hoogh
proeven moeten de braefste gemoedere
uitstaen, terwijl de slechte vernuftẽ in ne
drige stilheit gerust zitten. Even gelyk he
lage aertghewas, van hoogher takken be
hoed, weinigh winds ghevoelt terwij
de hooghste boomen door storm heen e
weer slingeren, en dikwils gans ter aerd
buyghen. Zoo treft de fortuijn d
hooge stammen meest, en schijnt menig
mael niet eer gherust te zijn, voor zy z
gheheel ten grond toe heeft uitgeroeit.
Maer de groote Schepper aller dinghen
geeft wederom moed en dapperheit in 't
eedele bloed, waer door het ghesterkt
zijnde teghens de storm winden des
gheluks palstaet, en de verdrukkin-
ghen met lijdtsaemheidt overwindt.
Deese blinckende deughden van lyd-
zaemheidt en dapperheit hebben zich soo
heer-

eerlijk van jongs op en deurgaens in *Hel-ewinne* vertoont, dat ſchoonmen niet ge-weten had dat zy uit zo eedelen Stamme, als die van *Burgerhart*, geſproten was, men haer wel met regt Edel zouw geacht heb-bẽ; en alle eer en roem overwaerdig. Want doenze nog een kind zijnde, met haer moe-der, die op de grenzen van onzen Staet ee-nige landgoederen ging bezichtige, in een Koetze rydende, van een hoop Snaphanẽ besprongen, beyde tot op het hemde toe berooft wierden, de goede vrouwe deerlik kreende, trooſte zy'er met een meer dan manlike ſtandvaſttigheit: wat weent gy lieve moeder, zeyze, daer gy ziet dat deze ſchelmẽ met het gene dat zy geſtolen heb-ben vrolijk hene druipen, zonder ons an-ders misdaen te hebben als een weinigh van 't gheene wy t'huis in overvloet heb-ben afnemen. Zy zijn blijde, en gy weent, daer nogtans onſen Staet zo veel beter is dan de hare, want wy zullen t'huis gekomen zijnde dit niet eens miſſen, daer zy door deſen beuit, die hen nu zo ſeer ver heugt niet verbetert zullen zijn. Laet ons liever God danken en getrooſt zijn, want het beter is gelijk gy my plag te onderwij-zen, het zijne te dervẽ dan een anders goet te bezitten. De moeder door deſe zoete woordẽ vermaekt, kuſte haer lieve krooſt, en bleef meer vernoegt dã bedroeft, maer

deze deugden namen met de jaren toe, gelijkmē wel blyke zach wanneer haer vader voor't vader land sneuvelde, en haer hare moeder afsturf, toē *Adelaert* om hare droefheyt te verzetten haer by *Lamperye* in zijn huis noode, en yder een om zo jong een weeskint begaen harē rou beklaegde. Laet my toe zeyze, allerliefste vriendē! dat ik uit tedere liefde mijn ouders geheugenis en haer zaligoverlijde met overvloet van tranen vereere: maer denk niet dat ik den hemel door mijn klachten zal beschuldigen, of den wil heb van de werken Gods als onrechtvaerdigh te keuren. Helaes neen, mijne ouders, die ik weet dat het goede beoogden, hebben haren tijd gehad, ja mooglyk langer dan zy oit het opperste vermogen zouden hebben durven afbidden. Beyde waren zy vernoegt in 't leven en tot de doodt getroost. Vader om in dienst en voor de welvaert van 't Vaderlant te sterven, en moeder in 't bestieren van my en ons huys eens afte laten van leven. Beyde zijn zy tot een eerlijk einde geraekt, en nu in een beteren Staet; hoe zoud ik hen die benyden; En schoon het my verdrietig schijnt na 't missen van zoo waerde panden te leven, en ik om ontlast te zijn en 't gemaeks wille haer wel mogt wenschen te verzellen, zo lyde Godt noit dat ik hem door mistroostigheyt terge,

of onwillig worde de *Zwarigheden* my beschoren en noch aenstaende deurtestaen. Herhalende daer op de woorden, Graef *Dietrijk* van Holland toegeschreven.

Geen gifte Pyl en maektme Ellendigh.
Was dit myn noodlot? 'k zal't bestendig en
moedig uit slaen, 't gaet zoo wel.

En hoewel zy eindlik op een aller zwaerste proef komende belyden most, dat hare zuivere ziele in een menschlijck en broos lichaem woonde, zo dat zy gedwonghen wiert de storm die haer vervolghde in een stille haven t'ontwijken: zo heeftse aen *Robynus* gehuwt en strax daer op weduwe geworde zijnde, de rampen geduerig 't hooftgeboden: En zelf terwijlze met de baetzuchtige *Batemijn*, diens huis wel een hel geleek, getrouwt was, zoo heeftze 't zelve tot een Paradijs, ja tot een hemel gemaekt, gelijck *Korenare*, *Starrewit* en *Matelieve* kunnen betuige, hoe wyslik wist ze dien oude grijns om te zettẽ, *Schadewaert* in 't pad der deugd te voeren, en *Waerner* wechtedrijven. Niet gelijk een stiefmoeder die hare schoon zoonen haet, maer gelijk een hemelschen Engel waer by of ontrent de overgegevene booze geestẽ niet dueren noch bestaen mogen. Zy was ontrent de jeugd als een zonne in voorbeelt,

en een Paradijs dau in leeringe. Hoe dikwils verhaeld : my *Pantis* de schoone lessen dieze hem mede deelde, wanneerze na 't na 't onderwijzen van *Matelieve* somtijts hogher snaer roerde, en hem die nae haer luisterde minlik vermaende, nu vertelde zy hem schoone voorbeelden, waerin den wille des hemels klaerlik gebleken was, soo in 't omkomen der Tirannen, als in 't zeezepralen der vroomen. Dan steldeze hem de deugd en haer zekere beloningh voor oogen: dewijlze voor haer zelfs goed zijnde een zalige bezitting mee sleept. De deughd te oeffenen, zeize, is den grootsten schat te bestieren en de heerlikste erffenis te gebruiken, die een waerdig man kan begeeren. Der is geen waerdy in eenigh vergankelik goed daermen de Deugd zouw kunnen tegen vergelijken: Ja zelfs zoo zijn de grootste bezittingen van Schatten Machten en Vorstendommen, of hoogh of laegh van waerdy na de maet van de deugdelikheit des bezitters. Hoe veel heerliker is 't door de Deugd iets groots te verkrijghen, dan van andere te erven? de Deugd is den bezitter noit vruchteloos: maer die Deughd zaeit zal eere maeijen. Een deugdsaem man is niet te vreeden voor hy oorsaeck hebbe goet te doen: noch hy keurt zijn doen geen goed, ten zy hy doe, het best dat in

zijn

zijn vermoghen is : en schoon zijn daden verscheyden en veelerley zijn zoo komenze doch altezamen in 't middelpunt de Deugd overeen; ghelyk de verscheide toonen in een muzikaele overeenstemmingh.

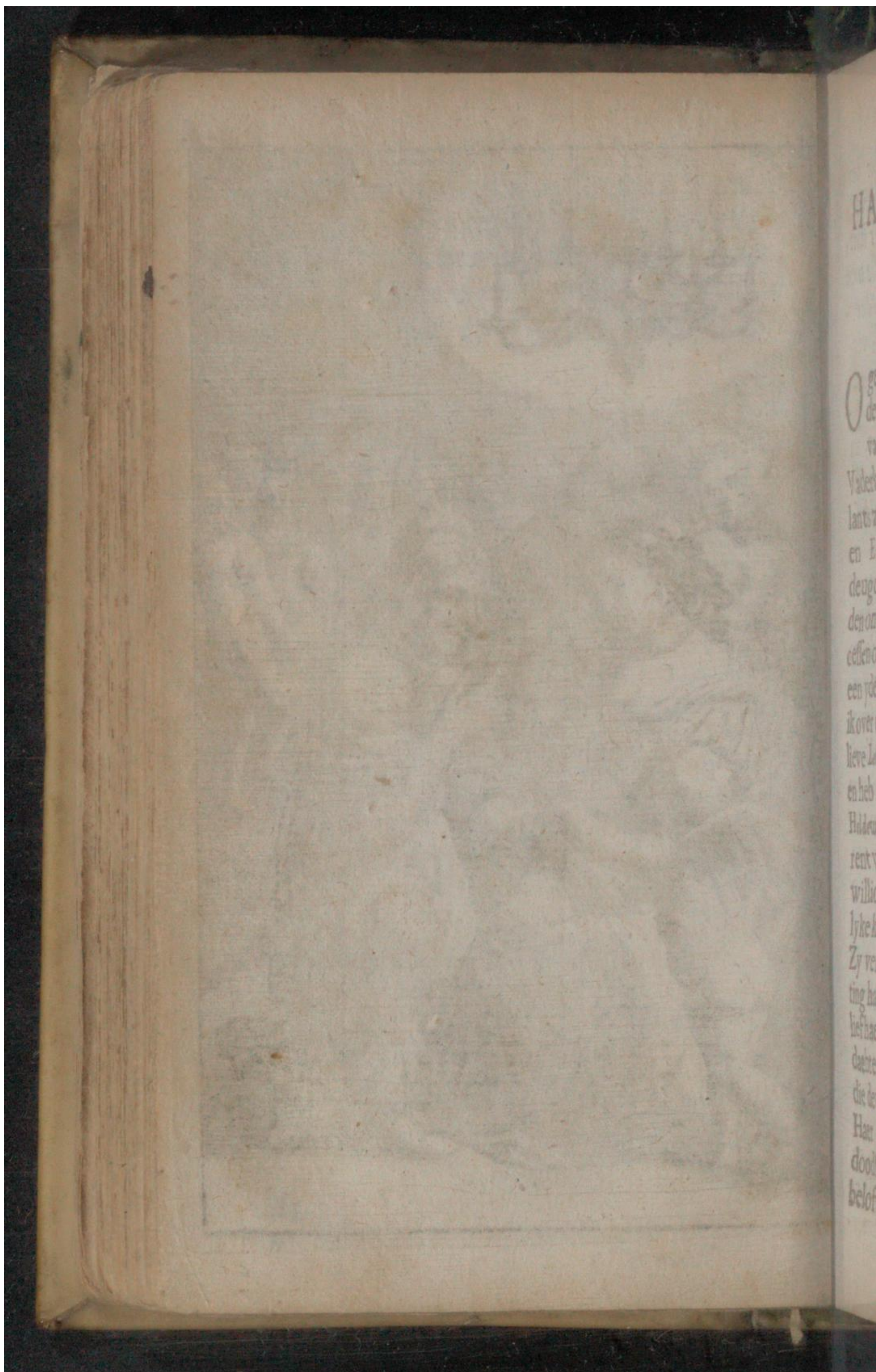
Te vergeefs roemtmen zich van de Deugd zoomen zonder deughdelijke daden leeft. De ghene die de deugd alleen zoeken te kennen, en niet te oeffenen, zijn als de gheene die haer bemoeien om een schoon paleis op 't papier te formeren en overslagh van den bouw te maeken, daerze niet ghezindt en zijn zelf een kleen hutteken te Timmeren. Die onder den schijn van Deugd snoode daden verschuilt is den menschelijken naem onwaerdigh, en een schender van 't recht der volken.

Dus sprak zy van de Deughd, en ontstak een vierighen yver in al haere leerlingen, ghelijk gy mijn schoone dochter genoeg zult gehoort hebben, maer noch veel beter beproft, God geve dat'et *Heldewinne* niet te dier mach staen. *Leliane* bekendet, en van harer zyde *Allesandre* met beleefstheit voldaen hebbende, quam met haer wijze gezellinne tot Dordrecht, daer zy de quelling van haer bedroefde Vader verzette, die gansch hopeloos met *Lam-*

merveld eeven was t'huisgekomen; maer zyn vreugd over de wederkomst van zyn dochter bracht hem by na in argher staet, zoo gansch teer is onze natuer dat zelf de beroeringe des gemoets in blyschap gevaerlijk is.

HAE-

HAEGAENVELD.

Vierde Boek.

O geuryge bloemen en afzetsels van den hogen stam van *Oranje*, Spruyten van den gloryrykſten Prins, die ons Vaderlant onder de klauwen des dwingelants zuchtende vryvocht: *Elyzabet Marie*, en *Emilie Louyze*, in wiens doorluchte deugden de volgende Eeuw ſtof zal vinden om wonderen van te vertellen: Princeſſen om wiens hemelſche bevallykheden een yder verſtelt ſtaet. Ontferm u, bid ik over onzen *Pantis*, die in ſtee van zyn lieve *Lelyane* zyn vermoorde moeder vond, en heb deernis met mijn *Rozelyn* die van *Heldewinnes* dood, en hoe zy die om harent wille en om haer eer te bewaren vrywillich geleden had wetende, een onlydlyke knaging in haer gewiſſe gevoelde. Zy verwelkomde met eenige vertrooſting haer getrouwe voedſter, maer hoe lief haer die was zy kon *Heldewinnes* ghedachtenis niet afweeren: De dood van die deugdſame deerden'er tot in de ziel. Haer gewiſſe dacht haer ſomtyts met doodſchult bevlekt, dan wederom door beloften tot dankbaerheit verbonden, om

den trouwen dienſt van de moeder aen den zoon te erkennen. Sedert gevoeldenze een vieryge prikkel in haer hart, want noch de verheffing van *Held*, die men voortaen als den Jongen *Haegaenveld* eerde, noch al zyn vieryge gebeden, vermochten oit zoo veel, als haer eyge overtuygingen, die te t'ſaem gegaerde genegentheden, met gewelt geſmoort, nu teffens deden opbranden, van een vier dat eens wel ontſteeken zynde onuitbluſlyke vlammen geeft. Maer de wyl *Lelygaert* de goede voedſter haer wedervaren afvraegde, en zy alles vervolgens vertelde, hoeze *Zegemond* verzoent hadde, en van zyn vaderlyke genegentheit, luyſterdede nimf als opgetoge van blyſchap: maer haer nieuſgiericheit ſteuite wel haeſt als zy van *Eerryk*, die van *Zegemond* was afgezonden, en van zyn ontfonkte genegentheit repte. Haer harte klopte van benautheit, gevoelende nu eerſt, dat de goede genegentheit dieze *Pantis* toedroeg in brandende liefde verkeert was. Men begaf zich ten huyze van *Leligaert* vroeg te ruſt, door dienze, van reyzen afgemat altſamen vermoeit waren; maer de Nimf kon ſlapen noch ruſten, en de nacht ſcheen haer zonder eind; zy verlangde naer hem die zy zoo menichmael ontvlucht was, en ſluymerende dacht zy hem van liefde te ſpree-

ſpreeken, *Eerryk* t' ontloopen, en van *Held* beſchut te worden; en alſdan door de tuſſchen komſt van haer vader beangſt, wiertze wakker, en begon te klagen: Hoe, zeyze, zal ik 't bevel van mijn vader inde wind ſlaen? en d' ongelukkige voetſtappen van mijn moeder natreên? Zal mijn eygen zinlykheit my in 't verderf jagen; en zouw my zulk een voorbeeld niet te rug houden? Hoe iſt *Lelyane*, zyt gy nu zoo haeſt in de ſtrikken der liefde gevangen, die alle mannen pleegt uit uw hart te bannen? O hemel! nu bevind ik datmen door onkunde, onwaerdeerlyke dingen over 't hooft ziet, die men door de tyd, en opmerken, eerſt leert kennen. Hoe veel uitnemender is *Held* dan al de jeugd! hoe braef van leeden! hoe hoe wel ter tael! hoe wakker en aengenaem by een yder! en dat noch meer is, hoe groot is zyn getrouwe liefde! maer ofze door 't verlies van zyn moeder, van wiens dood ik oorzaek ben, en door mijn barſſe weygeringen, verkoelt was; helaes! waer in zoud ik hem dan mijn verſchulde dankbaerheit kunnen betonen? Ik wil my in hem, van zoo veel andere aenzoekers ontſlaen, en hem als hy van liefde ſpreekt, in zyn woorden verſtrikken. Ik wil liever zoo veel ueren, als 't den Hemel zal toelaten, vernoegt,

dan tot gryzen ouderdom toe met onluſt leeven. Maer o vader; die mooglyk uw jeugd al hebt vergeten, en licht uwe miſdaet, door 't aenraden van *Zegemond*, met het voorkomen van de mijne, zult zoeken te boeten: Ik wil u by tyts aenſpreeken, en met de tranen in d' oogen mijn moeder vertoonen, en uw die tyd voorſtellen, toen je haere liefde, met haer in zoo ongelyken graet zynde, genoten hebt. Zoud ghy dan uw dochter voor 't hooft ſtooten? En van miſdaet betygen? o neen, gy zoud daer door u zelven, en *Rozelyne* veroordeelen. Zie daer de haeſtige verandering, van de beſtandichſte nimf, door een vremde ſchikking van 't noodlot. O *Held* wiſt gy dit tot trooſt in uw droefheit; Maer dewyl zyn rouw noch te vers is, en *Lelygaert* zynen Neeve *Eerryk* met verlangen verwacht, zullen wy van de wanhopende *Schillaert*, nu geheel van *Tiſiffone* bereden vervolgen. Wy lieten hem in 't nalopen van *Lelyane* verhindert, door de tuſſchen komſt van zeker Edelman, maer dit was *Eerryk* die de nimf ontzetten: Zy bleeven een wyl tyts vechtende, maer *Schillaert* ziende dat hem hier uit geen voordeel te wachten ſtond, began van verdrach te ſpreeken: Zyn tegenſtryder bevoorwaerde; dat hy van zyn vervolgen moſt afſtaen: Zy wierden
dit

dit voor die tyd eens, en herbergh den dien nacht by malkander. De vremdeling verliet hem des anderen daegs onder handtasting, dat hy de Nimf, of wieze was, niet zouw nagaen, en vertrok naer Amsterdam, om zyn gevolg, dat van hem door zeker geval, verdwaelt was, aldaer te vinden. Maer *Schillaert* beschreed het vliegende ros, en paste noch op eeden of beloften, getrooft alles te wagen, om d'ontvlode *Lelyane* weer in handen te krygen; maer lang genoeg te vergeefs gezocht hebbende, wiert op een nacht van zyn dwaelgeest langs d'Ysel afgedreeven, daer zy in de Maes haer Aëmlozende, voor Yselmonde haer naem verliest. Hy trotst de buiyge nacht, vaert over, en geeft zich by donker langs de diepe dyk. Het yser zal ik, zeyde hy, wyl 't heet is smeden, en my *Lelyane* met wil of onwil eygenen, eer het bloet der snoode feex, dieze my zoo fix ontrukten aen mijn Ponjaert verkout.

Die eens de Tempels durft ontwyen,
Ontziet geen Godheen te bestryen.

Een ysslijke plasreghen deed hem hooren en zien vergaen, echter branden zijn hart van dolle minn, mompelende deze verzen:

Ik ben getroost de kans te wagen,
Of Leliaen *moet zyn gekust!*
Of in'er bloed myn vlam geblust;
Een Waaghals kan zich maer beklagen.

Dit zeggende, zach hy een dwalende vonk voor hem heen zwieren, en heen en weer op en neder trippelen, ik zal zeid' hy dit doollicht, schoon 't yder vreest, najaghen, al zou 't met my ten afgrond ingaen.

Men noop 't geval met zweep en spooren,
't Moet eindlyk na den teugel hooren.

Dus dravende door de diepe modder naderde hy een brandende fakkel, ghevoert in de vuist van een andere *Ceres*, zoo als zy *Prozerpyn* plagh te zoeken, of een *Circe* zoo alsse, haer toverzap toestellende, met haer draken langs de Kerkhoven omwoey, een handigh wyf wast, dryvende twee starke paerden voor een prachtige jachtwagen, haer een hant zwoey de toorts en d'ander den toom, zy droegh een hoed vol zwarte plumadien op'er hooft, en om de schouderen een geborduirde Reismantel; haer boezem, door het ryghlijf gheperst, vertoonde zich als twee gezwolle duivekroppen, voorts, van gedaente en toerustingh scheenze een Amazone, maer van weezen dolle Griet zelf. Hy

ran-

rande'er aen, vragende, waer heene? om u te zoeken, zy weer, indienje verloren waert. Zo reys ik mede, hernam hy, vermits ik bekenne my zelfs niet te zijn. Zoo zyt gy dan, viel zy'er op in, een der verliefde, en poogt mooglijk u zelfs weer te vinden, in een ander zich zelfs te doen verliezen? daer op hy: ik zoeck my zelf in het harte van die gheene, die mijn hart gerooft heeft, en zal mijn harte dan gevonden hebben, als zy haer hart voor my geopent heeft. En zeyde zy, of dat voor u ghesloten bleef. Zoo zal ik 't opbreeken, borst hy uit, en my in lodderyghe ooghen, of in bloet spiegelende vinden. Gy spreektop't mes, en zyt wel trots en laetdunckend' beet zy hem toe, en wat hy hem liet voorstaen: of een Maegt niet zoo veel vryheits van te verkiezen hadde, als hy of zyns gelijk? *Schilaert* beschaemt dus op zijn zeer ghetreen te zijn, en verhit om te antwoorden, rijd nader, en wiert van *Kommeryn*, want zy wast, aen zijn kroest hair gekent. Gelijkaerdigheit heeft in alle dingen een neigingh tot over eenkomst: zoo wierden zy ook haest vergeleeken; *Kommeryn* ontdekte hem na wederzytsche beleeftheden, haer voornemen, hy haer zijn oogwit; zoo gelijkerhant aendravende reden in de veerpont, en de poorte der oude hooftstad juist ont-

ſluitende, in 't prachtige huis van *Kommeryn*; alwaer *Schilaert* door zijn gewiſſe overtuigd, zig bedektelijk ophielt, rinkelrojende alleen by nacht, en vermomt, met zijn nieuwe waerdin, in wiens minn hy door de ſtagen ommegang begon t'ontſteeken. Maer overdenkende hoe onbetoomt zy gheleeft had, begon hy als de Droes de paſſy te preeken, en haer ter goeder uure aldus aen te ſpreeken. Ha wakkere *Kommeryn*, die bequaem ſchijnt boven 't geſtarnt onder goden te heerſchen, die de groote *Mars* noch *Iupiter* zelf niet zouw verſmaden, hoe is 't mooglijk dat gy u zoo onwaert maekt? uw grootmoedigheit misbruikt, en u hooge geeſt, door wispelturige liefde, zo veel te kort doet. O lezer wat dunkt u? *Schilaert* kon dit in *Kommeryn* beſtraffen en is blinder dan een mol in zijn eigen gebreeken; immers bracht hy zoo veel te weegh dat hy'er de tranen ten ooghen uit parſten Maer, hernam hy, gy weent, helaes! en ſtort vergeefſche tranen, een verdorven gemoet barſt somtijts in zuchten uit, maer het leetweezen eindigt met de laetſte ſnikken. Ha *Kommeryn* hoe hebt gy u zelven verkort, en naem en faem in 'et ſlijk gewentelt. Waer op zy de tranen afwiſſende aldus begon: Ach *Schilaert*! ik ellendighe *Kommeryn* van Goden en menſchen, dus onſchuldigh ghe-

gehaet en verlaten, hoe zal ik mijn onnozelheit verdedighen, daer myn aenklagers rechters zijn; mijn booze ſtarre heeft my verdacht gemaekt, en de ſnoode tijt my valſchlijk beklat; mijn vyanden belieghen my, en mijn onbeveinſtheit bemoeit zich niet met my te zuyveren: maer dewijl uw openhartigheit eenighe voldoening vereyſcht, zo zal ik d'opregtigheit van mijn leven u voorleggen.

Zy begon hem hier op de Rol van hare jeughdige ontmoetingen voor te leezen, eeven ghelijk de oude wyven wanneerze van haer jongen tijt en menighvuldighe minnaers vertellen; Want dan ſchijnt haer de naſmaek van 't verloren zoet noch den mondt te doen ſchuimen, en die lieve geheugnis noch de lippen te verfriſſen; zoo vertelde *Kommeryn* van hare aenbidders, en wiens afgodinne zy al geweeſt was, en loog datze zwart wiert; hoe *Vrederyk* haer had aengezocht, *Schadewaert* had nagelopen, *Warner* begeert, *Held Pantis* en *Manſaert* (want deze moſten'er ook genoemt zyn, ſchoon geen van beyden haer oit had aengeſproken) d'eerſte uit wanhoop van haer te verkrygen zyn liefde verplaetſt had, en d'ander om dat hy haer niet had kunnen bewegen van droefheit geſturven was, want zy had ook als andre

dre zyn overlyden verſtaen, ſchoon hy gelyk zal blyken noch in 't leeven was; tellende voorts al haer Vryers op haer vingers, onſchuldigde deze zich zodanigh by *Schillaert* dat zy hem de eerbaerſte Nimf ſcheen, die hy oyt begroet hadt. Maer zy, van minyver tegen *Lelyane* ontſteken, perſten hem te melden, wat hy met haer hadt uitſtaen, als wel wetende dat niemant als zy alleen, twee liefdens te ghelyk voeden kon; waer op hy om haer van argwaen te bevryden aldus, hoe hy *Lelyane* geſchakt hadt, vertelde.

Myn liefde tot *Lelyane*, allerachtbaerſte Juffer! ſproot uit een ganſch anderen gront, als die vande gemeene Minnaers die alleen beminnen, om dat zy de aentreklykheit, van een gewaende ſchoonheit, niet wederſtaen kunnen; maer ik die alleen eer en achtbaerheit achte, kon niet lyden dat een ander min dan ik, bezitter zouw worden van een nimf, die zo hoog boven alle andre geſchat wiert. En de wyl ik de minnedrift min dan die van mijn moedicheit achten, zo was mijn yver meer bezich, om *Held* de loef af te ſteken, dan om *Lelyane* door gedienſticheit te beweegen. Maer als ik begon te merken, dat mijn medevryer, mooglyck met minnejanken, meer, dan ik met defticheit ſcheen te vorderen, begaf ik

my,

my, naer een alte ſpytige bejegening van *Lelyane*, tot lagen. Ik beſtelde met behulp van mijn gezellen, een ſpeeljacht op de ſtroom, en op verſcheyde plaetſen roeyſchuitjes, maer voor al een lantkoets om op gelege tydt de Nimfte ſchaken, leggende met mijn ſpien ſtadich op myn luymen, om de beſte kans waer te nemen; want op een middach vernam ik datze zich alleen met een Nimf haer geſpeel, uit der Stadt begaf wandelende als oft wezen wilde na de Merwe, dies ik, op hoop van nu mijn gewenſte tydt waer te nemen, in 't Jacht ſprong, volgende eerſt zachjes aen, om zoo verr als 't mooglyk was, van eenich volk te zyn. Zy waren nu miſſchien eer zy 't wiſten, al voorby den eerſten Dijk, zoo datze het Merwer huis, dat alleen een overblijfſel is van zoo veel treflijke plaetſen, noortweſtelyk van 'er zagen, alwaerze zich op den dijk in 't gras nederzetten. Maer terwylze daer elkander vermaekten, liet ik het Iacht wakker de ſtroom oproeyen, en zettent dicht by haer aen de naeſte liesboſſchen aen landt; de Nimfen zagen nieuw toe, niet wetende wat dit wezen mocht; maer dry van mijn wakkere maets ſprongen luchtigh te landt, en na haer toe, doch met een ſchijn van eerbiedigheit, en by haer zijnde verzochten wel beleefdelijk,

de

de Nimfen wilden haer de eer van ſcheep te komen aendoen, alzoo den avondt op handen was, en zy haer te zeer zouden vermoeyen, indienze te voet noch by daegh in de ſtadt wilden zijn. Met deze beleeftheden namen zyze onder den arm, en dwongenze hoe zeer zy'er tegen worſtelden den dijk aftegaen: de twee torſten *Lelyane* vooruit, en droegenze in 't Iacht; maer de darde, die haer gezellinne voortporde, bondt niet te hart aen, maer zey al lachende, indienze haer ſpeelnoot lief had, zy zou niet miſſen te volgen, hy trat ſcheep en ſtak van landt, latende de Nimf, die dapper geſtoort was aen het land ſtaen kyven, maer zy moſt'et ten leſten alleen hooren, en mocht, wouze, haer Apoſtels paerden te werk ſtellen, om t'huis te komen; want wy zettent met een topzeil, dat door een koeltje blazende van den Biesboſch opzwol, voor windt voor ſtroom heenen. Ik was wel dapper verheugt van dat mijn aenſlag zoo wel gelukt was; maer *Lelyane* zich aldus met geweldt geſchaekt ziende, meende dul te worden; te meer alze vernam dat ik dit ſpel hadt aengerecht, dat haer Speelnoot aen landt was gebleven, en dat wy 't voorby de Noorthoek van de ſtadt wenden. Ik verzocht haer te ſtillen, eerſtelijk biddende datze mijn geſelſchap, en het ver-

mack

maek dat ik'er zocht aen te doen, niet wilde versmaden: anderdeels datwe maer om een avondluchje eens om zeilden; en datwe wel haest, tot haer believen, zouden omkeeren. Maer de Maegdt door verbolgentheit vervoert, voer heftich met scheldwoorden uit: alzooze wel zach waer 't op uit liep. Wat meent gy, zeyze, dat dit schelmstuck u eenigh voordeel zal toebrengen? Dat deze overlast vrientschap zal veroorzaken? of dat uw bedrieglijk voornemen den haet dien ik u draegh zal verminderen? O neen! dit eervergeten Fieltestuk zal u berouwen; of ik, of iemant die mijnenthalven u kan bemachtygen, of de aerde, of t water, of den hemel, ja of de vervloekte hel, zal deze verradery, en uw tyrannigen aenslach wreeken, Meent ghy dat ik met u vermaekt ben? of immermeer de gezworen vyandtschap zal af leggen? Gy en zult nochtans niet altijts even stuers zijn, brak ik er tegen in; wantwe deze nacht noch meenen goet sier te maken. Ghy zult my dezen avondt weer t'huis leveren, hervatte zy, of ik zal buiten boort springen, en my zelf te kort doen. Ik zal u, zeyde ik, beter t' huis brengen dan je oyt geweest zijt. Ik zal, hernam zy, de doodt tot leitsman nemen; want ik liever wil sterven, dan onder het gebiet van een geweldenaer morgen den

dach

dach te zien. Dit zeggende, maektenze zulk een misbaer, dat et tot in de Starren klonk, en al ſchreyende plukten en verwardenze haer goude vlechten. De winden ſcheenen te luyſteren na de verwoede Nimf, en de golven uit medogen neertezygen. Ik zelf wiert bewogen van *Lelyane* die over al de jeugt als een godin heerſchte, aldus onder mijn dwang te zien; want toen ik de parlen langs'er wangen, als de dauw op de purpre Roozen, zoo overvloedigh zach biglen, en dat aengebeden gezicht vreeſden te zien uirkrijten, ſcheen mijn voornemen te waggelen, en mijn hart, ſchoon harder dan ſteen te ſplyten. O Godlijke *Lelyane*! riep ik, knielende aen'er ſchoot, indien eenige ghebeden op u iets vermogen, gelijkze behoren (en gelijkze den hemel, en de hoogſte gramſchap des Opperſtens, zelfs overmachtigen) bezadigh uw onmatige droefheit, en wederwilligh beſluit; en betoon dat u gemoet met uw uitwendige Schoonheit overeendraegt. Aenmerk, bid ik u, de ſchikking des noodtlots, en geloof dat indien de hemel dit mijn doen mishaegden, gewiſlijk hy en hadt mijn ontijdich ſterven, en de doodt, die ik door al te grooten Liefde verwachte, met deze voorval (hoewel ghyze my bitterder dan de doodt doet ſmaeken) niet voorkomen. Bezadigh

dich u klachten, o barſſe nimf! gy en zyt onder geen handen van Rovers of quaet-willige, maer inde beſchermingh van u trouſte dienaer. Mijn leven hangt aen u vernoegen als aen een zijden draet; want ik liever wouw van lit tot lit ghekapt zijn als u met voordacht ongeneugt aendoen. Deze ſchoone woorden ſchenen de maegt na duizent verzuchtinghen, wat te doen bedaren, en als beſchaemt van hare klein-moedigheit bedachtze een gheveinsde ſchijn van veranderingh te vertonen; en om haer bedrogh te ſmeen, ghelietze haer van langherhandt al beeter en beeter geruſt; Ik hernam ook de hoop, die ik half verlooren hadt, haer na mijn vermogen trooſtende, en na dat wy goe-de order op ons tykavelen en nachtwake geſtelt hadden, en het hart wat gheſterckt was, onderhielt ik haer nu met gebeeden, dan met aenmaninghen dien gheheelen nacht, maer zy paeide my met dubbel-zinnige ſluitredenen. Hoe is 't mooghlijk voor ons zeize, die van wegen onze jonk-heit noch geen liefde kennen, zoo dra iemand te beminnen? en onze zinlijk-heden, die wy alleen ghewoon zijn in eerbaer vermaek ruimte te geven, zoo ſchierlijk te verandren. De liefde wil niet geplant zijn, maer liever van zelfs en uit de natuer van langer handt groeyen. En

zoo

zoo ik wel ghehoort heb, zoo wort de liefde meest uit goetwillige gedienstighheit ghebooren, daerom kan ik my niet genoegh verwonderen, wat inzicht u tot deze proef, om mijn liefde te winnen ghebracht heeft. Waer heeft u mijn stuersheit oyt doen wanhopen? of wilt gy minnaers ons voortaen de korte vreught, van dat wy den ydelen naem van meesterſſe voeren, misgunnen? en dat klein vermaeck, dat wy voor onze bruloften plachten te genieten, afſnijden? Ten is hernam ik geen wangunſt, noch om vermaek, veel min ghezach te beſnoeyen; want ik wil u eeuwigh ten dienſt ſtaen, en als een Godin eeren; maer uw hooghe volmaektheden, hebben mijn geeſten zoodanig overrompelt, dat my alle ſtoutheit is benomen gheweeſt om my te openbaren, alzoo de liefde my alle reeden behalven die van u te begeren, heeft doen verliezen. Dit dwong my tot deze daed te beſluiten, die indien'er eenigh medoghen in u is tot mijn hooghſte geluk zal dienen. Aldus onderhielt ik haer na mijn beſte vermogen, tot na by den anderen avondt, als wanneer wy ons te lande begaven, alwaer ik een landtkoets van zeker vrient gereet vindende, met de nimf en myn trouwe makkers in ſteeg: niet ruſtende voor ik in zeker dorp Rijngkom

by

by een van mijn maegſchap aftrat, alwaer ik hoopte mijn gheroofden beuit in zekere bewaring te hebben, die my zo kort daer op, door 't bedroch van die oude, gelijk gy gehoort hebt, ontjaegt is. Ik en weet niet door wat duyvelſche liſt, maer dat weet ik, dat ik haer wel heb afbetaelt, zo dat zy geen reysgelt meer gebrek zal hebben; en indien dit gelijk men voorgeeft, de moeder van *Heldt* geweeſt is, zoo ben ik ten deelen ook van hem, die my tarten dorſt, gewrooken. Wat *Leliane* aengaet, ik heb noit eenige bevallijkheit in haer kunnen zien, want zelf in die tijdt als ik ze mijn eygen rekende, bevond ik haer zo hartnekkig, laeddunkend en wederwaerdigh, dat ik haer van zelfs meende de ſchop te gheven. En ſchoon mijn voornemen gheweeſt is van haer te dwingen om my te beminnen, zoo heeft zy noit zo veel liefde in my kunnen ontſteeken, als het eerſte opſlagh van u te zien in mijn hart heeft verporzaekt. Dats voorwaar weinigh genoeg zey *Kommeryn*, hem met een Kaekſlag zijn redenen afbreekende: en gewis zoo veel minder als teghenwoordigh; Hy weer, dat mijne liefde tuwaerts nu de volkomentheit te boven ſtreeft, en ten zy gy die met wedermin te ghemoet komt, my dreigt te doen ſterven. Maer al zoo my de lif-

laf-

lafferi van dit onaengenaem paer verveelt gelijk het u ook, o ſchoone Princeſſe *Emilia* gewis tegen de borſt is, zoo wil ik voor een wijltijts van'er afſcheiden. 't Zal genoeg zyn dat wy de deugd van *Leliane* zelf uit den mont van haer voornaemſten Vyand verſtaen hebben.

Held begon nu een weynig nieuwe hoop te hernemen van dat *Lelyane* door zyn moeders trouharticheit verplicht, of uit medelyden, hem zachter zouw handelen. Zyn goed gevoelen liet hem beter ruſten, en bevallyker dromen, zoo dat hy op een morgen ontwakende, volghende vers ſchreef.

EEr d' uchtentzon noch naulys rees in 't ooſt,
Daerz' in 't Oranje blooſt,
Lagh ik in ruſt, als kommerloos, en zach
In 't ſluimren, een gelach
Van poezelyge wichjes,
Met Wiekjes boog' en Schichjes.

Zy tuymelden langs wierook wolken heen,
En ſpeelden onder een,
Met bloemekranjes en bekoorlyk fruit,
En onder het geluit
En zang van heilge Kraien,
En ſchelle Nachtigalen.

Die zoete galm myn ziele trok omhoog,
Als na benede vloog,

Het

Het aerdichste van al die Hemelrey,
't Omhelsde my, en zey,
Al lachende, wy dalen
Om op uw Feest te pralen.

Ter eere van de schoonste bloem, herplant
Aen d' aengename kant,
Der waterryke Merwe 't braefste beeld,
Waer in de Hemel speelt,
Met duyzend aerdicheden,
In zinnen, ziel, en leeden.

Myn slaep verdween, ik greep na 't lieve wicht,
Maer kreeg niet dan een schicht,
Die scharp gewet myn borst en hart doorstiet,
Ik zach als in 't verschiet,
Dat aengenaem verschynen;
Der Minnegoon verdwynen.

O schoonste Maegd! der maegdelyke stad,
Die in een beeld bevat,
Zoo veel waerdy, zoo veel bekoorlyk schoon,
Gy spant met recht de kroon,
Hoe zouw ik my bedwingen;
Daer d' Englen van uw zingen.

Ik zing dan ook, en vind gedurich stof,
Maer wie bereikt uw lof;
Ik blyf verschult, in uwen dienst alleen,
Myn leeven te besteen
Dies moogt gy niets bedenken,
Of 't lust my, op uw wenken.

Hy

Hy gekleet zijnde, vond *Starrewit* en *Matelieve*, want hy had zijn woning by haer genomen, gereed om *Lelyane* te gaen verwelkomen, in't gezelschap van *Allesandre* zijn geweze moeder. Zy vonden de Nimf by haer vader, die dapper in zijn schik zijnde, 't schelmstuk van *Schillaert* echter niet kon vergeten. Men sprak voort van d'ongelukkige *Lauwervelt*, en watmen best in zijn zaek zouw ter hand slaen, datmen, alzoo noch *Warner* noch *Schadewaert* voor den dach quam van aenklagers ten minsten vry was. Maer wy zullen de oude in dit overleg laten; want *Pantis* voegde zich by *Lelyane* alleen; maer de Nimf vreezende dat hy in minneklach ten mocht uitbarsten, begon iets anders op te halen; my dunkt, zeyze, dat het *Korenare* niet en voegt, meerder de vryheit van *Lauwerveld* dan de wraek van *Batemyn* te vervolgen. *Held* die zoo wel wist wat de Liefde vermocht, en hoe zeerze alle andere driften overheert, voer'er dus te gemoet: Indien my alleen uw godlijk verstand, o Godinne! bekend was, en ik niet en wist van uwe beleeftheit, zo zoud ik my wel wachten u te wederspreeken. Maer nu hoedanich het ook uitvalt zal ik ten minsten 't geluk hebben van zoo hoog een vernuft onderrecht te zijn. My dunkt dan dat een redelijk gemoed alleen mach

ter

ter hand ſlaen zoodanige dingen, die of tegenwoordich, of voor 't toekomende nut en eerlijk zijn, en zich van die vry ſpanen, uit welkers bekommeringen men niet dan onluſten te gemoet ziet. Dit ſtrekt de Nimf tot voordeel, die in ſtede van een onwettige wraek, haer gemoed met zielverquikkende liefde zoekt te paeyen. 't Is ongetwyffelt, hernam *Lelyne*, een deugd, geleeden ongelyk te vergeeten, te meer wanneer 't alleen door ongeluk, gelyk dit geſchiet is: maer gy hebt ook wel te recht het eerlyk by 't nut gevoegt; wat voordeel heeft dan *Korenare* uit uw voorſtel? daer al de wereld haer, wegens haere zachtzinnicheit, ſchande naſpreekt. De natuer van onze kunne ſchaemt zich van te beminnen, veel meer van zich zoo bloot te geeven, en noch aen hem die van zoo een daed beticht wort. Ten is noch niet zeker, hernam *Held*, of het liefde, of wel medogentheit is; want gewiſlyk kent ze hem onſchuldig, en of 't liefde was, hoe konze die in beter tyd openbaren, als nu, de wyl hy zonder hare hulpe gevaer van zyn leeven loopt. 't Geen gy van het eerlyk ophaelt, en is dunkt my ook het rechte eerlyk niet; want het waere eerlyk, heeft niets gemeens met den waen van de wereld. Maer myn Godin, ik merk wel dat gy alleẽ de wreet-

heit

heit voorspreekt om u zelfs te rechtvaerdigen, de wylje met geen mindere na myn leeven dingt. Ik ben myn leeven aen u verplicht, hernam *Lelyane*, en 't isser zoo ver van dat ik wreet tegen uw wil zyn, dat ik zelfs u bidde, dat gy de misdaet die ik bedreven heb, in u moeder in doots gevaer te verlaten, niet op 't wreetste op my en wreekt. Ik wenschte van gantscher harten dat ik in haer plaetsse was gestorven, en ik en zouw nimmermeer gedacht hebben, mijn gevaer met haer te verwisselen? indien ik niet ergers dan de dood gevreest had. Maer 't verlies van mijn Eere en had geen tegenwicht, dies heeft het my onmooglyk geweest haer aenbieding te weygeren: Dus bid ik andermael dat ik met een lydlyke straf myn misdaet mach boeten, en dat gy die my wreet noemt zelf niet wreet wilt zyn. *Held* boog zich, en antwoorde, waerdige Nimf indien de daed van myn moeder, dan iets op u vermach, en gy u derhalven aen my verschuldight kent, zoo bid ik, dat gy u dan oock tot eenige voldoening schikt, en deze zal my genoegh zyn', dat ghy ook mijn leven in uwen dienst my af neemt, de wijl ik niet minder als mijn moeder om voor u te sterven gereet ben. En al had ik duizent leevens, ik zouwze al 't zamen aen uw behaghen ver-

verbindẽ. Zie toe dan *Leliane* dat gy die my bid, van u met geen te harden ſtrafte bezwaren, niet onmenſchlijk wreet, ja zelf geen moorderesſe zijt, van uw alder-getrouſte dienaer: *Leliane* drukte zijn hant in ſtee van antwoorden, alzoo *Lampreÿe Fiolette*, *Tamarinde*, en *Hageroos* met haer Broeder *Godewil* vvaren ingekomen haer te begroeten. Dit groote ghezelſchap, behalven dat *Leliane* beſchreumt vvas, dieper in geſprek te komen, beletten verdere tvveeſpraek voor dien dagh. Ondertusſchen branden *Held* van een nieu vier, als zynde in langhen tijd, van zijn meeſtresſe zo vvel niet onthaelt gevveeſt. t'Huis komende vergaerden hy met volgende gedicht zijn verliefde zinnen.

Roosjen, op Rozelyn.

DE ſchoonſte Roos der roode Roozen,
Die met de goude Zon ontluikt,
En alle reuken overruikt,
Bekoort myn Ziel, haer blaetjens blozen,
En bloeyen, gloeyender dan vier;
Bevallijker dan Eglentier.

Daer ſmeult, zoo alsze komt t'ontluyken,
Een waesſem, die myn ziel doorkruipt,
En door myn brein en zinnen ſluipt;
Mijn geeſt trekt voetſel in het ruiken,

Mijn hart byna van dorst verstikt.
Wort door haer Nectardouw verquikt.

Maer zooze pronkt in groene bladren,
En schynt te wenken met een lach,
Gelyk een zangmeerminn, ach! ach!
Wie vreest de prikkels niet te nadren?
Daer wederzyts de Rozeblaen,
Zoo doodelyke doornen staen.

Wie zal die schoonste Roos *dan plukken,*
Die zich zoo minlyk tot ons neigt,
En met haer stekeldoornen dreigt,
Zoomenze van haer steel wil rukken?
Helaes! die hier zyn bloed ontziet,
En plukt de schoonste Rooze *niet.*

Zoo'is'tin Rozelyn *te minnen,*
Die door haer hemelsche waerdy,
My trekt in hare Slaverny,
Op hoop van eens haer gunst te winnen,
Haer schoonheit lokt my zacht en zoet
Maer hare wreetheit kost my bloed.

En zullen dan die stralende oogen,
Die lichte zonnen eeven schoon
Die onder 't voorhooft staen ten toon,
Niet eens te mywaert zyn bewoogen;
Helaes, ik lyd! de doornen zyn
In wreetheit niet by Rozelijn.

Hy schreef ook volghenden brief, en
steld-

ſteldeze, met het voorige Roosje Korts daer aen, de Nimf ter hant, zy vont hem na 't lezen van 't Dichtjen als volgt.

Aen de ſchoone Leliane,

't EN is my, O Allerbevallijkſte Nimf! niet langer mooglyk te zwygen, ſchoon my 't genieten van uwe tegenwoordigheit den mond ſluit door 't onzach dat ik u toedraeg; en ten waer het leven my door langdurig quellen, geen geſtadig ſterven was, ik zouw noch heeden, noch nimmermeer zoo vermeetel zyn, van u meer der gunſten, als uwe beleefstheit my alreets heeft toegeſtaen af te eyſſchen. Maer dewijle myn ſmarte noch daeglyx toeneemt, zoo moet ik u, O eenigh ooghwit van myn Ziele! meedogentheit afbidden. Hebt medelyden met myn pyn, en ontferm u over myn quellingh; maar en kent gy myn lyden na de wreede ghewoonte van uwe ſex niet, zo laet u ooghen eens over u zelfs gaen, en bezie hoe veel godlyke hoedanigheen, oorzaken van mijn ſmart, u omringen. Heb meededogen! en ghedoog dat ik uw nimmer verlaet, maer als een avond ſtarre de zonne van uw glans mach navolghen; en geef my, met een eenigh toeknikken, verlof van u te dienen, zoo zal myn lyden verlichten, myn ziele verquikken, en ik zal betoonen, dat niemant u hooger eere en geboorzaemheit kan opdragen, als u getrouwe Dienaer Pantis.

Maer *Leliane*, 't zy datze 't gerucht, dat zich alreets over al ſpreide, van datze zonder twyffel met *Held* de Bruit was, gehoort had: dan ofze zelf een afkeer van vryery had, zy gaf hem deezen zoo wel als den eerſten wederom, en met een koelheit die vry na ſmaet geleek, myden-de voort zijn gezelſchap, zoo veel als de gelegentheit toeliet; waer door *Held* bygelegentheit toeliet; waer door *Held* by-na in zijn voorige wanhoop ſtorten, *Starrewit* zyn treurigheit merkende toetſte hem in het t'huiskomen, dies hy haer op volghende wyze zijn hart ontſloot. Ik waende gelukkigh te zijn, o Zuſter! toen ik de deugd van *Leliane* eerſt gewaer wiert. Maer ik bevont my wel haeſt van haer gewont, en in een gevaerliken ſtaet, het aenminnigh voorwerp liefkoosde en beloofde my duizent vernoegingen, zoo langh ik 't perijkel van dat oit te bezitten over 't hooft zag: maer toen, een doodlijke ſlag haer my ontrukte, en de valſche tydingh haer ontrouw uitkreet, meend' ik te ſterven. Men mogt, terwijl myn geweete vry was, mijn dood noch zoet geacht hebben, dewijl de onſchult het gemoet paeit, en de begeerte menigmael met de hoop verwliegt. Maer toen myn Godinne als een morgenſtarre ſcheen verreezen, en myn noodlot naer een alderbitterſte ſteek my begon toetelachen, hernam ik den moed

maer

maer mijn hoop is op zand gheboud, en Hemel Aerd en Zee klaeg ik mijn ongeneugt. Zy is norsser dan de noordewint zy trapt mijn eerbiedigheit met voeten, en belacht mijn standvastige minn. Maer mijn zuster, die haer gheheimen weet en haer raed zyt, hoe zal ik dit ten besten keeren? waerin mach ik misdaen hebben? Hemel is't mooglijk! zoo stort doch eenigh medooghen in haer hart, of ontroof my van nu af aen van alle hoop! Zyn zuster door zijn klaeghen beweeght, troosten hem, zeggende: dat hy met gheduld de tijd most afwachten, dat de maeghdlyke schaemte de Nimf dwong, d'achterklappers de mond te stoppen, die haer daghelijx zijn vryery opteegen; want een grootmoedige maegd pastent de minneziekte t'ontveinzen, en een edelmoedig minnaer eindlijk zig zo ligt aen geen een onaengename bejegening te storẽ. *Held* most zig voor dees tydt hier mee payen, dewijl hy wel zach dat *Starrewit* geen koppelampt wou aennemen, hy bleef eghter in ghestadigen angst, en hartzeer, telkens wat anders bedenkende, maer op't laetst, ghelijk een wakker Oorloghsman wederzijts van vyand bevochten, zich de dood ghetroost, en de ghereetste toevliegt, willende zelf in zijn sterven niet stil

zijn: zoo poogde *Held* naer het eind van zijn zaek, 'tzy zeege te verkrijgen, of zijn doodvonnis te hooren, 't is zotheit, zeid' hy, zich 't beſchooren noodlot niet te ghetrooſten, noopten zijn geeſten op, en hernam den moed om d'eerſte voorval vlytigh waer te nemen.

Des andren daegs was de mogeſtar naulix door 'tgeſprenkelt velt haer blauwe loopbaen ten einde, het zeven geſtarnt in de purpere locht verdweenen en de blonde Zonne in 'tooſten van Oranje peuluwen ten bedd' uit geſtegen al blikkrende langs 'et Renperk in 'trijzen: of *Leliane*, de Zonne der minnaers, daer 'tal om te doen was, opgeſtaen, en geheel in witte zyde gheſmukt, begaf zich ter Stadpoort uit verzelt met haer voeſter en een wakker dienaer, niet om de nāgtegael in 'tbewaſſe pryeel te beluiſterẽ, of om prijs te winnen onder de wiltzang, maer om ordre te ſtellen, tot het aenregtẽ van een vrolike feeſt; want *Leligaert* had tegen dezen dag, al d'edele jufferſchap van de Merwe doen nooden: om haer over de gelukwensſing van zijn dogters wederkomt, met een heugbanket te vereren. Zy had de ſleutel in de beſchilderde poort, juiſt als *Srarrewit* de trotſe Nimf haer natrat en goe morghen bood; zal ik myn *Leliane* niet vervelen, zeize, of haer minnaer inde weg zijn, die

moo-

mooglyk verdaghvaert is om u hier te begroeten. Ik zal beter met u verzien zijn, hernam de ſchone, indien mijn ontmoeten u zelf van u voornemen niet hindert. My niet: zey *Starrewit*, die by gebrek van een minnaer, u als mijn Meeſtres kom opwachten, hoewel het *Pantis* beter zouw voegen. *Pantis* heeft ons al vergeten, hoor ik, vervatte *Leliane*, en heeft'et op *Hageroos* de Haegſe Fenix gemunt. O ongeurige Lely! voer d'ander uit, die hoe ongevoeligh gy zyt, my noch de pols taſt. Dien ongelukkigen kan boſſchen en beeken, en duinen en weiden, doen geloven dat ghy zyn Godinne zijt, ende ghy blijft als twyffelende wie hy bemind. *Leliane* leit hem ſtaeg op de lippen, en hy blooſt of verbleikt als gy maer genoemt wort. Maer in uwe borſt ſchijnt alle medelyden bevrozen, die de ghetrouwigheit zoo nors voor het hooft ſtoot. Maer ik merk dat die meeſt zeeker is tans meeſt twijffelt. Ach helaes had ik zoo verzeekert geweeſt van *Vrederik* hy hadde dood, en ik mijn onverzettelijk naeberouw, wel voorkomen. *Leliane* leide haer ſpeelghenoot door gherunde en met palm beplante paden, en trooſtenze met zoete woorden, terwyl haer zorgvuldige voetſter in huis bezigh was. Maer *Starrewit* zoo gheleghen tydt en plaets waerne-
men

mende, de wijl de droefheidt van *Held* haer in haer hart deerde, zocht *Lelyane* te vermorwen. Hoe gelukkich is *Godewil*, zeyze, hy geniet *Tamarinde* zinlyker dan een duive, hoe wel hy'er, zoo men zeit, uit den brand gehaelt heeft, en *Argus* te arg geweeſt is. Die lieve gelieven! plukken vaſt ryp vernoegen onder den Vygeboom, een weeligen luſthof en boomgaert van zoeticheit reikt'er fruit-troſſen toe, de geur verzadicht haer, en de volheit paeit haer geerich haken; maer wanneer zal *Lelyane* vermurwen, die als een Steenrots de baeren van aenbiddingen afſlaet? maer mijn zoo heftige Minnareſſe! zey *Lelyane*, al lachende, wie iſſer die 't geen hy licht verkrygt hoog waerdeert? *Godewil*, hernam d' ander die zyn *Tamarinde* als een Engel acht, ſchoon hy van haer zelf in het eerſte aenzoek met wedermin beloont wiert. Ia zoet hartje, *Lelyane* weêr, het ſcheen dat hy een roof uit te hel moſt halen, eer 't *Lampreye* toeſtont, en dat doet hem 't geen byna hopeloos was, zoo hoog pryzeren. *Pantis* zal u nimmer goedekoop hebben, mompelde d' ander. 't welk *Lelyane* echter verſtont, dieſſe om niets bitters in haer zoete tweeſpraek te mengen, op een andre manier begoſt. Zeg my mijn ſchoone *Starre* zeyze, haer in den arm nemende, de wyl ons de wetten

:en der eerbaerheit het aenzoeken verbieden, ja dat meer is niemant by ons zelve te verkiezen, voor dat ons een Minnaer tuiskomt, ſchoon eenige zich aen deze regels zoo nauw niet en binden. Wie kan my met recht beſchuldigen daer ghy doch op uit zyt, mijn geeſtige *Starrewit*! als ik van een aenzoeker onderzoek doe? en proef neem daer ik twyffel; of zelf die my niet en behaegt plat af ſla? 't is wel waer, antwoorde d'ander, dat het voordeel van verkiezen, en aenzoeken, alleen den Jongelingen eygen is, die het vragen, dat hun ook dikmaels voor de ſchenen ſpringt, vry hebben, en dat ons alleen het aennemen of weygeren toebehoort. Maer voorwaer ik en wil u voor zoo dom niet aenzien, dat gy doode Patryzen van ons zoud willen maken, die op de mart naer een koopman leggen wachten. 't Staet ons ook vry onze welvaert te bevorderen, ons geluk waer te nemen, en de wapenen die ons de Natuer gegeven heeft te gebruyken. Laet de jongelingen verkiezen die zy willen, maer wy de harten rooven van die ons aenſtaen. Laet hen aenzoeken die 't hen belieft, wy kunnen haer zinnen trekken eer zy 't zelf gewaer worden, en aenzoekers verwekken. En wat dwaezheit waer't datwe, daer een waerdich Minnaer zoo koſtelyk

een ſchat is, ons zelfs zoo zouden verwaerloozen, en onze oordeelen uitſtellen tot wy zelf wierden aengezocht? 't ſtryd ook met de natuer die ons 't minnen leert, gelyk *Ergaſto* wel wiſt te zeggen:

Geen rype Maegd of brand van binnen,
Noch braef gemoed of 't zal beminnen.

Dies kan ik u dit onderzoeken, proeven en veel min plat afſlaen in zoo een alreets doorwrochte vryasje, niet toeſtaen. Gy hebt genoeg onderzocht en te veel beproeft. Bemin, *Lelyane!* bemin, hem die u verdient, en ſta toe dat gy bemind wort, van hem die eer zal laten te zyn dan uw te beminnen. Zy zouw moogelyk langher hebben aengehouden, maer de voedſter van *Rozelyn* quam haer geſprek ſtooren, zeggende: Dat zy zelf moſt komen order ſtellen, terwyl zy genootzaekt was in ſtee te gaen, om de reſt te beſchikken. *Starrewit* bood haer hulp aen, maer wat wil ik my met het aenrechten van die feeſt ophouden, daer ik noch zo groot een kluwen t'ontwarren heb, 'tis genoeg datmen weet dat dien dach al de voornaemſte Jeugd hier by een was, als de brave *Starrewit*, de lieflyke *Matelieve*, de bevallyke *Fiolette* en ook *Tamarinde* ſchoon gehilikt, met haer gulhartige *Godewil*. D'uitmuntende
Ha-

Hageroos, de mismoedige *Hazeduin*, en zelf de rouwyge *Korenare*, ja men zeit datter de valsche *Kommeryn* meede geweest is; zommige willen ook dat *Schillaert* met zyn braven, des avonts vermomt daer aen den dans verschenen is, maer dat kan ik niet aennemen, alzoo men aen de poort van de Hofste, te nauwen wacht hielt; en *Schillaert* was te vreesachtich om zich zoo te avonturen. Immers *Reynmond*, en *Guldenhelm* waren 'er beyde om *Hageroos*, de geleerde *Boekaert*, die *Starrewit* scheen op te wachten, en *Koenraed*, *Deugdryk*, en *Eedwaert*, die noch in 't hondert vryden. voort feesteerden *Lelygaert*, in een ander vertrek, de bekommerde *Lammerveld* en vrypostige *Kroostvliet*, nevens de wyze *Allesandre*, en moedige *Lampreye*; de voedster van *Rozelyn* was hofmeestres, en *Velrede* nam 't Botteliers ampt waer. Maer laet ons noch eens ter loops de kamer daer zoo veel schoonheden elkanderen tarten open doen, dewyl wy toch op de feest niet genood zyn. Ey hoor wat dartelheit! *Guldenhelm* is al vroeg vrolyk, hy voegt zyn stem by de *Syterpenn*, wie zouw anders weeten dat hy verlieft was.

Stemme: Als Garint: enz.

ZOete Nimf, myn schoone Hageroos!
Die u fier gelaet, en gezicht in de beek zonder kroos,
Vaek spiegelt, dat krisstal Toond all
De schoonheen van der aerd',
En lieflykheden t' saem vergaert.
Speelnootje van Diaen, blyf staen.

Schuw de jacht, en 't borstelyge Zwyn,
Den verwoeden Beer, vlie het bosch, en verkies doch den Ryn,
Daer d' aengename vliet, begiet
De klaveryge wey,
Kom dryf u Schaepjes langs der Hey
Kies voor de jacht de Minn, Godin!

Zie de beemd, van daer de bron ontspringt,
Tot dien hoogen duin, is de myn, die 'tgeboomt gins omringt:
Daer graest een kudde Vee, alreê
Zoo schoon en vet gemest,
Als geene Lamren in 't gewest.
Speelnootje van Diaen! blyf staen.

Zoo de Min, in een ich harte goot
Een getrouwe zucht tot een Nimf, mijne min zal de dood,
Door trouwe liefde doon, de Goon

Der

Der Vlieten van mijn trouw
Getuijgen zyn, o schoone vrouw!
Kies voor de jacht de Min, Godin.

Hy mach zich een Hemel vol Godinnen inbeelden, die in zyn gedachten de vergaderde Jufferen zien wil. d'Aenzienlyke defticheit was'er met beleefde goedwilligheit gepaert, en d'uitgelate vreugde met eerbare zeedicheit. De zoetvloejende minnepraetjes hoordemen zonder geilheit, en de schimpscheuten zonder gal. d'Achterklap was'er verbannen, en ik en weet niet wat geoorloofde pluimstrykery in'er plaets; waerlyk een bevallykheit de hemelsche *Venus* eygen, zoo langze door geen bedrieghelyke geveinstheit misbruikt wort. Men hoorde niet dan aengename vertellingen, waer in altyts iet leerlyx uitscheen: Zoo dat haer tydverdryf eer tydwinst was; en haer speelen nutter dan de dagelyksche bezicheit. Haer oogen scheenen zonnen in 't belonken der Minnaers maer zuiver als Maegden betaemt; En haere lieflyke tael, schoon de harten verbindende, bond nochtans de wulpsheit in, en verbande alle dartel gestrook. Zy waren kostlyk genoeg en met Parlen en Diamanten versiert, maer haere versierselen van welgemaniertheit verdoofden den glans van

haer

haer gewaet. Men zouw mogen getwyffelt hebben, of zy meerder vlyt besteet hadden in haer op te smukken, dan of zy haer nu meer bevlytigden om d'uitwendige glans der Iuweelen te verdooven: Door 't vertoonen van zoo veel sieraden haerder inwendige volmaektheden. 't Welk hen dies te lichter viel dewyl zy meest alle met byzondre schoonheit en levende bevallykheit begaeft waren. Deze was met een teedre blankheit, en geene met een zielverquikkend bruin van andre t'onderscheyden. De deeze was rank en d'ander rond en poezel; alle recht op'er leeden. Men zouw in deeze te zien gedacht hebben dat de volmaekte schoonheit alleen in den omtrek van een klein en tenger lichaem te vinden was; maer men zachze met geen minder uitmuntentheit in een rustyge Nimf; en de Grasien speelden in allerley taelje. Waer op my de verzen van *Arioste* inden zin schooten. Vit het 6 gezang van Or.

Zy waren bey volmaekt, bevallyk schoon en Eel
Dat hy een Godlyk oog behoefde, die 't krakeel
Van wie d' uitnemenste van henlie was, zouw
slissen.
Zodanig mochten zich vertoonen, na myn gissen
In sterflyke gedaente en lichaemlyke leên,
Godin Bevallykheit en Schoonheit, hier beneên.

Een

Een yder Nimf haer byzondre ſchoonheit af te beelden, zou noch beter 't Pinſeel dan mijn pen gelukken. Maer gelyk een geuryge Roos, in den lieven morgenſtond, met hemels purper en Paerlen van lentedauw, te pronk ſtaet, en door de ryzende Zon ontlooken haer kleur verhoogt, en als karmozyn gloeit: Zoo zat de godlyke *Rozelyn*, in de ſtralen van haer ſchoonheit, midden in 't gezelſchap, en munten als een Tulp onder Tylen uit. Maer toen haer Minnaer in den trans verſcheen, en alle oogen op hem, de zyne alleen op haer ſtraelden, bloosdenze van een verborgen ſchaemt, overtuigt in haer gewiſſe van 'tſtout voornemen, verdacht genoeg voor 't wakker gezicht van *Held.* Die na ontallyke ſtormen van gebeden, en overtuygingen, noch dien dach de zeege won; wantze hem of met een ſtilzwygend handdrukken, of met een o aengenaem oogenblik! toeknikken, of, maer de minnaer zelve twyffelde daer aen met een Nektar kusje, toeliet, op hoop van belooning haer te beminnen.

Hier vloeyt een beek van Sipris *lekkernyen,*
Wat aengenamer oogenblik!
Myn ziel wort opgetogen, ik
Bezwym, en zie de Mingod nederglyen:
Hy daelt, hy daelt, en in een vlaeg van Roozen,

En Mirte Kranſen zoet van geur,
En vult de Zael, die deur, en deur,
Van Liefde vlamt; de min begint te bloozen.
De Iuffren in die zoeticheit, gevoelen
In 't oogenblik, dat Rozelyn
Haer liefde meld, een zoete pyn,
Iets levendichs, in teedre harten woelen.
Maer 't pronkbeeld van die uitgeleze Maegden,
Myn Lelyaen*, was als beroert,*
Haer harte klopten ganſch vervoert,
Haer mond ſloot toe 't geweete zich beklaegden,
En was verblyd, en zweem, in 't lief herdenken.
Maer Pantis *heel bedwelemt zit,*
Terwyl hy ziet het Lelywit
Blosverwich op haer ſchoone kaaken zwenken.
Hy ziet, en angſtich, twyffelt noch te droomen,
Hy vreeſt dat hem de ſlaep ontſchiet:
Zyn grootſte vreugd', is met verdriet
Gemengt, en hy te teeder voor die ſtroomen;
Want in de gunſt van Rozelyn,
Gevoelt hy ſchier de grootſte pyn.

5.b.

HAEGAENVELD.

Vyfde Boek.

WY hebben in 'tvoorige boek, de verliefde jeugd by elkander gelaten, die tot diep in den nanacht ſpeelden en danſten, maer eindelijk al te ghelijk, nae de Stad vertrokken, om het overige deel te ruſten; maer dat gheluk kon noch *Held* noch *Leliane* genieten.

De Nimf op 't zachte bedde geſtrekt, was in duizend gedagten, ſchoon zy ſomtijts wat begon te ſluimeren, zo ontwaekten zy wel haeſt, in groote verbaeſtheit en zach rondom, poogende de ſtrikken, daer zy droomende meenden in verwart te zijn, los te maken, en de banden t'ontworſtelen. Eindelyk vloog zy overeind, en begon haer zelfs flauhartigheit te verfoeien: Hellichten Hemel, zeize, die met duizent oogen na beneden ziet, en zomen zeit, met duizent ſtralen onze harten beweegt! Wat wufte *Venus*, of ydelgeſtarnte, heeft mijn zinnen verydelt? Wat dwaalſtar dee my dus buiten 'tſpoor dwalen? Ha *Leliane*! die tot noch toe een ſpiegel der deugt en voorbeelt van ſtantvaſtigheit geweeſt zijt gy zijt gevalle. Deze oogen zullẽ, hoe ik 't poog t'ontveinzẽ mijn

myn misgreep ten toon ſtellen, en de bloozende ſchaemte zal mijn ghemoet beklappen. Heylige zuyverheit! en gulde Eeuw des maegdelyken ſtaets, van de wyze *Minerve* opgerecht, en van de kuiſche *Diaan* den vader afgebeeden! Of om beter te zeggen, ô eenichſte behagen des hemels! Maer noch en zal ik uw maetſchappy niet verlaten, maer de bedreven misdaet met wederroeping boeten. Hoe zoet, mocht het my gebeuren! is den ſtaet der gewyde Nonnen! die met een zuiver leven en Goden en menſchen behagen, de werelt afſnyden, en alleen leven, om in dit leven, zich tot beter te bereyden. Waer wajen ons wulpze gedachten? wat wit heeft de zwier van ons poogen? een blinde zinlykheit, bereid ons bittere Sauſſen. O Jonkheit, wat doolhof en treet ghy niet in! op hoop van gewaende vernoeging. De blinde zinlykheit verrukt de ſtantvaſtichſte, en heeft my ook, uit meêdogen van een ander te zien lyden in lyden geſtort. Dus treurde de Nimf in'er eenzaemheit, en klaegde by 'er zelve, en prees, en verfoeide, in een oogenblik een zelve daed. Maer gelyk een misdadighe, op den hals gevangen, de doot verwacht, en van zyn aenklagers verbeeden de vryheit wort aengeboden, zoo was de trouhartige *Helde* verheugt hy wiſt niet van bly-

blyſchap wat hem te doen ſtond, en noch twyffelend', of dat gelukkig uur, hem in den droom, of in der waerheit verſchenen was, herhaelden hy deze minneklacht van *Mirtillo*.

Myn ſchat! ik ben noch in geſtadich vreezen,
Onſeker myns gelux
Tot gy na zoo veel drux
Myn lieve Bruit en waerde Vrouw zult weezen.
Voorwaer, voorwaer dit ſchynen my al droomen:
Jk vrees dat ik ontwaek:
Ey laet een recht vermaek
Bewys doen, dat ik niet en heb te ſchroomen!
Jk wenſchte wel eens zeeker te beſpeuren,
Of dit zoet waken wis,
En geenen ſlaep en is,
Die'k korteling ontwakend zal betreuren.

In deze overpeinzingen dacht hem yder uer een Jaer te zyn, door 't verlangen van de Maegt te ſpreeken, om zich zelven door haer eygen bekentenis van de waerheit te verzekeren. Hy vervoegt zich dan met den wyzen *Lauwerveld*, *Lelygaert* te bezoeken, en komt wel te pas in 't huis van *Lelyane*; maer naulyks waren de begroetingẽ geendicht, of daer verſcheẽ een ruſtich jongeling, edel van wezẽ zwemende na de gedaente van *Heldt*, meer als gemeẽ behalven dat hy met blont hair, en

Heldt

Held met zwarte lokken, en bruine oogen ghesiert was Zyn spraeck en kleederen melden hem een vremdeling te zijn; twee dienaers volgden hem, en den omslag gaf genoeg tekennen, dat hy noch niet gezint was te vertrekken. *Leligaert* ontfingh hem, en na veele beleeftheden een brief, die de goede man in 't leezen de tranen ten oogen uit parsten, en die herleezen hebbende, hief hy aen: naer al myn tegenspoet komt my noch dit geluk, van deeze kleine geleegenheit, om myn dienstwilligheit te toonen, aen hem dien ik het waerdigste dat ik ter werelt heb schuldig ben. Dit zeggende omarmden hy de vrem deling wel hartelyk, en *Helt* en de wyse *Lammerveld* haer plicht voldaen hebbende tradt men binnen, daer *Leligaert* zijn dochter ook gheboodt hem te verwelkomen? maer de Maegt als buiten haer zelfs, blyft beelt stom, zy kent, *Eerryk* haer gemoet ge tuigt'et, zy kent hem oock voor de geene die haer in't loopen voor *Schilaert* ontzet had, haer ontsteltenis dryft de Geesten af? het bloet schiet wegh, en 'tbesturven aengezigt, rust witter dan yvoor aen de leunstoel. De Vader van dit voorval verwondert schoot toe, het huis raekten overeint, en vol bedenkingen over het harte der grootmoedige Maeght zoo schielijk te zien zinkken, ydereen maekten van d'oor-

d'oorzaek een byzonder besluit. Terwijl zy na veel besprengẽ ontloken, haer kleur hernam, en hoogher dan zy plach begon te blozen en beschaemt van haer weekheit lei de schult op haer lichaems onpaslykheit, doordienze dien nacht, gelyk waer was, niet welgerust had, zy verwelkomde den nieuwen Gast met een tedere stem; maer die *Eerryk* te vooren gekent had, zou licht gemerkt hebben, hoe zeer hy door dit voorval ontstelt was; want zynde het beelt van *Leliane* deur de voester in zijn hart gheprent, was het zelve als een looze hem al reizend' ontlooken: maer het eerste opslach van haer schoone Oogen, het Voorhooft witter dan Sneeu, 't besnedlen Aengesight, en boven al haer beswyming, trof hem zoo geweldigh, dat ik niet en weet of hy dan of de Maegt meer ontstelt was. Dan zoo veel onderscheits was'er, *Lelyane* voorzagh een eindelooze droefheit, ten waer de doot haer levens draet afsneed: en *Eerryk* daerentegen was vast bezig hem van haer gunst te verzekeren. Het zou de eerste reis niet geweest zyn, dat een dochter op hem was verslinkert, zeldẽ heeft een jongeling gaven die hy zelf niet kent: daerentegẽ kennen weinige haer eigen gebreken. *Lammerveld* en *Held* alreets van *Lelygaert* ter maeltyt verzogt zynde, zoo gingen men wyl't middag

was

was aenzittē: daer *Eerryk* meer voetſelu zijn oogen, dan van de ſpys ontfing. Men toefde hem ruſtigh op zijn duitſch, tot de voorgerechten afghenomen waren, en 't ghezin aen 't eeten, *Lelygaert* en zijn dry brave gaſten, begoſten van allerley vremdigheit te ſpreeken, *Lammervelt* had het drok van den Oorlogh, *Held* van Staet bewint, en *Eerryk* van vremde geweſten. Hy vertelde hoe de groote Donau Opper en Nederooſtenrijk bewatert, van de Stroedel en Wervel: van de *In*, en de *Dra*; van het Beemſch, en Salsburghſche geberght, van de toppen der Alpen, die den Hemel raken; van haer gekropte inwoonders, die 't geſmolte Snewater drinken, en nochtans haer arm en ruſtryk lant, voor het vruchtbaer Italien, niet zouden verwiſſelen. Hoe de Karnters en Kraners, als de Donder hare akkers ſchent, of de Blixem hare ſchueren of gehugten in brant zet, flux dit of geen ſuffent outwyf te recht daghen, en als een Toverhex, en doodſchuldighe onweermaekſter, ten vuure doemen. *Leligaert* beſchreef zijn vaderlandt, den Hollantſchen Tuin, en de maeltijt dus laet geeindight zijnde, leide hy 't gezelſchap in zijn Luſthof, door de groene galeryen met roo de Kornoelien beſprenkelten in de milde ſchaduwe, langs de lode en Plaeſterepronk

beel-

beelden, te Room afgegoten. Hier zagmen de Griekſche *Venus*; de *Latona* met haer Kinderen, als in 't hof van *Medicis* op *Monte Trinita*; de *Farneſiſche Flora*, en grooten *Herculus*, de *Lacoon* met zyn zoonen, uit *Belvideer*. Den *Florentynſchen David*, en de *Schakingh*, van de hant van *Bolonje*. Aen de vier hoeken van den hof lagen de vier tyden des daegs, van *Angelo*. Dezen hof was vierkant, en in 'tmidden tont een konſtige Fontein, in 't ooſten net blawe Gebouw, en aen beide zyden nolle Grotten, die konſtigh van vremde teen, Zeehoornen en wondre gewaſſen net groen mos bedekt, verſiert waren als of natuer zelfs al'er konſt hier hadt te verk geſtelt. In 't midden van d'eene at een ſchoone maegt op een Leeusrug aer Mooren en Indianen voorknielden, lgeladen met gheſchenken, Kupidons logen'er boven 'thooft, en nijdige monersſlagen onder de Leeuwepooté. Zy zat net een zedigh ghelaet op de ſlinke zy, ad het dier by den teugel, en voerde een rytandige gaffel, *Neptunis* Septer, in de uiſt. *Eerryck* verwondert van dit erkſtuk bleef ſtaen en leezende dit ers:

Myn Leeuw verdronk in d'ongeſtuime ſtroom,
Wen ik verliet myn ſtrenge watertoom,

Wiſt

Wist hy noch min wat het beduiden. Hy trat toe, en door de sierlykheit des tooms nieuwsgeerigh, grypt hyze uit de marbere hant, maer eer hy 't gewaer wiert schoot hem van alle kanten water op't lyf, de spelonk scheen te barsten, en hy menende te vluchten zoo verscheen'er uit een krom hol een bemoste *Triton*, die hem met een volle waterhoorn zoo wel trof dat hy droop, zoo dat hy de trappen af zijnde naeulyx wist of hy meer dit Konststuk of zich zelven te bezien had. Hy zagh de geestige watersprongen en *Thetis* in een zeewagen, van Watergoon getrokken, de Dolfyns in schuim dobberen en waterblazen dat het stoof; de zonne schilderden *Iris* boge in de vochtighe mist, aerdiger te zien als te vertellen. Terwyl hy hierstond, treet hem de Vader *Lelygaert* al lachende by, en vraegde: wie hem had aengeport hier aldus te verhenzen? Hy wist naeu wat antwoorden, maer verwonderde zich noch over het konstige werk. *Leligaert* begon, terwyl de zeegooden noch iustigh ondereen stormden, den inhout van het vers te verklaren. Het springen van al deze waterwerken, zeyde hy, wort alleen veroorzaekt door het losmaken van de Leeuwentoom; want de Konstenaer heeft het zoo gheschikt, dat zoo lang de toom in de hant van de maegt is,

is, alles geslooten blyft. Andere vremdelinghen is 't niet vremt, kristalle fonteinen en natuerlijke Bronnen te zien; Maer wy hier te landt, door natuer van die gunst berooft, behelpen ons met kunst: zoo wort in dit Kunststuk, met raderen ghedreven, de natuer en eigenschap van ons Landt vertoont, dat van gelegentheit zeer sterk, door de Leeuw wort uitghebeelt. De maecht vertoont de bestieringh des zelfs, zy voert den waterstaf, en teughel; waer mede te kennen wort ghegeven, het bedwangh van Zeen en Stroomen; Want ten waer wy den *Oceaen* en d' opperwatren niet schutten, en met dyken bedwonghen, het gansche landt wierd van de vloeden verswolghen; want de velden die nu ontallijk vee voeden, daermen de Boter tweemael daegs wint, ryk van Dorpen en Hoeven, komen meest de Zee toe, en legghen laegh onder 't waterpas van de groote Rivieren: zoo dat wanneermen de sluyzen opent, of de dyken doorbreeken, alles onder vloeit. Hier van is ons Eylandt, wel eer met meer dan seventigh Kercken vereert, een klaer bewijs, sedert Wieldrecht van de wiedende stroom wierdt overrompelt, die al een reex van jaren als een Zee om onze Stadt gevloeit heeft, hoewel wy

nu al vry een voet buiten de veſten zetten en het water doen inkrimpen ; zoomen maer door al 't bedyken, het opperwater niet te veel benaut, en vergramt, een andre wegh dwingt te banen ; maer tot noch toe bewaert de voorzichtighe maeght, met den Waterraet van dyk en Watergraven, ons uitghemalen meiren, en gedroogde moeraſſen, als een welluſtigh Tempe, en Werelds wonder bloejende : en houd de ſtormende ſtroomen en vloeden in den toom. Zie daer den zin van deze vertoning. Maer alzoo het waterwerck ten einde is zal ik u doen zien een ghezicht, dat in ſchoonheit noch beteekeningh, voor dit niet en wykt. Hy tradt in de ſpelonk bragt alles in ruſt, en ſpande de godin den toom weer in de vuiſt. Maer terwyl hy hier mede bezigh was, vernamen de jongelinghen de ſchoone Nimf in den hof, zy trat in de ſchaduwe, gheleid van haer Voeſter, die zich bevlitighde met haer aen te moedighen, om haer droefheit te verzetten en op 't nieuw te doen verquikken. *Held* en *Eerrijk* van ghelyke drift ghetrokken, als het ſtael tot de Zeilſteen, als de goude bloem na 't zonnelicht, ghevoelden eenerley ſmart. Deze zwyght, en ſterft : en d'ander wint niet beters in zigh te openba-

baren. *Eerrijk* ſtreeſt na zyn beminde maer zy ſchriktals van den blixem telkens zy hem ziet, leunt half in flaute de oude op den arm. Hy nadert met eerbiedighe bewegingh, en verzoekt haer te gheleiden: maer *Rozelijn*, met een flawe ſtem, en beſturve Wanghen, bid om ruſt, en gaet met de Voetſter in een der Prieelen zitten; dit verquikten *Heldt*. *Eerrijk* de gront van zyn Meeſtres noch niet kennende, treet na de Rots daer *Leligaert* hem wederom een maeght vertoont, en dit opſchrift voorleeſt:

Als ik verlies de ſtrafroe van 't gerecht,
Zoo ſmoor ik zelf, in moort en fel gevegt.

Indienge nu, vervolghde hy, moet hebt om een maegt van haer gheweer te beroven, zoo tree toe. Het is ghevaerlyker, hernam d'ander, een maeght dan een krijgsman te bevechten. Doch zoo ghy mijn leeven verzekert zal ik een proef doen, en zonder beſcheit te wachten, greep de Roede, en hem omkeerende vluchten; maer gheen gheweldt vernemende, ſtont ſtil en zach, vol verwonderingh in de ſpelonk, een wonderſchoon ſtuk ſchildery, door zijn natuerlyke uitbeeldingh ſchrikkelyk om aen te zien. Daer zat een alverſcheurent

monster op een Kopere zeegkales, op haer voorhooft stont *Vergankkelykheit*, en in haer standert deeze woorden te leezen.

Offschoon een yzren grondt den Troon
Der starkste Keyzerdommen droeg,
Zoo kom ik dog, 't zy laet of vroeg,
Door 't strenge noodtbestier ontboon,
Om alle Staten Volken, Wetten,
Met myne voeten te verpletten,

Zy zat op een ronde Kloot, en voor haer mende de schikgodin den teughel der paerden, die met vlieghende manen op een dryvende galop, het stuk scheenen uit te springhen, de maeghd van de Leeuw ghevallen, die men zagh dat slapende of bezwymt was, lagh onder de paerdevoeten, en sloeg de oogen nu te laet na den Hemel; zorgloosheit vluchte, als oorzaek van al 't quaet; een veelhoofdigh Beelt, in 't graeuw gekleet, pooghde noch de Kar op te houden, maer wierdt van de raders den rugh ghebrooken, zoo ook de oude tydt die den geest scheen te geven. Van verre zaghmen een ghevleugheld maeght uit de Wolken dalen, die de nieuwen tijt scheen te beteikenen, zy gheleide een schoon jongelingh die een

wakkere Leeuw ſtreelden omhanghen met bloemkranſſen en groene Laurier; de *vreede* en de vruchtbaere *Seres*, ook de *Vryheid*, en *Mynerve* de kunſtgodin waren'er handt aen hand gheſchildert. Maer al de byzonderheden te vertellen zou maer ghepooght zijn dit Kunſt ſtuk ſlecht te Kopieeren, immers, zegh ik, 't was zoo, dat *Eerryk* de ſpringhende paerden meenden 't ontwyken. Voorwaer zeyde hy, 't vernuft en heeft noit ruimer luſthof betreeden, dan in de vermaeklykheden van deeze Konſt in welke den oeffenaer zich zelven, zelfs in de wreetſte, felſte, en droevighſte onderwerpen, kan verluſtigen, en zich vermaekt in die uit te beelden. Ik verſta, zeyde hy, dus verre den zin, dat met de maeght op de Leeuw zittende de beſtandighe macht des Overheits verſtaen wort, zoo langh zy den ſtaf der Gerechtigheit voert, en zonder aenzien een yder recht doet; zoo ook, dat zy daer van berooft zynde vervallen en te niet komt. *Leligaert* ziende zijn nieuwen gaſt dus vernoegt in deze onghemeenheiden te zien, geleide hem om noch ſchooner vertoninghen te openen, maer *Eerryk* bleef voor een aerdigh ſtuk ſchildery ſtaen, dat in 't midden van twee pylers gheplaetſt hem vremt voor-

quam. Hy zach'er een verguld ſchip in uitghebeelt, dat door een ruiſſchende Zee quam aenſtuiven en met Leeuwevlaggen pronkte; *Azie* waſſer aen 't een eind met al haer ſchatten gheſchildert, en de Nimf *Europe* aen 't ander eind, op een vlakken oever; *Arkas* en *Kaliſto* vertoonden zich boven in de Wolken, en duizend verzierſelen dog van duiſteren zin. Onder in de lijſt ſtond dit geſchrift.

Wanneer de Leeuw van Iava heen zal zwemmen,
Naer 't wyt Kathaje, en 't ſtrand der Samojeen,
Om 't koude Noord', in onbekende Zeen,
Die door de glans van Arkas licht beſtremmen,
Dan zal Euroop ontfangen onverwacht,
Het Guldeſchip, van Azia bevracht.

Hy meende aen *Leligaert*, na den uitleg van dit ſtuk en byſchrift, te vragen, maer hy wiert door 't vremd aenzien van een andre ſchildery geſtuit, daer een der fabulen van *Ezopus* in verbeeld was, te weten de Stork, die door beede der Kikkers van *Iupiter* afgezonden, om haer Moeras met achtbaerheit te beheerſchen, de beſte en vetſte vaſt uitpikte, en opat. Waer onder dit vers te lezen ſtond.

Dit

DIt *dom* Geslacht, *in rust en Vreede zadt,*
Onkundig van dien schat,
Zoo duer om bloed verkregen;
Maer tot zyn scha geneegen,
Verkoos een Stork, om *'t algemeene best*
Aen 't waterryk gewest,
Door zyn ontzagh en wydgespreide vleuglen
In eendracht te beteuglen:
Maer toen de Stork *in't Kikkerlyk Moeras*
Met vreugd' ontfange was,
Begon hy *strax, en zonder veel te mikken,*
De schoonste al in te slikken.
Vraegt gy waerom? de Storken zyn met bloed
Van Kikkers opgevoed.
Al eers genoeg voor eerzuchtige Worken.
Geslikt te zyn van Storken.

Eerryk verdoolde in zoo veel zinryke stukken als hier op een ry hingen, waer van hy, en ik meede wel iemand die 't beduitsel ontdekten begeerden; maer zyn gezelschap was ontrent andre dingen bezich, en de schoone *Lelyane* zat niet verr van de hand; zy zuchte en weende, en stelde haer blygeestich te gelyk, kunnende geen postuer houden: want haer besluytingen waren telkens anders: gelyk de Winden, uit de donderwolken, Zuyt en Noord uytbarsten, en tegens elkander stotende den Hemel beroeren, zoo wiert de groothartyge Maegt in haer ge-

moed beſtreeden, genoegſaem blykelyk voor de oogen der twee Minnaers, die haer noit uit het gezicht verloren. *Eerryk* trat in 't voorby gaen by haer, daerze in ſchaduwe der hooge boomen, van haer Voeſter verzelt, op haer rechter handt leunde, hy ſtreelde haer met eerbiedige woorden, en zont haer zyn hartsdriften aldus toe: Is 't mooglyk, uitſteekende Maegt! dat gy treuren kund, die al het geene daer de braefſte Minnaer na trachten kan, in uw weezen draegt, uw gedaente, zedicheit, en hartſteelend' gebaer verſtrekt ons een Luſthof, en Paradys, maer uw droevich gemoedt maekt u bitter voor u zelfs, en benevelt de Zonne van uw ſchoonheit. Wat mach 't zyn, o ſchoone, dat u deert! ik wenſchte dat gy mijn vermogen zelfs in 't gevaer van mijn leven, tot uwen dienſt woud aennemen, mooglyk mocht ik u droefheit in vreugd herſtellen, of mislukten 't my, ik zouw my niet ontzien voor u te ſterven. *Lelyane* uit een diep gepeins ontwakende, geeft zyn beleefden aert dit toe, ontſchuldigh haer zelve, van door pyn en een binnekoortſe ontſtelt te zyn, dieze hoopte haer haeſt te zullen verlaten; verzocht oorlof, en trat van haer voeſter geleit in haer ſlaepkamer, daerze haer te bedde begaf, en in haer eenigheit haer

zel-

zelven met klagen en zuchten afmatten. De liefde en kommer van *Eerryk*, de naeryveryge vreeze van *Heldt*, en de verslagentheit van *Leligaert*, die niet wist wat te denken, benam elk in 't bezonder de lust, om voor die tydt meer vermaek te genieten. Aldus namen *Lammerveld* en *Heldt* afscheit van den huiswaert, en zijn nieuwen gast, maer verzuimden niet daghelyx *Eerryk* te komen begroeten, en door dat middel na de ghezondtheit van *Lelyane* te vernemen. Maer laet ons tot de droefheden die deeze minnaers dreyghden haesten, en den draet van 't kluwen aen een ander eindt beginnen.

Doorluchte *Elyzabet* Koninglike telg uit den grooten *Emanuel* d'eeuwyge Eer van Portugael gesprooten! gehengh dat ik de wispelturicheit van *Kommeryn* en de schelmstukken van *Schillaert* voort ontdek en haer quade treeken bekent maek.

Zoo haest dan en was *Kommeryn* met *Schillaert* de koop niet eens, of het gebeurde dat zy de wakkere *Held* daer zy lang na verlangt hadde zach, 't zy in gezelschap van *Lelyane*, of door eenich ander voorval, immers 't was zoo dat deze wispelturyge in hem zoo groot een behagen nam, dat

zy ganſch quam te verlieven, en in een oogenblik alle andere verbannende, voornam, haer zinnen alleen op hem te zetten. O ongeſtadige *Kommeryn*! zoud ik (zeyze, den moedermoorder van mijn lief beminnen? neen! ik zal hem afſnyden, en ten waer de onſchenbare wet van gaſtvryheit, ik zoùw hem ter ſtraffe leveren; maer dit is by een eedel Gemoed, hoe ook gezint, altijts een ſchelmſtuk: 't zal genoech zijn dat ik hem mijn liefde ontrek, en alzoo in mijn gemoed bevredicht worde, van in dezen Lantloper te verbannen, den eerſten dienſt, aen mijn ſchoon oogde gedaen te hebben. *Schillaert* nu ook, zoo hy meinde vermomt, uytgeweeſt hebbende, quam ganſch beroert ten huize van zijn Waerdin, ontſtelt als of hy een Wolf gezien had, want hy hadt *Held* ik en weet niet waer ontmoet, en had ook de komſt van den nieuwen *Eerryk* verſtaen, ook haer beyder ernſtige vryagie vernomen. Hy trat met een vrolyk doch gemaekt gelaet over den dorpel, en haer in haer Kamer ontmoetende, voegde by zijn gewoone groete, dat hy zich verwonderde, waerom zy hem niet met een kus verwelkomde? of dat hy (naer zijn hoope) altijts welkom was? Voorwaer viel zy'er kort op in, en (hoe wel lachende) met een bevygen ernſt, ik

ver-

verzoeke dat gy my na dezen dach verlaet, en voort nimmer meer by my verschijnt, alzoo ik, uw leven overdenkende niet anders en kan geloven, dan dat gy op bedrog uitzijt. Gy zyt zeer fix hernam hy, maer gy zult my door uw veranderingh ook niet doen quynen, alzoo ik u, zoo wel kennende, mijn zelven bedrooghen zouw hebben, van in u enige ſtantvaſticheit te vermoeden. Hy trat naer zijn kamer, pakte zijn dingen op, doch Papier en Pen veerdich vindende, ſchreef enige verzen, om aen zijn Huiswaerdin tot een afſcheit te vereeren. Die geſchreven hebbende, lietze op de Tafel leggen, en zoo als hy, de trappen afkomende, meende te vertrekken, vont hy een dienaer, die hem by zijn naem noemende, een geſchrift ter hant ſtelde, waer mede hy wederom op zijn kamer vertrok, en bevont het van dezen inhout.

Pantis aen Schilaert.

INdien ik gewoon was mijn gerechtige gramſchap met ſchelden te uiten, ik en weet niet wat woorden kracht genoech zouden hebben om u ſchelmſtukken uytte-drukken; en indien ik my zelve te vreeden kon ſtellen in u alleen te zien ſtraffen, zoo

waert

waert genoegh u alleen in handen van't Gerecht te brenghen; maer alzoo ik my noit met ydel gekijf, veel min met aenklagen kan bevredigen, zoo wil ik my tot een eerlijke wraek inlaten, die gy ook, indienje noch eenighe eer hebt, niet als met dank kunt aennemen. Kom dan morghen ten acht ueren op't Zwijndrechtſche veer, van waer wy te zamen een plaets zullen zoeken, die bequaem is om met den Degen ons geſchil, met verlies van een van ons beyder leven te eyndigen. Doch zoo ghy uit bloheit hierin miſt, zoo zweer ik niet op te houden, voor ik u op een arger wyze zal gehandelt hebben.

Pantis.

Schillaert dit gelezen hebbende ſtont ſtom, en had werks genoegh om den dienaer, die gezeit had van naer beſcheit aen de deur te wachten, af te vaerdigen. Hy gink hem dan aenzeggen, dat hy den inhout dezes geſchrifts voldoen zoude, en *Held* ter beſtemder tydt opwachten. Ik en wil my niet ophoude met zyn ongeruſte gedachten, zyn angſt en kommer te beſchrijven, maer zal alleen zeggen wat

hy

hy eindlyk besloot en in 't werk stelde. O bloode verrader! waer vervalt gy toe? hy nam terstont weer de pen in de handt, en volschreef eindlyk dit vals daegschrift 't welk hy zelf zoo stout was hy, door vrees geworden noch dien avont ten huyze van *Leligaert* droeg, en aen *Eerryk*, die juist na zijn kamer ging, en hy verzocht te spreeken, ter hand stelde. Hy was genoeg onbekent, zoo om een vremde Paruik, gemaekte stem, en den mantel om d' ooren. Hy beloofde na antwoort te wachten, en *Eerryk* alleen vertrokken las dit volgende.

Pantis aen myn Heer Eerryk.

MYn Heer, Voorwaer ik en kan met woorden over u niet klagen, echter is mijn geest ten hoogsten misnoegt, de wijl ik nimmer en kan verdragen, dat uwe begeerten met de mijne zoo gelijk zijn, dus, om mijn gemoet enichzins te bevredigen, zoo verzoek ik dat wy eens proeven, of onze bequaemheden ook als onze betrachtingen over een dragen, op voorwaerde, dat den verwonnen voor zijn meester plaets maekt, en het geen aen beyden niet gebeuren mach aen den verwinner blyve, ik zal

morgen ten Zeven ueren op 't Zwyndrechtse veer Zijn, en u wachten, laet ons dan het geen daer woord en twist niet aen kan helpen, met den degen effenen.

Blyve in andre Zaken u Dienaer.

Eerrijk heet gebakert, en reedlijk by den wijn, ſtampt by na van ongedult, echter verkropt hy zich, op dat niemant van 't huis wat'er gaens is vermerkt. Hy komt *Schilaert* aen de deur vinden, zeit hem aen dat hy op de gezette tyt zal paſſē en hem op de beſtelde plaets vervoegen. *Schilaert* begeert hier van ſchriftelijk beſcheit, of dat hy ten minſten een dienaer daer mede belaſt, op dat hy ghelooft worde. *Eerrijk* verhit roept zyn getrouſte Pagie, belaſt hem de bootſchap, als dat hy op zoo een tydt op zoo een plaets om zoo een zaek zal komen. *Schilaert* gheleit hem, en leert hem de woorden in prompte tael, gaen ten huize van *Held* aenſchellen. De beenen beven *Schilaert* van anghſt, maer de noodtwendigheit van deze boodtſchap geeft hem hart. De Pagie, van *Schilaert* wel onderrecht, verzoekt *Held* alleen te ſpreeken, terwyl *Schilaert* ter zyden af toeluiſtert. *Pantis* den Pagie kennende, vraegt na zyn Heer, maer hy beknoopt zijn

zijn laſt in deze woorden.

Mijn Heer zal morgen, ten zeven uren op het Zwijndrechtſe Veer zijn, verzuijmt niet van hem daer te ontmoeten, en wijſt heus dan een bequame plaets, daer gy hem met den Degen beproeven moogt, of hy u, dan of gy hem, in de liefde behoort te wijken.

Heldt ontzette zich in deze woorden te hooren, en hoewel hem (van naeryver geprikkelt) *Eerryk* alreets in de wegh was, zoo en was die afgunſt noch zoo fel niet, datze tot een zoo bitteren gramſchap kon uitbarſten; en ook verleghen, om de uitdagingh van *Schilaert*, had hy dezen twiſt wel willen uitſtellen, maer te hooghartigh om af te ſlaen, gaf hy dit antwoordt:

Zegt uw heer, dat ik niet en zal verzuymen hem te ontmoeten, hoewel zeeker voorval my wel zoude doen wenſchen een andre tydt, om hem te voldoen, gheſtelt te zijn.

De Pagie nam eerbiedig zyn afſcheidt zonder op *Schilaert* acht te ſlaen die bly was zonder dat iemand op hem lette, zich te verdonkeren. Wie zal my nu in de mont ge-

geven de driftē van *Held* te uitē? of de verwoede hartstogten van *Eerrijk* te melden? Deze was in duizent ontſteltenissen, en d'ander met heeten toorn ontſteken. Nu eerſt begon de naeryverighe liefde haer beyde tegens elkander te verhitten, en haere aengevanghen vriendtſchap, in een doodlyken haet te veranderen. Geene meynde liever te ſterven, dan van zijn meevryer zich te laten braveren: deze kreegh een voornemen, van liever zyn ghewenſchte oogwit te derven, dan te lyden van een ander verſchalkt te zijn. *Eerryk* viel de nacht te lang, en vreeſde, door zijn dienaers bootſchap, den zin niet recht verſtaende, dat *Held*, berou had van de kans te willen wagen. *Held* ſchoon hy zich te bedt begaf, kon echter niet ruſten, voor laet in de nacht, als hy, alles overleit hebbende, zijn onſchult voelde boven dryven, dewijl niet hy, maer zijn tegenſtrever den twiſt had aengevangen.

Maer laet ons haer wat ruſte toeſtaen, en onderwijl een weinigh van ſtoffe veranderen. Zoo dra en was *Schilaert* niet uit het huis van *Kommeryn*, of zy, na gewoonte der Vrouwen nieusgierig, gingh na zijn Kamer, daer zy rondom ziende, onvoorwacht de verzen, voor zijn affſcheit geſchreven, vont leggen die zy bevont van dezen inhout te zyn.

Aen de alderondankbaerſte, en wiſpertuerichſte der Nimfen.

LAcht ghy? ſchantvlek aller wyven!
Nu ghy my dus ſtelt te leur,
Zult ghy my van u verdryven?
En verbieden huis en deur?
Daer ghy my met woort en wencken,
Zelf verſpraekt uw zelf te ſchenken.

Trouweloze! die in't kuſſen,
Met uw valſch en geyle mond,
Zocht d'onkuiſche vlam te bluſſen,
Staeg met nieuwer hoerenvont,
Die zoo loos wiſt uit te vinden
My in Liefde te verbinden.

Herkules gebrocht aen 't ſpinnen
Door Omfale, zat verblind:
Ik door mijn te zot beminnen,
Ben te kinderlijk ontzint.
Die een vrouw heeft uitverkoren,
Heeft zijn Mannendeugd verloren.

't Speet u ſnoode! dat ik vryden
Een die ſchoonder was dan ghy,

Die

Die ghy deeZen roem benyden,
Van te heerschen over my:
Die Zoo leydje duyzent lagen,
Om mijn Zinnen te behagen.

Heugt u niet dat uw de tranen
Vloten langs de kaken af?
Toenje, in uwe Boomgaert Lanen,
My zoo menich kusje gaf,
Als bekommert dat mijn zinnen
Zouden staken u te minnen.

Vraeg het noch de Pallempaden,
Ia de schaduw van't geboomt:
Denk eens aen de groene bladen,
Daer het stille Beekje stroomt.
Kommerijnje Zult eer zuchten,
Als een wreede wraek ontvluchten.

Kommeryn stoorden haer weynich over dit geschrift, maer haer vlugge geest dreef op en neer, om weer een nieuw schelmstuk te beginnen; Zy nam de zelve pen van *Schillaert*, en hervormde haer naem, in dit vers aerdich in de naem van *Rozelyn*, en onderschreef het gedicht met de naem van *Held*. Dit zal my noch dienst doen, mompeldenze, en tot vergift strekken,

om

om de verweende liefde van *Held* en *Lelyane* te schiften. Hier op ontbootse een dienaer van haren Drogist, die zy wist het huis van *Lelygaert* ook te bedienen: Zy bewoog dezen onnozelen, met een goeden drinkpenning, tot haer voornemen; van, in het brengen van eenige genees-middelen, dit aen *Lelyane* zelf te behandigen; maer deed hem eerst zweeren, haer nimmer te melden, en dit stuk na de kunst te beleggen. Hy kreeg hier toe flux bequame gelegentheit, want hy wiert noch dien avont van zijn meester na de Maegt gezonden met eenige Medesynen, die hy, in 't Gedicht gepakt hebbende, *Lelyane*, na zijn wensch, zelf ter hantstelde: Voegende by de order dien hy hadt, van hoe zy die most gebruiken, noch dit, dat zy uyt het papier breeder onderrichting leezen kon, gingh wech; en de Maegt, meer uit tydtverdryf, dan uyt hoop tot eenich hulpmiddel, hief zich een weynich van 't bed op, en las den inhout by de keers, die haer niet weynich ontstelden: En schoon zy wel twyffelde dat dit geschrift vals, en verdicht was, en nimmer geloven kon, dat de beleeftheit zoo geheel van *Held* was afgeweken; zoo vreezde zy somtyts het argste, wel wetende de kracht van een naeryverige liefde? Hare zwakheit dan, aldus door ge-

dachten

dachten en kommer beſtreden, nam toe, en de ziekte d' overhand, te meer alzoo zy dien nacht de minſte ruſt niet en kon genieten. zy verborg wel het geſchrift voor haer vader die inquam, maer niet haer quelling, die zoo aenwies, dat hy den ganſchen nacht by haer bleef, alzoo het ſcheen dat zy den aenſtaenden dach niet zouw halen. Zy ſcheen 't elkens in flaute te blyven en had de dootverf al gezet, droefheit zach elk ten oogen uit, men hoorden en zach in het ganſche huis niet dan hikken en een benout gezucht, niet dan tranen niet dan jammer. En wie zouw zonder weenen het uitgaen van zoo ſchoon een licht konnen aenzien? Zoo fris een bloeme, zonder medelyden, zien verwelken? Zoo lief een docther den vader, die alleen om haer ſcheen te leven met gewelt zien uit d' armen rukken. In zoo een ſtaet was zy, als een dienſtmaegt ſmorgens aen *Lelygaert* zeyde, dat *Eerryk* alleen met een dienaer was uitgegaen, en zoo zy beſpeurt had, niet wel te vreeden. Deze tyding ontzetten hem wel, maer de noot van *Lelyane* deed hem alles ter zyde ſtellen, dies hielt hy hem ghedurich als onbeweeglyk voor haer bedt.

Maer ten leet niet lang, of een nieuwe droefheit quam deeze verdubbelen, want een onbeſuisde boode, op ghewel,

digh

digh aenkloppen, ingelaten, vertelde dat den jonghen Heere, die hy meende hier t'huis te hooren, doodlyk gequetst was, ghelyk hy ook zijn teghenstryder in ghelyken Staet ghebrocht hadde, en datter niet te twyfelen was, of zy zouden geen van beyde, haer hatelyk ghevéght langh overleeven. Men most de haven poorte openen; want den gewonden quam met een roeischuit t'huis, en aldaer zoude men hem, die al verbonden was inbringhen. Hoe dit *Leligaert* in d'ooren klonk, kan niemant als een vader, die in ghevaer gheweest is, van twee lieve kinderen sevens te verliezen, oordeelen. Ik moet zyn droefheit, om dat ikze niet beschryven kan, overslaen: als ook van *Leliane* zwyghen: want zy zweegh, maer bezweek reys op reys toenze dit ongheval vernam; 't welk haer door den oproer van het huis, ook niet langh verburghen bleef. En *Eerryk* in zyn kamer te bedde ghebracht zijnde, melde zijn dienaer ook, dat *Held* uitdager geweest was, alzoo hy het daeghschrift by *Eerrÿk* ghezien had; het welk zich den ouden man dapper aentrok, en een dootlyken haet in hem verwekte. Wy zullen haer met medecyns, en wonthelers verzelt, in die droefheit laten, en van *Heldt* die ons niet min ter harten

gaet

gaet ſpreeken. Hy des morghens op en gezetten tydt, en beſtemde plaets verſchynende wert wel haeſt van *Eerrÿk* gevonden, dien hy, na beleefde groete, en om geen gevolgh te kryghen, al ſtillezwygende naer een bequaem veld geleyde. *Eerryk* had zyn Pagie, maer *Heldt* zijn wondheler, by hem. Door wien hy ook, doch vergeefs twee paerden, voor dieze tot vluchten mocht van nooden hebben liet optoomen; en ghereedt houden. Eindelyk geraekten zy genoeg ter zyden af, en alleen, en met den deegen aen elkander: en O dwaesheit en ſchande in een verwoet gevecht, trachtende elk om ſeerſt, zyn party een kans af te zien: en ſchoon dit lyfgevegt, in 't eerſt na de kunſt toegingh, zoo verander 't zoo haeſt zy zich beyde gewont gevoelden, in een ontzinnigen ſtrijt: pogende allebey om ten minſten niet ongewrooken te ſterven. En ghevoelende door 't verlies van veel bloets, hare kraggten te bezwyken, trachten zy te ghelyk om den laetſten dootſteek te gheven. Maer Godt, ſchoon hem deeze gruwelen ten hoogſten vertoornen, had nogtans meerder medogen over hen, dan zy zelf: want zoo als zy beyde toeſchoten, begaven hen hare krachten teffens, zy ſtruikelden alle bey, en vielen nevens

elk-

elkander op het velt. Waerop hare dienaers haeſtigh toeſchoten, elk om zijn meeſters bloet te ſtelpen, en haer te verbinden. Zy hielpen elkander trouwelijk, en alzoo ſtrax een groote menighte volck toeliep, om te zien wat het was, zoo wiert'er, na dat het bloet meeſt door den ghetrouwen wontheler was geſtelpt, beſloten, hen beyde t'huis te voeren. Zy wierden dan elk in een byzondere ſchuite gedragē, eń in allerhaeſt in de Stadt geroeit. *Held* ten huyze van zyn zuſters, en *Eerryk* daer wy hem gelaten hebben. Naulyx was *Held* te bedde, of zyn krachten begaven hem gheheel, want den medecynmeeſter liet op nieuw al zijn wonden ontdekken, en die ten beſten zuyveren en verzorghen. Zy ſcheenen ghevaerlyk genoeg, maer men hoopte datze niet deurginghen, eghter zyn flaute brocht vrees aen, hoewel alleen 'tverlies van 't bloet, dat uit zeven verſcheidē wonde gelopen had, genoeg was, om hem dus verzwakt te hebben. Dus twyffelachtich bleef hy tot aen den naeſten morgen, als wanneer hy hem een weynich beter, maer wel haeſt daer na in een arger ſtaet bevont; want als hy zijn Zuſter na tyding van *Eerryk*, en hoe *Lelyane* te pas mocht zijn vraegde, kon zy, ſchoon zy 't pynde, 't geen zy'er af

afgehoort had, zwaerlyk ontveynzen, Want 't gerucht liep al, dat *Lelyane* des daegs te vooren, en *Eerryk* des nachts ghestorven was! Gelyk *Starrewit* dan ook, dat *Held* doot was had doen uytstrojen. Zy zocht hem dan wys te maken dat *Eerryk* en *Lelyane* aen de beeter hand waren, maer hy speurde wel haest dat zy ten eynde raedt was, en datze haer jammerklachten met gewelt inhielt; en schoon *Matelieve*, die hem noit verlaten wilde; het zelve ook verzekerde, zoo merkte hy nochtans wel, dat hare antwoorden twyffelachtich waren, en dat hare ingetogenheit niet goets beduyde. Dies, schoon de sterkte van zyn lichaem alle ueren scheen toe te nemen, zoo groeyde de ziekte in zijn ziele; en ten waer dat in zijn gemoet geen vonk van ware kloekmoedicheit was overich geweest, die hem dwong te besluyten, van liever door een waerachtich berouw zijn misdaet te beeteren, als in blohartige wanhoop te vergaen, hy en zouw zijn wonden niet toegelaten hebben te heelen; maer terstont zich zelven hebben omgebracht. Nu besloot hy dan eerst na zijn gezontheit te trachten, en het besluit dat hem nu vast in zijn gemoet begon te wortelen tot zijn genezing, of ten minsten tot dat hy krachts genoeg hebben zoude, uyt te stel-

ftellen. Aldus rolden zijn gedachten, nu op hem zelven en dan op *Lelyane*, daer hy niet en kon aflaten van aen te gedenken, voor dat hem deeze verzen als traenen uyt zyn ziele, door de zinnen rolden.

DE schoonfte Bloem van alle Hoven!
Dat wonderlijke Puik juweel,
Die Lely van het Luftpryeel:
Die 't mooyfte bloemtje dee verdoven,
En als een Zon in d'oogen fcheen,
Eer haer vergulde glans verdween:

Die Bloem, ja Zon, verloor haer ftralen,
Een donkre nevel onverwacht
Betrok haer in een nare nacht;
Een nacht die mijne ziel doet dalen
In 't Graf, vermits mijn doot begon
In 't zinken van mijn levens zon.

Die zon van al de braefſte Ioffren
Verdween, en taende voor ons oog,
De Godheit nam'er naer omhoog,
Om dat wy haer met plichtigh offren
Afgodis eerden; zy verzonk
Zooz' eeven in het zuyen blonk.

O droeven tijdt! wat gaet ons over
Wat fchrikgeftarnte, fel en bars,
Begrynft ons leeven overdwars;
Wreetfte noodlot! hoopberover!

Die my al mynen troost ontrukt,
En onder Molensteenen drukt.

Ik lagh als Tantalus *te plukken*
Het Ooft van d' allerschoonste Boom,
En tot de kin toe in den stroom,
En echter wil my niets gelukken.
Ik hoopten op een Roozenbedt,
Maer legh in doornen, als verplet.

Het schynt den Hemel is genegen
Te spotten met ons aertsche lust,
En hem te slaen, die hier gerust,
Vermaek en wellust zoekt te pleegen.
Dit voel ik want te grooten weeldt
En rust had ik my ingebeelt.

Maer gelyk den dolenden *Ulisses*, in 't naeuw van de Sisiliaensche Zee, schipbreuk lydende, zich troost en wel te vreen is, de klauwen der felle *Schille* ontzwommen te zijn, maer flux daer op van den diepen *Karibdes* verzwolgen, den moedt by na opgeeft, en in plaets van arbeyden, zich wanhopich de doodt, en een jammer eynde, getrooft te lyden: Zoo zonk het harte en den moedt dezes Jongelings wanneer hem wederom de droefheit van *Lelygaert*, en het ongeval van *Eerryk* door de zinnen schoot. Nu beklaegde hy zijn tegenstrever, en dan de vader van

zyn lief, dan begon hy zich zelven te verfoeyen, en de snode gewoonte der daegghevechten te vervloeken; maer alzoo wy wat anders te doen hebben, als hem nacht en dagh te bewaken, zoo zullen wy hem onder zyn vrienden laten en ook niet eer bezoeken voor dat hy beter te pas is, ten waer hy ons van zelfs ergens ontmoeten. *Lelyane* nu door zoo veel onheylen bevochten, wantze ook, ik en weet niet door wie, de dood van *Held* verstaen had, begon op 't onvoorzienste te beteren, en alzoo hare ziekte uyt liefde en kommer ontstaen was, zoo nam haere gezontheit weer begin uit rouw en droefheit; welke in haer een stantvastich voornemen baerden om te leven, willende in de rest van haeren tijt *Held* tot een loon van zijn getrouheit stadich betreuren, en voor yder een bekent staen, dat zy ten minsten met een dankbaer harte, zijne minn na de doot vergolt, die zy in het leven, mooglyk uyt wanhoop, had om den hals gebracht. Waerlyk een teyken van grootmoedicheit; want zy hebbende gaerne willen sterven, toen zy onmooglik dacht anders dan door haer doot alleen hem eygen te blyven, wilde nu liever leeven, als door wanhoop vergaen, om een grooter proef van stantvastige trouwe te betonen. Hoe zeyze, en hebt gy, o waer-

de Bruydegom! om mijnent wille de doodt niet ontzien, en zouw ik ſterven eer ik minder getuigenis van mijn trouwe t' uwaerts vertoont had? Neen, ik zal d' uwe zijn zelfs naer u overlyden, en als ik proeven genoeg gedaen hebbe van oprechte liefde, dan wil ik Godt een reyne ziele, en u een ongeſchent lichaem toebrengen; laet dan vry alle gewelt van tegenſpoet my aenranden, ik en twyffele niet, of Godt die mijn voornemen kent, zal my byſtaen. Ik zal mijn Maegdom voor mijn *Held* bewaren, en alzoo ik hem hier op aerde niet en kan genieten, zoo zal ik echter niemant anders ten deel worden. Ik beveel dan de reſt van mijn leven Gode, en wil alle vermaeklykheden der Jeugt eens voor al verbannen. Dus ſprak zy by haer zelven, en als een die in een val lende ziekte gelegen hebbende, waer van al de werelt verſchrikt ſtaet, weer ſchierlyk bekomt, en daer henen gaet: Zoo ontlook zy ſchielyk als een roos, en nam van tijdt tot tijdt toe, tot trooſt en overgrote vreugde van *Lelygaert*, en haer Voeſter; en te meer, de wijl de wonden van *Eerryk* niet dootlyk bevonden wierden, en hy van dach tot dach beter wiert. Zoo beſloot *Lelygaert* na zyn luſthuis, dicht by 't Haegſche Boſch gelegen, te vertrekken, 't welk hy in korte dagen, zoo dra

Leli-

Lelyane, die hy met haer voester mede nam, tot de reyze bequaem was, in 't werk stelde, latende *Eerryk* onder de goede voorsorge van *Velrede* zyn Nichte tot der tijdt dat hy genesen zynde, hem zouw kunnen volgen, 't welk *Lelyane* dapper verquikte, zoo om ten minsten voor een tijt lang uit *Eerryks* gezelschap te zijn, als uyt verlangen van haer hart in 't lustighe Bosch, te met eens t' ontlasten, en haere klachten in eenzame schaduwe te uyten: Gelyk zy dan daeglyx, ter gezeyder plaets gekomen zynde, niet verzuymde haer treurige gezangen den geest van *Held* op te offeren. Hoe hart de noote van tegenspoet, en hoe bitter de bolster van wederwaerdicheit is eer ons stervelingen de karne van geluk geoorloft is te smaken, zal uyt onze vertelling blyken. De schakel der Rampen is noch niet ten eynde, gelyk men uit het volgende zal kunnen bespeuren.

Eerrÿk door het afzijn van *Leliane* nu in eenigheit, en meer door quellingh als van wonden verwonnen, viel de tyd dapper lang, maer hy most ghedult hebben tot dat hem de lucht te konnen verdraghen, van de geneesmeesters was toegestaen; als wanneer hy besloot, van zigh in den Hage verder te laten ghenezen, om te mets ghelegentheit, van *Lelyane*

te

te ſpreeken te vinden. Hy dan ſteeg op een morgen te paert, en nam, ſchoon teghen den raet van *Velreede*, de reys aen alleen met een dienaer, maer naulyx was hy een half uer in den Zwijndrecht-zen waert, of hy zach hem van dry mannen te paert gevolgt, die hem naderende, onderlingh wel twiſten, van dat hy deghene niet was die zy zochten, maer echter een van hen zeyde, dat zy nochtans, een die hy meeſt wenſchte gevonden gevonden hadden, en daer op, een piſtool trekkende, ſchoot op *Eerryk* dien hy wel miſte, maer d'ander twee vielen hem met haer rapieren aen; en ſchoon hy hen, met meer moets dan kragt weerſtont, en door zyn goet paert, haer moortgeweer ontſpringhende, zelfs een van den Dijk ſtiet: zoo kreeg hy 't echter te quaet, alzoo zijn paert ook ſtruykelende met hem van boven neer viel; 'twelck hem byna al zyn wonden deed ontſpringen, en in ſlechten Staet bracht. Maet zie daer een edelman, die een weynig vooruytgeweeſt zijnde, op 't ſchieten was omgekeert, tot zijn beſchermingh, met den deeghen in de vuiſt toeloopen: vallende op de ſchelmen die vaſt om hem af te maken aenquamen, die hy zoo behendigh trof, tot zy alle dry ghewond door de ſnelheit van haer paerden wegh-
vlug-

vluchten. Latende de voornaemste zijn degen, in den arm ghequetst zijnde, tot een roof uit de hand vallen; die *Heldt* opnemende, want hy wast die dit eerlijk stuk bedreef, aen *Eerrijk*, die nu ter nauwer noot weer op de been was tot een geschenk aenboot, zy stonden beide wel dapper verstelt elkander in 't leeven te zien. *Eerrijk* noemde zijn gewezen vyandt, beschermer van zijn leeven! en na heusche weigeringh, nam eindelijk 't aengeboden geweer. Maer dwongh *Heldt* weer 't zijne, dat een konstig ghevest van louter Goudt had, daer voor t'ontfangen: 't welk *Held* niet ontzeggen konnende, eindlyk aengorde, en zijn, eigen in de handt hebbende, zeide: ten zoude u O *Eerrijk* niet eerlyk zijn, 't geweer van een Straetschender, die u zoo verraderlijk aenviel, te dragen: maer behouw het zelve tot een gedenkteken, van het gevaer daer gy in geweest zijt, en neem het mijne aen, dat beter van sneed is, 't welk ik wensche dat in 't toekomende door zijn goede dienst, de schade die gy'er korts van geleden hebt, mach vergoeden. En dewijl de oorzaek van ons vorich geschil, door Godes beschikking is wegh gerukt: zoo gedenk van nu af aen dat gy ook geen meer reden hebt van my of mijn geringe gift te haten. *Eerrijk* kon

niet anders als zijn verzoek toestaen, en ten waer zijn harde val, zouw noch langer in plichtreden zijn voortgevaren, ook *Heldt* zijn paert, alzoo die te voet was, hebben aengeboden; maer hy most van hem, die ook zijn afscheit te nemen verhaeste, scheyden. Aldus dan van zijn dienaer geholpen, reet zijns weegs den gemeenen wegh na den Haeg: alwaer hem zijn wonden noch langen tijdt ophielen, eer hy *Lelygaerts* dochter kon verzoeken; hoewel hy zijn komst en 't ontspringen van zijn wonden, de vader had doen weten, voor wien hy, schoon van hem bezocht zijnde, de oorzack van zijn weder instorten als noch verzweeg, niet wetende hoe hem in deze zaek te houden: want de teedere genegentheit dien hy tot *Heldt* begon te draghen, was zijn liefde tot *Lelyane* by na gelyk. Maer laet ons zien wat onzen *Heldt* op den eenzamen wegh gelaten, in 't zin heeft, en hem na oogen. Ach dat iemant hem dat *Leliane* leeft, wouw toeroepen! maer hare doot gelooft hy te zeker. Hy was dezen zelven morgen alleen zijnde al vroeg op de been gheweest, zonder van zijn schoone zusters, of trouwe vrienden oorlof te nemen, en in 't uitgaen van der Stadt van *Schilaert* vernomen, die, met zijn twee ghehuerde voorvechters, die zich

zich nu weder by hem onthielden, hem nareed, en de bejegeningh had die wy eeven vertelt hebben.

Held Pantus dan in zijn onmatighen druk, voelde nu noch eenige verligting van dat hy *Eerryk* en levend ghezien, en voor de dood bevrijt had: maer de doot van de maegt, kon hy niet zoo licht vergeten. Hy besloot dan zijn Vaderlandt voor een wijl te verlaten, en spoeden zich ter zyden af om van zijn vrienden niet achterhaelt, en van zijn voornemen niet belett te worden. Hy quam dan eindlijk aen den oever van de Maes, daer hy midden op stroom een schip zach, dat zijn anker vast opwont, en de zeilen uitzetten, om met de ebbe die nu vast afging, in Zee te dryven; en hier by geval eenige visschers met haer boot vindende, verzocht hen hem aen boort te brengen: en vernam dat dit schip naer Vrankrijk voer 'twelk hem wel geviel, hopende, daer aengekomen zynde, zijn vrienden door brieven zijn komst aldaer, en de reden te doen weeten. Hy klom dan moedig de valreep op en maekte zich haest wel ghezien en gheeert by den Schipper. Matroos hing in het want, als de spin in het webbe, en die zeekatten klouterden langs Mars en steng, en vonghen den den Oostenwint in de wijde zeylen. De

ſtroom godt ſtak zijn riem onder de kiel, en maekte vaert, en volgde 't Schip, al voortduwende, in zyn zoch. De Zee lagh vlak, en de baren ſchenen, teghen boort aenkabbelende, hen met een zacht geruis te verwelkomen. De Zon gingh onder, maer de Maene rees in 't Ooſt Noordooſten, veel grooter dan zy plag, de groote Beer begon zijn ſtaert te roeren, en 't zevengheſtarnte liet zich in ly zien. Men ſtak met een wakkere koelte 't Zeewaert in, 't kompas wierdt geſtelt, en de ſtierman zelf te roer zongh uit de borſt, als een andre *Palynuer*. De baren wierden grover, de wint nam toe, en 't bootsvolk kavelt zijn wacht. Dus gaet het voor windt voor ſtroom heene ſtryken, tot nae middernacht: als wanneer den Hemel begon te verduiſteren, en met ſtormen te dreigen, de Schipper beval zeil te minderen, en had onweer in 't hooft: der komt zwaer weer op, riep hy, mannen hael in, en zettet by de wint in ruime Zee. Een fellen reeghen met hagel gemengt, viel plotslijk neer, ſchoon weerlicht en Donder, van alle zyden ghehoort en ghezien wiert, en de vreeſlijke blixemen, alles dreigden in Brant te zetten. De golven reezen toornen hoogh en voerden 't Schip na de wolken en drevent flux, wie zouw niet yzen! als

in

in een gapenden afgrondt; en ſpatten van achter over de Campanje, tot in 't Galioen. Ten wiert ook niet beter met den aenkomenden dach, noch den volgenden nacht, maer wiert arger met den darden avondt. Het ſchip wiert te byſter ghebeukt, en out zijnde, kreeg van boven en onder water in. De maets wonnen weinigh met pompen, ſchoon de Bootsman noch zoo vreeſlyk riep, niemandt hoorde, want zy nat en vuil, en van Vaek als verwonnen zijnde, qualijk wiſten wat zy deden. *Held* ter zee onbedreve, lach als voor ballaſt, in de kajuit, en kon noch raden noch helpen. Water en Locht ſcheen zich in een te mengen en *Zethes* en *Kalais* vochten als dulle honden. De koude *Boreas* brak de maſt, die de Vorſt van Strongyle voort overboort ſmeet; maer den Noort Weſten windt ſtarker dan al de reſt, jaeght het Schip na lagher wal, en ſchoon men, reets voor 't ſtranden bevreeſt, ankers waegt, de Kabels houwen niet, de Zee barnt ſchriklijk en de golven zieden op den ondiepen grondt. Men ontſlaet zich eindlyk van den ſleependen maſt door het want met bylen af te houwen. Zoo lang bleef de ſtuerman noch meeſter, maer een onmedoghende golf, ſmeet 'et roer van 't ſchip, en het gangboort een knie hoog
vol

vol water. Toen zacht'er zuer uit, en alle raed was ten einde. Deeze poogden de Boot in zee te krijgen, geene zich te willen helpen met den dryvenden maſt: andere om zich met zwemmen te bergen, of de ſchipbreuk uittewachten. De boot raekt echter met een deel maets in zee, en die, door de hooghe golven, wel haeſt uit 't gezicht; en ſchoon de ſtorm met den aenbrekenden dach een weinigh verzachten, zoo bleef de zee eeven hol, en men zagh klaer genoegh dat het ſchip vergaen moſt: want te meer zy 't Landt, dat zy, met het ryzen der zonne in 't Ooſten vernamen, naderde, te eer was de ſchipbreuk te wachten. Zommige nochtans vielen dapper aen 't pompen, maer een wreede zee water beſpotte dien arbeit. Hier op volghde een ſtoot op het ondiepe zant, waerop yder een na boortvloogh, om in zee te vallen. De tweede ſtoot brak de kiel, en de leden van't ſchip, en de darde ſmeet alles in ſtukken, en 't ſcheep ghebleven volk in zee, wydt van een. Deze lagen op berden, of tafels, geene op ſtukken van 't boort, die op een half ledich vat, en een ander op een ſpriet. Maer *Heldt* kreeg den boegſpriet, hy hadt zich in dit ghevaer met moedt gewapent, ghetrooſt tot ontkoomen, of vergaen, of tot wat hem beſcho-
ren

ren was te lyden. Hy had zyn kleederen uitgetogen en niets overig als het zwaerd van *Eerryk*, en een klein lederen maeltje, by na waterdicht, daerin hy eenig goud en juweelen beslooten had. Aldus dreef hy, dan boven, dan onder de golven; en schoon hy wel zach, dat hy beter zeepaert dan al de rest van zijn reisghezellen beschree, zoo bevond hy nochtans, dat zy hem alleen achterlieté, en dat hy hoe zeer hy met den eenen arm, en beide beenen arbeide, niet veel vorderden maer gheduerich by het wrak bleef: het welk hy vreesde dat hem, door het storten der baren, wel eens op 't lyf moght stooten. Aldus merkten hy ook, dat de boeghspriet, noch met eenige takels vast was, hy hing dan zyn maeltjen om zijn hals, gorde zich met den zwaert riem, en trok den degen uit de scheede, van meening, om daer mede zich van touw of takel, dat hem zoo lang ver hindert had, t'ontlasten. Maer myn keel wort heesch, van zoo zwaren toon.

HAE-

HAEGAENVELD.

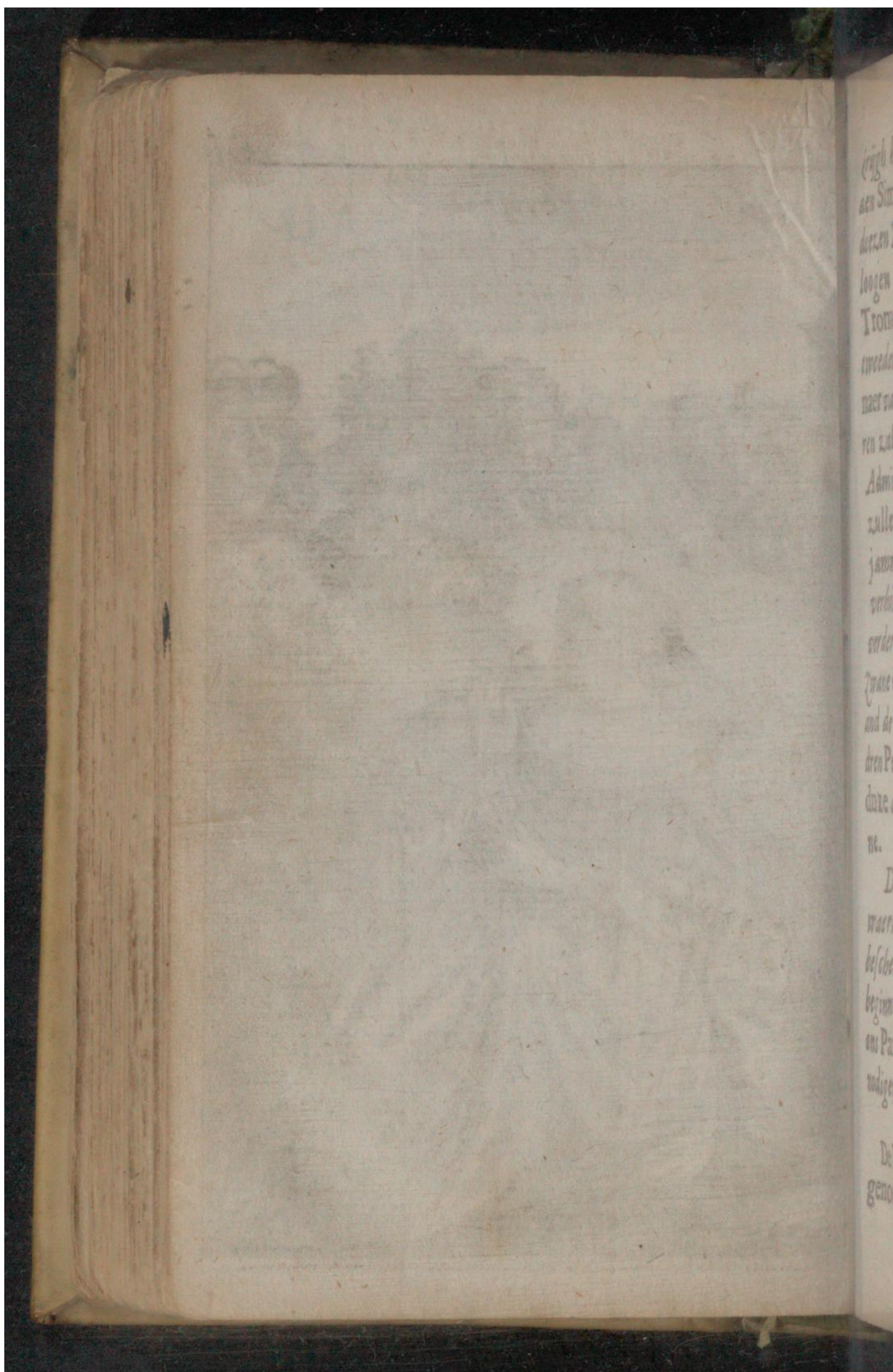
Zeste Boek.

WY *lieten, O Doorluchte* Elyzabet! *de beklaeglijke* Pantis *in't midden der golven, en onder't gewouwd der luytruchtige* Trytons, *die op kinkhorens blazende, over de diepten heen glipten, en haer mossige kruinen en beschelpte schouderen in't witte zeeschuim wiesschen. De veranderlijke* Proteus *dobberde met zijn Zeekalven op en neer, en stierde somtijds een halfverdronken Matroos na de* Strant. *Maer de melkwitte* Galaté *verzelde de groote* Thetis, *die de schipbreuk vernemende, al bevende uit den grond opschoot, en de Mast daer den Iongeling opreed over de golven duwde; Zy hem ziende, die* Peleus *zoone geleek, begon bitter te weenen. De tijd der zeerampen uit* Nereus *Orakel ons godinnen bekent, zeyze, begint vast te naderen: wanneer de* Brittaensche *machten en* Bataviſche *gewelden elkander staen te verderven. De Dardaensche*

krijg

6.b.

krÿgh heeft noit zoo veel brave Helden aen Simois *Oever ten val gebracht, als in deezen Zeeboezem in twee toekomend oorloogen zullen sneuvelen: daer de Groote* Tromp *door een onwaerde hand, als een tweeden* Achillis *zal sterven, en* Wassenaer *van sterflÿkheit gezuyvert uit de Baren zal opstygen, en daer zoo veel moedige Admiralen, als oit de zee gezien heeft, zullen ten val geraken. Helaes! deeze jammeren zullen geen eindenemen, noch de verbitte Gebueren aflaten elkander te verderven, voor dat de Witte Merwzwane in de Teems zwemme, en zÿn vyand de Slachveders uitrukke; en een andren* Perseus *op* Pegazus *'t hooft van* Meduze *aen de Zuit en Oostsaxons vertoone.*

Dus sprak de Godin terwylze Heldt *waernam. Maer laet ons hem in haer bescherming verlaten, een Bosch liet beginnen, en* Lelianes *leven ophalen, tot ons* Pantis *doodsgevaer tot zÿn hulpe zal nodigen.*

De Maegt nu met haer Voester verzelt, genoot haer wensch in 't loofrijke Bosch,

en

en tarte 't Plimgediert in zwaermoedige klanken. Zy zong de trouwe gunſt van *Heldewinne* en haer gevaerlyke verloſſing; de deugt van *Pantis* en zijn uitvaert. Den lof van 't overpeinſende leven, en van 's Werelts ydele bekommering: van d'onzekere Fortuin, en waer in alleen het zeker vernoegen te vinden is. Dit laetſte wiert van een Iager gehoort, en luiden als volgt.

Het aertſche Volk, met ſtadich zweeten zwoegen
Staet al na vergenoegen:
De Hoop port aen, als waer het by der handt,
Aen deez of geenen kant,
En of 't beſtond, in waerdicheen, en maten
Van ſchatten, of van Staten.
Of aen 't genot van een gewenſte zaek,
Of in het zoet vermaek
Van ware liefde, in twee vereende harten,
Na duyzent derley ſmarten.
Maer ach helaes! 't is alles voll verdriet,
't Vernoegen vindt mer niet.
Alleenlyk heeft een inborſt, die de luſten
En tochten heeft tot ruſten
Gedwongen en vermeeſtert onder 't Iuk,
Vernoegen zelf in druk,
En ongemak, maer om ons lichte zinnen
En driften te verwinnen,
Zyn wy te zwak: maer d' Hemel is gewoon
Te zeegnen met de Kroon,

Hen

Hen die de deugt met onvermoeyde krachten
Nasporen en betrachten.

Hy die zich achter een kreupelbosch had uitgestrekt, zong hier op volgende vers tot antwoort.

Stemme. o Kersnacht.

't Valt licht een deugdespoor te noemen,
Die ook zyn daden kan verbloemen,
Vernoegt zich mooglyk in zijn doen:
Maer dat hy, die door stadigh wroegen
Gepynicht wort, een vergenoegen
Zou vinden, kan ik niet bevroen.

Lelyane wilde afwijken, om dezen vremden Zanger te ontgaen, maer zy hoorde achter 't geboomt op den naesten wegh een Harderin, die volgende vers uitboezemde, dies zy staen bleef.

Die na de ware Deugd gaet streeven,
Verlaet met een het wroegend leven.
Een vruchtbren boom pryst ydereen,
Wanneer hy staet vol ooft geladen:
Schoon of hy niet dan bloem en bladen,
Ja dorre telgen, droeg voorheen.

OnzeNimf nu een weinig stouter voegder dit by op den zelven toon.

Zoo

Zoo word d'onreyne ziel geloutert,
Wanneer z' uit 't zondigh leven kloutert:
De Deugd is warelyk de bron,
Die d'oude smetten af kan wassen,
Die zigh gestaegh in hare plassen
En baed en spiegelt, wort een Zon.

Ondertusschen was de Harderin genadert, die *Lelyane* terstont kende; want het was haer liefste Gespeel, de beroemde *Starrewit*: die om *Heldt* haer broeder te vinden, niets onbezocht liet. Zy vielen elkander minlijk om den hals, onze Nimf heten'er welkom, en verzocht haer terstont om met haer te gaen. Maer *Starrewit* ongerust, om dat zy dacht de stemme des Iagers gekent te hebben, bad haer verlof hem te zien. Zy vonden dan tusschen het aengenaemste geboomt, aen de voet van het heuveltje by de Beek, die uit natuerlijke aderen, en Kristalle wyers vlietende, haer bekoorlijke vochtigheit afspeuit, een wegh die door een bequame engde, zich met afgespitte trapjes opgeeft, onder een oppergewelf van hemel hoge en dichte Ypen: Hier lagh een Iongeling als een Iager toegerust, in droefheit verzonken, die geen acht slaende op 't gerucht dat zy maekten, al klagende voortvoer: Mijn opgeblazentheit in de Liefde te bespotten, en de minziekte uit-

te

te lachen, is my nu wel betaelt gezet. O harte wel eer onbeweeglijk, als alleen dat ik *Matelieve* matelijkminde. O harte wel eer vyand der geilheit! en nu (o schandlijk verwyt, door geilheit bedurven. Wel eer bespotter van lange Vryerye, en nu in zoo korten tijd een Slave, en van het alleronwaerdichste vrouwmensch, die my met vervloekte banden, die niet dan door de doot t'ontknoopen zijn, gebonden heeft. Maer zal ik dan mijn onstantvastigheit niet vervloeken? en die schandelyke overyling van ydle gedachten? Helaes! deeze misslagh had maer alleen op my behooren te treffen; op my alleen, zeg ik, die myn zelven zoo schandigh had vergeten; maer nu isse niet alleen op my maer op ons gantsche huis gevallen. Ach mijn broeder! most gy dien slach bezueren? Ach vader! most gy ook en d'onschuldige *Heldewinne*, de gramschap des hemels gevoelen? Maer wat zeg ik vader? de Persische wetten en hadden geen straffe op vadermoort gestelt, vermitsse geloofden dat die nimmer kon voorvallen; maer zy hielden hem gewis voor een overwonnen bastaert, en van viandlijken bloede, die zoo een schelmstuck had uitgerecht. Wat ben ik dan? een bastaert of helsche wisselbalgh, die mijn handen in broederbloed baede, en

de

de Hemelſche gramſchap tot ons huis te verderven ſtoffe gaf. Nu word ik van de Razernien gepynicht, heviger dan *Edipus* of *Oreſt*; mijn borſt gloeit deur een helſche vonk, en myn hert wort van *Alektos* ſlangen geknaegt. De ſchim van myn vermoorde boeder vervolgt my waer ik vlucht, en de Geeſt van *Batemyn* verwyt my ſtaeg mijn miſdaet. Het wel eer ſchoone Boſch ſchijnt my *Acherons* Woeſtijn; en wat ik hoor, is voor my een gejammer van verdoemden. Waer vlucht ik, de Dood die my geretſt is, is den zeekerſten wegh, Maer waer heene? by *Tantalus* en *Ixion* in den eewigen jammerpoel? Neen: zouw dan 't Opperſte Meedogen noch wel eens zich verzaden, en mijn leven zaliger ten einde brengen? Wel aen, ik leeve dan om de Hemelſche Goedertierenheit door bidden ſtadig te bevechten, en zal in deze eenzaemheit ſterven, wanneer ik de wrake des Hemels door mijn gekarm zal vermoeit hebben, en als de roede der ſtraffe door my te geeſſelen afgeſleeten, my de dood van zelfs t'huis komt. Wel aen dan ellendigh menſch, berey u ter dood en tot ſterven, dewijl *Schadewaert* alrees in u geſturven is.

Deze klachten bewogen de Nimfen tot medelyden, voornamentlijk *Starrewit*, die buiten haer gewoonte door 't herden-

ken

ken van zeker ongeluk, korts hier ontrent gebeurt, verschrikt en vervaert was, dies zy besloten *Lelygaert* de ongelegentheit des Iongelings aen te dienen; als die het beter passen zouw zich met zijn zaken te bemoyen; gingen na 't huis van de Nimf, daer haer de vader verwelkomde, aen wie zy den staet van den wanhopenden *Schadewaert* ontdekten, die zich flux uit begaf om hem te vindē, nemende de voester mede, om hem de plaets te wyzē daer hy lag. Ondertusschen bracht *Lelyane* haer gezellinne in den Bloemhof, door de gerunde en met Palm beplante paden. Maer *Starrewit* herdenkende wat haer wel eer in dit Bosch gebeurt was, vielen de tranen over d'oogen. *Lelyane* bad haer om d'oorzaek te melden; maer zy antwoorde niets: Dan ô ongelukkigh Bosch! Wat heb ik in uw schaduwe verlooren! Dewijl de eenzaemheit ons nodicht, hernam *Lelyane*, zoo laet ons aen geene klare Kil, of onder dezen Appelboom gaen zitten, en maek geen onschult van uw laetst begonnen treurspel, voort te vertellen. Gy verbleeft hoe de uitzinnige *Kommeryn*, ongestadigh en ydel, daeglyx haer Vryers verwisselde: en u *Vrederyk* in 't oog krygende, Tovenaers en Heyens om raet vroeg. Ach vriendlijke Nichte! antwoordenze, de droefheit boeit myn tong, en belet my

te ſpreeken; maer ik wil echter myn beſt doen om u te believen, en beginnen van mijn Minnaer. Hy had my, gelyk ik gezeit hebbe, in de kerke der Zuiverheit, van de Zilvere galery gezien; en had mijn beeld, och armen! in zijn gemoet gedrukt? Yder een ſpelde zijn Minn', hoe hyze ook verborg, dat mijn Speelgenoots dagelijx daer af koosden, en den mond vol hadden. Ik had hem noit gezien, en begon alree met verlangen bevrucht te gaen. De mare ſchilderde zyn gelaet, dat ik hem gemoetende terſtond kende: maer alleen zynde, en zeer dicht by onzen hof, daer my *Matelieve* en onze Kamermaeght verwachtē, ſloop ik door d Elzelaen in onzen Tuin; ſloot de deur en quam al bevende by mijn zuſter; Maer ſtrax daer op hoorden wy een ſtem, die met een bevallyke toon, deze Verzen zong:

Toon, Amarilli mia bella.

V Luchtighe luſt, voorhenen
Vond ik veel lieflijkheit,
In ſchone Vrouwen,, En Nimfen aenteſchouwen,
Met zoet gelach, en aengename Kluchjes
Maer nu verdwyn ik in Zuchjes,
Ja geen vermaken, kan mijn gemoed verwiglen,
'k Smelt in tranen, 'k ſmelt in tranen, 'k ſmelt in tranen, Die ſtaeg biglen.

Schoon ik langs Ype lanen,
Door 't bloeyende geboomt,
Vol schone kleuren,, En smakelyke geuren,
Daer 't bees je zingt, my poogे te verlusten,
Nergens en kan ik my rusten,
Al 't geen als schoon plach myn geesten te behagen,
Heeft Pomone, heeft Pomone, heeft Pomone
My ontdraghen.

Juist zach ik hene dryven,
Langs 't ruisschen van de beek,
Als de godinnen,, De Leystar van myn zinnen
Myn lief Pomoon, *zoo lustigh door de meyen,*
Aerdige wilt wat beyen,
Riep ik en groete, Pomoon *die deur'er lonken,*
Zelf myn ziele, zelf myn ziele, zelf myn ziele,
Deed ontfonken.

O Starre *van myn leeven!*
Verlichtster van myn Ziel!
Uw brave zeeden,, Volmaekt door Lieflykheden,
Breeken myn hart, om stoutlyk u te vryen,
Schoone hebt medelyen!
Is 't uw behagen? ik Wil myn lyf en leeven,
U te dinen, u te dienen, u te dienen,
Overgeven.

Matelieve, al lachende, zeide, myn Suster dat gaet u aen. Maer ik werdt noch meer verplet, als hy aengeklopt hebbende inquam. Een statigh weezen, en heers

heerſch opſlach zweem door zijn aenge-
zicht; Blonde lokken dreeven op zijn
ſchouderen, ſlecht neer; Een wakkere
gang, en blyk van grootmoedigheit, dee
my op zyn poſtuer ſtarooghen, ſchoon
my de ſchaemt, en hem eenighe ont-
ſteltenis verrukten. Immers hy rande
my aen, na dat hy ghegroet had, en
knielde by na ter aerden, al bevende:
Beleefde Nimf! zugten hy, vergeef mijn
ſtoutigheid, of beſchuldigh uw eighen
ſchoonheit, en verplicht, door een oo-
ghenblik te hooren, myn leeven; want
voor een kleine lydzaemheid, zal ik uw
eeuwigh dienen. Naulyx quam ik tot
my zelfs, of ſchaemde my voor d'eenza-
me wandelryen, ja vreesde van 't ghe-
boomt verſpiet te zijn; want myn vrolij-
ke zuſter liet ons uit vermaek alleen.
Nimmer zal ik ſchult bekennen, zeid ik,
over onbekende misdaet: noch ik ver-
geef geen valſche beſchuldighers; maer
ik vergeef het u, dat gy my voor een an-
der moeit, mooglyk ben ik iemand an-
ders ghelijk. O goden! riep hy, en zijt
gy niet *Starrewit*? de Fenix der ſchoon-
heden: zonder weerga? die den Hemel
met braefheit zoo mildlyk heeft begoten?
Geheiligde Nimf! vergun my dat ik u te
recht mach kennen, en dienen. *Komme-
ryn* verraſten ons, ik en weet niet hoe, in
dezen

dezen Staet, en vloog, al mompelende, den jongheling om den hals, die onder haer toverwoorden, als een doo beſturf: Pakten haer met hem van kant, en ſchoon hy veel te zeggen had, de poort uit. Zoo dat wy, een goede wyl, niet en wiſten, waer hy vervlogen was: als dat eenige zeyden, dat *Kommeryn* hem ophielt en in haer geilheit ſmoorde. Dat hy daeglyx hier in 't Haeghſche Boſch, met 'er omzwurf, en zich zelfs vergat. Maer hy deed my het tegendeel, korts hier aen blyken en vervolgde my, die, hoe zeer ik 't ontveinde, ook zonder hem niet leven kon zonder ophoude tot op de Bruloftfeeſt van *Godewil*: Want alzoo hy wiſt, dat *Tamarinde* myn vriendinne was en hy groots met den Bruidegom, zo kreeg hy, door dat middel, ghelegentheit van daer ook by my te zyn, my duizend verzekeringen, van zijn liefde, inſcherpende, die ik toen of al te onachtzaem, over 't hooft zach, of al te verſmadelye afſloegh, waer op hy my dat welbekende liet vereerde.

Stemme, O ſchone Cariklea.

HOe kan die goude Starr',
Die met een heete ſtrael myn hart ontſteekt,
Die'er klare glans van varr'

Met vuer en vlam myn tedere borst doorbreekt,
Noch leeven zonder Mins gevoel?
Of lief des branden eeven koel?

Wanneer ik op 't Outaer,
Uit Zielen angst, een offer vonk ontsteek,
En met gebeen aen haer,
Al Karmende, van smart en lyden spreek,
Dan schijntze doof, en antwoort niet,
Of dreight met stuers gelaet, en vliet.

Nochtans zal 't zilvere heyr
Der glinsterende Starren eer vergaen,
En 't groote Noorder Meyer
Zyn blawe sprey de Berghen overslaen,
Eer mynne minn' wort uitgedoeft;
Ten zy de doodt my 't leven rooft.

Daer wentelt in myn borst,
Een levend vuer, dat my myn hart verteert,
Myn ziel verzmacht van dorst,
Die geenen drank als wederliefd' begeert,
Geen wederliefd' en acht ik iet,
Ten zyze van myn Starre schiet.

Misschien of door de tydt
Myn uitgelezen lief zich eens erbarm,
Die noch op 't laetst verblyt,
Js ruim betaelt, zyn smart en lang gekarm.
Maer zoo myn Lief maer eens myn hart
Door zagh, zy heelden haest myn smart.

Maer wat nydyge tongen my ophitsten ik bejegende hem eindelyk, na veel voorvallen, die ik, om kort te zyn, oversla, niet meer dan dry dagen voor zyn doodt, zoo spytich, dat hy onder mijn oogen niet meer dorst komen; als op dien tijdt, toen zijn leeven en mijn vrolykheit, een einde nam. Deze herdenking sloeg de kloekmoedige Godin zoo om 't hart, datze, omarmt van *Lelyane*, in diepe verzuchtingen scheen te blyven; maer naer een korte verpozing, voer zy voort.

Wy hadden 'smiddaegs, met de Beemsche Koningin, hier in 't Bosch, een tam hart gejaegt: of ten minsten het bosch vol Jagers en honden, hooren schallen, en vermoeit van ryden, zond ik en de Bruit *Tamarinde*, onze paerden na huis, en verstaken ons, zoo wy meinden, van alle gezelschap, onder d'eenzame schaduwe: Zo om met aengename en vrye praetjes, noch eens zoet te zijn, als om door 't af zijn van de Bruit, een kort en vermakelyk oproer in 't huis van *Hageroos* te verwekken. Maer een overtollige bitterheit, woeg ons die vreugd tegens goud op: Want alzoo wy gereet waren, om na huis te keeren, dewyl de zon, achter 't Duin zinkende, vast lange schaduwen gaf, hoorden wy de stem van een vrouwe, die jammerlyke, en niet te min schriklyke klach-

ten deé: Och! riepze, dien ongetrouwen moet ik met loo ſchoenen natreen; hy verfoeit my en is, o ſpyt! echter brandende van minnevuer: maer de razernyen, en helſche zuſters, die my ſtach op den voet treen, zullen mijn leſte quelling in zijn leſte uer ſmooren. O felle eykelboomen die van de Noorde Wind op de kam ghe-ſchoren, my zoo dikwils voor reegen overluifden; en gy barre heuvelen! die ik duiſendmael met ſchreeden mat, en elſt-poelen! daer mijn tranen in leekten, toen ik mijn ſchoonheit uw ſpiegels betroude en mijn tijd verſleet, en onder 't zingen der Sprinkhanen, en queeken der worken mijn klachten deé. Kom, indien ik oit medogen verdienden, en zie de laetſte uitkomſt van ons treurſpel. Zyt welkom yſlyke Tygers, en woedende Wolven, ſla uw grouzame en vervloekte nagels, in dit wanſchapen Monſter; laet de felle duivelen de bergen ſcheuren, 't geboomt uitrukken, en rondom ons in brand ſteeken. Ha razernyen! al lang genoeg ſtil-ſtant: Terg uw fenynich adderhair, en helſche lokken ter wrake, open den balg der aerde, en laet uw ſtinkende ovens met helſche offerdieren den aertboom overzwalpen. Kom maekter een eind af; ik zie u doch al van verr' ſpooken. O *Lelyane* die eenzaem en groulyke ſtem dootverf-den

den onze tronien. *Tamarinde* stelden't op 't loopen: Ia wy meenden op Slangen, en Padden, telkens den voet te zetten. Den vallenden avond, goot ons angst, en verschrikking, als kout water op 't lyf, en omziende, mijn hair ryst my onder 't hulsel, zach ik die ontzinnige ons naloopen. Wat ongewoont overquam ons? wy waren t' einden adem, en zy kort op onz' hielen, als aen het afhellen van een heuvel, *Vrederyk* quam uitspringen; hy poogde my eerbiedich op te houden, en mijn vrees te benemen. Drymael knielde hy, voor my, en drymael verstiet ik hem, om te vluchten; Maer ô hemel! wat ongeluk was my dien dach beschooren! een vermomt Kaerel, van de Toveres voor af gezonden overviel ons, zeggende; Nu zal ik o troulooze! uw schelmery betaelt zetten, uw boosheit vergelden, en de gehoonde *Kommeryn* wreeken: Dit zeggende, stiet hy *Vrederyk*, schoon hy worstelde en veel te zeggen hadt, een bloote Ponjaert in de borst: wat'er meer gebeurde, zach ik niet, want een bezwymeling trok my daer heên. Maer ach! had het de dood geweest, zoo had ik nimmer dien ongelukkigen beklaegt, noch zyn ongeval navertelt. Hoe lang ik van my zelven was, weet ik ook niet, maer ontwakende zagh ik hem, die de moort

gedaen had, jammerlyk karmen, en zijn hair uit'et hooft rukken; roepende ô verdoemde *Kommeryn*! geen helsche gloed en kan uw schelmery ten vollen betaelt zetten, noch mijn broedermoort afwissen Bedrieglyke Toveres! die my zoo jammerlyk tot verradery, en broedermoort vervoerden; waer zal ik den gestoorden hemel ontvluchten? En dit wanschepsel verbergen? schelmachtige Toveres! dit riep hy met zulk een schrik en benautheit, dat het wonder was; en vertrok ten bosch waert in, voerende het doode lichaem op een paert met behulp van een dienaer door het duistere geboomt. O mijn allerliefste *Lelyane*! ik meenden ontlast te zijn, toen ik haer vertrekken zag, en spoeyde my, door de naeste wegen, na de Plantasie, struikelde te met eens, en vond *Tamarinde* vast schreyende in 't begin van't Voorhout; maer ik voelde mijn ongeluk eerst toen ik t' huis quam, en miste *Vrederyk* die ik noit genoten had. Zie daer mijn *Lelyane* of ik geen oorzaek heb zijn dood te beklagen, en die spytige, doch geveinsde manier van basse weygeringen te vervloeken. De Nimfen beyde in een zelve staet, besloten deze vertelling met tranen: Maer alzoo *Lelygaert* aen de poort was, gingẽ zy hem te gemoet: hy brocht de mistroostige *Schadewart* mede, hoewel tegen

tegen zijn wil, en poogde hem alle sier aen te doen, om zijn quelling te verzetten. Maer hoe, zeyde hy, kan ik leeven? de wyl *Schadewaert* die ik plach te zijn alreets gestorven is. Mijn geest plach voorhenen na Wysheit en Deugt, als ten hemel op te vliegen; maer ik heb my zelfs veronachtsaemt, vertreden, en het leven onwaerdich gemaekt. *Lelygaert* badt hem, zijn ongeval te verhalen en met gemak verslach te doen, om hem, zoo 't mooglyk was te helpen. Wel eer placht ik begon hy, de zotheit der menschen, hoewel met droefheit te bespotten, volhardend in die gewoonte, met een stantvastigh voornemen, een laege wyl, tot dat op zekeren tijdt, de woelende *Kommeryn* my in zeker gezelschap bejegende, en alzoo 't aen my viel haer t' huis te geleyden, zoo deed zy my de klacht van *Mansaerts* onnozele doot en beweende, met krokodils tranen, haer geveinst verlies. Ik begon haer uit medelyden te troosten, na mijn beste vermogen: Maer de feex wist onder veelvoudige tranen met een heussche tael, en schyn van eerbaerheit zijn deugd en haer zuivre liefde zoo op te dragen, dat ik wegens 't quaet gerucht dat van'er liep, zeer begon te twyffelen. O *Mansaert Mansaert*! zeyze gy waert het alleen, die mijn hart bezat, en mijn vreugt benam. Hoe teder is on-

ze vroulike inborſt! want het ſchynt datter geen dochter en is ten waer haer de Natuer van vroulyken aert misdeelt had, die door den ommegang met brave borſten in haer hert niet en voelt inkruypen, ik en weet niet wat neygingen en prikkelingen om uit een menichte Minnaers te verkiezen, en in haer zinnen te verbergen, een die haer beſt behaegt. En deze verkiezing deede ik, 't is waer, eer ik oit van zijn liefde het minſte vermoeden, maer de rechte vonk ontſtak, en in wie zouze geſmoort blyven? toen hy my 't geheim van zijn hart, en zijn vlammen ontdekten? maer waer vond men oit zulk een overeenkomſt? zulk een gelyke drift, van twee zielen. En voort klagende, bewoogze my, ik ſchaem het te zeggen, my zelve in *Manſaerts* plaets, aen te bieden. Ach! hoe blind was ik, die de ſchelmery had behoren te merken: En de leugens, die men met de hand taſten kon, niet te glooven; dat ik my zelve zoo in de knip brocht. Daer ik zeker wiſt hoeze *Manſaert* plach deur te ſtryken en *Vrederyk* na te lopen, en van duyzend lichtvaerdicheên by yder verdacht was. Eindlyk zy wiſt my zoo om te leiden, totze my in er fuik kreeg, en de koop met een kus toeſloeg. Maer hoe haeſt wierden mijn oogen geopent? ik ſchrilde daer ik zat, en begon voor my zelfs

zelfs te yzen; Ja my dacht dat hemel en aerde te nauw was. Zy merkte welhaest mijn verandering, maer stelde dies te heftiger toveryen te werk, en niet alleen dat zy mijn zin en vernuft de sluymeré, maer zy maekte my eygenaer van een brandende Robyn, die op 'er borst hing, en haer zelven van een bleyke Saffier, dieze van mijn vinger trok. Ik nam mijn affcheit koel genoeg; en twyffelende, of ik noch de zelve man was, ging ik met vermoeide schreeden al suffende na huis; maer noch de donkerheit des nachts, noch de aengename rust, die ik daer plach te genieten, konden my ophouden; maer ik begaf my flux op wech na Dordrecht. Ik sliep voort alle nachten als onder de Nachtmerry, en mijn bange ziel verbeelde zich staegh, een *Harpye* trony die kussen wouw of een *Meduze* die my dreygden 't omhelzen. Ik zocht my zelfs door een ander vryery te vermaken, en *Matelieve* te liefkozen? maer hoe my die afwees, is *Starrewit* bekent.

Ik wiert door deze smaet zoo verwoet, dat ik my zelve by naer misdeed; Maer wederom gedenkende hoe weynigh ik mijn trouw en woort aen *Kommeryn* gegeven, gehouden had, achten ik my de straf van een blawe scheen dubbel waerdigh; en willende van de noot een deugt maken, besloot ik my wederom tot *Kommeryn* te

begeven: haer voor een *Lukretia* in eerbaerheit, en *Tisbe* in getrouwigheit te keuren, en al de werelt te dwingen, om dit ook als ik te gevoelen. Ik wiert in't eerst van haer koel genoeg ontfangen, zy bestont bitterlyk te weenen, en deed my naer veel biddens haer klacht: Ach *Schadewaert*! zeyze, hoe schadelijk is 't my dat ik u oit kende; want in u te vinden is mijn eer en achting schier verlooren: nu meent dien baldadigen stofs genoegh te hebben, om ons te lasteren, en met snode uitstroiselen t'onteeren, my voor u Boelinne uitkrytende, en idereen wijsmakende, dat gy zelfs roem draegt, van my tot uwen wil misbruikt te hebben. Ach ik rampzalige! wat zal my geworden? medogenden hemel! gy kent mijn onnozelheit. Deze woorden met tranen en zuchten vermengt, troffen my zoo geweldig, dat ik opstoof: wie is zoo verwaten, dat hy my dit nageeft? Wie anders als uwen *Vrederyk*, zeyze. Helaes! wat al spels kunnen de Tooverwoorden van een lichtveerdigh vrouwmensch berokkene! Ik verfoeide den ontschuldigen en wouw *Vrederyk* zonder uitstel gaen uitdagen; maer zy gevoelende datze my in de knip had, gaf haer schandigh verraet met verdraide vertellinge, een kleur: perste my tot wraek, maer en wouw in geenderley
wy-

wyze een lijfgevecht toestaen: zeggende, dat het een dwaesheit was, als iemant hem wreken wilde, dat hy dan aen zyn vyand middel gaf, om hem zelfs te beschadigen; dat zy, indien ik volstandich bleef in haer zaek te handhaven, genoegsame gelegentheit zouw uitvinden, om zonder mijn zelfs gevaer, wraek te nemen. Ik door het gift van deze *Tisiffone* aen 't woeden, zwoer haer mijn dienst. Zy voerde my eindlyk in 't Bosch, stelde my in een lage en wees my *Vrederyk*, gelijk 't my ook toe scheen, in zekere ruigten, twee Iuffers beloeren. Ik vloog hem toe zoo dra hy uitquam, en gaf hem al t'ontzinnigh, een dootlijke steek. *Starrewit* kon zich in 't hooren van deze woorden naeuw overeind houden, echter bedwong zy haere lydingen, tot hy 't volgende daer noch had bygevoegt. Maer hy die gewond was keerde zich na my om en schreyde. Helaes wat doet gy mijn broeder! wat razerny is dit? dat gy u handen schent aen een die met uw onder een zelve hart gelegen heeft. Hy viel ter aerden en gaf den geest. Zijn trouwe dienaer, die zijn paert ter zyden afleide, quam op 't gerucht toeschieten. Toen zagh ik eerst wat ik gedaen had; want in stee van *Vrederyk*, lach mijn eyghe broeder *Warner* doot voor mijn voeten. Hoe ik te moe

was, kan niemant zich inbeelden, noch hoe my deze daet geduerich voor d'oogen ſpeelt, en is niet uit te ſpreken. Hier op begon hy bitterlijk te weenen, en de Nimf met hem haer tranen te ſtorten; maer *Lelygaert* na eenige trooſtredenen, voorquam de nieuwsgiericheit van *Starrewit*, zeggende: en hoe! zouw dan *Vrederyk* niet doot zijn? daer men ſedert de tijt, dat *Starrewit* aenbrocht dat hy in 'tboſch gedoot was, niet van hem gehoort heeft? Of hy dood of levend is, hernam *Schadewaert*, weet ik niet: maer dat weet ik, dat *Vrederyk* toen ter tijd hier verr genoeg van daen was, gelyk gy noch horen zult; want als ik *Warner*, met behulp van zijn dienaer, in het boſch begraven had, en vermoeit van klagen was, zoo vroeg ik de Jongeling: hoe, en waerom *Warner* zich met *Vrederyks* gewaed had vermomt? 't welk hy my aldus vertelde: Dit ongeluk is mijn meeſter alleen door 't opreuyen van *Kommeryn* overkomen; want zoo wy dezer dagen in den Hage quamen, gaf zy aen *Warner*, ik en weet niet uit wat naeryver, tegens de Nimf *Starrewit*, dit gheſchrift, my een brief tonende, die hy uit zeker pakket trok, dat wy in de kleederen van den doden gevonden hadden, die aldus luyden.

UW gedenkt noch wel O Warner! hoe gy de Batavische Hoofdstadt, om de gunst van Starrewit te winnen plach te bezoeken, en zelf in fel winterweer, over de bevrozen Merwe uw lyf waeghden; maer alzooze toen ter tijd, hare schoonheid zoo hoogh scheen te schatten, dat gy van de som wanhoopten, en uw liefde van haer op Rozette verzetten, tot dat haer de doot ook van u aftrok. Maer hoe dikwils had Starrewit sedert rouwkoop, en hoe menichmael beschreidenze tegen my, daerze vry mee was, haer onbescheiden grootsheit, niet zonder verwijtingh van der Minnaers kleinhartigheit, nu past' et ons zeize, 'e weigheren, maer ach had my de Natuer manlijk voort gebragt, ik zou stoutmoediger toe treen en de juffers heftiger na het hart peylen. O Warner! zuchtenze, konje Starrewit in de borst zien! gy zoud haer noch trots keuren, noch geen Rozette voor my ten echt begeren. Maer myn schoone vriend! gy zult mooglijk denken, dat deze liefde door de tyd al verstorven is; ik zouw my ook niet anders inbeelden, te meer om dat men zeit dat Vrederyk, een der

braef-

braefste jongelingen, na haer staet; maer de tyd zal dat wel ontwarren, dien ontrouwen is aen my verlooft, en by Starrewit *niet geacht; want haer genegentheit, o gelukkichste! gy moogt het nu versußen, maer my daer na dank weten, noch t' eenemael over u blyft hangen: Gelyk ze my gisteren noch zelf geklaegt heeft. Gy laegter op de tong, en zy zwoer dat haer liefde noch onbevlekt was; maer datze nochtans, ten spyt der spytige fortuin, nimmer haer gelaet zouw veranderen, of een Minnaer mededogende aenzien, ten waerze met gewelt daer toe gedwongen wiert. 't Geenze meer zey past my niet te verklikken. Ik heb de laeg ontdekt, en u past het daer op niet te sluymeren. Kan mijn dienst u ergens in te pas komen gebruykze.*

Starrewit zwol van ſpijt en gramſchap om de vervloekte valſcheit van *Kommeryn*, maer zy zweeg, en *Schadewaert* vervolgen. Na 't leezen van deze letteren, voer den jonghelingh voort begon het al langh gedoofde minnevuer, in *Warner* weder te ontſtecken, ik zach dat hy geheel van *Starrewit* began te malen om haer 't zy met of tegen haer wil 't ontſchaken; terwyl hy zich hier over met my beried, zie daer

juiſt

juist of't weezen wouw, alzoo wy vroeg inde morgen nevens de plantasie op 't Kolfvelt gaen wandelen, *Vrederyk* te paert, en geheel reizich toegerust, ons tegen komen, die, om eenig misnoegen van *Starrewit*, zijn Vaderlandt en vrienden stil zwyghens verliet; maer toen hy ghewaer wiert, dat hem *Warner* kende, schoon hy geheel van klederen was verandert, groete hy hem en hield stille, hem biddende, alzo hy geheel zonder iemants weten vertrok, dat hy doch hem gezien te hebben verzweegh; belovende voor dien kleinen dienst, zyn vrientschap, als verplicht, te erkennen: *Warner* zwoer, zijn geheim niet te melden, en zo scheydenze. *Vrederijk* zo't scheen, als wanhopend in zijn liefde; maer *Warner* dankte den hemel, van dit geval. Hy verkreeg met list de klederen en Paruik van *Vrederyk*, en lach op zyn luymen, om *Starrewit* onder dat gewaet, en in schijn van den ontschuldigen *Vrederyk*, wech te voeren; waerden snachts om de woning van Hagheroos, maer kon zyn *Starre* noit alleen vinden, als op dien dach toen hy haer, de laetste mael in't bosch belagende, dė hals'er inschoot; O erbarmlyk ongeluk! en deur den ponjaert van *Kommeryn*, en myn vervloekte vuist bek af raekte. Wat dunkt u, of zoo veel ongelukken verdraeglyk zijn? die door de dood

dood van *Heldewinne* verdubbelt, en door de neerlaeg van *Batemyn* dryvoudigt, ons huis ten grond toe vernielt hebben. Den Hemel moet my helpen, want myn ziele versmacht onder den last. Dus klaegde de mistroosttige *Schadewaert*; maer laet ons ook hooren wat elders te doen is.

Kommeryn van *Schilaert* nu ontslaghen, geraekte weer byster aen 't hollen, toen zy hoorde dat *Heldt* gesneuvelt was: dies zy van onghedurigheit ghedreven weer te waghen steeg, om nieuw vuer t'ontsteeken, of een versch Wilt op te doen, en geen bequamer plaets hier toe, dan den Hoflijken Haegh kennende, mende derwaerts henen, alwaer zy zeer na by een schoon lusthuis hebbende, niet twyffelde, van haest goede vangst te doen. Zy reet daeglyx een Toer om in 't Voorhout en hadt metter haest een Haes op 'tspoor die zy weder licht liet slippen. Maer op een morgen, naer een stormigen nacht wiert zy belust, alzoo 't bulderende weder wat begon te bedaren, de ghestoorde zee te zien: zy liet zich dan in een windtkoets na 't beschulp te strant voeren, over de barre Klift, die, alzoo 'tzeer geregent hadt, vry van stof was. Zy zach hoe den woenden Oceaen het duingebeukt had, en zelfs ghedreigt door het mulle zandt in te breeken. De strandt nochtans was

goet

goed, zynde de zee in t'afwyken: en alzooze van verre vernam, datter iets te doen was, lietze derwaerts aenslaen; vindende niet wyd van Schevelingh een droevich gezicht, als een hoop half verzopen bootslien, die echter of half doot of door 'tloozen van 't inghedronken zeewater binnen hoop, al te landt waeren, zonder dat zy iemandt vermisten, als alleen eenen jongen Heere, die zy ghe-loofden verdronken te zyn. Zy beklaegden zijn ongeluk, en verwekten in *Kommeryn* een soort van medelyden; die 't leet dat zy om de doodt van *Heldt* had weer opkrabden. Zy liet deze dan by een deel visschers, die haer holpen naer het Dorp geleidē, om de drenkelingen uit medogen wat te verquikken; maer zy zelf liet hare Koets voortgaen, langhs de strandt, onstuimigher van zinnen dan de Zee zelf. Maer 't gerugt van een schipbreuk, vloog vast rondom, in de naburighe Huyzen en Dorpen, en quam ter ooren van *Leligaert* daer hy met zijn dogter en twee gasten aen tafel was. Hy die alle midlen van vermaek bedacht had om *Leliane* te verquikken, vond ook goed te bezoeken, of een droevig schouspel, ghevoegt by de jammerlyke vertellingh van *Warners* omkomen, tot hare genezingh iet kon helpen; want dikwils

ge-

ghebeurt het ook, dat de zwaermoedigheit, wanneer ons een anders droefheit naekt te vooren komt, affchiet, voornamentlyk, als een anders ongheluk het onze overweegt; want dan moeten wy ons zelf noch gelukkigh oordeelen, wanneer wy zien dat ons ongheval, by dat van een ander, noch niet te pas komt. Hy verzocht *Starrewit* dan, die hy begerigh zach, *Schadewaert* het uit te hooren, hem wat te onderhouden, en beval zijn dochter, met haer voedſter hem te verzellen, liet inſpannen, en al zachjes na de ſtrand dryven, daer zagen zy de droeve overblyfſels van 't verlooren ſchip, hier en daer opghewurpen, en ginder 't ontkomen bootsvolk, nu wat verquikt, van haer tegenſpoet verſlagh doen; d'omſtanders verwondert toeluiſteren en hen van dat zy 't zoo ontkomen waren geluk wenſchen. *Leligaert* liet een van de voornaemſte om hun alles te vertellen roepen die hem daer in te wille was, de waerheit te kennen gaf, en met God van hunne bewaernis te danken beſloot: beklagende alleen dien jonghen Edelman, wiens byzondere ſchoonheit en deugden hy niet ghenoegh kon uitmeeten. Hy zeyde ook: dat hy hem noch eens met een blik van verre gezien had, als rydende op een blauwe golf, en met een bloot zwaert in

de vuiſt, als wilde hy de zee bevechten: maer dat hy zonder twijffel nu al lang, al-waerdt maer alleen van koude vergaen was, en alzoo de barningen deurgaens te hoogh gingen om eenigh vaertuig in zee te kryghen, zoo was'er tot zyn hulpe niets te doen gheweeſt, dies moſtmen met ge-dult afwagten dat zyn doot lichaem noch mooglyk moght opkomen, om dat noch ter aerde te beſteen, 't welk al was dat hy kon hopen. *Leligaert* bedankt den zee-man, maer was dapper om 't verlies van dien onbekenden begaen, maer de maegt die zich nu in de ſchoole van ſtandvaſtig-heid oeffende, ſloot haer medoghende harts tochten met een hartgrondighe zucht, latende alleen een weinigh tranen uit medelyden, maer bleef beſtandigh in haer aengenomen gebaer. Aldus reden zy langhs de ſtrandt, tot ontrent nae by Katwijk, als *Leligaert* belaſten om te kee-ren: maer zy zagen van verde een Karos zoo hun dacht ſtilſtaen en ietwes op den oever, dies hen de nieusgierigheit der-waers aen lokten. Hoe vremt de voor-vallen dezer werelt, en hoe wonderlyk de beſtieringen des Hemels zijn voor de gheene die de zelve ernſtich achtſlaen, zal u 't vervolgh onzer vertelling genoeg bewijzen.

Ziet hier de bedroefſte vertoning van een

een volmaekt treurſpel voorde oogen van ons naderende gezelſchap. De zee begon vaſt weder te waſſen, en ſchoon dẽ ſtorm bevredigt was, en de zon klaer ſcheen, zo ſchuimden de golvẽ noch in de ſtortende barningẽ: alwaer zich ik en weet niet wat van in de baeren wentelende eerſt vertoont had: Voor het tegenwoordige zage zy een wakkere Amazone nu tot de knie dan tot de middel in 't water, met hulp van een dienaer een naekt jonghmans lichaem uit de zee draghen, het welcke, 't zy of doot dan of machteloos nochtans een bloot zwaert in de vuiſt beſturven hebbende wel eenighe ſchijn gaf, dat het eer van macht dan van moedt was verlaten. Zy nochtans die dezen dienſt zo zeer bevlytichde, ſcheen een zeekere hoop tot weder bekomingh ghevat te hebben; 't zy dat zy 't noch warm gevoelde, of dat zyn hooft dat op haer ſchouder ruſte, daer 't zout water gheduerigh langs hare borſt van uytliep, ghenoeghzame tekenen van leeven vertoonden. Zy droeg het aldus op 't drooge met haer Koetſman, die het onderlyf aen de Knien omarmt had, en voort regelrecht in haer Karos. *Leligaert* ſprong uyt de zyne gevolgt van de voedſter, want *Leliane* dacht het niet betamelijk een zoo geheel naekt jongeling zoo weynigh doot als levende

te naderen; maer onnozele wat ſuft gy! en hoe laet gy een ander 't geen u alleen toekomt! gewis indien gy 't gheweeten had gy zouwt *Kommeryn*, die nu met dien roof heene ſtrijkt, welvoor komen hebbe: gy had u gewis niet ontzien om met u Brulofts kleet hem te gemoet te zwemmen; noch zelf met hem, die gy waende doot te zyn in de golven te verſmooren. Haer vader ende oude zagen vaſt toe, hoe *Kommeryn* (want zy waſt) die de jongeling in de Koets Koeſterde, hem met des Koetſiers rok omhingh, en tot overgeven bracht; ja dat hem zelfs de ooghen begoſten te openen. De Voetſter had ook al hand in 't werk, en had hem den degen uit de hand geloſt, die zy neven hem al bevende nederlei, vliegende voort nae *Leliane*, die zy dwongh af te ſtygen, om te zien of men dezen, daer ze nu onverdacht mocht by komen, niet kennen zou. De maeght eenighzins hier van ontzet volghde: zy vond *Kommeryn* noch eeven bezigh om hem die vaſt water uitſpoogh 't onderſteunen, zy zelf zag als een verdronke kat, en haer kleederen van ghebloemt Satyn ganſch nat en vuil: 't ſcheen of haer ter werelt niets ter harten gingh, als alleen des jongelinghs gemak en verquikkingh te bezorghen. Hy was nu al vry binnen hoop, en begon eenighe ruſt
te

te gevoelen, en leunende op haer borst nu en dan zyn oogen te open, en een wyl op *Leliane* die hem by gheval in 't oog viel te staren; terwijl *Kommeryn* zijn hooft en zwart hair afdrooghde: zy beval haer Koetsman voort te slaen, bukte zich een weinigh voor onze aenschouwers, en was in korten tijdt uit het oogh: latende *Leligaert*, die nevens zyn verzwakt ghezicht, zonder achterdacht was, wel verblyt, van dat den jonghelingh, die van ieder was deurgeschreven, dus onverwagt was gereddert. Maer de Voedster, die het zwaert, dat zy zoo wel kende, hadt in de handt gehadt, stont als verstomt, en verwondert dat de maegt, noch haer vader, deezen *Eerryk* te zijn niet lieten blyken; want schoon zy wel wist dat *Eerryk* blont hair had, zo kon men deze verande ring de nattigheit toeschryvẽ, en waerlyk in de maet schiklykheit des aenghezichts was *Eerrijk Heldt* niet zeer ongelyk. Maer *Leliane* die dat weezen en die trekken des gezichts zoo wel kende, waer van zy zoo volkomen beeltenis in 't hert voerde, scheen in een steen verandert, ghelyk *Sefeus* gasten door 'tzien van *Medusas* hooft. Zy bleef ook sprakeloos; maer de vader, dit hare medoghentheit toeschrivende, geboodt naer huis te mennen, daer zy den avond aenbrengende, de maegt zich
in

in haer kamer alleẽ met haer Voedſter vertrok: alwaer zy beyde zig elk in een ſtoel tegen over elkander al zwyghende nederzetten; of eindlyk de oude de ſtilte brak, zeggende: en zijn wy dan betovert dat gy noch uw vader dien ellendigen niet ghekent hebt? of iſſer eenighe nieuwe vyantſchap tuſſchen hem en ons huis, die my onbewuſt is? Maer wat gheſchil kan zoo hoogh loopen, datmen daerom een ghewezen vriendt in zoo hoogen noodt zou vergeten? en zoo koel de goede gheheugnis uit den zin ſlaen? ghy hebt hem dan ook ghekent? viel'er de Nimf op in. Ja zoo dra ik hem zach, hernam d'ander, en ben ten vollen verzeekert, te meer deur het rapier dat ik hem uyt de handt nam; daer het wapen van *Zegemont* die 't hem ſchonk, in 't Goude gheveſt, tuſſen edele ſteenen geamaljeert is. Helaes Moeder! gy begint dunkt my te ſuffen van wapen en rapier, zei de maegt: en gelyk gy zegt, wy ſchynen gewis betovert. Maer wie gheleek dien ellendigen in uw oogh? Hy gheleek en 't was *Eerryk*, of ik ben zonder twijffel beguicgelt, antwoorde d'ander; want zoo was't eigen zwaert, dat ik zelf na't gevegt dat hy met *Held* had van bloet gezuivert heb, en 'tzelve dat hy van de *Donau* bragt; en hoe zou ik *Eerrijk* vergeten hebben, zo was ik

meer

meer versuft dan blint; maer gy myn kint hebt hem ook gezien, en noch voor *Eerryk* noch voor zyn geest gekent. Helaes moeder! zuchten de maegt, 't was *Eerrÿk* noch zyn geest; maer waerlyk een geest die om mijnentwil gaet waren, de droeve geest van *Heldt* die my zyn doot verwijt, door den deegen van *Eerrÿk* gesneuvelt: Geef my raet lieve moeder, wat zal my te doen staen; want ik vrees dat my die schim meer zal voorkomen; en tot wraek aenporrende in zware bezoekingh voeren: nochtans gheloof ik vast dat de zuyvre ziel van *Held* in rust is; maer een quaden Enghel spookt dus in zijn gedaente, die aen uw *Eerryk*, en aen myn vader zonder twijffel een ander vertoont heeft. Dat zal wel waer zyn, hernam d'oude, want indien *Leligaert* of als ik of als gy ghezien had, men zou 't wel uit zijn ghelaet of woorden ghemerkt hebben: daerom besluit ik dat dit een bedrieghlyke spookery gheweest is; waer teghen wy ons niet beter als met gebeeden kunnen wapenen: onze goede Engelen zullen ons voor diergelyke aenvechtinghen hoop ik in 't toekomend bewaren. Deeze vervaert heden hielden de Maegt en en de Voetster stip by een, en wapenden'er staegh met devote gedachten. Maer alzoo de avontmaeltyd bereid was gingen zy na de Zael
daer

daer zy *Starrewit*, door eenige byzonderheden uit *Schadewaert* verstaen, een weynich verquikt, en hem door de godvruchtige aenspraek van *Lelygaert* wat beter getroost vonden. De vader maekte 't gezelschap over tafel bekent, hoe dat hy dien avond tijding van *Eerryk*, die in den Hage te bedde lagh om van zijn wonden die weder ontsprongen waren genezen te worden, ontfangen had, en dat hy wel haest hen hoopte te bezoeken. Dit ontstelde *Lelyane* een weynich, maer brocht haer voedster in te meer twyfels van spokery. *Starrewit*, die niet als van zijn dood gehoort had, verblyde zich, hoewelze haer broeders afzyn beklaegde, en met droefheit bekent maekte: *Lelygaert* als van *Held* gehoont, zweeg hier op, en *Schadewaert* die zy 't alrede vertelt had, wenkte haer die snaer niet te roeren. Maer *Lelyane* nu te meer in twyfel, wiert van verlangen gepynicht om zekere tyding uit haer speelgenoot te verstaen. *Starrewit* vernoegde haer, die nacht by haer te bedde zijnde ongevraegt van die nieuwsgierichheit, maer zy behield noch 't gevoelen van de geest van *Held*, en niet hem zelf gezien te hebben. Zoo kleeft het wangeloof door gebrek van scharp onderzoek in onze inbeelding. Voorzienige Princesse, doorluchte *Amilia*! vergeef aen *Lely*-

ane dit misverstant, de wyl haer de ziekte die ook 't vernuft belemmert, noch niet geheel verlaten heeft.

Ondertusschen bezocht *Lelygaert* den Jongen *Eerryk* alle daeg, die niet zoo zeer door den vlyt der geneesmeesters als door 't verlangen van Lelyane te zien genasl; Maer in plaets van zijn kerk gang begaf hy zich om zijn afgodin te begroeten, want schoon hy hier te lant vremt was, zo meende hy wel zoveel uit Lelygaert verstaen te hebben, dat hy zijn huis zouw kunnen uit vinden: hy geraekte dan eintlyk in't bosch maer doolden uyt zijn weg, zo dat hy genootzaekt was te vragen: hy zach dan by geval een Edelman, met de mantel om d'ooren, onder aen een hooge Beukeboom staen leunen, die met een droeve toon zijn hart scheen te willen ontlasten, en met dit vers zijn zang besloot.

O *snoode* Masanisse!
Die aen u Bruit, in stee van ryke gaven,
Met een besmet gewisse,
Fenyn schonkt, om haer minnedorst te laven.
Ach Sefalus! *hoe kont gy flus,*
Op 't hart van uw beminde,
Zoo kunstigh mikken?
O Prokris! *elk moet schrikken*
My te vinde.

Voor-

Voorwaer *Eerryk*, hoe ſtout hy ock was, gevoelde een vonkje van ſchrik, echter trat hy toe dezen Edelman te groeten, met eenen vragende: Of hy hem de hofſtede van *Lelygaert* niet zouw kunnen aenwyzen? Maer dezen onbekenden bleef hem, doch met de hoet in de hant, een wyl zonder ſpreeken ſtaen aenzien: waer over *Eerryk* hem andermael, twyffelende of het zyn hooge taels ſchult was, dat hy hem niet verſtaende zweeg, dezelve vraeg deê. Waer op d'ander, na hem wel door en doorkeken te hebben, weder vraegde of hy het huis meende van de ſchoone *Lelyane*? *Eerryk* met ja antwoordende: Hervraegde d'ander wederom hoe zyn naem was? waer op hy hoe wel eenichzins moeylyk zeyde, datze *Eerryk* en hy tot zynen dienſt was. Dat was onvannode d'ander weer: maer hoe veel heeft uw dat Rapier gekoſt? meer als gy waerdich zyt berſt *Eerryk* wel geſtoort uit, gy draegt het onwaerdich, hernam d'ander, en zijn mantel flux afwerpende rukt van leer, zoo doet *Eerryk* het zwaert van *Held*, zy vallen op malkander aen, en tonen beyde datze in de kunſt ervaren zijn, ondertuſſchen komt'er een karos, en flux daer uit twee ſchoone Nimfen, die de Ridders toeriepen: Zy wilden harenthalven ophouden: maer geen gehoor; want

het bloed te zeer verhit is: en ſchoon de Juffers naderen en ſcheenen te ſmeeken, al vergeefs; en voor en doofmans deur: zy vechten even vierich, terwyl vertoont zig op een ſpierwit Paert een aenzienlyke Nimf, [illegible] getoyt, zy had een zwart fulp bonet met witte pluymen op 't hooft, den boezem milt open, en over een wit ſatyn vrouwe gewaet een zwart fluweelen ryrok, en de zelve met een geborduerden gordel daer aen een gouden Zwaert hing omgort. Zy begaf zich dicht by de vechters, en verwonderde zich van hare behendicheit; had medelyden met hare wonden, en dacht hen beyde te waerdich om aldus te vergaen: Maer ziende dat de twee eerſte Jufferen haer vergeefs met bidden zochten te ſcheyden, nam zy een gevaerlyker beſluit, trok haer geweer, en 't paert den toom een weynich ruymer latende dreygde tuſſchen beyden in te draven: met eenen de Ridders toeroepende van op te houdẽ. De Kampvechters hier over ontzet verwonderen zich over dit vremt toeſtel: wyken af, en komen tot gehoor: en voorwaer 't was meer dan tijdt, want zy waren dapper vermoeyt, en al op veel plaetſen gewont. Hier op naderden de twee Nimfen van de karos, maer den bevechter van *Eerryk* haer ziende, valt de outſte

te

te voet, die hoe welze beyde in den rouw waren wel de bedroefſte ſcheen, hy noemt zich onwaerdich haer te zien, vervloekt zyn fortuin, en valt plat ter aerden neer. De bedroefde Maegt poogt hem te vergeefs op te helpen, maer valt zelf weêmoedich nevens hem. Haer ſchoone gezellinne ſtaet verlegen: *Eerryk* ziet vremt toe; Maer *Kommeryn*, want zy waſt die t e paert was, zit af, men helpt de bedroef de Maegt in haer karos, maer zy kan den bedoefden Edelman niet op 't velt laten leggen: Hier is nochtans koets noch wagen by de hant anders als de hare, *Kommeryn* biet haer huis dat na by is aen: en *Eerryk* zyn hulp om den bedroefden tot bedaren te brengen; dit wert in 't werk geſtelt. *Eerryk* en *Kommeryn* brengen hem in de karos: de Juffers plaetſen beyde vechters tegen haer over: en *Kommeryn* opgeſtegen rydt nevens de koets na haer huis. Maer hoe gelukkigh was *Eerryk* dat hy *Lelyane* noit in haer fleur gezien hadt, *Lelyane* die nu van quelling ſterft, en door droefheit haer ſchoonheit als met een nevel bedekt. Gelukkich was hy, zeg ik, vry zynde van een zelfſtryt die de ſchoonheit van d' overſchone *Matelieve* die recht over hem zat, tegen die van *Lelyane* zouw verwekt hebben; Maer nu ging die van de lieflyke *Matelieve*, ſch oon eenichſins van

droefheit belemmert, *Lelyane* al verre te boven. Dit trof *Eerryk* zoo onvoorziens dat hy by na zoo ſtom als zijn makker (ik meen zijn beſtryder, wiert: en gelyk eender die in de zon ſtarende verblint, zoo verblinde *Eerryk* van deze nieuwe Zon, daer hy gedurich zijn gezicht op geveſt hebbende, zijn gezicht ja zich zelfs in verloor. Aldus quamen zy ten huize van *Kommeryn*, die haer alle feeſtelyk verwelkomde en ter tafel noode, alzoo 't nu even op de middach en de maeltyt gereet was; maer de twee vechters moſtmen eerſt van hare wonden verbinden, waer toe de huishouſter van *Kommeryn* zeer bequaem, en een ganſch vertrek met zalven en droogen by de handt was. En voorwaer zy hadden beyde veel bloet gelaten, zoo dat deze hulp nevens de ververſing die *Kommeryn* haer dede wel te ſta quam. Over maeltyt leerde *Kommeryn* haer gaſten kennen, en *Eerryk* de naem van *Matelieve*, die korts daer aen met haer gezellinne oorlof nam van *Kommeryn*, die de twee vechters dwong haer te beloven, van in haer huis te blyven totze zouden genezen zyn, 't geenze licht toeſtonden, hebbende den bedroefden Edelman belofte van de treuryge Maegt, dat zy hem korts zouw bezoeken, en *Eerryk* hoop van datze *Matelieve* zouw mebrengen: maer *Kommeryn*

ryn hadt *Eerryk* in 't oog, en was wel te vreên met dit voorval. Aldus wierden de Kampvechters vrienden, en op haer verzoek samen gekamert.

De Kalabreesche *Circe* was noit bet in haer schik in 't ontmoeten der vlieshelden of toenze den schalken *Ulisses* in haer gewelt kreeg: Om hem zoo 't Jupiter toeliet, door hare konst te betoveren: als *Kommeryn* in zoo veel keurs van bekoorlyke Jongelingen. Zy had *Held* alreets door duyzend beleefthedẽ zoo zy meende verwonnen, hy gevoelde zich zoo hoog verplicht dat hy haer hoe zeer hem de droefheit pynde met gedwonge minzaemheit en oprechte dankbaerheit na d' oogen zagh. Hy was nu weer braef uitgedost, en scheen zijn huiswaerdin een nieuwen *Adoon*, of wel een *Paris* van *Cytereja* in een wolk gezonden, of om beter te zeggen van *Aphrodite* haer in Zeeschuim toegespoelt; en nevens hem gezeten deet hem zyn ongeval zonder d'ontydige dood van *Lelyane* te vergeten vertellen. Zyn zwaerste klacht verlichten 't hart van *Kommeryn*, wantze dacht door geen medeminnares verhindert te veiliger voort te gaen: Zy deed hem alle goetsier aen om zijn gezontheit te herstellen, en zocht tijdverdryf tot vermaek van zyn geest. Reed met hem ter jacht of voer

uit

uit viſſen, en was vroeg en laet aen zyn zy tot dat zy dezen morgen haer alleen wat vermeyende de twee Kampvechters in haer gewelt kreeg. Maer aen den avond gink zy weêr met hem op de Jacht en een goed ſtuk vanden ander verdwaelt, begon hy die zich alleen bevond aen zyn lieve *Lelyane* die hy niet vergetẽ kon te denken, en haer als een andren *Orfeus* in 't Elyzeſche veld op te ſpeuren, hy was zoo diep in zyn gedachten dat hy niet wiſt waer hy ging, tot dat hy zich eindlyk op een bequaem heuveltjen uitſtrekte, van waer hy wel haeſt met een bevallyke ſtem volgende vers hoorde zingen.

Stemme : Belle Iris.

Die ondankbaerlyk het goed
Eens genoten kan vergeten,
Heeft een afgezengt geweeten
En een goddeloos gemoed:
Daerom dank ik na vermogen
d' Oorſaek die my deed ontvlien
En die door myn nood bewogen
Zelf de dood niet heeft ontzien.

Heldewinne, *die voor ſmaed*
Myne kuisheit wouw behoeden

Trade

Trat der Beulen vreeslyk woeden
Te gemoet, o Helde daet!
d'Onwaerdeerlyke geschenken
Die 'k in mijnen angst genoot,
Zal ik stadich nagedenken,
En verplicht zijn tot'er dood.

En of ik in 't leven hier
Deze daed niet kan vergelden,
'k Zal in d' Elyzesche velden
Een vergode lykbanier,
Van getrouwe deugd, de schimmen
Gaen vertonen met gezang,
En ten hemel op doen klimmen
Vwen lof veel Eeuwen lang.

Hy rees een weinich overeind en zach over 't bergje dicht by hem, en recht in't aengezicht de Nimf *Lelyane*: zy zach hem ook, maer even als of hy 't hooft uit het Duin stak; Voorwaer schriklijk voor haer die alreets vastlijk geloofde datze zijn geest te vooren gezien had; zy sprong op en vloog over 't velt na haer gezelschap, daerze vol verbaestheit by quam; alzoze daer dicht ontrent met den hengel visten; zy vertelden haer Voedster watze wederom gezien had, en bleef schoonze 't voor *Lelygaert* ontveinsde nacht en dach in angst. *Held* die ook de Geest van *Lelyane* waende te zien, kreegh als een blixem in

d'oogen, viel op zijn ellebogen, doch na een weynigh moets hernomen te hebben, ſtont op om de Nimf of haer Geeſt aen te ſpreken: maer hy vond 'er tael noch teyken van; hy wiſt niet wat te denken, ging al mimerende na *Kommeryns* Hofſte, en na zijn kamer, daer hy in 't bed viel en in ongeduldige klachten uitborſte; zoo dat hy geheel afgemat een koorts op den hals kreeg. Maer *Kommeryn* had onderwyl een andre ontmoeting; zy geraekte van Iagen verhit aen een bevallijke Vyver, daer een groote Nimf gekleed in veltgewaet, met zwart Floers overwimpelt, met d'angelroe ſpeelden: om de greetige viſch meer met hoop te quellen dan te willen verſchalken. Zy trat toe dé viſſcherſe te groeten; Maer d'ander omziende met een donker gezicht zweeg ſtil. Waer op zy met een ſchimpere lach uitſchoot: indien uw Angel uw Oogen ſlacht, en uw Aes uw Aengezicht, zo zult gy zoo weynich Viſſchen als Vryers vangen. Ik kan my zonder vangſt vernoegen, zey d'ander, maer ghy Iagerin die op menſchen vangſt uit zijt, hoe veel onnozele hebt gy al in u bedrieglijke Netten verſchalkt? In mijn bedrieglijke Netten? hernam de eerſte; en zijt gy niet *Starrewit*, die om *Vrederyk* zo veel bedrogs beſtond? Neen, was *Kommeryn*, die hem naliep, hervatte *Starrewit*

rewit, want gy waert het, die niet te vredẽ met uw eygen Katerjacht, noch valſche brieven als uit eens anders laſt ſchreeft, en door eerlooze leugens lichtgelovigen om hals brogt. *Kommeryn* zwol van ſpijt en beet oper tanden, en hadze 'tzwaert datze des morgens aenhad, niet afgeleit 't had, 'er byſter gehapert. Zy hief echter een wãdelſtaf op om op d'ander te treffẽ, maer *Starrewit* het zwaerſte van haer Angelroe om haer met gelijke munt te voldoen, als *Lelygaert* en *Schadewaert* aenquamen, gevolgt van *Lelyane* en haer Voedſter; dies *Starrewit* hoe gebeten beſchaemt afliet, en *Kommeryn* haer verwoede wraek uitſtellende deurging. Haer Liefde tot *Pantis* kreeg een groote krak, om dat hy de broeder van haer viandinne was; en noch meer toenze hem in zijn kamer zwaermoedich te bedde vond. Zy gink ook in de hare, na datze *Eerryk* en zijn bedrukten Metgezel een geruſten nacht gewenſcht, en haer nieuwe gaſten die van *Held* niets en wiſten, noch hy van haer, van alles verzien hadde. De dulle viantſchap tegen *Starrewit* weer opgewekt, ſtreet in haer borſt met de Liefde dieze *Held* droeg; de geroerde Kolen in d'Aſſche van haer oude Minnaers glommen nu en dan: Het minnevuer van *Eerryk* ontſteken ſmookte, en ſchoot vaſt nieuwe

vonken in haer inbeelding; zoo datze dien nacht weynich rust genoot.

Maer laet ons *Eerryk* en zijn gezelschap te bedde brenghen, en in 't naeste Boek een eind maken; want ik begin te twijffelen of my ook al dit schryven ergens toe dient, daer ik aen een andre Konstgodinne, die hare Dienaers beter als de Poezy beloont, verbonden ben. Ik zal dan voor deez tijd aflaten, en de klachten *Guarini* in zijn *Carinus* hier aenhangen: dewylze my, ik en weet niet door wat zwaermoedigheit, als uit de pen vloeyen.

Ach lieve Uraen*! indien ik sins ik scheide*
Uit Elis, en in Grieken my vermeyde,
Met myne luit zoo eenigh overzee,
Wel zoo veel stofs gehad had' om te reyen,
Als ik wel reen gehad hebb' om te schreyen,
Door al' t verdriet en 't woedende wee op wee:
Ik zouw misschien, met zoo verheeve toonen,
De heldedaen van ons vermaerde zoonen,
En haer waerdy, wel hebben uitgezet,
Dat zy den lof, die d'ouwd' Homeer *in 't stryden*
Achilles *gaf, niet hadden te benyden;*
Hoe hoog van toon en heerlyk getrompet:
De moeder van gelukkelooze zwanen,
Myn vaderland, zouw zigh van klagen spanen,
En treen door my versiert met d'andre Kroon
Van lauwren. Maer de Dichtkunst dezer dagen,
On dankbre Eeuw! kan geen geluk bejagen:

Men

Men most een zwaen met beter lof en loon,
En zachter nest, en zoeter spys vermaken.
Op den Parnas en kanmen niet geraken
Dan onbelast van kommer en verdriet:
Want die gestaegh als met'er noodlot kampen
En worstelen met allerhande rampen
Die worden heesch; hun stemmen klinken niet.

HAE-

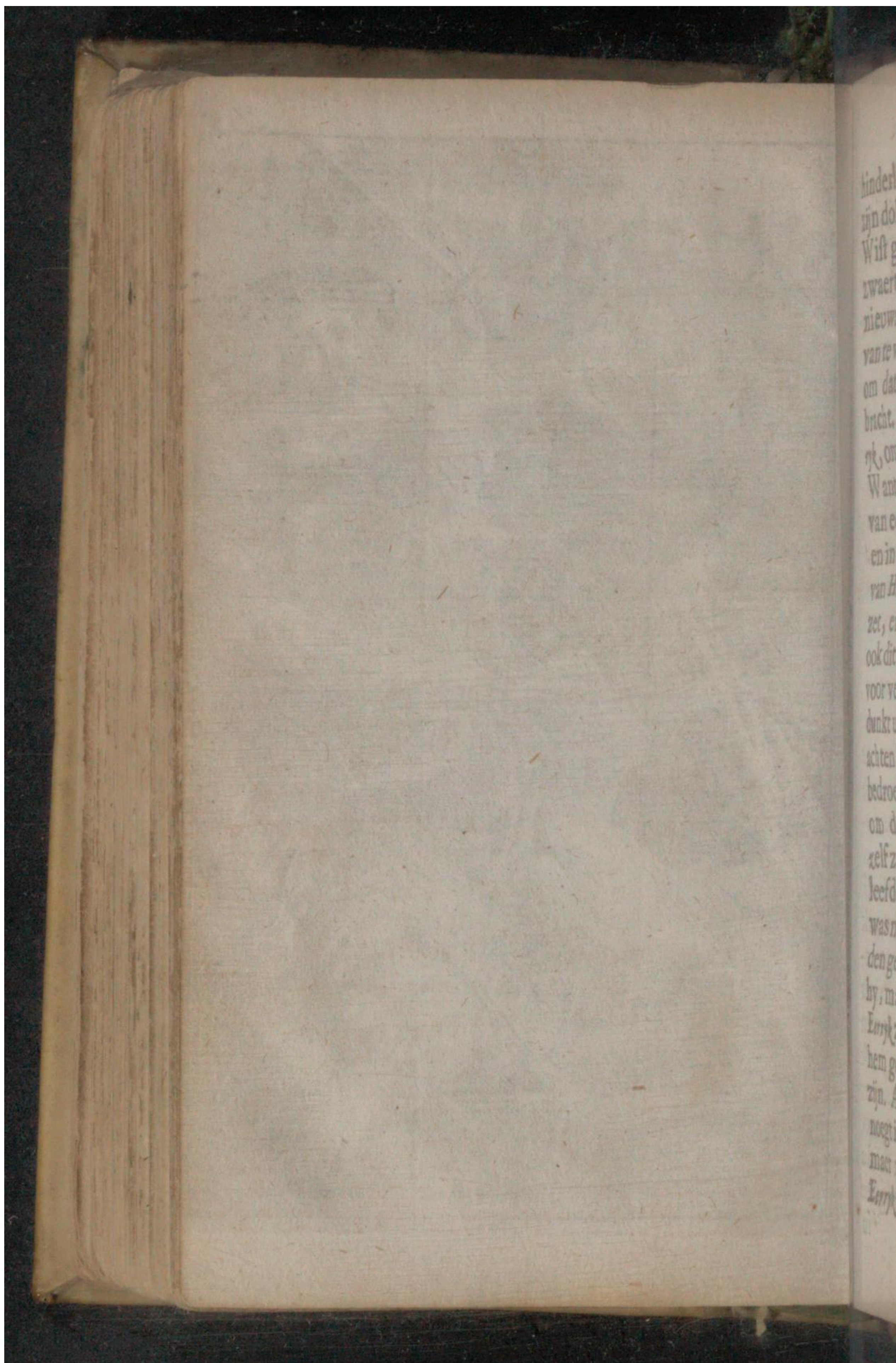
HAEGAENVELD.

Zevende Boek.

W*Anneer ik, o* Schoone *Prinsessen!* *aen 't ongeluk van Don* Sebastiaen, *Overgrootvaders Oom, die van 't gemeene volk aen de Taeg door overgeloof noch als levende verwacht wort, en aen de rampen Koning* Antonius *overkomen, gedenk, zoo word ik gewaer dat mijn Vertellingen maer kinderspel, en mijn ongelukkige Minnaers noch gelukkigh zijn. Ik moet echter by mijn trant blyven, en met* Dedalus *niet te hoog noch te laeg vliegen.*

Onzen bedroefden Edelman zoo als hy met *Eerryk* 's avonts alleen was, zach by geval het zwaert dat hem *Held* gegeven had leggen: waer op hy bleef staroogen, zuchtende uit 't diepst van zijn harte, 't welk *Eerryk* begon te merken, en na d'oorzaek te vragen. D'ander antwoorde, dat de heusheit daer hy hem me verbonden hadt, hem geboot te zwygen van een zaek die haer beyde dien dach zoo hin-

hinderlijk geweest was. Maer *Eerryk* die zijn dolingh speurde, begon te zeggen: Wist gy mijn vrient hoe hoogh dat ik dit zwaert dat my vereert is achte, gy zoudt nieuwsgierich zijn om de reeden daer van te weten. Mooglijk is 't zey d'ander om dattet u niet en heeft ter doot gebracht. Neen mijn vrient hernam *Eerryk*, om dat het mijn leven bewaert heeft: Want als ik laest van *Dordrecht* komende van eenige schelmen besprongen wierdt, en in gevaer van mijn leven was, wiert ik van *Held*, die ik waende dood te zijn, ontzet, en het leven gebergt; die my toen ook dit rapier, daer ik hem het mijne voor vereerde geschonken heeft. Wat dunkt u dan, of ik geen reeden heb dat te achten? *Lauwervelt*, want hy was dezen bedroefden, dit horende, vloog *Eerryk* om den hals, blyde dat *Heldt*, daer hy zelf zoo hoog aen verbonden was, noch leefde; want hy wist niet beter, of hy was na't gevecht met *Eerryk* van zijn wonden gesturven. Ach mijn vriend, zeyde hy, mach ik geloven dat *Held* genezen is? *Eerryk* zwoer hem ja, en dat hy al wat hy hem gezeit had zouw bevinden waer te zijn. Aldus begaven zy zich zeer wel vernoegt in elkanders gezelschap te bedde; maer niet slapen kunnende, verzocht *Eerryk* zijn vrient, hy wilde hem de reeden

den

den waerom hy hem zoo zeer om *Heldts* zaeken bekommerde melden ; en ook wat ongeluk hem, en de Nimf zoo zeer ter herte ging.

Ik wil u hier garen in voldoen, antwoorde *Lauwerveld*, en zal u ook geheel myn ongelukkighe vryaſie van begin af vertellen : d'ander luyſterde : en hy begon aldus: Toen de Hemel ons zoo wonderlyk dreighde, en de Rampplaneten *Mars* en *Saturnus* zoo vierigh ſchenen, 't Haegſche Hof en 't luſtighe Boſch zoo vol nachtgeeſten huilden, die niet dan ongheluk voorſpookten, de Vyver en Vyverbergh trilden en des Prinſen hofvenſters ſchriklyk op en toeklapten, en de Nachtuil met droevig geſchreeuw de Koninklyke Princes vervaerden, dat de moort van haer heer Vader ſcheen te voorzeggen, op die ongelukkighe uer begon mijn ongelukkighe minnery: toen kreegh ik de eerſte kennis aen de Nimf *Korenare*, dien gy flus ghezien hebt ; ik wiert in 't eerſt haer zoeten aert bemerkende, eenighzins bewooghen, maer haer onderhoudende, bevond ik myn hart, als het yzer tot de zeilſteen, met gewelt tot haer te trekken ; want nevens ontallijke bevallijkheen, zoo was zy zoo aerdich in 't zingen, datze my de ziel als ten ooren uittrok. Ik om my eenigzins

in

in haer gunst te stellen, verzach haer alle daegh met nieuwe Liedden, waer van dit het eerste was, onder de naem van *Rozemonde.*

Stemme, Granida Princesse.

Zoete Rozemonde!
De klank van uw gezangen,
Voert myn geest
En ziel ten ooren uyt;
Ja dijn stem doorwonde
Myn hart, ik ben gevangen,
En gy vreest
Myn liefste noch de Bruit
Van my te zyn.
Daer ik zoo vierigh blaek!
In stee van pijn
Laet ons plukken rypvermaek.

Maer myn pronk Godinne!
Veel schoonder dan Aurore
Kan mijn trouw
Myn smeekende gestrook,
Uwe Wederminne
Te mywaerts niet bekore.
'K sal van Rouw

Ver-

Veerdwynen als een rook,
Zoo zal't gezang
En uw vergode toon,
Ach't is te vrangh,
Uw getrouwste minnaer doon.

Neen, met beter toonen
Geneest gy mijne wonde,
Sla geluit,
En zing ik min u weer,
Kwil uw min beloonen:
Mijn zoete Rozemonde
Wees myn Bruit
Mijn honichzoet, en meer,
Kom kort beraedt,
Het beiden baert verdriet,
Ey! kies de staet,
Daer me niet dan vreugd geniet.

Maer ik ben al te gelukkigh gheweest; want hoewel'er ter werelt niets verdrietigeren is dan zonder ghevoelen van wederliefde te vryen, noch niets aengenamers dan de overeenstemming van twee Verliefde harten, zoo is de voorspoet dikwils ghevaerlijker dan men meent: want alzoo *Korenare* ghenoeghsaem blyken liet, datze myn liefde niet vremdt keurde

keurde, zoo wiert zy ook haeſt van haer vader *Batemyn* die wonderlyk van aert was opgeſloten: 't welk my onbekent bleef, tot naer een lange wyl, zoo dat ik van hare ſtandtvaſtigheyt alreets begon te twyffelen; maer op 't onvoorzienſt, als ik eens naer myn oude ghewoonte een keer of twee om den trans van hare woning dee, wiert ik zoo 't ſchijnt van haèr ghezien, dies zontze, ô vernederingh haer Voetſter tot my, die my al ſtillekens als in 't voorbygaen toemompelde: uw *Korenare* verzoekt te weten wat u zoo omjaeght, en ontbiet u dat zy zich uit laſt van *Batemyn* moet binnenhoudẽ; begeert gy'er iets te zeggen dat kan door my geſchien; of wilt gy haer tegenwoordigheit genieten, zy zal u te geval uitgaen, en om uwent wil haer ſtraffe vader verlaten, morgen avond ten vyven ben ik aen onze poort; ondertuſſchen beraedt u wat uw te doen ſtaet. Zy week van my, en ter zyden af in haren Tuin, ſloot 'et hek en liet my byna buiten my zelfs ſtaen ſuffen: gelyk een die den Hellichten Blixem onvoorziens ziet opgaen zyn ooghen vryſt, maer door een volghenden Donderſlagh beanghſt wort, zoo hadt een ſchrik en ſchreum myn zinnen overrompelt. Haere ſtoutheit nochtans blies my den moed weer vol, en ſtak my een hart

in

in de borſt, ik mompelde halve woorden en wiert van yver en heet verlanghen en onvertſaeghtheidt bereden. Ik zetten 't naer huis, en beſloot vaſt van haer te beweegen met my deur te gaen; als my onzen *Heldt* by geval ontmoete, die ſchoon hem de barſſe *Leliane* by na deê quynen, zich, my dus verplet ziende, vrolyk aenſtelde: ha *Lauwerveld* riep hy, wat ontſtelt u? wat ſnorkert heeft u glory getergt, of wat booze tijdingh heeft uw ghemoed bezwaert? uw zelfste verwinnen was de pronk uwer daden, en uw ghewoone vrolykheit ſcheen een ſchild voor tegenſpoed; kom, kom, en laet uw de hevigheit geen raetſman zijn, maer betrou u geheim aen ons beproefde vrientſchap. Ik had gaeren ontſlipt, en liever alleen gheweeſt, maer hy leide my 't zijnend, en liet een ſchuimenden beker geurigen Deelewijn brenghen, neep de kroes tot de knopjes uit, en onſloot mijn tong met de reſt. ô Ervaren broeder, zeid ik, om recht door zee te gaen, zal ik met weinig woordẽ meldẽ wat'er gaens is: ik ben geheel van beraet om met mijn Nimf 't koſt wat het koſt, doch met haer wil, deur te gaen; geef my nu raed, bid ik, om die misdaet alſſe bedreven is inde beſte vouw te ſlaen. Dit klonk hem, die my lief had, zoo vremd in d'ooren, of hy 't te Keulen had

had hooren Donderen; hy nam my 't woort uit de mond: O jonghelingh wilt gy dan zelfs in uw bederf loopen, en uw berouw verhaeſten? weetje niet: hoe de gheſtrenge wetten en gheterghde ouders zulk een rovery ſtraffen? en datge u zelven en d'ontſchaekte, ze zy dan wie z' is haer eer' ontſchaekt? noit hernam ik, zal rovery, noch ontſchakingh van my gepleegt worden: maer ik zal *Korenare* op datge haer kennen moogt hier in te geval zijn, die duizentmael meer verdient. Maer met wat een kracht poogde de wyze *Held* my dit verhaeſten af te raden! zeggende, dat zoo wuſten raedſlagh binnens maents berouw baert, wanneer vrienden in vyanden, en weeldige dagen in plagen en wulpze gedagten in klachten veranderen: hy ſprak zoo heftigh, dat ik met wateryge oogen ſchier wankelde. Maer eeven als een geladen koopvaerder op een eenzame kuſt, van Barbaren of plonderzieke Biskajers beſprongen, den moet op geeft en benardis, maer ondertuſſen van een vloot oorlog kruiſſers ontzet wordende, zelf zyn heele laege, den geenterden vyandt in de ribben ſlaet, en der op Dondert, ja de zeegh bevecht: zo ontfonkte myn geeſt als ik om *Korenare* en haer moedigh voornemen dacht. Ik gaf dan te verſtaen dat de ganſe wereld

bui-

buiten ghewelt, my niet zouw kunnen beletten 't besluit van mijn Nimf in 't werk te stellen. Toen zach hy dat 'et te ver ghekomen was, en fronssende met saemgetrokke winkbrawē zijn voorhooft liet een weynigh stilstaende zijn hevigheit zinken. Nu heb ik O *Lauwerveld* uwen grondt gepeilt, zeid' hy, en 't past my dan u te raden: weet dan dat *Batemyn* de vader van uw *Korenare* niet en is, maer een onrechtvaerdigh Bloedzuigher van de weeze: laet dan de Nimf, die nu haer jaren heeft, en ongehouden is haer te laten ringelooren, zich by iemant van haer andre namagen begeven, 't zy ten huize van *Strrrewit* of van *Lampreye*, die haer beid eeven na zijn; laet dan *Schadewaert* vry razen, en *Batemyn* t' onvree zijn, en hand haef het recht van de Maegt. Ik was wel blyde deze dingen te verstaen, dankte *Heldt*, en beloofde zijn raet voorzigtigh te volgen. Des andren daeghs nam ik sneedigh de ghezette tyd en de Voester van de Nimf waer, die eer de klok koudt was de poort openende wenkte, en my haer te volghen geboot: zy leide my by donker door den hof tot aen een nauwe trap, en klom al sussende voor, maer of 't quam dat ik daer niet bedreeven was, of dat myn gedachten al te haestig klommen, ik stiet myn voedt tot drymael toe

dat

dat'et rammelden ; 't welk ons alzoo wy voor *Batemyn* zorgden dapper beteuterden. Maer met wat aendacht bleef ik staen staroogen, toen zy my in een Kamer stootende de deur toesloot en wegh sloop. Gelijk de Kumaensche *Sibille* haren *Eneas* t'einden zijn Hellereis, van beneden opstuwden, en op den onbeschaduwden aert Kloot, zijn schemerend oogen liet staen vryven, van de heldere zon omschenen, zoo zach ik myn zonne vol verwondering alrede in'er nachtghewaet myn *Korenare* minlijk lonken. De harder van *Yda* mocht hem vermaeken in 't oordeel der schoonste godinnen, en op *Pollux* zuster uit inbeelding verlieven, deze schoonheit vernoeghde my, en haer onbeveinsde liefde was my een zalygen hemel. Zie daer, ô *Lauwerveldt* zeize, of ik uwent halven iets ontzie, wat gevaer ik my onderwerp, en wat perykelen my, op een simpel ghevoelen van uwe heusheit, over 't hooft hangen. Ik en kon niet dan haer vierigh bedanken van haer medelyden, en knielende aen haer schoot haer witte handt kussen. Voorts onderhielden wy, met ontallyke lieflijke bejegeningen, en duizenderley, doch eerbare, zoetigheden elkander tot middernacht; met besprek om den raed van *Held* spoedigh in 't werk te stellen :

Star-

Starrewit of *Lampreye* te bewegen haer inte nemen: waer van ik haer den naeſten avond goede tydinghe door de voeſter in gevoert zynde bracht. Ik was opghetoghen haer te zien en liefkoosde met een hogen trandt. Mocht ik *Vertumn* de veldtgodt nabootſen, ik omvlocht, u hooft, ha veldgodin! met Korebloemen, en kroonde u als Princeſſe van 't geurighe Koreveld. Maer mijn Godin! die milder van den Hemel met hemelſche ſchoonheid, en aerdigheid, en zedigheid begaeft zyt; gy blixemt met uw oogleen door mijn inghewant, dat ik beef; en dryft met ſtem en ghebiedende knikken, my angſt en vrees, en blyſchap en twijffel tot in mijn binnenſte. Waerdige *Korenare*, gy zult de ſtarren doen neigen, en de hemelteikens noch door uw deugd doen ſtuipen. Toen boog zy zich eerbiedig, en duwde haer witte handt aen mijn kaken. De maegd blozende vanſchaemt, en ſmeulende liefde, barſt uit, o ſtoute Jongeling! u dryvende geeſt en geſleepe tong leert uw de Nimfen vleien, en met ons gekken, wy zijn zo mal niet, en kunnen die praetjes al van buiten, noch en zijn geen *Hazeduin* die in 't kozen op u makker verſlingerde, en toen de linker ſcheide met dankheb te vree moſt zijn; want hy zeggende dat al zijn minneryen jok en

geen ernst waren, al zijn kluwen weer in haelde; en nu treurt die zoete doos, en quijnt en verteert merg en bloed, en scheld hem trouwloos, Ja vervloekt hem dat'et jammer is.

De Minnaers licht beloven,
En wy te licht geloven.

Indien, hernam ik, mijn hart zich opende, en al mijn geesten teffens mijn liefde melden, dan zoud gy, o schoone, eerst recht bemerken wat ik van uw ghevoel: geen woorden kunnen mijn minn uitdrukken, en mijn gedachten zijn onbeschryvelyk. Ik began haer myn trouwe liefde met eeden te bevestigen, maer zy al lachende beletten't, zeggende, dat haer doen blyks genoeg was van datze my geloofde. Wy bestemden dan noch den zelven nacht, dat ik haer zoude uitleiden, waer toe zy beloofde als de klok twaelf sloeg gereet te zijn. Maer of het onverzetbare noodlot of mijn nydige fortuijn, beletten deze goede voortgang, want zoo als ik op de tijdt paste en *Korenare* vry beschreumt met my uittrat, wierden wy *Batemyn* gewaer, die even gelijk een gepluymde Hen haer Kiekens beschermt, wanneer de Vos of Harders veldwachter om haer Kevij komt snuffelen

len, uitbarsten: Zal dan mijn vaderlyk gebied bespot, en mijn gezach met de voed getreen worden: Voed honden en geen kinders op, dit zeggende, streek hy naer ons toe: Maer wy vol schriks en verbaestheit verdonkerden ons, zijnde vlugger te voet dan hy: Maer zoo wy geheel waenden ontkomen te zijn, en t'eijnden een zystraet meinden onze wech te spoen, zoo stond den gestoorden ouden voor ons die ons met een wreet gezicht aenrande, en de Maegd met schampere woorden ongehoorzaemheit optygende, riep en bulderde byster: De Nimf half doot van schrik, deé al bevend' haer onschuld, en zey dat hem wel bekent was, hoe strikt zy altijts zijn bevel had nagekomen: Maer dat haer de nootzaekelykheit tot dit bestaen gedwongen had, gelijk zy niet nalaten zouw voor al die de reden plaets gaven te bewyzen. Ik zal u die nootzaekelykheit verleeren, hy weer, stiet en rukte haer, en gaf'er wel harde kinnebakslagen, en paste op geen bidden: Want hoe onderwerplyk ik hem poogde neer te zetten, hy wiert te bozer; toog een kluppel uit zijn riem, en sloeg op ons, en schoon ik'er met mijn lichaem zocht te beschermen, en zelf de slagen ontfing, 't was al vergeefs, het bloet begon my nu ook te koken, en ik van brandenden toorn ont-

ontsteeken hem toe te tasten: drymael greep ik te vergeefs naer 't hout: Maer o liefde, wat plicht of ontzach kan voor u bestaen! de wassende Maen begon zoo veel licht te geven datmen pas zien kon, en alzoo wy door 't worstelen uit de schaduwe raekten, zach ik by geval dat het aengezicht van *Korenare* gansch bebloed was, en zy van wemoedicheit ter aerden zeeg, zeggende, ha wreede Oom, geen vader, maer onbarmhartige bloedvoogd: toen verloor ik alle gedult en barsten ontzinnich uit: Zult gy haer die gy uw dochter noemt, dus redeloos vermoorden, en uw eygen bloed om hals brengen? Dit zeggende, gaf ik hem met een steek de rest, want hy viel doot voor mijn voeten. Hoe zal ik u nu best de ongelukkige *Korenare* afschilderen, daer Amstels Treurpoeet, de doorluchte *Vondel*, met al zijn zinnen in arbeid werks genoeg aen hebben zouw? of hoe zal ik my zelfs op 't tonneel brengen, die Hemel en Aaerde te nauw was? De Nimf bezweem en ik kende my zelfs onwaerdich haer aen te raken, ach riep ik wat vervloekter keurgeval maekt my tot een Moordenaer in plaets van schoonzoon! ik waenden haer leeven te beschermen, en heb dat van de vader verreukeloost. De liefde heeft my haer vyant gemaekt, vervloekt is d' uer die my

die inblies, die onnutte en haetlyke liefde: mijn dienften dienen haer niet dan tot het grouwlykfte ongeluk; en haer onvergeldelyke wedermin heb ik niet dan met vadermoord betaelt. Ach was ik in mijn geboorte den hals gebrooken, of van *Batemyn* doodgeflagẽ. Maer wat zeg ik? kon ik het Rapier niet in mijn eygen borft ghedrukt hebben? Zoo had mijn neerlaeg hen beyde befchermt. Moft ik verloren gaen en was dit door 't noodlot van den Hemel befchooren! zóo had mijn dood den ouden tot medelyden gebracht, en de Maegd had waerachtiger getuigenis van mijn getrouwicheit verwurven, Maer verduivelde vuift en helfch geweer! riep ik, hoe waert gy zoo ongevoellyk, dat gy 't vaderlyk bloed van uw meefterffe dorft plengen? Kom proef eens of je my die dul en oplopende hartftocht kunt afftteekẽ. De razerny verydelde zoo mijn zinnen, dat ik wangelatich niet meer wift wat ik zey of dede. Ondertuffchen wiert ik van de wacht omringt, en door laft van 'er Kapitein gevangen naer 't Stadhuis ghebracht: die het lyk en de Maegd kennende, zich byfter ontftelden, zy brachten haer gelykelyk in *Batemyns* huis, daer *Korenare* als uit een flaep ontfpringende, gelyk ik gehoort heb, en als een die haer droom waerachtig vind, aldus te klagen aenving.

Ha

Ha vader, zuchteze, want ſchoon gy mijn natuerlyke vader niet en zyt, zoo ben ik uw nochtans gewoon aldus te noemen, als die mijn eygen vader noit ghekent hebb, mooglyk my door 't hemelſch medogen ontrukt, op dat ik, die geſchikt ſchyn tot vaderlyk bederf, hem zoo droeven doot in 't eind niet en zouw veroorzaekt hebben. Ha vader, moſt gy zoo ellendich een ontydige doodt bezueren? Is dat het einde van uw zorgvuldigh leven en geſtadich bekommeren. Heeft de Hemel uw zoo veel voorzichticheit en geſtage zorg ingeprent, zoo veel onruſt in 't hooft gehangen om noch op 't leſt dat omzichtich en vreesachtich leeven, zoo jammerlyk te beſpotten? Maer den hemel geeft te kennen, dat het ons niet betaemt ons leven te willen verlengen, als wy dat maer niet verkorten: anders was de paelſteen van *Batemyns* leeven mogelyk tot zalyger ſterfdach uytgezet. Al te overgelovig hebt gy op de bedrieglyke wichlaryen gebout, en de duiſtre ſpreuken die ù en *Heldewinne* voorzeit waren willen uytleggen.

Myn vriend, en vrees noch ramp noch hartenleet,
Zoo lang een Maegd u minlyk vader heet,
Maer u vriendinn! genaekt een bitter endt,
Wanneer een zoon u recht, voor moeder kent.

En hier om poogden gy my als 't behout van u leeven op te sluiten. Helaes! hoe duister zijn de besluytingen des Hemels voor ons blind vernuft. Maer ondertusschen ik, die noch in 't midden van zoo veel rampen leef, ben oorzaek van uw doodt, en leef noch, schoon ik alle ogenblik sterf. Myn gewisse wort geknaegd en gepynigd, met felle tanden der droefheit. O droefheit die mijn tedere ziele te jammerlyk overrompelt! O vader! die ik met kinderlyk ontzach alle eer opdroeg, ik heb tegen u gebodt ghezondicht, maer wie had dat jammerlyk gevolg voorzien? Nochtans stont'et my toe u te gehoorzamen. Helaes! ik schyn een misgeboort daer de gansche werelt vooryst, een fonteine van ongeluk, en een mes tot vadermoort gewett. *Paris* zoo men zeit, was zijn moeder in den droom een brantstichtende Fakkel voor de Burgt van Trojen, toen hy ter werelt quam: Maer wat bèn ik nutter voor mijn Voesterheer? O moeder *Heldewinne* waer zijt gy? Ha *Warner*? Ha *Schadewaert*! kom wreek u: en gy o *Lauwerveld*, die door my verloren zijt, vervloek vry de dach in welke gy aen my d'eerste kennis kreegt. Aldus vervulde zy het eenzame huis, daer alleen eenige Dienstboden met haer Voester nevens de wacht, van wien ik dit strax

daer

daer aen, want ik dien nacht in geen andre gevankenis dan alleen onder de Rotgezellen bewaert wiert, hoorde; waerop ik dan wederom mijn beurte waernam, tot datmen my in een ſtarke Karker van alle geweer om my zelf niet te misdoen ontbloot opſloot. Maer alzoo deze droeve herdenkingen my te zeer vermoeyen, en het voor onze genezing nootzaeklyk is te ruſten zo zal ik uw op een ander tydt mijn vertelling vervolgen; waer uyt gy vernemen zult hoe zeer dat ik aen onzen *Held* die my uit de gevank'nis verloſt heeft verbonden ben. Zy begaven zich te ruſt; maer al vroeg in den morgẽ was *Eerryk* op de been: Hy vont zich van lichaem reedlyk te pas, maer in de ziel van verlangen gepynicht om *Matelieve* weer te zien! Hy begaf zich in den Hof, en in 't donkerſte geboomt, daer hy in zijn geeſt zich de bevallyke *Matelieve* verbeelden: haer lieffelyke mynnen die met een zuivere ſtaticheit vermengelt, zijn ſtoute voornemens van haer aen te zoeken in toom hielden. Haer vrypoſtige geſprekſaemheit, daer nochtans de kuiſſche zedicheit zoo do orſpeelde, dat ſchoon gloeyend van liefde hy geen minſte vonk zich dorſt laten ontglippen. Hy zocht zich zelven uit dezen doolhof te helpen, en zijn vrolyke geeſt weer opwekkende began te

zingen. Maer helaes! de Azynkruik kan geen zoeten Moſt uitgeven. 't Was al oly in 't vuer wat hy neurde; als by dit eenige ſtaeltje te merken is.

Toon: *Amarilis told her Swaine*

Vrouw Natuer *heeft noit een beeld,*
Vrouw Natuer: enz:
Zoo veel ſchoonheen toegedeeld
Als mijn Matelieve,
't Schynt of zy alleen geteeld
Js, om mijn hart te grieve.

Liefde ſpeelt in haer gelaet,
Liefde ſpeelt: enz:
Daerze nochtans Liefde haet,
En haer gloende lonken,
Blyven yskout in der daed,
Hoe zeerze my ontfonken.

Spraekzaem minlyk wel ter tael,
Spraekzaem: enz:
Js de oorzaek van mijn quael;
Maer die zoete woorden,
Snyden als een vlymich ſtael,
Gewett, om my te moorden.

Kommeryn, die niet beter geruſt had quam hem in deze vrolykheit vinden, en met duizent bekoringen aenvechten. Haer byzyn, dacht hem een Vagevier onlydlyker dan de Hel, maer in 't ver-
wach-

wachten van *Matelieve*, beloofde hy hem wel haeſt verloſt te zien: Maer al te vergeefs; want in geheele dry dagen verſcheen noch zy, noch *Korenare*, die al Holland over reisden om tyding van *Pantis* te hooren; weynich denkende dat hy zoo na by was. Ondertuſſchen genaekte de dach by den Haegſchen Adel beſtemt, om met de roemryke Lans den Ring in den Morgen te ſteeken: en op de reſt van den Dach een vermaeklyke Jacht in het Boſch te vertonen. Maer om dat wy met dien dach ons werk ten einde zijn, zoo is't van noode dat wy *Vreedoryk*, die wy op de reis lieten, een weynich te gemoed treên. Hy was voorſpoedich in zijn zeereis, en lande te Musculy, op den Adriatiſchen Oever, verzach zich van een Turks paert, en beklom uit Friaul de Illiriſche Alpen: doorliep Karnten en Kraen, Saltsburg, Beyeren en Zwaben; en door groot verlangen onvermoeit, ruſte niet voor dat hy Frankenland deur zijnde, langs den Rijn zonder ophouden rijdende zich op onze Veluwe bevond. Alwaer hy genootzaekt was zijn paerts hoefyzers te doen vernieuwen; maer hy konde geen gheryf bekomen, alzoomen juiſt in dit Dorp een blyde feeſtdach met grooten toeloop en vrolykheidt van al 't omleggende landvolk vierde: en te meer

dewyl'er een gerugt liep, dat zeker jong Heremyt, die hem daer ontrent een wyltyts onthouden hadt onder den blawen hemel voor zijn kluis zoude preeken. *Vrederyk* dan hy wilde of niet, moſt ghedult hebben, en niet wetende wat te doen begaf zich in 't ghedrangh meer by ghebrek van tytverdryf, dan uit nieuwsgierigheit: maer hy was wel verbaeſt, toen de Heremyt hervoortrat, en met groote zedicheiten niet minder welſpreekentheit aenhief. Hy twyffelde van hem te kennen, maer ontgaft zich telkens weder. Ik zal d'aenſpraek des kluizenaers hier invoegen om dat ik zie dat myn boek noch klein is, of om beter te zeggen, dewyl my dunkt dat een goede vermaningh wel zoo nut is als een verzierde Tovery.

Hy begon dan aldus:

VAn ouds en tot allen tijden, is in der menſchen harten een zeeker onderſcheit in 't erkennen der Dagen geweeſt: na het uitgedrukte voorbeeld des ſcheppers, die na de voltojing des werelts, den zevenden dagh, in de welcke zijn ſchepſel leeven zoude, ruſte. Maer deze Heylige neiging is door de tyd en verſloffingh in een baldadighe tydquiſting verandert, en aen alle ſnoodheden op geoffert,

fert, tot dat de wet daer in voorzag, en den wille Gods aenwees. Maer de Heydenen, die van de wet niet en wisten zijn in een verkeerden zin voortghevaren en hebben aen veel openbare zonden hare daghen der ruste geheilicht. Gresiën met Olympische speelen ontstak fakkels en Toortsen voor den beschermenden *Herkules*; Rome, vierde de Dondergodt, en de vermoorde *Quiryn*. Maer de zotte *Bachus* nam d'oosterse landen in, en dee de Mooren en Noordervolken, de Wijnstok ter eeren, ontallyke feesten instellen. d'Alkoranse Mahomettaen, schoon hy den Wyn vermyd mist echter niet zijn dartle vreugde tyden waer te nemen: en beyde d'Indien vieren geboorte en sterfdagen met juigen. Zo leert de Natuer door een verborgen drift aen het menschdom, dat het eenighe tyden op een zeekere wys te vieren schuldigh is. Maer deze neigingh des ghemoets vervalt licht tot misbruik, wanneer de ongeregeltheit inbreekt. d'Oude Roomsche Kerk, ter ghedachtenis van het veertigh daeghsche vasten onzes Heilants stelde de vasten in, om zich tot Paesschen toe van vette spys te spanen en zich tot die hooghe vierdaegen te bereiden; maer haer loflijk inzigt wiert wel haest vergeten, en haer goede instellingh door 't bykomen of voorgaen

van een lange vleeſchtijd verdurven. Zoo dat na verloop van jaren de ghewoonte als een wet, by 't grootſte gedeelte van het Kriſtendom geworden is, van voor de vaſten 't vlees den ruimen toom te gheven. Ia zoo, dat geen Olympiſche ſpeelen, Lakonyſche Worſtelingen, Latijnſche Naektlopinghen, noch zelfs Bachanaliſche dulligheden te ghelijken zyn gheweeſt, by de (*Carnevale*) uitſporighe vleestyd van onze Kriſtenheit. Alwaer geen vleeſlyke welluſt verzuimt, Baldadigheit ongepleegt, noch geen boosheit onbegaen blyft. En daerenteghen de deugddelykke werken als ontydig gherekent worden. En ſchoon deezen dach, die Gode ter eeren ingeſtelt is, een heiligher naem voert, zoo vrees ik nochtans na de voorbereitſelen, die ik beſpeure, dat gyze in een vleesdach dreigt te veranderen: Dies vind ik my ghenootzaekt u alle te waerſchuwen, en u iets ſtichtelijx uit de heylighe bladen voor te leezen. Luiſter dan nae de woorden van onzen Apoſtel:

De nacht is voorby gegaen, de dagh is aenghekomen, laet ons dan afleggen de werken der duiſterniſſe, en aendoen de wapenen des lichts.

Het en is niet weinig betrachtens waerdigh, dat ſedert den menſche door de

zon-

zonde *Adams* van het onbedekte aenſchijn Gods berooft is, hy zoo ganſch Dieris is gheworden, dat hy den wille Gods waer van hy inde ziele noch zoo merkelijke indrukſels draegt, niet en kan begrypen. Ia zoo dat ſchoon de ganſche Heylighe ſchrift door hare figuerlijke ſpreuken, niet anders dan de Godbehaeghlijke deugd leert, zoo blyft des menſchen vernuft meeſt in de woorden desſelfs verwart, en zuigt 'er eygenbehaeghlyke uitlegginghen uit; beſchrijft d'onbegrijplijke Godheidt op een nieuwe wijs, en treet in zijn oordeel. Men behoorde liever met nedrigheit vaſt te ſtellen: dat de geeſtelijke dingen ons vernuft te boven gaen, en dat de geheimnisſen Gods, ons in gelijkenisſen voorgeſtelt gheheimnisſen blijven. Want ten heeft, aen Godt niet gefaelt, indien hy ghewilt had dat wy de verburgentheden, daer men zoo zeer over twiſt, zouden weeten hy hadze zoo klaer als zijne gheboden uitgedrukt. Men verſtoote dan alle woordentwiſt, en plukke de heilzame vrucht die een yder bereiken kan: want wie twijffelter of de ſchrift van de hand Gods ſpreekende, verſtaet zyn groote macht, en vermooghen in zijn drylingh; den Hemel en aller hemelen Hemel omvat hem niet. Hy gelijkt de ver-

verkoren menigte by een Bruit, de Zalicheit by een Bruiloft en vreughdefeeſt De ſtraf der verſtotelinghen by een Brant van ſolfer en pek, en het ongheruſt gheweete by een knagende worm. En wie is zoo eenvoudigh dat hy niet en zoude kunnen begrijpen, zoo veel wetenſchaps als hem na de mate van zijn eenvoudigheit nut is te weeten? het zal voorwaer weinich baten dat iemant als een Exter de hooghwaerdige ſpreuken der Heilighe ſchrift van buiten kan uitrellen. Daerenteghen zal d'aldereenvoudighſte zyn pond te werk ſtellende zonder hooge wetenſchap nochtans zijn zaligheit in heiligheit uitvinden, en zal den wille Gods kunnen nakomen, ſchoon hy de verborghentheden als verborghentheden eert. Wel aen dan mijn toehoorders *de nacht is voor by gegaen*, zeit de heylighe ſpreuk. De naght, die dien naem, uit de duiſternis, van den ſchepper ontfingh: welcke duiſterniſſe voor de komſte des lichts op den afgront geweeſt is: zy is een dervingh van 't zonnelicht, maer nochtans van de voorige duiſternis door minderlichten onderſcheiden: met dit woort *nacht*, ſchijnt de groote leeraer de voorige tyd te willen beteikenen, in welcke wel een ſchoone Mane de Wet, nevens veel blinkende Starren de Profeten ghe-

ſche-

ſchenen heeft, maer het rechte Dagligt, waer van het heir des firmaments zelf zijn licht ontfangt, was noch niet opgegaen. De wet ſtond als een Maene met zilvere hoornen, waer aen de Wijſte der Kaldeen en Grieken haer licht ook ontſteeken hebben. En ghelijk de Mane de Zonne in licht aldernaeſt komt: zoo ſtemt de Wet allernaeſt met het Licht onzes Heils overeen. De Wet leerde in veele ghebooden, maer de Zonne der Gerechtigheit, bracht de liefde te voorſchijn, die de vervullingh der Wet in zich begrijpt. Nevens de Mane en vaſte Starren is de nacht ook met dwaelſtarren verſiert; even zoo zijn de duiſtere eeuwen ook ſomtijdts door uitſtekende mannen verlicht gheweeſt, die uit het Licht der Nature geſcheenen, en door de geſchapen Kreatuere den wille Gods verſtaen hebben. Maer deezen nacht der Natuere is *voorbygegaen*, en niet meer voorhanden. Wat dan?

De dagh is aengekomen. Hoe veel ſchoone verſierſelen openbaren zich indē lieven Morgenſtont! wanneer het licht der Zonne de beemdė begint te beſtralen en de dagh aenkomt, de dauwwolken optrekken, en de bloempjes ontluiken; berghen en dalen worden als hervormt, en hemel en aerde kryght een hoogher

verwe

verwe. Al't geen ons de volle Mane als ſchemerich zien liet, ſtaet klaer voor oogen, en wat de duiſternis verſchool leit nu bloot. Alle onzuiverheit en ſchande ondekt zich, en 't allergeheimſte wort openbaer. Het ooghe des hemels beſtraelt een halve werelt te ghelijk, en de koude landtſtreeken, onder bei de Poolen, kryghen naer een weinigh vertoevens het daghlicht op haer beurt, en kennen beſt de waerde van het licht door 't langh ontbeeren des zelfs. Maer wat dach is hier aenghekomen, en wat zonne opgheſtaen? Het waerachtige Licht, zeit *Sint Jan*, dat alle menſchen verlicht, komende inde werelt: het zelve was het Leeven en het Leeven was het Licht der menſchen: het light ſchijnt inde duiſterniſſe. Het uitgedrukte Beeld des Godlijken Weezens ſtaet als een zonne ten toon, en openbaert zich tuſſchen *Moizes* en *Elias* op den Heilighen bergh. Het volk dat in duiſterniſſe zat, heeft een groot licht ghezien, en die in de landsdouwe en ſchaduwe des doots zaten, is een groot Licht opghegaen. Dit Licht bracht den Zoone Gods, die 't ook aen zyne jongheren meede deelde te lichten tot prijze des Vaders die in de Hemelen is. Dit Licht ſcheen in volle luiſter op den Pinxterdagh, en het Ko-
nink-

ninkrijke, uiterlijk verwacht, wiert openbaer, en began in den Geest aentewassen. De schaduwen des nachts verdweenen, zoo dat *Paulus* met den Lichame, en *Steffaen* met d'ooghen zelf de hooghten der hemelen doorboorden; daer de zoone ter rechterhant des Vaders zit: zoo dat de *Dagh* daer den Heiligen man af spreekt niet anders dan het Licht des Evangeliums beteikent. Deeze is *Aengekomen* zeit hy als of hy een bootschap of goede mare verkondighde: een groote blyschap die al den volke wezen zal: Gelijk de Engel aen de harderen in de Geboorte onzes Heilants. Op tweederlei wijze kan zoo een *Aenkomen* de gemoederen van die 't vernemen ontroeren: 't zy datze in ellende zijnde hare verlossinghe met vreughde teghemoet zien: dan of datze reddeloos zijnde zich tegen de aenkomst veerdigh maken. Van d'eerste soorte was den verlanghenden *Simeon*, toen hy sprak: *Heere laet nu uwen dienstknecht in vreede na uwen woorde: want myne ooghen hebben uwe Zalicheit gezien; die gy bereit hebt voor alle volken, een Licht tot verlichtinge der Heidenen.* Van de twede soorte was *Abigael* die ontstelt over de onverwachte aenkomste *Davids*, haer haeste om hem met gheschenken te ontmoeten, en hem te behagen. Maer een gelukkige aenkomste is on-

onnut voor hen dieze verzuimen, als die de aenkomste des daegs verslapen, of als de dwaze maegden, die met onbereide lampen het aenkomen des Bruidegoms niet gewaer wierden.

De aenkomst onzer vrienden doet ons verblyden, en die van Prinsen en Vorsten alles op'tbequaemst toebereiden. De aenkomste van de Vryheit doet de ghevangene Godt danken; ja de aenkomste dezes schoonen daegs, herstelde de gansche Kreatuer. Zie daer de tydt om van den slaep op te staen, in welke de nacht en de blindheit uit de werelt verdween, voor al die in't Koninkryke des daegs zien willen. Staed op dan, en dryf de sluymeryge vaak uit d'oogen: kom en *laet ons dan afleggben de werken der duisternisse.* Wat zijn die? de zelve schrijver noemtze vervolgens, wanneer hy op een plaetze gezegt heeft: laet ons eerbaerlyk wandelen als in den dage, niet in *brassen en dronkenschap*, niet in *slaepkameren en wulpsheit*, niet in *kyven en nydigheit.* Waerin men dry trappen van snoodheden als gheschildert ziet. De eerste is over beestigh en grof, en alleen dienaresse, of eer vyandinne des lichaems. De tweede, die uit den Geest der zinlykheit ghebout, beter vergult is, schoon in der daet arger, is slaepkameren *en wulpsheit*: deze met al haer geil-

geilheden te noemẽ is te veel, en schadelyk voor kuissche ooren. De darde noemt hy *kijven en nydigheit* en is de diepste en leste trap ter hellen. Want deze snootheit wort niet begaen uit begeerlykheit des buix, noch uit wellustige zinlykheit, zonden onze zwakheden eigen; maer uit een snoode ziele, en een verdoor en ghemoet, dat in der daet met de booze geest ghelyk is. En dit zyn de werken der duisternisse diemen, als een Slanghe zijn huit doet, moet afleggen.

Doet aen nu de Wapenen des lichts: wats dat? doet aen de Heere Jesum Kristum: En hoe? Paulus leert het den Effezianen, en beschryftze van den hoofde tot de voetzolen; na dat hy gezeit heeft, want wy en hebben den strydniet tegen Vlees en Bloed; maer tegen de Overheden, Machten en Gewelthehbers der wereld, de duisternis dezer Eeuw, en tegen de Geestlyke boosheden in der Lucht; zoo vervolgt hy: daerom neemt aen de geheele Wapenrustinge Godts, op dat gy wederstaen kunt in den boozen dagh, en alles verricht hebbende staende blyven. Sta dan, *uwe lendenen omgort hebbende met de* WAERHEIT, *en aengedaen hebbende de borstwapenen der* GERECHTICHEIT, *en de voeten geschoeit hebbende met bereitzels des Evangelimus des* VREEDES; *boven all aen-*

gene-

genomen hebbende den schild des GELOOFS; *met welken gy alle vierige pylen des boozen zult kunnen uitblussen.* Neemt *den Helm der* ZALIGHEIT *en het Zwaert des* GEESTS *het welke is* GODS-WOORDT. O treffelyke toerusting, zie daer een Krygsman in 't volle geweer, en een kampvechter in 't blinkende harnas. Bezie hem vry noch eens van boven tot beneên. Hy gord zijn lendenen met zuivere *Waerheit*; zyn hart is beschorst met *Gerechticheit*; al zyn treeden zijn in 't Evangelium des *Vreedes* 't ronde *Geloof* is zijn schilt, daer alle Soffistery op afsteuit; De *Zalicheit* is zijn helm; en *Gods woort* zi n zwaert. Dus treeden de Helden Gods in hare geleeden onder 't veltteyken van *Liefde*, 't welk is den band der volmaektheit; en mogen met *Paulus* uitspreeken; Ik ben verzekert dat wy meer als overwinners door hem die ons lief gehad heeft, dat noch Dood noch Leeven, noch Engelen, noch Overheden, noch Mach en, noch toekomende noch tegenwoordige Dingen, noch Hoogte noch Diepte, noch cenig ander Schepsel, ons zal konnen scheyden van de Liefde Godts, welke is in KRISTO IESV *onzen Heere.* Dit is naer ons oordeel den zin van de spreuke; laet ons zien wat leeringen wy daer uit mogen trekken.

Wy hebben dan beweezen dat het

woort

woort *Nacht*, de duiſtere Eewen voor de komſte des Lichts Kriſti ſchynt te beteykenen; in welke tyden de Jootſche wet als een Mane en de Wet der Natueren als een hemel met blinkende Starren plach te ſchynen. Waer uit volgt, dat by de onverlichte duiſterheit de Zonde en booſheit der hartnekkige en wederſtrevende menſchen te verſtaen is, Dat deze tyd voorby zijnde, de waerachtige Zonne der Gerechticheit *Kriſtus* en zijn Evangelium is opgeſtaen; door welk licht nu alles klaer geworden is, 't geen te vooren ſchemerigh door de Wet is gegiſt en geraden; en in 't kort dat deezen dagh der Zielen, en die al ontdekkende Klaerheit, nu is aengekomen. Waer uit te begrypen is: dat wy nu niet meer door inzettingen, voorbeelden en ſchaduwachtige beduitſelen den Wille Godts verſtaen, maer dat wy door de Genade en Waerheit klaer behoorden te zien. Niemant heeft oit Godt gezien, den Eenich Geboren, die in den ſchoot des Vaders is, heeft hem ons verklaert. In de Wet is de hooge geleertheit van nooden geweeſt om die uit te leggen, de hoogheit des Prreſterſchaps om die in ontzach te houden; maer onzen *Zalichmaker* dankt zijnen Hemelſchen Vader, dat de verklaringen nu den kleinen zijn gegeven. Men pooge vry na

den

den zin des Evangelimus met hooghſtaetlyke geleertheit; maer men kanze alleenlyk bevatten met een kinderlyke zachtmoedicheit. Het verkondigen des Evangeliums was dē Joodē een ergerniſſe, en den Grieken een zotheit, en noch en laet het zulx niet te zijn by onze Soffiſten, die 't eenvoudich Gelove, en de kinderlyke beleevinge als een onnozele zotheit uitkryten, en zich geergert houden, wanneer men haer nieuwe vonden en wonderbaerlyke uitleggingē overſlaet Ia zy dwingen hare leerlingen *Kriſtum* af te leggen, en *Ariſtotel* aen te doen, de Grieken te behagen, en de Joden met nieuwe inzettingen te overtreffen. De Nacht weder in te voeren, en het Licht dat van den Hemel gedaelt is, met donkere wolken van Schoolkrakkeelen te benevelen. Is dat een dăch? helaes neen: Fakkels en Toortſen behoeftmen in de nacht, en Lux oogen in de duiſterheit; maer by daeg ziet al wat oogen heeft. De Wet vereiſchte Zienders en Propheten; maer uwe kinderen leeſtmen, zullen gezigten zien de, klaerheit des Evangeliums maekt zalig die arm van geeſte zijn, onder een zoet Jok, en de meeſte in 't Koninkryk der Hemelen is die zich omkeere als een kindt.

Maer zal iemand denken, ik heb ten min-

minsten een kinderlyk begrip, en nochtans kan ik in het boek des Evangeliums niet zoo klaer zien, of een ander overtuight my licht van blintheit. Welaen: gy wilt mooglyk na de mate uws begrips te verre zien, Laet ons het Licht der Zonne genoeg zijn, zonder dat wy onze oogen in haer eygen klaerheit verblinden: laet ons als in den Dage wandelen, niet vliegen: Laet ons den balk uit ons eygen ooge trekken, en een ander met Liefde bejegenen; maer gy tracht meer een anders gevoelen te bevechten, dan de waerheit in u zelfs te verzekeren; en daer gy ze al waent verzekert te hebben, smeet gy 'er sloten en boeyen af, om andre te prangen, en dooptze met de namen van belydenissen, konfessien en katekismen. Wat waent gy? Werkt dan den Heylighen Geest zoo veel starker in u, dan in d' Apostelen? neen. Indien 't Godt belieft had ons iets meer dan het bekende woort ter hand te stellen, hy had 'et al lang aen ons door de Evangelisten geopenbaert. Het gansche Evangelium is onze belydenis, waeruit een ygelyk zijns zelfs Zalicheit met vreezen en beeven kan werken, zonder een ander te oordeelen, op dat wy niet geoordeelt en worden: Want met welke mate gy inmeet, zalmen u ook meeten. Ten is niet van noode dat wy in alle diep-
zin-

zinnige bespiegelingen eens zyn, zoo wy maer elkander in liefde en vreede verdragen; hebbende verscheide Gaven na de Genade die ons gegeven is, Want 't is onvannode, dat wy alle in de Gave gelyk zijn, had het anders geweest, zy waren ons gelyk gegeeven; De heyligen hebben zelfs elkander wedersproken, maer bleeven echter in eenicheit. De geene die zwak is in 't Geloove neemt aen, maer niet tot twistige samenspreekinge, zeit onzen Leeraer; de een gelooft wel datmen alles eeten mach, maer die zwak is eet moeskruit; die daer eet verachte hem niet die niet en Eet, en die niet en eet en oordeelde hem niet die daer eet; want Godt heeft hem aengenomen. Wie zyt gy die eens anders hnisknecht oordeelt: hy staet of hy valt zijnen eygen heere; doch hy zal vastgheftelt worden :want Godt is machtich hem vast te stellen. En op deze wyze vervolgt hy van die de dagẽ vieren, of niet en vieren. En wyders: ik ben zeker in den heere *Iesu*, dat geen dink onrein en is in hem zelven, dan die acht iet onrein te zijn dien is't onrein. Want het Koninkryk Godts, de Dach waer in wy behoren, het rechte licht waer in wy moeten wandelen, is spyze noch drank noch gewaet, maer *Rechtvaerdicheit* en *Vreede* en blyschap door den heyligen

ligen Geest. Dit is dan mijns bedunkens den besten raed die ik kan geven: dat een yder gedenke dat het Licht des Evangeliums hem klaer genoeg schynt om een rechten loop met zyne voeten te doen. Dat een ygelyk, de wyl de Kristenheit zoo verdeelt is, zich gerust en vreedzaem by zijne gemeinte waer by hy zich bevind houde; en die daer buyten zijn niet en verachte. En gedenke dat wy zoo wel als andre door waen en menschlyke zwakheit kunnen doolen. Hebt gy Geloove, hebt dat by u zelve voor Godt: Zalich is hy die hem zelven niet en oordeelt, in het geene dat hy voor goet houd. Dat wy dan de geene die *Kristum* belyden niet te licht versmaden schoon wy met hem ergens in verschillen; want zy zijn onze medeknechté. Dat wy ook niet te licht met allerhey gezinthedē in te nauwe gemeenschap treeden; want ten is niet gewis dat Godt met zoodanich een uiterlijke schyn en Maskerade van Vreede, gedient is. Eindelyk dat wy ons vervaerdigen in een volkomen dagh te verschynen, ons licht te doen lichten voor alle menschen, op dat zy onze goede werken ziende, den Vader pryzen die in de Hemelen is.

Zoo past ons dan voor al de werken der duysternisse af te leggen, en ons zelven te beproeven, of wy onze harten niet

ger tijd met *Brassery* en *Dronckenschap* en bezwaren ; op dat ons den Dach des Heeren niet onvoorziens en overkome ; want hy zal komen als een strik over alle die op den Aertbodem gezeeten zijn. *Dronkenschap* is een wortel van alle quaet, en brengt daeglyx veele na ziele en lichaem in lyden, ontmenscht den mensch, en verduistert het aengekomen Licht. Daer om wy, die des daegs zijn, laet ons de gaven die ons Godt geeft, matelykgebruiken, en nuchteren zijn Genade genieten. Eenige der Oude hebben om hare lusten te temmen, en de meesterschap des vernufts te bevorderen, zich van vlees eeten en wijn drinken gespaent : gelyk zy daer in van eenige Monikken worden nagevolgt; niet dat zy 't voor een gebodt Godts houden, maer dat zy 't in 't aennemen van haren Regel belooven. De Roomsche Kerk heeft een algemeene orden van zekere tydlang, ten waere men krank af anderzins zwak ware, geen vlees te eeten; wy en hebben die gewoonte niet maer hebbenze als een menschen inzetting verworpen; ik en wil ook niet dat menze wederom aenneme; maer wel, datmen haer daer om niet en verachte; want onze Leeraer zeit: Indien uwe broeder om der spyze wille bedroeft wort, zoo en wandelt gy niet meer na

liefde

liefde; en verderft die niet met uwe ſpyze, voor welke Kriſtus geſtorven is. De Roomſche houden 't vlees eeten in de vaſten voor ergerlyk, en een zonde van ongehoorzaemheit tegen de Overheit. Zoo zoude ik raden: datmen haer daerinne altyts vermyde te ergeren; want uwe vryheit blyft doch onvermindert, ſchoon gy de zwakke een weynich te gemoet treet. Alles met dankzegging te gebruiken wort ons toegelaten, maer de overdaet ſleept zijn eygen ſtraffe na, en den misbruiker wort ſtrax daer op met onluſt en ongezontheit geplaegt; zoo dat veele die de Vaſten avond vieren, de geheele vaſten wel van nooden hebben om hare qualen uit te vaſten.

Nu zullen zich mooglyk veele weegens de tweede ſoorte van werken der duiſterniſſe vrykeuren: als van *Slaepkameren* en *Welluſten* onbeſmet; maer onzen Heylant ſtelt ons al vry nauwe palen, wanneer hy de begeerlykheden zelf als zonde rekent. Ik wil van geenerley geilheden reppen, maer liever de overdadige zinlykheden, die uit welluſt ſpruiten in 't gros beſtraffē; Men proeve zich dan of men zich niet te zeer en vergeete in pracht van Gebouwen, Gewaden of lekkernyen. Niet dat ik hier een onnodich gezwets van wil maken of een wet ſtellen, van hoe een yder zijn

huizen

huizen zou timmeren, die bewonen of verſieren; of hoemen zich reeden of kleeden mach: Want de dingen dezer werelt zijn alte ſamen den menſchen tot gebruik gegeven. De Lammeren deelen ons de Wolle en de Zyworm de Zyde meede; De Dieren geven Leeder en Bont, de Aerde Metalen, de Zee Parlen, het eene land Kooren, 't ander Wyn, het darde Vee: hier valt het nootzaeklyke, daer het vermaeklyke, en ginder het ſierlyke: op dat de geene in wiens land het eene valt, tegen d' andere zouw kunnen wiſſelen. Hier uit komen de Koopmanſchappen, Kunſten en Handwerken, en de ganſche onderhouding van het menſchelyk geſlacht: van niemand oit als van den hondſchen *Diogenes* wederſproken. Men proeve zich dan, zeg ik, niet alleen in d' openbare zonden te vermyden; maer, of men ook zijn hart aen eenigerley aertſche dingen te veel hange. Haet het misbruik en ken uwen ſtaet. De Romeinen hadden een gewoonte hunne Burgers te onderſcheyden, men kendeze aen iets dat hun aenging, want zy hielden 't ganſch onbehoorlyk, datmen de Straet arbeyders van de Handwerkers, dezelve van de Konſtenaers, en die weer van de Beampte niet en zoude kennen. Ken uwen ſtaet, zeg ik, en gedraeg u liever als de minſte.

Maer

Maer wil nu eenig Kristen het volmaekte voorbeelt, dat de Heere *Jesus* den ryken Jongeling afeischte nakomen, al wat hy heeft verkopen, den armen geeven, 't eenemael een Apostel worden, en zich geheel van de wereltsche bekommeringẽ ontslaen: ik zegge dat zoo een mensche als het Zout der Aerde moet gehouden worden, die de giericheit door een recht tegendeel uitbluſt, en de zinlykheit het ooge uitsteekt. De Aertsche dingen en zyn wel niet quaet in zich zelfs; maer om Gods grote minyver, die ons zoo lief hebbende dat hy alles voor ons doet, zijne liefde met wederliefde wil betaelt hebben. Hy kan niet lyden dat wy eenigh ding als hem zouden beminnen; zoo moetmen dan alles wat ons al te veel begint te behagen wederstreeven en afwyzen. Maer in dit alle, is een dingen wel te weeten, datmen het met oprechter harten doe, zonder eenige valsche inzicht of geveinstheit. In Italien ismen in Vastenavond tyden gewoon alle verkleedingen en maskeraden vry te laten, behalven dat een Wereltlyke in geen Geestlyke kleedinge zich vermomme, 't welk men ten hoogsten ergerlyk oordeelt; zoo ook en kan 'er niet afschouwelykers gezien worden, als dat iemant, in effene kleederen, gekort hair, en gemaekt gebaer, zich als

lyk voordoet, die nochtans inwendich met twist, haet en halstarricheit vervult is.

Nyd of *Gekyf* hebben wy bevonden de leste en laegste trap in de werken der duisternisse te bekleeden; want gelyk de liefde het aller Godlykste ding is, zoo zijn Nyd en Twist helsch en duivels, en verwate Zoogmoeders van Achterklap, quaetduiding, Leugen en valscheit, gelyk Iakobus zeit: al waer Nyd en Twistgiericheit is, daer is verwarring en alle boozen handel; maer de wysheit die van Boven is, die is ten eersten zuiver, daer na vreedzaem, bescheyden, gezeggelyk, vol van Barmharticheit en goede vruchten, niet partydelyk oordeelende, en onbeveinst: Daer deeze deugden gevonden worden, is't niet meer Nacht, maer Licht dach.

Men onderzoeke zich dan hoemen gewapend is; of wy ook in al ons doē en latē met *Waerheit* omgort zijn, en geheel niet en liegen? of onze woorden ja en neen, altyts vast gaen? De mond die daer liegt, doot de ziele, maer de waerheit blyft eewich. Of ons Borstharnas ook van *Gerechticheit* gesmeet is? en of ons doen en laten uit een zuiver gewisse, en uit geen Fariseesche schyn voortkomt? Of wy met onze schoenen ook na het *Evangelium des Vredes* loopen; dan of wy niet veel eer het

het Evangelium van twist, halstarricheit, laetdunkentheit en waenwysheit handhaven? Of het *Geloove* onzen schilt is; dan of wy door waen beheert, niet het Geloove, maer de scheurzieke Twistmakers, die om haer eygenhoofdige uitleggingen den rok des Geloofs in stukken gescheurt hebben, volgen? zie toe myn beminde! zie toe: dat doch het *Geloove daer de Zaligheit op beloost is*, uwen schilt blyve: en niet die papiere schilden die van menschen, niet beeter dan wy samen gepapt en geplakt zijn. Onderzoek of het dekzel uwes Hoofts, den Helm uwer zinnen ook is de *Hoope der Zaligheit*? of uw beslach ook verder dan een aertsch en vergankelyk geluk beoogt; dan of uwe hope eewig is? of het *Woort Gods* uwe zwaert is tot een Geestlyken stryd? dan of gy zelfs het Woort Gods tot geen helsch geweer misbruikt? Die daer spreeke, spreeke als Gods-Woort; Maer dat en is Gods-Woort niet, het geene als van een Exter wort nagezeit, veel min, wanneer het door valsche uitleggingen misbruikt wort. Sluitelyk, of wy na den band der Volkomenheit de *Liefde* trachtẽ? Is dat deeze Deugden overvloedich by u zijn, zoo zullenze *u niet onvruchtbaer laten in de kennisse ons liefs heeren* IESV KRISTI. En aldus eindigde de Kluyzenaer, tot groot vernoege

van *Vrederyk*, die zijn preeken al begon te verveelen; zeggende by zich zelve: hoe is 't moogelyk, dat deeze zoo flecht een preeker is, daer ik hem zoo volmaekt een Edelman gekent heb? Hy worftelde deur 't gedrang, en viel den Heremyt om den hals, die hoe zeer hy hem poogde 't ontduiken, eindlyk ftand hiel, en bekennen moft dat hy *Manfaert*, zijn oude vriend was. De tranen fchooten hen beyde te gelyk n d'oogen, uit teedere vrientfchap, en de menichte vertrokken zijnde begoften zy elkander hun wedervaren te vertellen. Deeze om wat ongenuchte hy hem in de eenzame Wilderniffen verfteeken hadde, en d'ander om welke misnoegingen hy hem zelven in 't verwoede oorlogh had begeven. *Manfaert* rade *Vrederyk* weêr na huis te fpoeden, en d'ander hem daer en tegen dit kluizenaren te verlaten, en vooral niet meer te preeken: hem in een ik en weet niet wat verftrikte ftuitreede overtuigende, van dat hy laft, waerdigheit, noch beroep hadde van dit ampt te bekleeden; zoo dat *Manfaert* in zijn gewiffe verwonnen, den naeften nacht zijn Ezel zadelde, en met *Vrederyk*, die zich ook vervaerdicht had, die plaets en zijn kluize verliet. Zy zetten hare ftreek na 't Hollantfche hof: terwyl wy met het aenkomen van den gewenfchten dagh

dagh het Haegſche Boſch vol Ridderſpelen en adelyke oeffeningen vervult zagen. Ik zal u niet vertellen wie den prys in 't ſteekſpel wechdroeg, hy die 't leven van *Hageroos* aenteikent zal 't breet genoeg voordoen. Wy zullen alleen onze Perſonadien ten toneele voeren, die op die tjd als toezienders de menichte vermeerden. *Kommeryn* had zich op dien dach om opſpraek te myden, of dat zy haer bezwaerlyk van twee Minnaers teffens dienen kon, van *Eerryk* en *Held* ontſlagen, en hen yder byzonder, na den Ontbyt die zy elk in haer kamer zonder van malkander te weeten gedaen hadden, met een goed paert voorzien doen uitryden. Zy zelf die dien dach braef was opgezeten, en als een *Amazone* een veelverwygen vederbos op 't hooft, en 't rapier op zy had, hield *Lauwerveld* by haer. Zy was gemaskert, en hy zoo 't ſcheen door een pikzwarte paruik genoeg onkenbaer, behalven voor *Korenare* die op 't gerucht van dezen dach met *Matelieve* in een karos, de reſt volgende, deur het boſch reed. Zie daer *Matelieve*, zeyze, mijn beſtandige Minnaer, hoe hy die niewe *Amazone* in haer ſchaduwe navolgt, doch *Matelieve* ſprak ten beſten na haer lieflyken aert; maer *Kommeryn* was van haer opwachter verdwaelt eer de Jacht ten einde was: Zy haer wil daer af

gehad hebbende, deed noch een keer ter zyden af, als wanneer haer een tweede *Amazone* niet min als zy gewapent tegemoet reed, zy had een Plumasie van witte punten, onder een zwarte kringveder op't hooft, en haer gewaet van wit en zi ver glinsterden door een zwaddryge Lamper, zy geleek *Iuno*, toenze om *Iupiters* treken minyverende van den Olimp zeeg *Kommeryn* kende haer terstont, en wie zouw haer niet kennen? 't was de dochter van *Haegaenveld*, de braye *Starrewit*. Zy hielden beyde stil, en zagen elkander door de Maskers eeven fors in't gezicht. *Kommeryn* barsten eerst uit, vragende van wie zy die valsche lasteringen leerden, dan oft ze door gewoonte van liegen die zelfs verdicht had? Ik heb nochtans by u die van bedrog en schelmery aeneen hangt, niet ter school gelegen, hervatte d'ander. Ik zal't u nochtans verleeren, *Kommeryn* weer, en trok den deegen uit der scheede: d'ander deed desgelyx; en 't gevecht dat zoo vermaert is wiert aengevangen. Zy reeden tegen elkander, beyde eeven gestoort, en staken malkander na d'oogen, die als vier glommen.

Wie durft nu zeggen dat de daden van *Alazstrakfare* verdicht, en datter noit *Marfizen* of *Bradamanten* gheweest zijn? dewijl deze Heldinnen van onzentijd, wie zoud dur-

durven verzieren? d'eene de Volsche *Kamille*, en d'ander d'Amazoonsche *Pentesile* niet toegeeft. Ik zal om geen party te kiezen wat ter zijden aftreen; want ik zie gheen kans om haer te vereenighen. Onderwijl was *Lauwerveld*, *Schadewaert* de zoone van *Batemyn* ontmoet, waer over hy in zijn gheweete ghetroffen, byster ontstelde, te meer, dewyl hy zach dat d'ander die te voet was zich aen de stam van een boom nederzette, en hem met een verslagen ghelaet toesprak, zeggende, helaes *Lauwerveld*! hoe ellendigh is ons huis vervallen! wat al rampen! hoe veel ongelukken! Ons huis dat zoo bloeide leit te grond, en ik verwaten overblijfsel kan geen eind aen mijn ellende zien. *Lauwerveld* began te weenen en steeg af, en zijn paert by den toom nemende, naderde den misstroostigen, en antwoorde: den Hemel ghetuighe mijn onnozelheit, ach *Schadewaert*! in dat ik immer den wil gehad hebbe van uw vader te misdoen: maer mijn ramspoedigh ongheval heeft my echter schuldigh ghemaekt aen een stuk, daer van ik den dader haet. Indien uw rechtvaerdighe gramschap wraek begeert, zie daer, open met dit zwaert mijn borst, en paey de geest van uw vader, ik zal eenigh vernoeghen in mijn dood vinden, om dat ik vrywilligh

bloed met bloed betael; en ik vergeef het u van ganscher harten, dewijl u rechtvaerdige zaek u als bloedwreker verbind. Deze woorden staken als priemen in 't hart van *Schadewaert*, Helaes! zouw hy ghezeit hebben, wie zouw dan bloedwreeker van *Warner*, anders als ik zijn? en wie heeft doch oorzaek my moorder te dooden als eeven ik zelf? Maer hy verbeet hem, bleef stom en zuchten by na de ziel uit. In deezen staet, zat deeze en stond gheene. Maer de twee heldinnen voeren al vechtende voort, *Kommerijn* was nu al in den arm ghequetst dat het bloed langs de hand afliep maer *Starrewit* kreeg een hou over 't hooft, zoo dat hoed en vederbos, en masker daer heen vloogh; zy poogde dit te wreeken, en d'ander haer bet te treffen; zy reeden alreets op 't nieuw teghen een, maer een vremdt Edelman quam op een galop tusschen bei, en vermaende haer tot stilstant, maer zy te zeer verhit vlooghen toe, zonder ghehoor te geven; dies was hy ghenoodzaekt haer geweeren met het zijne af te slaen; zy gaven hem werks ghenoegh, maer *Kommeryn* haer latende voorstaen dat hy haer vyandin meest begunstichde hield af, als eeven *Eerrijk* qualijk te pas quam aenrijden. Zy klaeghde aen hem kracht en gewelt, en toonde haer bebloede vuist,
hy

hy had 't geſchermuts al van verre gezien en geloofde licht 't geen hem *Kommeryn* wijsmaekte: Hy trok dan van leer om zijn waerdin te wreeken, en began het tweede ruytergheveecht met den onbekenden, en de twee *Amazonen* vervolgden het hare.

De treurighe *Korenare* was met de minlijke *Matelieve* ghelijk wy ghezeit hebben dien dach ook in 't boſch, zy reed na 't einden der jacht na 't huis van *Kommerijn*, meer om op 't verzoeck van *Matelieve* na *Held* te vernemen, als om haer beloftete voldoen van *Lauwerveld* te bezoeken; hoewel de naeryver dieze gekreken hadde in hem *Kommeryn* te zien opwachten, nevens d'ongheneught haer ook nieuwsgierich maekte. Ach hoe nauw moet een minnaer zich wachten! zy beſloot vaſt hoe koel hem te bejegenen, maer zy vond hem eer zy 't giſten: want op eenig gherucht uit de Karos ziende, zach zy hem, hebbende den deegen by 't lemmer en in dien ſtand als wy ſtrax vertelden: Ik en weet niet of zy, dan of hy, dan of *Schadewaert*, meeſt ten einde raed was: maer *Matelieve* liet ſtilhouden en ſprongh uit, en vreezende of *Schadewaert* iets onbetaemlijx beſtaen mocht, liep naer hem toe, roepende: laet af Broeder (want zy was hem zoo ghewoon

te

te noemen, om dat *Heldewinne* zoo wel haer als zijn ftiefmoeder gheweeft was) laet af, om de gunft die gy my plag te dragé, en laet de miftrooftigheit van *Lauwerveld* u tot geen miftrooftig naberou vervoeren; hy is meer te bejammeren dan te befchuldighen, en lyd zelf zwaerder ftraf als iemant hem kan aendoen. *Schadewaert* antwoorde met de tranen in in d'oogen, ach eedele zufter! mijn Ellenden zijn zoo overtollich, dat my de wraek niet en paft, en *Lauwerveld* heeft van mijnen 't weeghen gheen overlaft te wachten; en dewijl hem 't noodtlot als my in den rang der onghelukkighen ghe-ftelt heeft, zoo bid ik den Hemel om trooft voor ons beide. De vriendlyke *Matelieve* nooden hem in de Koets en beval *Lauwerveldt* te paert te ftijghen om daer neven te rijden, dewijl hier tyd noch plaets was om van zaken van zulk een belangh te handelen. Zy gaf laft om na 't huis van *Leligaert* te dryven, terwijl *Korenare*, in 't begroeten van *Schadewaert* wederom als in tranen verzonk. Zy waren gheen roerfcheut verre, of hoorden een fchriklijk rumoer van fchelden, klaghen en Hulproepen; *Lauwerveld* ftiet voor uit, en ontmoeten *Lelianes* Voedfter, die niet dan moort riep, en hem zonder meer te kunnen uitbrenghen, al-

leen

leenwees waer 't te doen was. Hy zag-'er twee ſchelmen een voornaem Heer aen een Boom binden, terwyl een ander vaſt een als dood beſturve Nimf in een wagen droeg. Laet af, riep hy gy rovers en ſchelmen, en reed om de Maeght te verloſſen; maer de twee die haer werk ghedaen hadden vielen op hem aen met bloote rapieren, hy echter liep nade wagen en gaf hem die met de Nimf worſtelde een goede dwerſlagh, hy had hem beter ghetroffen, indien hy haer niet ghevreeſt had te quetſen; hy deed hem echter zyn prooy verlaten, en nae hem omkeeren, dies hy dapper in ly was van dry kanten bevochten. Maer *Schadewaert* quam ondertuſſchen ook aen op 't gherucht uit de Koets ghetreen: en ſchoon zijn tegenwoordighe ſtaet bequamer ſcheen om een lyk te beweenen, als een man te bevechten, zoo hielp zijn komſt, en weinighe hulp *Lauwerveld* egter uit het midden der Vyanden; maer 't en bleef hier niet by, vermits zy op 't nieuw te heviger aenvielen, en voet voor voet veldwonnen. Hy kon *Batemijns* Zoon als te paert zijnde niet altijdts zoo na zijn, of hy wiert ſomtijts van twee, ſomtijdts van dry beſpronghen; waer over hy afſteegh, en met *Schadewaert* die nu al bloet

liet,

liet zy aen zy vocht zy warē wel de zwakste, maer beter dan iemant getrooſt om te ſterven in zoo rechtvaerdigh een zaek. Hy die gevleugelt aen dē boom ſtont riep den Hemel om hulp aen, en *Korenare* zo veel ongelux niet verdragē konnende, zat bezwymt: maer *Matelieve* den gebonden Heer die de vader van *Leliane* was, kennende, vloogh uit om hem met haer teere handtjes, och laes! te ontbinden, maer de verongelijkte Nimf nu op vrye voeten, zocht rondom om hulp. Zy vond een Edelman halte houden, en dan aen dees, dan aen geen zijde omzien, en zoo 't ſcheen in twijffel van werwaerts te wenden; en wie zouw anders doen, die een Edel hart in 't lyf heeft, horende 't rumoer nu aen dees, dan aen geene zy vergrooten, om zijn dienſt daer 't meeſt nodigh was te beſteden? Hy had zijn paert al na dees zijde ghekeert, maer wederom aen d'andere iets horende dat hem prikkelde, nam voor eens loefs daer heen te rennen, als hy de Nimf die hy voor *Leliane* kende in 't oogh kreegh. Het hart wiert hem als met kout water begoten, en zy zouw gewis van haer zelven gheraekt zijn, ten waer de nood die ſtout maekt, haer geeſt niet verhit had. Gy zijt dan of warelijk *Held* of zijn ſchim, riepze, doe aen my die uw verdienſten tot noch

noch niet dankbaer genoegh beloont heb dezen lesten dienst; 't zy dat gy met deze uw aenghenome gedaente onze vyanden verschrikt, of dat gy indien ge leeft my en mijn vader door uw ghewoonlijke dapperheit verlost. Ach Hemel is 't mooglijk! is mijn *Leliane* waerlijk in 't leeven! riep hy wederom, en kan mijn leeven u erghens in te sta komen? wel aen, gy zult zien indien 't ghevaer u niet en verschrikt met wat hart ik u deurgaens ghedient heb. Hy noopte zijn paert, en geen ander geleider als 't gehoor van nooden hebbende, quam wel haest daer hy de vertoninghen zach, die wy eeven op 't toneel voerden. Hy behoefden gheen onderzoek te doen van wie vriendt of vyand was; want hy kende terstont *Schilaert* en zijn braven. Hy sprongh vol harts uit den zadel, zijn borst brande van Krijgsmoed, en zijn ooghen glommen als koolen: zoo trat *Eneas* te veld om de Bruit *Lavinie*, of *Achilles* om *Patrokles* dood te wreeken; hy quam op 't slagh, zoo als *Schadewaert* nederzeegh, die schoon *Lauwervelt* hem meer dan zig selfs beschermde byster gewond was. Hy vloog de vyanden in als een blixem, en tasten'er in een oogenblik al te ghelyk aen. Hy scheen vriend en vyand als uit den Hemel gevallen, *Lauwerveld*, die op 't punt was
van

van mede te bezwijken, wiert een nieuw man; maer *Schillaert*, die 't hart in de zoolen zonk, gaf den moed by naer op, hy wiert door *Held*, die hem haten, heftigh ghedronghen, zijn braven bezweeken ook door de veelvuldighe wonden; het veld was met bloet gheverft, en den wech oneffen, dies *Schilaert* in 't deinzen te rug achter over en in wanhoop viel, en ter aerde leggende, hulp aen der Godloozen trooſt zocht; want hy ſtak met zijn ponjaert vermits hem, 't rapier ondienſtigh ſcheen, zich zelfs wel diep in de borſt. *Held* door zulk een gruwel ontzet, dacht zijn hand te goet om hem voort van kant te helpen, en ziende dat d'ander twee zonder omzien verliepen, begaf zich flux om *Leligaert* los te maken; daer de zoete *Matelieve* noch zonder voorſpoed mee bezich was. Hoedanigh *Lelyane*, nu byna ten darden male ontſchaekt en *Leligaert*, nu als gheheel buiten hoop van zijn dochters behoudeniſſe gheweeſt zijnde, zich hielden, kan mijn pen niet uitdruken. Immers zy verbonden zich zoo hoogh en dier aen *Held*, dat hy zich zelfs als van de dood in 't leven herſteldt dacht. *Lauwerveld* was ondertuſſchen bezigh, met hulp van *Korenare*, om *Schadewaert* die in een quade ſtaet was in de Koets te helpen: zy lieten *Schilaert* onge-

roert

roert, die zijn snoode daden in zijn eigen beul te zijn ghenoeg scheen te belyden; maer wat van hem bekomen is, zal u den schryver die ter eeren van *Hageroos* de pen voert, beter als ik vertonen, dewijl 't hem zelf door de Voedster van *Leliane* die 't uit een schuilhoek ghezien en gehoort heeft, vertelt is. En door de kluizenaer zelf die hem op zijn Ezel rijdende vond. De Koetsmenner bragt ondertussen 't paert van *Lauwerveld*, en dat van *Held* by de hand; en *Held* die noch indachtigh was 't gerucht dat hy een weinigh verder in 't bosch ghehoort had, waerin hy meenden eenighe stemmen gekent te hebben, verzocht verlof aen 't gezelschap derwaerts te ryden, en alzoo 't niet uit den wegh van *Leligaerts* Hoeve was hem te volghen. *Leligaert* die om de nabyheit zyn Karos een wyltijts voor deze ghevaerlijke ontmoetingh had verzonden, trad met zijn dochter en *Matelieve* in die van *Korenare*, om *Schadewaert* 't zijnent te voeren en na vermooghen te helpen. *Lauwerveld* hield de achter hoede, zy sloeghen spoedig voort, maer *Held* die voor uit was zach eerst de twee paer vechters, die wy flus te paert lieten, maer hy vontze 't zy met akkoort, of by gheval afghezaekt te voet, doch zoo vermoeit, datmen wel haest een dootlyk eind te gemoet

zach;

zach; de Ionghe helden ſcheenen elkander gelijk, en ſtonden pal op een heuvel; maer de trotſe *Starrewit* braveerde haer viandin, en dreefze die vaſt bloede ten duin af. *Held* kende terſtont *Kommeryn* en zijn zuſter, en reed eenſlaegs op'er aen: houd op mijn zuſter, riep hy, en laet af van haer te misdoen, die 't behoud van mijn leeven is; maer zy die niet luiſterde voer voort, en ſtiet en ſloegh zoo langh, tot *Kommeryn* met de neus in 't zand lach. Zy zouw mooghlijk door bittere gramſchap iets onbetaemlyx beſtaen hebben, maer *Pantis* afgheſteghen belettent haer. Hy hief *Kommeryn* een weinigh op, en benam haer beyde 't geweer, en liep voort om te zien wie zy waeren die vochten, (want de vermoeide Nimfen gaven hem, wat hy vraeghde gheen antwoort, maer hygden als poſtpaerden.) *Eerrijk* en zijn tegenſtrijder hem met dry rapieren ziende aenkomen, traden elk een ſchree te rug, miſtrouwende zijn voornemen; maer naeulijx hadden zy hem, en hy haer in 't aenghezicht gezien, of 't toneel wiert verandert. Wat gaet u aen mijn vrienden, riep hy, en wat betoveringh heeft onze vriendin en zuſter tegens een gehitſt? Houd op *Eerrijk* mijn vrient te bevechten en gedenk wiens rapier het geen daer gy u nu van dient wel eer gheweeſt is. *Eerryk*

was gereet om te antwoorden, maer zag voor al eerst om hoe zijn *Kommerijn* voer, die hy nu vreedzaem in 't verschiet, niet ver van haer bestrijdster zach zitten, en *Lauwerveld* als ook de Karos aenkomen; ondertusschen zach hy dat *Held* zijn bekampper minlyk omhelsden, en vrundlijk verwelkomden. Ach *Vrederyk*, zeide hy (want hy was het die door 't bedrog van *Kommeryn* misnoegt, en mismoedig vertrokken was en tot nochtoe had omgezwurven) hoe komt gy, die ons zoo welkom zijt in dit hatelyk verschil met onzen waerden vriend? *Vrederyk* vertoonde hem in wat ghevaer hy zijn *Starre* ghevonden had, en zijn rechtvaerdige zaek: maer *Held* geleide haer beide by *Starrewit* en *Kommeryn*, daerze *Leligaert* en *Lauwerveld*, en de jonge *Flora* vonden want *Korenare* schoon een weinigh bekomen zat by *Schadewaert* noch in de Karos.

Vrederyk wiert van hen alle verwelkomt; maer als *Starrewit* opstond en hem ook haer witte hand bood, viel hy op zijn knie; Ach schoone godin! zeyde hy, hoe veel zoeter is my deze hand na 't voeren van 't rapier, als na de pen. Helaes! 't had my veel zachter geweest dat gy met mijn bloed mijn dood, dan met int mijn verdoemenis geschreven had. *Starrewit*

al-

alzoo ze hem niet en verſtond, drukten hem de hand, en beval hem op te ſtaen. *Kommeryn* in haer gewiſſe getroffen, en geheel overtuigt, ſloeg voor haer borſt, en haer ogẽ ten hemel ſlaende zeyde: medoogden hemel! help my eens uit den doolwech, en wilt mijn geweete zuivere; ik wil regtopbiegten en van nu af aen mijn leeven beteren, en u ô *Vrederyk* en *Starrewit*, en uw alle vergiſnis afbidden. Maer *Lelygaert* het ſlot van zoo veel vremde bejegeningen niet teffens begrypen kunnende, verzocht al 't gezelſchap hem te verzellen, liet de paerden die *Kommeryn* behoorden door een van zijn dienaers die hem al 't Boſch over gezocht had 't huis voeren, en bad *Kommeryn* met *Lauwerveld* in de koets te treeden, daer deze nevens *Schadewaert*, en d' ander nevens *Korenare* plaets nam. Hy zelfs voegden zich te voet tuſſchen zijn dochter en *Matelieve*, daer *Held* en *Eerryk*, ider om ſeerſt vernoegt elk de zijne geleyden, *Starrewit* en *Vrederyk* beſloten den trein te paert; maer *Kommeryn* haer nevens *Schadewaert* bevindende, vond zich op 't nieuw ontſtelt, zich erinnerende met hoe diere Eeden zy aen hem verbonden was, en van medelyden bewogen, beſtond hem van 't bloed in 't aengezicht te zuyveren; en alzoo zy zach dat al haer lywaet alreets van haer eygen bloed

bloed beſmet was, daer zich 't zyne in vermengde, trok zy al bevende de hand na zich, alzoo haer dit Verstoen in den zin ſchoot:

Verwacht o Kommeryn *eerſt ruſt in u gemoed,*
Als ſnoode Minnaers door u Ponjaert zullen
ſneuvelen;
Als d' Amazonen zich verdragen op de beuvlen,
En gy uw Bruigoms bloed, vermengt ziet met
uw bloed.

Maer alsze vernam hoe *Schillaert* zich zelven met een Ponjaert had te kort gedaen, zo wiert zy in haer gewete beſchuldigt van datze hem de zelve gegeven had, zy began weemoedich te weenen, beſluitende met een vaſt voornemen haer leeven voortaen te veranderen: En aldus trokmen gelyker hand ten Lelygaerden n. Onſchuldich my, ô ſchoone en vernufte Prinſeſſen! dat ik hier zoo kort afbreek, en een eind van mijn werk maek. Vwe hooge voorzienicheden kunnen 't beſluit zelf wel giſſen; want wie zouw nu nders van *Lelygaert* verwachten, als dat y de verdienſten van *Held* met aen hem ijn *Rozelyn* te geven, dankbaerlyk beoont, te meer, daer hy ziet hoe zeer *ierryk* die bevallyke *Matelieve* liefkooſt. n wat kanmen anders als een vrywillige toe-

toeſtemming van *Lelyane* gevoelen, die door *Pantis* deugt zoo geheel overwonnen is. De groote *Amazone* zal zich ook wel wachten haer *Vrederyk* andermael in wanhoop te verjagen, en de lieflyke *Matelieve*, en is zoo byſter wreet niet om d' eedele *Eerryk* geheel af te ſlaen; en ſchoon de trouwdach van *Korenare* noch een weynich wort uitgeſtelt, en 't huwelyk tuſſchen *Kommeryn* en *Schadewaert* noch raeuw is, de feeſten van *Haegaenveld*, en de *Haegaenveldinnen*, zullen haer quellingen verzachten; en aen andre ſtof geven, tot nieuwe vertellingen. Wy beveelen ons en onze Jeugdige ſchriften ondertuſſchen gans demoedich onder de vleugelen van uwe Vorſtlyke Genaden, en zullen zoo 't de Hemel en onze godin Pikture wil gehenge, wel haeſt veel vremder en ongehoorder dingen vertellen.

EYNDE.

De Vliegende Faem,

Met het droevig Bescheit van den BRAND der Stad LONDON.

Ach! ach! die nu myn boodschap niet en smart
Heeft wel een Tygers hart!
Hoe leit de Stadt die voor geen steden week,
Die Roome in macht geleek,
In Puin en Asch vernielt tot in den grond,
En wat verheven stond
Dus omgekeert, en door de Vlam geveld:
De vlam die met gewelt
Al brullende verdelgden en verslond
En schond al wat zy vond.
Zy vloog voorwind op na de Lonnebrugg,
En gleeid' in haren rugg
Gelyk een smiss, en stak te windwaert in
Verwoed uit haer begin.
Zy sloeg gestoort haer blixemwieken uit
Met knarsende geluit,
En smeet uit trots de gantsche Teemszy plat
Verteerden al den schat,

Verschoonde Hal noch kerkelyk gesticht
Maer Stadt luchterlicht
De stad in brand; en gloeiden in den Romp.
De Zonne, door den domp
Als vuerich taende, en scheen zoo root als bloet
In stralen als een gloed.
Maer Sodom gaf noit schriklyker verschiet
Als toen ons 't licht verliet:
Toen steeg de vlam als inden Hemel op:
De wolken in den top,
En 't vuer omlaeg, vertoonden van rondom
Een vuerygeKolom:
Of wel een Hel die Pek en Solfer spoog
Afgryslyk voor ons oog.
Wiens ziel' en kromp van schrik niet, daermē zag
Als in den jongsten dach!
Te meer terwyl het vuer als versch genoopt
Ontsteekt en overloopt,
En breekt gelyk een woende sprinkvloet deur;
De straten vol getreur
Staen op gepropt van menschen, die verbaest
Voortdringen, Ider haest
t'Ontwyken met zijn dierbaerste beslagh:
Het vlucht wat vluchten mach,
Te paert te kar te wagen en te voet:
Gelukkigh die den gloedt
Ontkomen kan en die in 't open veldt
By nacht zijn rust bestelt;
Langs heuvelen en beemden overal
Krioelet vol gheschal.
O ongeluk! O Rampen waert beklaeght!

Want

Want ſchoon de Zonn' opdaegt ;
De gramſchap van de gloet blijft ongepaeit,
Zy wakkert aen, en zwaeit
In 't hart der Stadt, door Kornwel in de Beurs :
Wie hoorde oit meer getreurs
Als toen men zagh dat Koninklyk Gebouw
Verſlinden? ach den rouw
Beklemt myn tongh, wat rykdom hadm' al hier
Geborgen en voor 't vier !
De woende vlam, in 't minſt noch niet verzaet,
Vernielt voort ſtraet by ſtraet :
Schiepzyde en kan nu geenzins wederſtaen,
Noch Pauwels Kerck ontgaen,
Die ramp op ramp ſtantvaſtigh had doorſtreen
Moet buigen voor deez een.
De Vlammen zoo vermeeſterr' winnen velde
En dwingen met geweldt
Beid' Aldergaet, by Smitveld, en de Poort
Van Ludgaet, en dryft voort
Den Heuvel af, gelyk een Waterval
Komt wentelen in 't dal :
Nu Vliedſteeg op : zoo raekt de Rechterband
En luchter in den brand.
Witfreyers en Blakfreyers en Quienhijf :
En ſchoon de wind wel ſtyf
De vlammen naer de Teems en opwaerts Jaegt,
En Weſtwaert over draegt,
Zoo ſchiet het vuer een ſtaertuit na den Toer.
Maer Godt, die boven 't roer
Der dingen ſtuert, en na zijn wil beſluit ,
Stort zynen zeegen uit ,

Op's Konings zorg, die nooit vermoeit of mat
Vier Dagen lang de ſtadt,
Gepoogt had te verloſſen van 't vergaen,
Met hand aen 'twerck te Slaen,
En wyzen raedt, en 's Broeders trouwe vlyt,
Die nevens hem om ſtrydt
Te werck gaet, en met ſteeling als Soldaet
Het onvuer tegenſtaet,
Dat op geen afbreuk kunſt of water paſt,
Maer allelist verraſt:
Totm' eindelijk door een ſneegen oorlogs vond,
Met Mynnen ſtoot te grond
Den omkreits van alwaer het Vuer genaekt
Zoo wort de vlam ontſlaekt
Van voetſel; dus zoo ſliſtmen vuer met vuer:
De neergevalle muer,
Met water ſtaeg begoten, voed ons hoop,
Dus ſtutmen 't vuer zyn loop
En ſluit'et in zyn reets gewonnen Perk:
Dats eerſt van Dunſtons Kerk
Tot Holborn Brug, en voort van Kruppelgaet
Tot Leedenhalle ſtraet,
En langs de Teems ten eind'uit tot Toerboogt.
Den moed groeid aen, men poogt
Kloekmoedigh noch de vlammen in te treen:
De Roodrok op de been,
Die nimmer in dit onheil had geruſt,
Ontſteekt elx hart en luſt,
Beſchut de Kerk en 't hof der Tempeliers
Vry van gevaer des viers,
Maer 't vliegt op 't nieuw in luchterlaagen brand

Dit wekt in Stad en Land
Een oorlogskreet van Wapen! wapen! moort!
Het weergalmt voort en voort,
Men karmt men kryt van Schelmen, van verraet,
Elx hair te berge ſtaet,
Men kend noch vriend noch vyand, yder ſuſt:
Maer 't koninklyk vernuft
Dat zich hoe vremd een onheil noit verloor
Komt alle opreer te voor
Dat flux verdwynt; zoo ſluit zich al 't gevaer
Ook binnen Tempelbaer.
Nu Vremdeling, nu Burger, wie gy zyt,
Wat wonderlyken tydt
Beleven wy! wie mach voortaan betrouwen
Op Schatten of gebouwen?
Nu London in twee duyzend Jaer geſticht,
Zoo vlak ter neder ligt:
Zoo ganſch vernielt met neergeſtorte Muuren,
In min dan hondert uuren:
Nu d'oude Teems langs dorre Boordenſpeelt
En puinhoop Oevers koelt,
En ziet gevelt door Godes wonder werken
By zesmael vyftien Kerken'
En Prechiën, noch korts zoo ryk van goedt
En vollen overvloet,
Hoe ongewis zyn hier de wiſte dingen,
Hoe vol veranderingen,
Een yder eind in zyn beſchoren lot.
Helaas rechtvaardigh Godt!
Wat ſleept de ſtaartſtar ons verſchenen
Al Rampen om ons heenen?

Leg uwe roede uw ſtrenge ſtrafroe neer!
Gena! genade! ô Heer!
Die neergedrukte Stammen doet verduuren
De hoogverheven Muuren,
Die 's werelts Trots zoo licht ter neder ſlaet
Erbarm u zyt verzaed
En geef na dry verſchrikkelyke plagen
Eens Vreede in onze dagen.

Op de
VERJARING
Van myn Bezonderen Vriendt
Sr. K. v. H.
Dezen 12, Ianuary 1669.

Hoe veele vreugde vonken blikten
In mijne ziel! op dezen dagh,
De Jaerdag! die'k zoo dikwils zagh
Met blyſchap, ach! oft Godt zo ſchikten,
Dat wy ons meermael, op de tydt
Van uw geboort, verheugt verblyt
Aldus vergadert noch verquikten.

Dit wenſch ik, die van outs verplicht
Door uwe vrientſchap, dit gedicht
Vereer, tot myn gedachteniſſe:

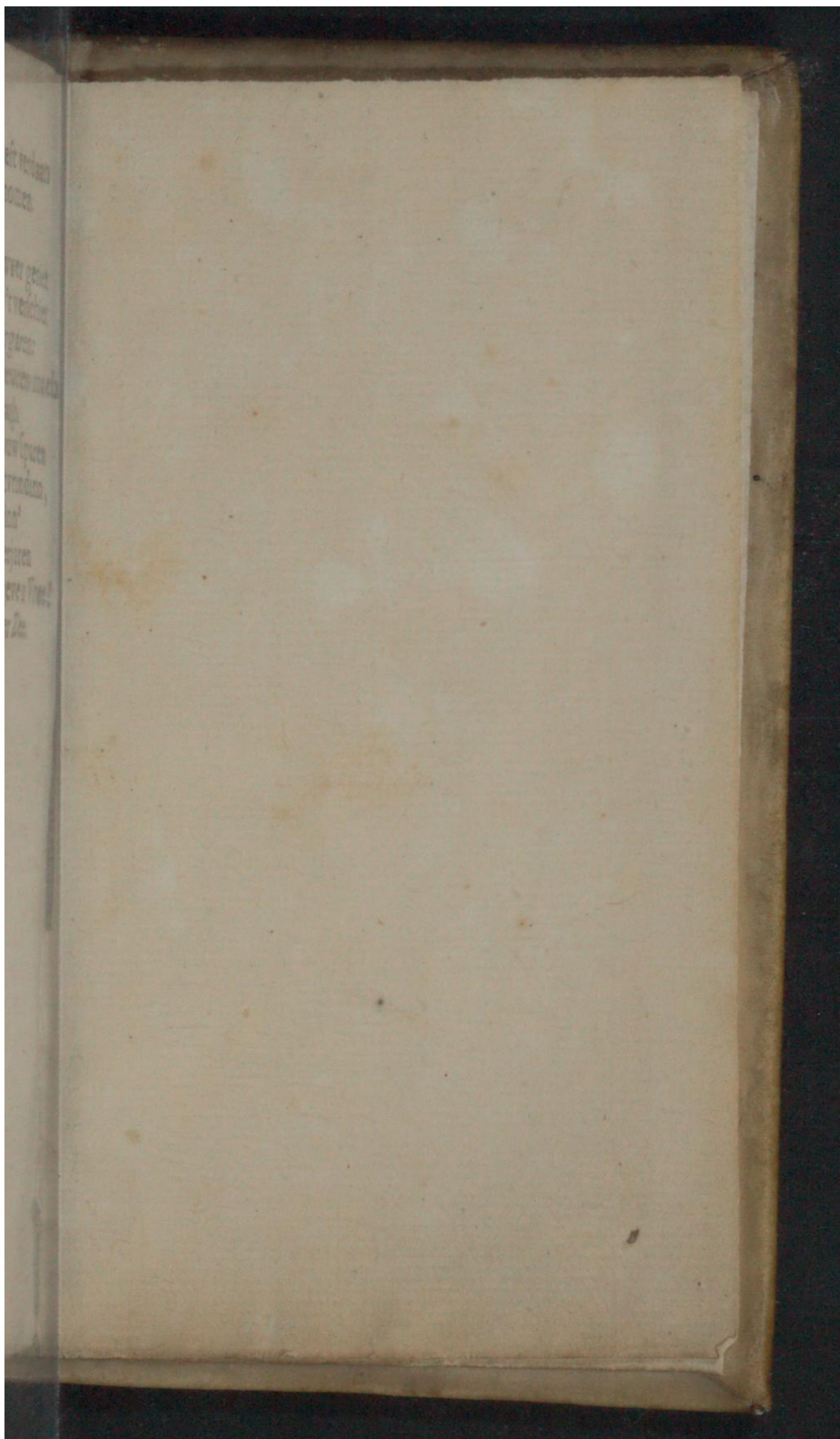
Die

Die, waer ik keer of waer ik ben
't Zy 'k door de golven vaer, of ren
Langs Berg of Heyde of Wildernisse,
Door hoop gevoet wort, van noch eens
Te melden watm' al ongemeens
Is wedervaren, myn gewisse
Had geen vernoegen Romas hof,
Venetiën vol roemens Stoff',
Noch Weenens Keyzerlyke slooten
Te zien, noch 't Ongarijsch gewest
Der Kristevolken grens en vest,
Noch 't Duytsche Ryk, Ja schoon ik vlotē
Tot in Britanje: my verveelt
Uytheemsche pracht en ryke weelt
Ter liefde van myn landt genooten,
Ter liefde van een zoete vreugt
Gevoelt in 't bloeyen van myn Jeugdt
In 't Vaderlandt, wat kleur wat verwe
Verschaf ik dees verhoole zucht?
Is 't om myn zelfs geboorte lucht?
Of om de Vloet de blonde Merwe?
O neen, 't is om myn *Hoogenboom*!
En u Verbeeken, zoete Stroom!
En om myn vriend, myn waarde *Terwe*!
Om u, verliet ik somtyts weer,
De Golf en 't middelantsche Meer,
De Tyber, Padus, en de Zoomen
Des groote Donaus, en den Ryn
Beriepme om weer by u te zyn,
Spyt Teems en Noortzee met haer stromē
Al brult de vader Oceaan

Die

Die zoo veel ſchatten heeft verdaan
Die driften zyn my noit benomen.

Myn vreugde is ryp, nu 'k weer geniet
De blyſchap, die 'k als in 't verſchiet
Van varr beöogd', op dit vergaren:
Myn vrienden; zoo 't gebeuren mach
Dat ik u dus niet meer en zagh
En 't nootlot ú noch lang wouw ſparen
Gedenk my, en myn Nootvrındınn,
Die nu uit een oprechte Minn'
V heil toewenſchen, op 't verjaren
Van u myn vriendt, Godt geve u Vree!
En hoede ons bey te Land ter Zee.

24566.